APES

PHILOSOPHIS MELLIFICANTES

ſiue

VNIVERSA PHILOSOPHIA

ſub auſpicijs

BARBERINARVM APIVM

Edita, & propugnata

à

IOSEPHO PAVLVCCIO PISAVRENSI

Sem. Rom. Cler.

Pro Laurea Philoſophica decertante

In Aula Collegij Rom. maxima.

Anno Chriſtiano, 1654.

ROMAE,

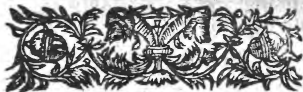
Typis Ignatij de Lazari. MDCLIV.

Superiorum Permiſſu.

Imprimatur,
Si videbitur Reuerendiſs. Patri Sac. Palatij Apoſt. Magiſtri.

A. Argulus Viceſg.

Imprimatur,
Fr. Vincentius Fanus Sac. Pal. Apoſt. Mag. Socius Ord. Præd.

EMINENTISSIMO
AC REVERENDISS. PRINCIPI
ANTONIO
BARBERINO
S. R. E.
CARD. CAMERARIO,
IOSEPHVS PAVLVCCIVS
PISAVRENSIS
Sem. Rom. Cler. Felicit.

BSTINATA ſterilitate iam diu premitur, Mercede ſua fraudatus, Litterato-

rum Labor. Ex humana mente, hoc eſt fœcunda Matre natus, nactus tamen videtur, hæreditario quaſi fato, ſterilitatem. Illum quidem ſine laudatione pauci prætereunt, ſine remuneratione quamplurimi; ſed prolem dum laudant: adulantur Matri, vt iterum pariat; remunerationem dum ſubtrahunt: natum laborem, veluti projectitium infantem exponunt. Rarus Samſone fœcundis Laboris ſui viſceribus, conceptam Mercedem videt erumpere. Quod

ſi

si nostro sæculo nouum illi fatum videtur obtingere, fortunam suam Tibi referre debet acceptam, Beneficientissime Princeps, apud quem regalis planè munificentia, hoc est, animo Tuo par, obstetricatur nascenti Litteratorum labori, eumq. argenteis reclinat in cunis. Ad Te ergo confugit meus hic Philosophicus Labor, nempe ad Apes Tuas, in faucibus VENETI Leonis, qui BARBERINAE Nobilitatis fastis nuper accessit, fauos architectantes, ad mellis dulcedinem eruditis laboribus

† 3 pro-

propinandam. Mercedem flagitat nullam, quia omnem accepit. Nempe meę, quæcumque, fortuna domus: immò hoc ipsum, quòd Te Patronum audax hic labor exposcat, est muneris Tui. Qualem verò Patronum? Principem, vt optabat Plato, ex aurea massa coflatum, qui plurimos nosse à beneficijs incepit, quæ manu tàm facili elargitur, vt nullum ipsi momentum notaueris sterile beneficentia. Neq. enim ex illorum est numero, qui beneficijs commen-

mendationẽ captãt ex diffi-
cultate vel raritate, vel mo-
ra. Principẽ ad omnia ſum-
ma natũ, qui charus etiam
capitibus diademate coro-
natis, in hoc eorum gratia
vtitur, vt quantum amici-
tia valeat, aliorum vtilita-
tibus innoteſcat. Et quo-
niam ex oraculo ſapientũ:
nullum eſt meritum ma-
ius, quàm gratiam inueniſ-
ſe Regnantùm, quanta Te-
merita commendent, Prin-
ceps, agnoſce, quibus adni-
tentibus, ad Regnantũ gra-
tiam euectus, felicitatis api-
cem tenes. Vix oſtendiſti

Te

Te Galliæ, vbi nimirum Principes Apes Regijs Floribus insederunt; & statim non modò populorum, sed LVDOVICI Augustissimi Regis animum, citrà Magnatum inuidiam, demeruisti: cum tamen liuido supercilio omnes excipiant Virtutem exteram, præcipuè verò Regnantibus non inuisam, & rara felicitate contingat, vt idem sit Regi charus & Satrapis. Apud omnes semper maior, & charior, & clarior fuisti, quibus innotuisses; & cum hęc sit rerum humanarum

con-

conditio, vt magnitudinem illis ac pretium, præsentia, & consuetudo subducat. Tibi nihil accommodatius fuit ad gloriæ incrementū, quàm diu ac penitus inspici. Neque verò inspecta LVDOVICO Regi merita sine præmio fuere prætèrita, cum ijs primos in Regno suo, hoc est in aula Virtutis & Fortunæ Regnatricis, Honores decreuerit, quos vt aquireres, hac vna vsus es arte: quòd Meruisti. Atque hæc Dignitatum accessio, & amplitudo fortunæ nihil mutauit in Te,

nisi

nisi vt prodesse magis pos-
ses ac velles. Iam verò quòd
Te Romæ restitueris, voti
ream fecisti Italiam. Vrbi
scilicet redditus ad populo-
rum vtilitatem, ad ciuium
plausum, ad patrocinium
Litteratorum. Verùm inter
tot obsequia fortunæ, an-
cillantis Virtuti Tuæ, illud
in primis prodigij loco est,
quòd felicitatẽ tantam, ne-
mo est, qui sinistris sermo-
nibus carpat, & tamen ma-
gna hominum censura est,
magna Felicitas. Nemo
quippè improbat tàm in-
gentem fortunam, quia il-
lius

lius amplitudinem tuę magnitudo Virtutis excedit! Vale ergo, fortunatissime Princeps, Teque incolumem generis humani bono diutius conserua.

LIBER PRIMVS

Logicam complectens, & Metaphysicam

Metaphysicã Logicæ ſparſim inſeremus breuioris, ac facilioris methodi gratia, & recepto recentiorum Scholarũ more, Metaphyſicas quæſtiones magna ex parte cum Logicis permiſcentium.

DISTINCTIO PRIMA

Logicæ Proëmialia.

CAPVT PRIMVM.

Origo, Exiſtentia, Neceſſitas, ac diuiſio Logicæ.

OGICAM præmittimus, vtpote Organum, & medium, quod ad ſcientiarum aſſecutionem parari debet. Hanc ab Experientia genitam perfecit Philoſophia. Artem enim, qualem probabimus eſſe Logicam, ex-

perientia genuit,vt docet Ariſtot. prim. Met. cap.1. Sic autem ab experientia oriri potuit Logica; vt primò aduerterint homines ſe in ſuis intellectus operationibus modo bene, modo malè operari, deinde modũ adnotauerint, quem in cognoſcendo adhibebant; & quia obſeruarunt modũ bonum ſemper eſſe eundem, ſtatuerint tandem vniuerſalia præcepta de adhibendo tali modo ad bonas cognitiones eliciendas. Hæc autem præcepta ſunt Logica actualis. Sic de quacunque arte docet Ariſtotel. initio Met. quod tunc formetur, quando ex multis experimentalibus conceptibus vna de ſimilibus vniuerſalis opinio fit;

2 Sic verò exorta Logica debuit perfici à Philoſophia ad hoc, vt ſicuti ab Experientia certitudinem habebat merè experimentalem,ita à Philoſophia omnimodæ præterea ſortiretur certitudinis complementum. Quod ſi ſumma hæc certitudo in alijs artibus non eſt vniuerſaliter neceſſaria, Logicæ omnino debebatur,vtpote inſtrumento earum etiam Scientiarum,quę infallibilem certitudinem requirunt; hanc enim ſi Logica non præhaberet, dare huiuſmodi ſcientijs non poſſet. Quamuis autem Logica ſit inſtrumentum Philoſophiæ, ab ali-

aliqua tamen illius parte faciliori, nec multum indigente directione artis, habere potuit omnimodam certitudinem, per quam deindè ad alias operationes scientificas difficiliores deseruiret. Imò illa eadem pars Philosophiæ facilior, quę Logicæ præceptis dederat certitudinem, ab ijsdem deinde præceptis Logicæ iam stabilitis recipere potuit perfectionis incrementum. Experientiæ ergo addentes Philosophi inquisitionem circa naturã, & proprietates nostri intellectus, inuenire tandem potuerunt causam necessariam, cur talis modus operandi, qui prius per solam experientiam apparuerat bonus, agnosceretur præterea esse infallibiliter bonus.

3 Hoc modo exortam, & perfectam Logicam existere, ac de facto dari dicimus, si enim ex *Aristotel. initio Rhetoricorum de accusatione, & defensione*, datur ars Rhetoricæ, quia hæ operationes possunt per præcepta regulari; dabitur etiã ars Logicæ de operationibus intellectus, cum hæ sint per rationem reflectentem supra suos actus, & per imperium voluntatis dirigibiles. Non tamen propterea ex hoc sequitur de omnibus etiam leuissimis operationibus regulabilibus per rationem dari de facto

peculiarem artem; quia perfectio operis habita dependenter ab arte esset aliquãdo ita modica, vt per illam non compensaretur labor insumptus in addiscenda tali arte. Sæpe etiam animaduersio ad præcepta potius retardaret, quam perficeret operationem; atqui neutrum ex his, vt patet, militat in Logica.

4 Sed videri fortasse posset, operationes intellectus non esse per artem dirigibiles, quia tales sunt nostræ cognitiones, quales sunt species, de quibus non apparet quomodo sint in nostra potestate. Sed dicendum est, posse à voluntate dependenter ab illuminatione præceptorum, imperari excitationẽ huius vel illius speciei, quæ deseruiat ad eliciendam hanc operationem rectam loco alterius prauæ. Hinc prima operatio, non modo simplex, sed etiam complexa, est per artẽ dirigibilis. Si enim ex. gr. velimus bene definire, imperamus excitationem speciei alicuius prædicati, quod possit esse genus, & alicuius, quod possit esse differentia, & ex vtroque per directionẽ Logicę formamus bonã definitionem; deindè verò, quãdo dependenter ab illuminatione pręceptorum, applicamus per iudicium definito hanc potius definitionem bonã, quàm aliam malam,

diri-

dirigimus per Logicam secundam operationem. Tertia demum operatio dirigitur à Logica, tum in præmissis, tum etiam quia sæpe positis præmissis non sequitur Conclusio ita euidenter, vt necesse non sit aduertere bonitatem consequentiæ per reflexionem ad præcepta Logicæ. Ex quo patet, quod licet operatio, quæ est recta, vel praua, non potuerit, non esse recta, vel praua; tamen, quod eliciatur hæc operatio recta, haberi potest per artem, quatenus sine illa, loco rectæ, potuit elici praua. Neque enim à natura determinati sumus ad modum operationum, sicuti sumus determinati ad illarum substantiam. Quia licet non possimus efficere quo minus operationes nostri intellectus sint actus vitales, accidentia, &c. (quæ prædicata voco substantiam operationum) possumus tamen efficere, quod loco operationis prauæ, quæ sæpe sine præceptis eliceretur, recta operatio dependenter à præceptis eliciatur.

5 Logicæ existentia ex eius etiam necessitate confirmatur. Nam ab benè esse vtique illa est necessaria, vt patet, tum communi auctoritate, tum experientia veterum Philosophorum, qui, vt est apud *Aristotel. primo Phys. text.* 10.

falsa accipiebant, eò quod non essent syllogizantes, hoc est carerent Logica. Accedit ratio, sunt enim aliqui discursus adeò difficiles, & fallaciæ adeò implexæ, vt, vel cum Logica vix sit, qui in aliquo non erret, eò quod Logica non benè vtatur. Quid ergo fieret sine Logica? Certè in operibus difficilibus, cuiusmodi sunt cognitiones scientificæ, ad bene esse necessarium erit instrumétum, quale est Logica.

6 Cæterum moraliter loquẽdo nulla est cognitio scientifica acquisibilis per Logicam, quæ moraliter haberi non possit sine Logica. Tunc enim A. v.g. dicitur moraliter necessarium ad B, quando licet B sit Physicè acquisibilis sine A; tamen tanta est difficultas in acquisitione B, vt nullus vnquam illam superauerit, aut sit superaturus: Nulla auté est assignabilis cognitio scientifica, ex his, quas cum Logica de facto acquirimus de qua dicere cogamur, quod nemo vnquam illam sit sine Logica assecutus, vel saltem non possit assequi. Sine Logica enim cognosci potest, & quodlibet principium, vtpotè per se notum, & bonitas cuiuslibet illationis. Confirmatur, tum experientia eorum, qui ante Logicam demonstrationes Mathemati-

cas

cas olim addiſcebant: tum etiam quia ſi abſque Logica probari poteſt veritas præceptorum, ne Logica probetur per Logicam, ideòque idem per idem; non eſt cur alia quælibet cognitio ſcientifica probare, ſaltem moraliter, non poſſit ſine Logica. Verum quidem eſt multas eſſe cognitiones ſcientificas, quas non poſſumus moraliter aſſequi, niſi aduertamus ad variam terminorum ſuppoſitionem, &c. Sed aduertentia ad variam terminorum ſuppoſitionem diſtributiuam, vel collectiuam, v. g. licet prout deſignata ſub his terminis proprijs artis, non fiat niſi per artem; illud tamen, quod per hos terminos proprios, alioſq; ſimiles, importatur, non eſt cur non poſſit ſolo lumine naturali obtineri.

7 Hinc infertur neque ad ſcientias totales acquirendas, Logicam eſſe moraliter neceſſariam, ſi enim ad nullam cognitionem ſciẽtificam Logica eſt moraliter neceſſaria, neque erit ad ſcientias totales, quæ nihil aliud ſunt, niſi varia aggregata cognitionum ſcientificarum. Et ſi de facto ſcientia totalis Mathematicæ addiſcebatur olim ante logicam, non dabitur in ordine ad alias ſcientias totales moralis neceſſitas logicæ, ſed ſola neceſſitas ad bene eſſe, & ad illas ſciẽ-

rias facilius cum logica acquirendas, quas sine illa non nisi cum magna difficultate assequeremur. Quod si dicas non bene procedi à qualibet cognitione scientifica distributiuè, ad magnam aliquam cognitionum scientificarum collectionem; sicuti non bene probaretur ex eo, quod possim ferre distributiuè centum mille libras, quod illas etiā possim ferre coniunctim. Respondeo, quod sicuti si possum ferre vnā libram, possum successiuè ferre alias, dummodò ferendo primā non fuerint meæ vires debilitatæ; ita multò magis si possum sine logica habere vnam cognitionem scientificam, potero & reliquas: cū non modo priores cognitiones non imminuant, sed augeant lumen intellectui, ratione similitudinis, vel dissimilitudinis, quam obiectum vnius cognitionis habet cum obiecto alterius.

8 Bene diuiditur logica in actualē, & habitualem; in vniuersalem, quæ tradit præcepta, vel pro quacumque materia, vel pro omnibus operationibus intellectus; & particularem, quæ tradit præcepta pro aliqua, vel operatione, vel materia peculiari. Item in artem veterem, quæ erat in vsu ante Arist. & nouam, quæ vel inuenta, vel maximè perfecta

fecta est ab Arist. Pariter in Analiticam, quæ tradit præcepta pro materia scientifica, Topicam, quæ pro materia probabili, & Sophisticam, quæ docet texere, & dissoluere fallacias. Hæ enim diuisiones ad diuersos diuidētium fines sunt idoneæ. Bene etiam diuiditur in docentem, & vtentem, intelligendo per docentem præcepta logicæ, prout potentia dirigere scientias; nomine verò vtentis ipsa præcepta, quatenus actu illas dirigunt, ita vt dicatur logica vtens, quasi vtens, seu efficiens actualem directionem scientiarum. E contra, malè diuiditur in docentem & vtentem, si nomine *vtentis* intelligantur scientiæ, quatenus vtuntur præceptis logicis. In omni enim bona diuisione debet diuisum posse absolutè prędicari de membris diuidentibus. Animal enim absolutè prædicatur de rationali, rugibili, &c non potest autem absolutè dici, scientiæ vtentes Logica, sunt Logica. Quod si respondeas posse saltem dici, scientiæ vtentes Logica, sunt Logica vtens. Contra est quia diuisum non est Logica vtens, sed Logica absolutè dicta, quę deberet posse absolutè prædicari de scientijs. Propter eandem rationem malè diuiditur logica in naturalem, & artificialem, intel-

ligendo per logicam naturalem, intel lectum naturaliter aliquando benè operantem, neque enim dici absolutè potest intellectus naturaliter bene operan est logica. Adde malè transferri nomen logicæ, per quod venit aliquid artificiale acquisitum,& superadditum naturæ ad significandum intellectum præcisè secundum id, quod habet à natura.

CAPVT SECVNDVM.

Vtrum Logica sit Practica, vel Speculatiua.

Pro hac re prius examinanda est ratio,& essentia cognitionis practicæ& speculatiuæ. Quare sit

SECTIO PRIMA.

Reijciuntur variæ Sententiæ circa essentiam cognitionis practicæ.

1 Cognitio practica dicitur in ordine ad praxim, eo quod habeat pro fine praxim, hoc est latinè actionem. Quam-

Quamuis autem actio distinguatur à factione, poterit tamen in materia præsenti cum factione confundi, eo quod hìc inquiramus essentiã cognitionis practicæ prout contradistinctæ à speculatiua non habente pro fine neque actionem, neque factionem, sed meram veritatem. Similiter non est cur nomine Praxis, non benè possimus comprehendere quàmcumque operationem naturæ intellectualis, & ipsius etiam intellectus, dirigibilem per regulas prudẽtiæ, vel artis. Si enim etiam operationes intellectus subesse possunt directioni cognitionis præceptiuæ, & practicæ, prudentiæ, & artis, erunt praxis, cum sint finis cognitionum præceptiuarum, & practicarum, quæ tales cognitiones dirigunt, & præcipiunt. Non ergo repugnat, quod ipsa etiam cognitio speculatiua sit praxis. Licet enim habeat sistere in contemplatione sui obiecti, est tamen etiam praxis, quatenus est opus, regulatum per cognitionem practicam, ideòque cognitio speculatiua, licet opponatur cognitioni practicæ, nõ tamen opponitur praxi, sed practicæ praxis.

2 Difficultas in hac materia in eo consistit, quod cum ex Aristot. secundo Met. tex. tertio. *Speculatiuæ finis sit veri-*

tas, practica autem opus: similiter ex eodem tertio de Anim. *Intellectus actiuus differat à speculatiuo fine*, non apparet quomodo cognitio possit intendere finem, cum cognitio non intendat, nec appetat. Quod si dicas illam esse cognitionem practicam, quæ supponit in cognoscente voluntatem faciendi obiectū talis cognitionis. Contra est, quia frustra cum Arist. assignarentur intellectui practico habitus prudentiæ, & artis; intellectui verò speculatiuo habitus intellectus scientiæ, & sapientiæ. Si enim non habetur ex intrinseca natura talis habituum, & cognitionum, quòd sint practicæ, vel speculatiuæ, sed possunt ex libera, & extrinseca voluntate cognoscentis nunc intendentis, nunc non intendentis opus, esse nunc practicæ, nunc speculatiuæ, non est cur potius hæ cognitiones, quam illæ numerentur inter practicas. Aliquid ergo firmum, nec ad libitum variabile in ipsa entitate cognitionum inueniendum est, ratione cuius possint hæ potius, quam aliæ cognitiones dici practicæ, & habere pro fine opus. Simili modo reijciendi sunt, qui ad cognitionem practicam requirunt insinuationem voluntatis, actum scilicet voluntatis, quo intellectui intimetur,

metur, & præcipiatur consideratio de aliqua cognitione, quæ sicuti sine hac intimatione fuisset speculatiua, ita per illam constituatur in ratione cognitionis practicę. Nam omissis alijs huius sententiæ impugnationibus, in ipsa entitate cognitionis, præscindendo ab omni extrinseco, inuenienda est, si possumus, ratio practici.

3 Præterea quod aliqua cognitio habeat pro fine opus, & sit practica, non habetur solùm per hoc, quod sit de obiecto operabili, hoc enim, quamuis requiratur, non tamen est satis, quia innumeræ demonstrationes Mathematicæ, & Speculatiuæ sunt de obiecto factibili: multò minus satis est, quod sit talis cognitio, ex vi cuius sequi possit aliqua operatio. Cum enim nulla sit cognitio ex vi cuius sequi non possit amor, vel odium rei, quæ cognoscitur, nulla daretur cognitio Speculatiua. Neque pariter ratio practici habetur per hoc, quod spectato labore in assecutione alicuius cognitionis, non sit hæc prudenter expetibilis, nisi propter opus. Quia hæc cognitio, *vitium est fugiendum*, est practica, cum sit dictamen practicum prudentiæ, & tamē hæc cognitio ratione veritatis, quam

con-

continet,est prudenter expetibilis etiam præscindendo ab opere, & spectatoi etiam labore in assecutione talis cognitionis, ratione meræ veritatis. Nullus enim in talis veritatis assecutione requiritur labor, cum naturaliter in nobis talis cognitio oriatur, & potius laborandum sit, ne in nobis insurgat.

4 Demum non bene explicatur cognitio practica, quod sit cognitio de re operabili, vt operabilis est, quæ videlicet explicet modum,& vltimas circumstantias faciendi opus,nec non debitum, & conuenientiam, quam habet natura rationalis adhibendi talem modum si velit operari, atque hoc totum explicetur dicendo exemp. grat. *Sillogismus in Barbara est ita tibi faciendus*. Hæc enim sententia reijcitur primo,quia Arist. 1.Topic.cap.9.affert pro exemplo problematis practici:*vtrum voluptas sit fugienda*; ergo aliqua cognitio per Arist. est practica, cũ tamen per illam non dicatur,quoad vltimas circũstãtias,& modum,voluptas esse ità mihi, & tali tẽpore&c. fugienda. Secundo hæc sententia procedit ex falso fundamento, supponit enim, cognitionem practicam esse illam, quæ est vltima ex parte intellectus, ad hoc vt homo dicatur

catur completè potens operari, hoc autem est falsum, tum ex Arist. suprà citato distinguente cognitionem, & intellectum practicum à speculatiuo, non per hoc, quod gratis hæc sententia assumit, sed per finem operis, qui potest intēdi ab aliqua operatione, etiam non vltimò dirigente ad opus. Tùm etiam, quia dantur tàm in prudentia, quàm in arte præcepta vniuersalia, quæ neque modum, neque vltimas circumstantiàs explicant, neque possunt immediatè dirigere ad opus, nisi illis aliæ cognitiones practicæ de obiecto in singulari subnectantur.

Et vt vno verbo omnes alias sententias reijciamus. Omne ens, vtpote verum, est speculabile, ideòque modus, vltimæ circumstantiæ, debitum, conuenientia, & quidquid volueris, sunt obiecta speculabilia, cognoscibilia scilicet per cognitionem habentem pro fine non opus, sed illorum veritatem, ergo superest assignandum quid peculiare habeat cognitio practica, quæ attingat, hæc obiecta non gratia veritatis, sed operis.

SE-

SECTIO SECVNDA.

Proponitur nostra sententia de Cognitione practica.

1 CVM, quælibet cognitio cõstituatur in suo esse, & distinguatur ab alia cognitione, vel per obiectũ, quod attingit, vel per modum tendendi, quo illud attingit, cognitio practica, vel per vtrumque, vel per alterutrum ex his differre potest à speculatiua; atqui non per obiectum, vt probauimus, cum nullum sit obiectum, cuius entitas, ideòque cuius veritas, non sit gratia sui cognoscibilis, & speculabilis, ergo dicendum erit cognitionem practicam differre à speculatiua ex modo tendendi.

2 Modum ergo tendendi constitutiuum cognitionis practicæ dicimus esse modum tendendi præceptiuũ, quod probatur primo ex Arist. 6. ęthic. cap. 10. vbi ait: *Prudentia præceptiua est, quid enim agendum, aut non agendum sit, finis est ipsius.* Hæc autem Arist. illatio, non esset bona, nisi vniuersaliter supponeret, quod

quod omnis habitus habens pro fine, opus sit præceptiuus. Secundò, quia modus tendendi præceptiuus, qui explicari solet per voces *fac hoc*, vel *faciendum est hoc*, non est nobis datus à natura, nisi propter opus. Cum enim tota veritas, quam in se continet cognitio præceptiua, haberi possit per iudicium aliquo alio modo tendens, talis modus præceptiuus, quo illum exprimimus datus est nobis merè ad hoc, vt vel nos, vel alios moueremus ad opus. Hinc quoties mouere efficaciter volumus ad opus, vtimur præcepto. Cum ergo modus tendendi præceptiuus non sit nobis datus à natura, nisi propter opus, cognitio præceptiua præscindendo ab omni actu voluntatis, & ab alio quocumque, habebit de se peculiari modo pro fine opus, quod non competit cognitioni speculatiuæ. Tertiò, nemo est qui neget præceptum esse de se propter opus, etiamsi qui hìc, & nunc opus præcipit, illud nolit. Hinc cognitiones synderesis, etiam si nolimus opus, quod dictant, sunt practicæ, quia institutum est à natura, vt illæ in nobis insurgant propter opus. Demum de vtroque habitu intellectus practici Prudentia, scilicet, & Arte dicimus quod sint practici

ctici, quia sunt præceptiui. Accedit auctoritas S. Thomæ, qui 1.2. quæst. 57. art.6. sic ait: *circa agibilia autem humana tres actus rationis inueniuntur, quorum primus est consiliari, secundus iudicare tertius est præcipere. Primi autem duo respondent actibus intellectus speculatiui, qui sunt inquirere, & iudicare, sed tertius actus est propriè intellectus practici.* Ergo ex S.Thoma idem est esse practicum, ac esse præceptiuum.

3 Quod si quæras quid sit modus tendendi præceptiuus. Respondeo primò hoc satis per experientiam innotescere, sicuti satis innotescit modus tendendi disiunctiuus, compositiuus, quos si volueris explicare, potius implicabis. Adhuc tamē dici secūdò potest cognitioné pręceptiuā esse cognitionē intimatiuā, per quā .s.cognoscēs, vel alteri, vel sibi intimet id, quod per iudiciū speculatiuū indicauit de rebus, vel pertinentibus, vel præscindentibus ab honestate. Per hanc enim intimationem redditur dispositus ad opus. Quamuis autem admittatur sine cognitione formaliter præceptiua, posse cognoscentem disponi ad opus, non aliter ac seruus sine formali præcepto Domini ex mera cognitione, vel voluntatis Domini, vel ali-

alicuius vtilitatis, quæ Domino ex tali opere resultat, moueri potest ad illud exequendum: huiusmodi tamen cognitiones non præceptiuæ non habent de se quidquam peculiare, ratione cuius præscindendo ab omni extrinseco, possint habere pro fine opus.

4 Ex his inferimus primò: meritò dici, quod intellectus extensione fiat practicus, quia quandiù consultat, quandiù de consultatis iudicat est speculatiuus; eatenus autem fit practicus, quatenus se extendit ad præcipiendum id de quo speculatiuè consultauit, & iudicauit. Secundò rationem præceptiui, & practici non consistere in indiuisibili, sed fieri posse vel per modū tendendi magis dispositiuum ad opus, & cum quadam motione, quæ explicatur per illas voces *fac hoc*, vel sine tali motione, & explicari solet per illas alias *faciendum est hoc*; vtraque tamen ex his cognitionibus est practica, vtpote elicita per modum tendendi non datum nobis á natura, nisi propter opus. Tertiò, Neutra ex his cognitionibus de practica transire potest in speculatiuam, cum vtraque de sua essentia habeat talem modum peculiaré tendendi. Quartò, benè ab Arist. 6. moral.cap.2. dicitur

tur *Actiua, & cogitatiua opus est veritas*, tam enim ab habitu practico, quam à speculatiuo dicitur cognitio vera; sed cũ hoc bene stat, quod respectu vnius habitus, finis sit sola veritas cognitionis, respectu autem alterius, opus quod præcipit, vt alibi Philosophus docuerat. Rectè etiam dicitur speculatiua esse de rebus necessarijs, practica de contingentibus, illa enim habet pro fine veritatem necessariam, hæc verò opus contingens. Demum iuxtà nostrã explicationem dantur in Deo cognitiones practicæ præscindendo à volitione de ponendo opere, quia dantur in illo cognitiones habentes omnem perfectionem disponendi ad opus, quam habent nostræ cognitiones practicæ seclusis imperfectionibus.

SECTIO TERTIA.

Statuitur, cognitiones omnes proprias Logicæ esse practicas.

1 QVod hæ, vel illę cognitiones sint propriæ huius vel illius sciẽtiæ, licet partialiter habeatur ratione

te alicuius intrinseci fundamēti in ipsis cognitionibus, habetur tamen tanquā ab vltimo determinat ex placito primorum Sapientum, qui tali potius fundamento, quam alio ad talem scientiarum diuisionem instituendā vti voluerunt, vt meliùs constabit, vbi de diuisione scientiarum. Sic quod diuisio Orbis terrarum facta fuerit in Europā, Asiam &c. habetur quidem cum aliquo intrinseco fundamento talium montium, fluminum, Principum &c. Tamen, quod hoc potius fundamento, quam alio vti voluerint primi diuidētes, fuit ex eorum placito. Sicut ergo si quis scire vellet, vtrum hæc Ciuitas sit propria Asiæ, vel Africæ, deberet spectare diuisionem factam à primis diuidentibus, ita dum quærimus vtrum aliqua cognitia speculatiua sit propria Logicæ spectare debemus diuisionem primorum Sapientum, & ex illa colligere, vtrum omnes cognitiones speculatiuæ assignatæ fuerint tanquam propriæ alijs scientijs, & Logica relicta cum solis cognitionibus instrumentalibus præceptiuis, & practicis.

2 Porrò diuisio cognitionum speculatiuarum quomodo fuerit facta à Sapientibus, non melius potest nobis inno-

innotescere, quã ab Arist. Philosophorũ Principe. Hic ergo 6.met.tex.3. ait. *Tres vtique erunt Speculatiuæ Philosophicæ, Mathematica, Naturalis, Theologia*, ergo cognitiones scientificę speculatiuæ fuerunt diuisæ in tria aggregata, seu scientias totales, ita vt nulla sit cognitio speculatiua, quæ non sit propria, vel Mathematicæ, vel Naturalis, seu Physicæ, vel Theologiæ, hoc est Metaphysicæ; aliter diuisio non esset bona. Sicut enim diuisio orbis terrarum in quatuor partes, ideò est bona, quia nihil est Terræ, quod propriè ad vnam ex illis partibus non pertineat; ita ad hoc, vt sit bona diuisio Speculatiuæ Philosophiæ nulla debet esse cognitio Speculatiua, quę non sit propria vnius ex his tribus Scientijs. Nõ quod de facto, ita exerceātur hę tres scientiæ Speculatiuæ, vt qui illas possidēt, habere debeant omnes cognitiones Speculatiuas, quæ possunt haberi, hoc enim naturæ imbecillitati est difficile, sed quod quæcunique cognitio Speculatiua obtineatur, referri statim tanquã propria debet ad vnam ex his scientijs. Sic Princeps, qui esset Dominus totius Europæ, licet aliquam regionem spectantem ad sui dominatum non nosset, vbi tamen illam detegeret, statim illam tan-

tanquam sibi debitam iure assumeret. Nulla ergo superest cognitio Speculatiua, quæ sit propria Logicæ. Sed quotquot huiusmodi habet, assumit vel ab aliqua scientia Speculatiua, vel ab habitu primorum principiorum.

3 Dices Aristotelē noluisse cōprehēdere quidquid est speculatiuum. Sed contra, quia quoties diuidens aliud nō exprimit, tunc vt eius diuisio sit bona debet comprehendere quidquid participat rationem diuisi; aliàs dicam diuisionem animalis in marinum, & pēnatum esse bonam, quia diuidens voluit comprehendere quidquid est animal. Eodē modo respondebo si dixeris Aristotelē diuidisse sciētias totaliter speculatiuas, vel scientias solum reales, nō rationales, qualis est Logica, debuisset enim hoc exprimere, & non assumere diuidendam Philosophiam Speculatiuam vt sic. Præterea quia præter Mathematicam practicam, datur etiam Speculatiua, *Arist.* inter Speculatiuas numerauit Mathematicam, ita si præter Logicam practicam daretur Speculatiua fuisset ab Arist. recensita.

4 Præterea Logica Aristotelica, de qua loquimur, est instrumentum, ergo est propter opus, quod si dicas non es-

se

ſe totaliter inſtrumentum, tuum erit hoc probare; quod nunquam efficies. Semper enim dicam intentionem Ariſt. in inſtituenda Logica fuiſſe ſolum formare Organum, & præcepta, ad quod vbi opus fuit, aſſumpſit mutuas à ſciẽtijs, vel ab habitu principiorum aliquas veritates ſpeculatiuas. Demum nulla eſt cognitio Speculatiua, quæ ratione obiecti, quod habet non comprehendatur ſub obiecto alicuius ex tribus illis ſcientijs Speculatiuis.

5 Quamuis autem Logica ſit totaliter practica, poterit tamen aliqualiter probare ſua præcepta, quantum ad rationem artis requirit Ariſt. hoc enim poteſt à Logica fieri modo practico, & præceptiuo, ac per terminos proprios artis, ſicuti à Philoſophia exactior probatio fit modo Speculatiuo. Aſſumere etiam poterit Logica, vel ſupponere ex habitu primorum principiorum, & ex Philoſophico quidquid ſpeculatiuì ad ſuorum præceptorum probationem opus erit. Quare dum in qualibet arte communiter dicitur dari pars practica, & pars ſpeculatiua, nomine partis ſpeculatiuæ poſſunt intelligi vel pręcepta vniuerſalia, quę tamen vere ſunt practica, vel probationes præceptorum,

quæ

quæ pariter factę modo practico exactè loquendo sunt etiam ipsæ practicæ. Vel denuum si qua erit pars verè speculatiua, hæc desumpta erit à Philosophia. Hinc neque cognitiones, per quas artes reflectunt supra opus à se factum, erunt speculatiuæ; cũ non eliciantur ab artibus, nisi propter opus vel retinendum, vel immutandum.

6 Dices Logica habet pro fine veritatem, cùm intendat rectas, & veras operationes intellectus, ergo est Scientia speculatiua. Respondeo habitus speculatiuos habere pro fine veritatem cognitionum immediatè à se elicitarum; cùm è contra habitus Logicæ, ideò sit practicus, quia non habet pro fine veritatem suorum præceptorum, quæ immediatè elicit, sed veritatem actuum directorum per præcepta.

7 Infertur ex dictis primò, logicam esse scientiam, quia eius præcepta sunt certa, & euidentia probata per suas causas practico modo ab ipsa logica; à Philosophia autem modo speculatiuo, & magis exacto. Sicut enim non omnes scientię æqualem exigunt certitudinem, ita ad rationem scientiæ practicæ, qualis est logica, non erit necesse, quod ab ipsa etiam logica exactissimè probentur

sua præcepta. Porrò de obiectis artium dari potest vera scientia, cum de entibus,etiam per accidens complexis certò scire possimus, quod si taliter coalescant, hoc, vel illud ex illis oriatur. Infertur secundò; logicam non esse partem Philosophiæ,si nomine Philosophiæ veniant solùm scientiæ speculatiuæ, in latiori verò acceptione poterit esse pars, & instrumentum corporis.

CAPVT TERTIVM.

De Obiecto Logicæ.

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex sit Obiectum.

OBiecti nomine significatur id,quod obijcitur, & proponitur, vel facultati speculatiuę,vt merè considerandum; vel practicę, vt efficiendum, & immutandum. Aliud est *communitatis*, quod obijcitur tanquam quomodocúque considerandum, aut efficiendum: Aliud est *attributionis*, quod obijcitur tanquam per se considerandum, aut effi-

efficiendum. Hinc in practicis habentibus pro fine opus, obiectum attributionis erit finis artis. Obiectum enim, quod per se ars efficit, vel immutat, erit opus, quod tanquam finem per se ars intẽdit, & in ordine ad quod alia omnia ordinat tanquam media. *Illud* autem opus dicendũ est per se intendi ab arte, quod intenditur ab artifice, *non vt homo liber est, sed vt artifex est*. In speculatiuis non est idem obiectum attributionis, & finis; cum enim habeant pro fine veritatem, finis illarum erit vera cognitio; obiectum verò erit id, circa quod *versantur* illę verę cognitiones, quæ per se à tali scientia speculatiua intenduntur.

2 Obiectum attributionis aliud est totale, totum videlicet, quod à facultate aliqua per se intenditur; aliud partiale, quod nimirum est pars illius, quod per se intenditur, sed talis pars, quę etiam de se accepta per se intendatur. Nam *lapides v.g. sunt* quidem pars domus, quæ est obiectum attributionis ædificatoriæ, sed non propterea sunt obiectum partiale ædificatoriæ, sicuti est v. g. cubiculum domus respectu ædificatoriæ; & sanitas capitis respectu medicinæ, cum etiam prout tales partes sunt

intendantur per se. Licet autem obiectū partiale ordinetur ad totum tanquam pars, quia tamen non ordinatur tanquam medium ad finem, sed tanquam pars ad totum, ideò participat rationem obiecti attributionis.

3 Rursus Obiectum attributionis aliud est materiale, aliud formale. Ratio autem obiecti formalis non consistit in hoc, quod obiectum materiale sit commune pluribus artibus, formale verò proprium vnius, à quo propterea ars speciem desumat. Nam sicuti dantur artes diuersæ, quæ non differunt ratione obiecti materialis, sed formalis, ita dantur artes diuersæ, quæ non differunt ratione obiecti formalis, sed materialis; ideoque non possunt multæ artes ab alijs differre, nisi ratione obiecti materialis simul, & formalis simul accepti. Melius ergo dicetur obiectum materiale artiū esse illud, in quod Physicè, vel Metaphysicè præsuppositum inducitur forma artis. Dixi *Physicè, vel Metaphysicè præsuppositum*; quia aliquando in artibus assignatur obiectum materiale physicè distinctum, & physicè recipiens formam artis: aliquando non distinctum, nisi formaliter, & metaphysicè.

4 Sed

4 Sed difficultas ex hoc oritur, quandonam in artibus assignandũ sit obiectũ materiale distinctũ physicè; quãdo verò distinctum solùm Metaphysicè. Dicunt aliqui in artibus requirentibus peculiaria præcepta pro subiecto, in quod inducenda est forma artis, assignandum esse subiectum physicum, secus in alijs. Sed contrà primò, quia hoc, quod est dari, vel non dari præcepta de aliquo, impertinenter se habet ad hoc, vt illud assignetur, vel non assignetur pro obiecto attributionis in aliqua arte. Cum enim illud sit assignandum pro obiecto attributionis, quod est finis artis, possunt dari prœcepta de aliquo, quod non habeat rationem finis, vt de facto accidit in Medicina dante præcepta de purgando aëre, componendo pharmaco, quæ sunt pura media. E contrà de eò, quod est finis nulla sæpe dantur præcepta, eo quod positis medijs, quæ immediatè per præcepta diriguntur, necessariò finis, & opus artis sequatur. Contra secundò, quia in pictura dantur præcepta de modo, quo bene imprimi debeant colores in tabula, vel pariete, & diuersa hæc subiecta peculiarem afferunt difficultatem non superabilem, nisi ab eo, qui nouit talia præ-

cepta, & tamen in pictura, neque paries, neque tabula habent rationem obiecti attributionis, quia habent merè rationem medij; eò quod si haberentur colores bene dispositi sine tabula, & pariete, nihil de his pictura curaret. Similiter Musica indiget peculiaribus prę-ceptis, vt in hoc, vel illo loco latiori, vel angustiori bene temperetur vox; & tamen locus, in quo canitur non est obiectum Musicæ.

5 Meliorem ergo, & vniuersalem pro hac re regulam assignabimus deductam ab intrinseca ratione obiecti attributionis & finis, si dicamus ab aliquibus artibus non intendi per se, nisi talem formam præscindẽdo à subiecto; ab alijs verò intendi formam prout in tali subiecto, ideòque in artibus, quæ intendunt per se formam prout receptam in tali subiecto physico melius assignari tale subiectũ physicum pro obiecto materiali, & formam physicè aduenientem pro formali. In artibus verò, quæ intendunt formam pręcisè prout talem, siue tandem sit in hoc, siue in illo subiecto, assignari congruentius pro obiecto materiali rationem cõmunem talis formæ, & rectitudinem pro formali. Ratio huius est, quia sicuti in arti-

artibus ſecundi generis, ſi aſſignemus ſubiectum phyſicum, aſſignamus in obiecto attributionis, & fine aliquid, quod non habet rationem finis; ita in artibus primi generis non aſſignantes ſubiectum phyſicum, quod habet rationem finis, non aſſignamus integrum finem, ſed ſolùm partem, quod fieri non debet, præſertim in artibus; in quibus vtpote non procedentibus per multas abſtractiones, non eſt cur non aſſignemus ſubiectum phyſicum, quando hoc, cæteroqui habet rationem finis.

SECTIO SECVNDA.

Infertur Obiectum Materiale Logicæ.

1 EX dictis inferimus primò obiectū materiale attributionis in Logica non eſſe res omnes, circa quas verſantur operationes intellectus, quia Logica non intendit per ſe perfectionem rerum, ſed intellectus; neque enim curat, quod res ſint, & denominētur bene cognitæ, ſed quod intellectus ſit bene cognoſcens. Hinc quando in prædicacamentis Logica ruditer agit de rebus omnibus, hoc non facit intendens perfectionē rerum, ſed intellectus. Quam-

uis autem res ſint obiectum ſcientiarũ, non tamen ſunt obiectum Logicæ, quæ eſt inſtrumentum ſcientiarum; idem enim eſt finis Logicæ, & ſcientiarum, cum idem ſit finis inſtrumenti, & principalis. Non verò idem eſt obiectum Logicæ, & ſcientiarum, quia in ſcientijs, vt ſupra diximus, non eſt idem finis, & obiectum: ſed obiectum eſt id, circa quod per ſe verſantur cognitiones illæ, quas ſcientiæ habent pro fine. Neque obſtat, quod veritas, quæ eſt finis Logicæ conſtituatur partialiter per res, cum quibus cognitio vera conformatur. Quia finis Logicæ eſt veritas, ſolùm ſecundũ, quod veritas importat in recto, & ex parte intellectus. Sic ſtatuaria vult ſimilitudinem ſuæ ſtatuæ cum Cæſare v. g. non ſecundum quod hæc ſimilitudo dicit in obliquo, ſed ſuppoſita exiſtentia Cæſaris, de qua ſtatuaria non curat, vult deinde in ſua ſtatua ſimilitudinem, ſecundum quod ſimilitudo dicit in recto, & ex parte ipſius ſtatuæ. Diſpar tamen eſt ratio in fine hominis ſupernaturali, hic enim non eſt ſola viſio Dei, ſed etiam Deus viſus, quia ipſa viſio intenditur à Beatis propter Deum amatum, in ordine ad quem ſua bona omnia Beatus dirigit.

2 Inferimus voces externas non esse obiectum attributionis in Logica, quia hoc non intendit illas perficere, & sensis vocibus, habitàque sola perfectione intellectus per conceptus internos, Logica est contenta, cum non vtatur Logica vocibus externis, nisi per accidens, & in ordine ad voces, seu conceptus internos, quibus tantùm constant, per se loquendo, opera Logicæ.

3 Inferimus præterea neque Ens rationis Metaphysicum, neque Logicum esse obiectum attributionis in Logica; non Metaphysicum, quia pertinet ad Metaphysicam. Non Logicum, quia ens rationis Logicum acceptum materialiter sunt res, quas ab obiecto Logicæ, iam reiecimus: acceptum verò formaliter est ipsa cognitio, nō prout perficit intellectum, sed prout denominat res cognitas. Cognitio autem accepta sub hac consideratione non intenditur per se à Logica, quæ vt instrumentum scientiarum vult cognitiones rectas, nō quatenus hæ denominant obiectum rectè cognitum, sed quatenus perficiunt intellectum. Quod si Ens rationis Logicum constitui dixeris per relationem rationis, præterquam quod hoc est falsum, adhuc tamen, sicuti ad Logicam

non per se pertinet Ens rationis metaphysicum, ita nec huiusmodi relationes rationis ad illam per se spectabunt.

4. Superest ergo, vt assignetur, vel intellectus humanus, seu Anima prout potens intelligere, si intellectus supponatur ab Anima indistinctus; vel ratio cõmunis operationum intellectus. Sed ex dictis inferimus meliùs assignari intellectum humanum, prout perfectibilẽ per rectas operationes. Tunc enim, vt diximus, melius assignatur pro obiecto materiali alicuius artis subiectum physicum, quando à tali arte intenditur forma, prout in tali subiecto; sed ita se res habet in Logica, ergo &c. Minor probatur, illud per se intenditur ab instrumento, vt instrumentum est, quod per se intenditur à principali; sed Logica est instrumẽtum habituum scientificorum, ergo illud per se intenditur à Logica, quod per se intenditur ab habitibus scientificis. Sed habitus scientifici per se intendunt cognitiones veras, non quomodocumque existentes in mundo, sed prout perficientes intellectum; ergo etiam Logica hoc modo illas intendit. Minor subsumpta eodem principio probatur. Illud enim per se intendunt habitus scientifici, quod per

se

ſe intendit ſciens, reſpectu cuius habitus ſunt inſtrumentum; ſciens autem intendit cognitiones veras, prout per illas ipſe ſciens perficitur, & fit poſſeſſor veritatis. Hinc ex Ariſtotele initio Met. Homines ſcire deſiderant. Scire autem non eſt dari quomodocumque ſcientiã, ſed habere, & poſſidere ſcientiam, & per illam perfici. Confirmatur quia Philoſophia moralis intendit operationes honeſtas prout perficientes, & felicitantes hominem, homo bene aſſignatur pro illius obiecto ex S.Thoma initio Ethicorum, ergo &c.

5 Non tamen eodem modo aſſignamus totum hominem pro obiecto materiali Logicæ, ſicuti aſſignatur in Philoſophia morali, quia hæc intendit formaliter perficere totum hominem, per omnes eius operationes honeſtas, tàm internas, quàm externas: At in Logica ſicuti, aſſignantes intellectum, aſſignamus totum id, quod Logica per ſe intendit formaliter perficere: itá non bene aſſignaremus totum hominem, quia aſſignaremus pluſquàm id, quod per ſe Logica intendit formaliter perficere. Neque dicas à Logica intendi perfectionem intellectus; prout in homine, ſeu prout intellectus inexiſtit in homi-

ne tanquam illius pars. Disparitas enim est quia inexistentia intellectus in homine non est opus Logicæ, sicut operatio recta prout existés in intellectu est opus factum per Logicam, cum dependenter à præceptis inducatur in intellectum, hęc operatio recta loco operationis prauæ. Quare cum obiectum, & finis proximus arti debeat esse opus ipsius artis, non debet assignari pro obiecto Logicæ totus homo, sed solus intellectus perfectus, qui est opus proximum factum, & intentum per se à Logica. In hoc autem opere facto per Logicam distinguimus deinde operationem rectam, quæ est forma artis, & intellectum, in quem tanquam in subiectum per se proximè intentũ, inducitur à Logica talis forma.

6 Dices sequi ex dictis quod obiectum omnium artium sit intellectus, cum hic per omnes artes perficiatur. Sed contra est, quia aliæ artes non perficiunt intellectum, nisi formaliter per se ipsas, hoc est per sua præcepta, & per suos habitus; ac Logica non solùm hoc modo perficit intellectum: sed illum præterea perficit per opus factum dependenter à talibus præceptis, ideòque intellectus à talibus præceptis Logicæ per se perfectus, est eorum obiectum.

7 Di-

7 Dices iterum in omnibus artibus assignãdum esse pro obiecto hominem, cum omnes artes sint per se institutæ propter vtilitatem hominis, tanquam propter finem. Sed contra, quia obiectum in artibus non est finis *cuius gratia*, qualis est homo respectu omnium artium, sed finis *qui*, hoc est opus illud, quod per se intendit ars efficere; finis autem *qui* in Logica est Intellectus per rectas operationes perfectus, qui deinde ad hominem, tanquam ad finem *cuius gratia* ordinatur. In Philosophia verò morali homo per honestas operationes perfectus, est finis *qui*, & idem homo est finis *cuius gratia*, quia à Philosophia morali perficitur in vtilitatẽ ipsius hominis.

SECTIO TERTIA.

Quodnam sit obiectum formale attributionis in Logica.

1 CVM intellectus sit obiectum materiale, recta intellectus operatio, vtpote forma, quæ in intellectum per Logicam inducitur, erit obiectum formale Logicæ, sed difficultas est, vtrum tam prima, quàm secunda, & tertia ope-

operatio recta, & in quacumque materia participent rationem obiecti attributionis, & finis, an verò aliqua ex illis intendatur à Logica merè tãquam medium in ordine ad rectitudinem aliarũ. Verùm eodem vtentes principio, dicimus illam operationem rectam intendi per se à Logica, quæ per se intenditur à scientijs, cuius Logica est instrumentum. Pro qua re decernendum prius est, quarum scientiarum per se loquendo Logica sit instrumentum.

2. Primò ergo non videtur posse dici, Logicam esse instrumentum scientiarum in strictissima solùm acceptione; quia cognitiones demonstratiuæ, strictèque scientificæ, sunt paucissimæ, nec indigentes multa Logica: Cognitiones autem, vel nõ adeò euidenter certæ, vel solùm probabiles, & non solùm speculatiuæ, sed etiam practicæ sunt plurimæ, & multæ ex illis valde expetibiles, adeò vt ex Aristotele veritates probabiles de rebus diuinis sint expetibiliores multis veritatibus euidentibus de rebus humanis; & ad istas, vtpote maiori periculo errandi expositas, opus maximè est Logica; ergo non debemus dicere Logicam fuisse per se institutam, solùm propter modicã vtilitatem pauci-

cissi-

cissimarum cognitionum strictè scientificarum, sed etiam propter vtilitatem, & necessitatem longè maiorem scientiarum in latiori acceptione.

3 Ex hoc autem fit, quod, cum non sit maior ratio, cur dicatur Logica fuisse per se instituta, vt esset instrumentum huius potius scientiæ, quàm illius; meritò dici possit, eam esse instrumentum per se omnium scientiarum, & omniū habituum, quibus competit ratio scientiæ. Accedit communis locutio, & sensus omnium Philosophorum absolutè appellantium Logicam instrumentum scientiarum, & existimantium, Logicam per se deseruire non modò scientijs speculatiuis, sed etiam practicis.

5 Porrò nomen, & ratio scientiæ competit, non modò habitibus discursiuis speculatiuis, sed etiam practicis Aristotel. enim primo Met. tex. primo. Omnes artes vocat scientias. Imò ratio scientiæ competit etiam habitui intellectus, seù primorum principiorum. Aristoteles enim primo Post. cap. 3. illum appellat *scientiam immediatorum indemonstrabilem*, ergo tam secunda, quàm tertia operatio recta, tam practica, quàm speculatiua intenditur per se à scientijs, & per consequens etiam à Logica,

gica, à qua pariter intendentur non solùm in materia strictè scientifica, sed etiam probabili; cum vt vidimus, propter veritates probabiles debuerit peculiari iure institui Logica. Quod si veritates probabiles re ipsa aliquando sunt falsitates, adhuc tamen hæ per se expeti possunt à Logica, sicuti expetuntur per se á scientijs. Quia cum in hac vita non nisi paucissima possimus euidenter scire, melius fuit per se expetere aliquid, quod aliquando potest afferre aliquam falsitatem, quàm manere in perpetua ignorantia. Præterea in scientijs prout nunc exercentur, & traduntur ab Aristotele, sunt plurimæ veritates solùm probabiles, ergo hæ aliquo modo intendentur ab ipsis scientijs, sed non vt medium, & in ordine ad veritates demonstratiuas, quia ex probabili, ne partialiter quidem potest sequi euidens, ergo intenduntur per se, ergo si earum bonitas, licet exposita falsitati intenditur per se à scientijs, etiam per se à Logica.

5 Dices si Logica esset instrumentū Prudentiæ, & Artium haberet pro fine finem prudentiæ, & artium, cum idem sit finis instrumenti, & principalis; hoc autem est falsum, cum finis Logicæ sit

sola

sola veritas, non opus artis. Sed contra est, quia Logica est instrumentum prudentiæ, & artium in ordine solum ad actus elicitos intentionales prudentiæ, & artium; non verò in ordine etiam ad actus externos, & directos. Sicut autem finis habituum intētionalium, vt intentionales sunt, est veritas, ita eadem veritas est finis Logicæ, quæ est illorum instrumentum, in ordine ad eliciendam veritatem practicam; non verò in ordine ad opus directum per præcepta.

6 Adde à Logica expeti per se secundam, & tertiam operationem rectā etiam in materia sophistica. Materia enim sophistica est materia apta ad decipiendum intellectum, vel ergo circa talem materiam intellectus decipitur, & errat, vel non; si errat, talis error vtpote operatio praua nullo modo, neque per accidens, intenderetur à Logica. Quod si intellectus circa materiam sophisticam bene operatur, talis operatio recta, erit per se intenta à Logica intendente per se omnem rectitudinem, & veritatem secundæ, & tertiæ operationis, vel euidentem, vel probabilem. Quod verò materia, circa quam versatur talis operatio recta sit materia dispositi-

ſpoſita ad decipiendum,non facit,quod Logica dum detegit fallacias, & bene operatur non aſſequatur, & quidem maiori cum laude finem ſuum; ſicuti, quod Medicina verſetur circa morbum malignum,& occultum,non facit quominus per illius ſanitatem non aſſequatur, & maiori cum laude ſuum finem. Tam ergo ſecunda, quàm tertia operatio recta, tam practica, quàm ſpeculatiua, tam in materia ſcientifica, quàm probabili, & ſophiſtica, cum per ſe intendatur à ſcientijs, per ſe etiam intendetur à Logica.

7 Non tamen propterea aſſerimus omnem ſecũdam operationem rectam participare rationem obiecti formalis attributionis, quia non omnis ſecunda operatio eſt dirigibilis per Logicam, cum aliquæ de obiecto per ſe noto ita ſint rectæ,vt non potuerint eſſe prauæ. Solùm ergo illæ ſunt pars obiecti formalis Logicæ,quæ per Logicam poſſunt dirigi. Neque verò bonum, quod habetur ex bona definitione, vel diuiſione per iudicium applicata definito,vel diuiſo eſt bonum ita modicum, vt non debeat à Logica per ſe intendi. Nàm primò non eſt modicum bonum intellectus ſcire per definitiones naturas rerum,

rum, & per diuisionem quot, ac quibus aliquid conueniat. Secundò etiamsi hoc esset modicum bonum, adhuc posset secunda operatio recta esse obiectum partiale, sicuti respectu Medicinæ est obiectum partiale sanitas alicuius minimæ partis corporis.

8 Dices veritatem non possideri perfectè, nisi per tertiã operationem; ideòque hanc solùm debere esse obiectum formale Logicæ. Sed contrà primò, quia Deus cognoscens perfectissimè omnem veritatem, non cognoscit illam per discursum. Contrà secundò, quia etiam id quod minorem continet bonitatem, potest per se intendi: sic sanitas partium non vitalium continens minorem expetibilitatem, quàm sanitas partium vitalium, adhuc per se intenditur à medicina, & sicuti finis partialis Medicinæ est sanitas alicuius partis ignobilioris corporis, licet vltimò non sistat, nisi habita sanitate totius corporis, ita quamuis Logica non sisteret vltimo, nisi habita perfectione tertiæ operationis, adhuc tamen posset partialiter sistere in secunda. tanquam in parte sui finis totalis.

Prima operatio intellectus nullo modo participat rationem obiecti formalis

lis attributionis in Logica, quia eius rectitudo non participat rationem finis respectu Logicæ, cum neque partialiter intendatur per se ab vlla scientia, etiam latè dicta ; & sanè sicuti ostendentes finem acquisitum per scientias, ostendimus ad minimum propositiones, ita ridiculus censeretur, qui loco finis etiã partialis scientiarum, diceret se aquisiuisse bene ordinatas apprehensiones. Prima ergo operatio recta habet rationem puri medij, cum è contra secunda, licet ordinetur ad tertiam, adhuc tamen præscindendo ab hoc ordine sit per se expetibilis.

9 Dices in prima operatione recta esse veritatem radicalem. Sed contra est, quia etiam in pharmaco est sanitas radicalis, & tamen pharmacum non participat rationem finis respectu Medicinæ, ergo neque ista veritas radicalis, neque aliud, quomodocumque explicetur, habet rationem finis respectu Logicæ, cum rationem finis non habeat respectu scientiarum. Quod si Aristoteles de prima etiam operatione tradidit præcepta, hoc non probat, quod propterea debeat habere rationem obiecti attributionis, quia etiam de purè medijs tradi possunt præcepta, & datur

finis

finis alicuius artis, de quo immediatè nulla tradantur præcepta.

10 Pariter nullo modo sunt obiectũ formale attributionis in Logica operationes rectæ prout directiuæ aliarum, per modum ideæ. Hæc enim prout ideæ non intenduntur, nisi tanquam mediũ. Neque dicas Logicam esse artem conficientem instrumenta, sicuti est frænifactoria respectu equestris, hoc enim est falsũ. Nam Logica non est ars conficiens instrumenta, sed ipsa est instrumentum scientiarũ, de ratione autem instrumenti est cõcurrere simul cum principali ad opus, & habere pro fine idẽ opus, quod per se intenditur à principali. Quod si Logica conficit aliqua instrumenta, & ideas syllogismorũ; has, prout ideæ sunt, non intendit per se. Dixi *prout ideæ sunt*, quia quatenus etiam hi syllogismi ideales continent aliquam veritatem, intenduntur per se à Logica, sicuti intenduntur per se à scientia illa, ad quam pertinet obiectum illud, quod est materia talium syllogismorum.

11 Hinc Logica non est habitus progymnasticus, seu prȩexercitatorius, sicuti est lanistica respectu militaris, quia Logica non sistit in operationibus factis in materia ficta, sicuti sistit lanistica, sed

ſed habet per ſua præcepta concurrere cum ſcientijs illuminando intellectum ad operationes rectas in materia vera.

12 Ex hucuſque dictis infertur adæquatum, & integrum obiectum attributionis in Logica conſtans ex materiali, & formali, eſſe intellectum humanum, vt dirigibilem, ſeu perfectibilem per ſecundam, & tertiam operationem rectam tam practicam, quàm ſpeculatiuam, tam in materia neceſſaria, quàm probabili, & ſophiſtica. Dixi, *vt dirigibilem, ſeu perfectibilem*, vt oſtendatur capacitas in obiecto materiali ad recipiendum formale dependenter à Logica.

CAPVT QVARTVM.

Vtrum Logica ſit Virtus Intellectualis.

SECTIO PRIMA.

Quid requiratur ad rationem virtutis intellectualis.

1 Virtus definitur ab Ariſtotel. ſecundo Ethic. cap. 6. *Habitus ex quo,* &

& bonus homo ipse efficietur, & bene opus suum reddet. Ex quo formata est communis definitio virtutis, qua dicitur, virtus esse quæ bonum facit habentem, & opus eius reddit bonum. Ideòque quando præterea dicitur opus virtutis debere esse optimum, intelligendum est de optimo non simpliciter, sed secundum quid; cum verò in habitibus practicis duplex sit inuenire opus, aliud immediatè elicitum ab habitu; aliud verò directum ab actu, quem habitus immediatè elicuit. Dubitatur vtrum ad rationem virtutis sit satis, quod solum opus immediatè elicitum sit bonum. Sed respondendum est affirmatiuè, primò quia opus directum non est opus habitus, sed est opus operis. Secundò, quia allata virtutis definitio est communis cuicumque habitui, etiam speculatiuo, cui cõuenit ratio virtutis per hoc præcisè, quod opus ad quod immediatè disponit sit bonum intellectus. Tertiò quia habitus scientiæ speculatiuæ est virtus, & tamen ex speculatione sequi potest malum aliquod speculanti, ex eò quod eius valetudini noceat. Similiter ars pingendi eò est perfectior virtus intellectualis, quò dependenter ab eius veris præceptis fit pictura magis deci-

piens oculos, & intellectum.

2 Ratio autem à priori cur ad rationem virtutis intellectualis nō requiratur bonitas actuum directorum est, quia si habitus immediatè disponit ad vera præcepta, disponit absolutè, & simpliciter ad tale bonum intellectus, quod non habet necessariam connexionem cum vllo malo, quod dependenter à talibus præceptis fieri potest; ergo si deinde aliquod malum dependenter ab illis fit, tota malitia refundenda est in voluntatem liberè vtentem talibus præceptis ad malum. Hinc meritò à Sancto Augustino definitur Virtus *bona qualitas mentis, qua nemo malè vtitur*, nemo enim vti potest virtute ad opus immediatè elicitum ab ipsa virtute, quod sit malum.

3 Dices præceptum de aliquo opere malo, prout præceptum est habere de se tendentiam ad malum, ideòque, & tale præceptum, & habitum, qui ad illum disponit esse malum. Sed respondeo præceptum non habere in malum tendentiam efficacem, hoc est necessario tractiuam operis mali, sicuti de se habet necessariò afferre veritatem. Ideòque cum absolutè, & simpliciter afferat bonum, & nullum malum, non est

cur

cur habitus ad tale bonum disponens non sit virtus. Quod si à legibus prohibemur addiscere aliquas artes, quamuis veras, hoc non fit, ex eo quod non sint virtutes intellectuales, sed ne ratione humanæ malitiæ à scientia fiat transitus ad opus noxium, quod ex veris præceptis fieri potest.

4 Dices iterum, sequeretur, quod si esset possibilis habitus docens ipsum intellectum errare, & quamlibet rem malè facere, talis habitus esset virtus intellectualis. Respondeo, si talis habitus daret de hoc vera præcepta, immediatè, & absolutè disponeret ad bonum, & totum malum refundendum esset in liberam voluntatem vtentis tali habitu, ideoque non est cur non esset virtus intellectualis. Neque instes non posse habitum oppositum prudentiæ, & arti esse virtutem. Nam vitium oppositum prudentiæ & arti, non esset huiusmodi habitus ex consultatione, rectòque iudicio eliciens vera præcepta, sed habitus, qui ex inconsideratione, & ignorantia inclinaret ad operationes malas.

SECTIO SECVNDA.

Infertur quinam habitus sint virtus, & secundum quas sui partes Logica sit Virtus.

1 QVinque habitus enumerati ab Aristotele, quibus semper verum dicit, habitus scilicet intellectus, Scientiæ. Sapientiæ, Prudentiæ, & Artis sunt virtutes intellectuales, cum semper disponant ad opus immediatè elicitum verum, ideòque bonum intellectui. Dubitari solùm potest de prudentia, & arte, quæ nō semper videntur disponere ad vera præcepta, si enim Petrus, v.g. verè diues appareat inuincibiliter pauper, Prudentia dictabit Petro esse subueniendum, hoc autem dictamen erit falsum, similiter si hæc materia appareat inuincibiliter bona ad ædificandū, ars dictabit hanc esse adhibendam, nec nisi per præceptum re ipsa falsum. Adhuc tamen dicendum est Prudentiā, & artem semper disponere ad verū saltem practicè, nam hoc quod est, Petro esse

esse subueniendum, duo dicit, & quod Petrus mereatur subuentionem, & quod ego debeã hic, & nunc Petro subuenire. Primum est falsum, secundum verum, teneor enim subuenire Petro inuincibiliter apparenti vt pauper, ad hoc, vt honestè operer, sicuti pariter teneor adhibere pro ædificio materiam apparentem inuincibiliter bonã, vt obtineam finem artis, qui non est nisi finis humano modo acquisibilis.

2 Quamuis ergo dictamen de subuentione Petri, non conformetur speculatiuè cum meritis Petri, quia tamen conformatur cum debito, quod ego habeo in ordine ad taliter operandum, ideò dictamẽ de subueniendo falsò pauperi, sed qui inuincibiliter apparet vt pauper; est dictamen simpliciter verũ, & bonum, & tota malitia, & falsitas speculatiua refundenda est in iudicium speculatiuum falsum de paupertate Petri; sicuti tota malitia motus distorti refunditur, non in potentiam motiuam, sed in defectum tibiæ.

3 Neque verò in omnibus scientijs eadem requirenda est certitudo, sicut enim inter ipsas scientias speculatiuas Mathematica, & Metaphysica maiorem requirunt certitudinem, & euidentiam,

quam Physica, ita comparando virtutes intellectuales speculatiuas cum practicis, sicuti ad virtutes speculatiuas requiritur veritas speculatiua, ita ad practicas satis est veritas practica modo explicato. Quando verò Arist. 6. Ethic. cap. 5. *ait Artis esse virtutem; prudentiæ autem nequaquam*, intelligendus est, quod ars non sit in se virtus moralis, sed per imperium alicuius virtutis moralis eius exercitium esse possit bonum etiam moraliter. E contra prudentiæ non est virtus, quia virtus moralis non versatur circa prudentiam, sicuti versatur circa artem, sed ipsa prudentia est virtus per quam honestè operamur.

4 Habitus Opinionis ex Aristotel. 6. Ethicorum cap. 3. meritò reijcitur à ratione virtutis, quia opus immediatè elicitum ab Opinione potest esse falsum, & malum. Sed dices: scientiæ, prout nunc exercentur multas habent veritates non nisi probabiles, ergo non sunt virtutes intellectuales. Respondeo scientias prout nunc exercentur esse aggregatum ex habitibus, quorum aliqui inclinant ad veritates scientificas, alij ad veritates merè probabiles, nullum autem est absurdum, quod secundum aliquas sui partes non sint virtutes; dicuntur

tur tamen ſimpliciter virtutes, ſumpta denominatione à potiori, & nobiliori.

5 Logica eſt virtus, tam ſecundum partem analyticam, vt patet, quam ſecundum partem Topicam, quia immediatè diſponit ad vera præcepta infallibiliter obtinentia ſuum finem, hoc eſt veritatem probabilem. Idem dicendum de Logica ſecundum partem ſophiſticam, ſiue per ſophiſticam intelligamus artem ſoluendi ſiue contexendi ſyllogiſmos fallaces, ſemper enim eius præcepta obtinent finem ſoluendi, vel contexendi ſyllogiſmos de ſe aptos ad decipiendum. Patet autem diſparitas inter Logicam Topicam, & habitum Opinionis; hic enim cum immediatè diſponat ad actus probabiles, qui ſæpe ſunt falſi, non eſt virtus. Logica verò Topica, cum immediatè diſponat ad præcepta ſemper vera, erit virtus.

6 Dices potentia viſiua, quæ ita eliceret bonam viſionem, vt bona viſio produceret deindè habitum noxium oculo, non eſſet virtus. Sed ita ſe habet Topica reſpectu intellectus ergo, &c. Sed reſpondeo quidquid ſit de maiori, negatur minor, bona enim viſio in caſu poſito haberet neceſſariò relinquere

O 3 ha-

habitum noxium oculo: At Logica Topica non habet efficaciter elicere, nisi bona præcepta, in cuius bono sistere possumus, si voluerimus. Idem dicendum de sophistica docente modum, quo intellectus se ipsum falleret, si enim talis habitus non implicat, & disponat ad vera præcepta, cum efficaciter non afferat nisi bonum veri præcepti, non est cur non sit virtus.

DISTINCTIO SECVNDA.

De Vniuersali in communi.

Ad Vniuersalis notitiam præmittenda est explicatio veritatis, & distinctionis rerum, præcisionis, &c. Quare sit.

CAPVT PRIMVM.

Quid, & Quotuplex sit Vnitas.

1 VNitas definitur, seù describitur negatio diuisionis in se, & diuisio à quolibet alio. Desumpta est hæc definitio ex Aristotel. 5. Met. tex. primo, vbi

vbi ait: *Quæcumque non habent diuisionem, quatenus non habent, eatenus vnum dicuntur*; dubitatur autem quid veniat nomine diuisionis. Apud aliquos venit separatio, ita vt illud sit vnum, quod vel nullas habet partes, vel si habet partes, hæ non sint per separationem resolutæ, sed vnitæ aliqua vnione, per quam sint vnum in aliqua ratione.

2 Sed hæc explicatio, vnitatem, & vnum conuertibile cum vnitate, confundit cum vnito, ideòque destruit definitionem, & conceptum vnitatis. Nam de vnitate dicitur, quod sit negatio diuisionis in se, ideòque negatio diuisionis in ipsa vnitate, non verò negatio diuisionis in aliquo, quod non est vnitas. Iuxta positam verò explicationē, vnitas esset negatio diuisionis, seù separationis in partibus cōstituentibus vnitatem, partes autem etiam non separatæ, licet sint constitutiuæ vnitatis; non tamen sunt de se vnitas, nisi quatenus accipiuntur, vt quid simplex; si enim præscindimus ab hac Metaphysica acceptione, partes etiam nō separatæ non sunt vnitas, sed pluralitas rerum vnitarum. Cum ergo vnitas sit negatio diuisionis in se, hoc est in ipsa vnitate, non verò in partibus, quæ non sunt vni-

tas, si de vnitate dicatur esse negatio diuisionis in partibus, erit definitio, & conceptus non vnius, neque vnitatis, sed vniti. Vnitum enim est id, quod non est in suis partibus diuisum, seu quod per diuisionem non est resolutum in partes constitutiuas vniti in ea ratione, in qua est vnitum.

3 Quamuis ergo cuilibet vni conueniat non habere partes separatas in ea ratione, in qua est vnum; non tamen per hoc vlla vnitas cõstituitur formaliter in ratione vnitatis, sicuti non ex eo, quod cuicumque vni conuenit ratio boni, veri, & aliorum prædicatorum conuertibilium cum ente, ideò conceptus vnius prout formaliter talis constituitur per prædicata explicantia formalem rationem veri, & boni.

4 Ex allata vnitatis explicatione inferunt illius assertores, quod negatio diuisionis in se, quam dicit vnitas, non sit vniuersaliter loquendo negatio alicuius impossibilis, cum non sit impossibile, quod partes recipiant diuisionem, & separationem. Sed contra est, quia id, de quo prædicatur negatio diuisionis in se, est vnitas; impossibile autem est, quod vnitas recipiat diuisionem in ea ratione, in qua est vnitas. Neque

dicas

dicas vnitatem posse recipere diuisionem in sensu diuiso, sicuti cæcus potest recipere visionem in sensu diuiso à cæcitate. Est enim manifesta disparitas inter *cæcum*, quod est concretum physicum, & *vnum* quod est concretũ metaphysicum; cum enim aliud sit id, quod est cæcum, aliud cæcitas. Id quod à cæcitate dicitur cæcum in sensu diuiso à cæcitate, potest recipere visionem, at cum idem sit vnum, & vnitas, id quod est vnum, non potest recipere diuisionem, nisi in sensu diuiso à se ipso, ita vt non id, quod est vnum, & vnitas, sed alia, quæ non sunt vnum, nimirum partes, recipiant diuisionem. Sicut ergo in quocumque sensu est impossibile, quod cæcitas recipiat visionem, ita in quocumque sensu est impossibile, quod vnitas recipiat diuisionem. Sed multò magis indiuisio in se negabit vniuersaliter aliquid impossibile iuxtà meliorem explicationem indiuisionis in se, quam mox afferemus.

15 Præterea nomine diuisionis non potest venire distinctio, licet enim quidquid est vnum sit indistinctum in se, & distinctum à quolibet alio, tamen si explicaretur vnitas per negationem distinctionis, explicaretur per aliquod

obſcurius, indigens pluribus reflexionibus, nam vnum eſſe diſtinctum ab alio eſt, quod vnum non ſit aliud, ergo ſi vnum eſt quod eſt indiſtinctum in ſe ipſo, vnum erit, quod eſt non non ipſum.

6 Supereſt ergo vt nomine diuiſionis veniat pluralitas, quamuis enim nõ oñia, quæ ſunt plura, ſint in omni rigore diuiſa. Omnia tamen, quæ ſunt plura, habent peculiare aliquod fundamẽtum ratione ſuæ pluralitatis, vt ab intellectu diuidi poſſint, quod peculiare fundamentum non habent ea, quæ realiter non ſunt plura. Porrò pluralitas, quam negat vnitas, non eſt pluralitas quomodocumque exiſtens in rerum natura, ſed pluralitas identificata cum eo, quod eſt vnum, ideòque in definitione vnitatis adduntur illæ particulæ *in ſe*. Ideò ergo Petrus eſt vnus homo, quia non habet ſecum identificatam pluralitatem hominum, neque poteſt diuidi in plures tales, qualis eſt ipſe Petrus hoc eſt, in plures Petros, licet poſſit diuidi in Animam, & corpus, vel in alias partes. Et vniuerſaliter quidquid in aliqua ratione eſt vnum, non habet ſecum idẽtificatam pluralitatem in ea ratione, in qua eſt vnum, neque diui-

diuidi poteſt in plura eiuſdem rationis.

7 Ex quo patet negationem, quam importat quælibet vnitas eſſe negationem alicuius impoſſibilis, ideòque etiamſi admitterentur negationes rerũ contingentium, cum tamen ex peculiari capite negationes neceſſariæ reijciantur, ex peculiari capite, negatio, quam dicit vnitas, non eſt negatio formalis, ſed fundamentalis, adeòque erit entitas rei, quæ eſt vna, prout dat fundamentum intellectui ad dicendum, quod non ſit pluralitas. Et ſanè ſicuti ipſa formalis negatio ſuperaddita, ſi daretur, deberet eſſe vna, & non per aliam negationem, ne daretur proceſſus in infinitum, ita non eſt cur entitas poſitiua non ſit vna ſine formali negatione ſuperaddita.

8 Adduntur in definitione vnitatis verba illa *diuiſio à quolibet alio* ad maiorem explicationem vnitatis comparando illam cum alijs, & per hæc verba ſignificatur, quod vnitas à quocumque alio habeat, vt ſimul cum illo faciat pluralitatem.

Hæc vnitatis definitio non eſt rigoroſa, quia non eſt per terminos clariores, pluralitas enim per cuius negationem explicatur vnitas, non eſt quid notius

vnitate, melior tamen definitio afferri non potuit; quia conceptus vnitatis, & pluralitatis sunt primi. Propter hanc etiā rationem non cōmittitur circulus, dum explicatur vnitas per negationem pluralitatis, & pluralitas per negationem vnitatis, quia licet explicentur per aliquid æquè notum, non tamen simpliciter damnari debent huiusmodi explicationes, quando meliores dari non possunt, ex eo quod deuenire tandem debeamus ad aliquos primos conceptus vlterius inexplicabiles, & sanè hoc idem debet ab omnibus dici, etiamsi nomine diuisionis intelligatur separatio, neque enim separatio videtur esse quid notius vnitate, præsertim, si nomine separationis veniat exclusiuum vnionis, vnio enim est plurium vnio, ideòque conceptus vnionis, vel minus, vel saltem æquè clarus est, ac conceptus pluralitatis.

9 Vnitas, sicuti non importat aliquid formaliter negatiuum superadditum, ita neque importat aliquid positiuum superadditum rei, quæ dicitur vna, tum quia vnum est prædicatum conuertibile cum ente, tum etiam quia si haberetur per aliquid positiuum superadditum, hoc vel esset vnum, vel mul-

multiplex. Si vnum, vel per aliud superadditum, & sic procederetur in infinitum, vel per se ipsum, & nulla est ratio, cur omne aliud, quod est vnum, non possit per se ipsum esse tale, quod si hoc superadditum est multiplex, cõstabit procul dubio vnitatibus, de quibus redibit eadem quæstio.

10 Vnitas alia est realis, alia rationis, alia per se, & simpliciter, alia secundum quid; vnitas per se, & simpliciter conuenit vnienti per se, habenti nimirum vnam naturam, vt homo, lapis, &c. Vnitas secundum quid conuenit vni per accidens, conflato nimirum ex pluribus rebus, quæ non ex primaria naturæ intentione coaluerunt in vnum, vt vnus exercitus, &c. Item alia est vnitas numerica, per quam res est vnum indiuiduum, alia essentialis, seù formalis, per quam res est habens vnam essentiam, hæc tamen non distinguitur realiter ab illa, sicuti ratio essentiæ non distinguitur realiter à ratione indiuiduali.

11 Inter plura indiuidua alicuius naturæ nulla datur vera vnitas simpliciter, quia tam nihil Petri est in Paulo, quam nihil Petri est in equo, & tam pereunte equo, quàm pereunte Paulo

nihil

nihil perit in Petro. Quia tamen datur inter Petrum,& Paulum maior conuenientia,quàm inter Petrum,& Equum; ideò non est, cur hæc maior cõuenientia congruenter ad modum loquendi Aristotelis, & Philosophorum non vocetur vnitas specifica. Similiter maior conuenientia, quæ est inter hominem, & equum, quam inter hominem, & lapidem, appellari potest vnitas generica, sed fundamentaliter sicuti & illa alia specifica solùm fundamentaliter. Porrò hæ cõuenientiæ appellari possunt vnitates, tum quia hæ vnitates recensentur ab Aristotele, vbi tradit definitionem vnitatis, tum quia ex eodem Aristotele similia sunt, quorum qualitas vna, tum etiam quia apud Philosophos relationes fundatæ in cõuenientia,dicuntur fundari in vnitate & nulla cæteroqui ratio est cur plures milites dici possint vnus exercitus, & plures homines, non possint dici vnum formaliter, seu vnum in essentia.

12. Ex dictis infertur simpliciter loquendo rationem vnitatis, & vnius cõsistere in indiuisibili; sicuti enim Deus est vnus, quia omnem Deorum pluralitatem excludit, ita vnus exercitus est vnus,quia omnem exercituum pluralitatem

tatem excludit, ita vt si vel in vnicam exercitus pluralitatem diuidi posset, non esset vnus exercitus, sed multiplex. In alio tamen sensu minus proprio Deus dici potest magis vnus, quia omnes partes excludit, quas non excludit exercitus.

CAPVT SECVNDVM.

Quid, & quotuplex sit rerum distinctio.

1 ILla inter se distinguuntur, quorum vnum non est aliud, seu quæ sunt talia, vt ratione suæ entitatis dent fundamentum intellectui ad dicendum, quod vnum non sit aliud. Quare distinctio vnius ab alio non est quidquam positiuum, vel negatiuum superadditum rei, quæ distinguitur, vt facile colligitur ex dictis capite superiori, adeoque verissimum est: quod idem sit constitutiuum rei, ac distinctiuum eiusdem ab omni alio.

2 Distinctio alia est realis, alia rationis, & hæc alia rationis ratiocinatæ, alia rationis ratiocinantis. Distinctio rationis ratiocinatæ est distinctio per intelle-

tellectum, sed cum aliquo fundamento in re, eo quod res ipsa quamuis simplex sit æquiualens pluribus distinctis. Distinctio rationis est sine fundamento in re: hoc modo distinguitur, v. g. Petrus à se ipso, dum dicimus Petrus est Petrus. Distinctio realis, alia est realis simpliciter intercedens inter rẽ, & rem alia realis modalis intercedẽs inter rem, & modum. Rursus alia est adæquata, quæ etiam dicitur contradistinctio, & intercedit inter duo, quorum vnum non includit aliud; alia est inadæquata, quæ intercedit inter includens, & inclusum, inter partes, & totum, sic homo inadæquatè distinguitur ab Anima.

3 Inter distinctionem realem, & rationis nullam agnoscimus distinctionem intermediam ex natura rei, quia nulla est necessitas illam admittendi, neque est explicabile quid sit. Illa enim distinguuntur, quorum vnum non est aliud, si ergo animalitas, & rationalitas distinguuntur tanquam vnum ab alio, seu tanquam ens ab ente distinguuntur realiter; si verò distinguuntur tanquam vna formalitas obiectiua ab alia formalitate obiectiua, explicandum est quid sit formalitas obiectiua talis videlicet, quæ neque sit entitas, neque

nihil

nihil, sed quid mediũ inter ens,& nihil. Licet enim PersonalitatesDiuinæ neque sint nihil, neque sint perfectio simpliciter simplex, melior scilicet ipsa, quam non ipsa, sed sint perfectio simplex, & quid medium inter perfectionem simpliciter simplicem, & nihil; in creatis tamen, sicuti non est inuehendum Mysterium Trinitatis, ita non est inuehendum quid medium inter nihil, & ens importás perfectionem simpliciter simplicem, ideòque nulla pariter est inuehenda distinctio media inter realem, & rationis.

4 Dices illa *distingui* ex natura rei, quæ habent diuersas definitiones, & conceptibilitates. Sed contra, vel enim loqueris de conceptibilitate, & definitione obiectiua, vel de merè formali,& per intellectum. Si de merè formali, nullam aliam distinctionem probas,nisi merè formalem, per intellectum scilicet potentem diuersimodè concipere,& definire eandem rem simplicem, sed æquiualentem pluribus distinctis.Quod si loqueris de diuersa conceptibilitate, & definitione obiectiua, hæc vel habebitur ab entibus realiter distinctis, vel ab eadem entitate simplici, sed æquiualente pluribus, ideòque dante funda-

men-

mentum intellectui, vt nunc vno, nunc alio conceptu concipiatur, & definiatur. Hinc gradus, qui dicuntur Metaphysici cum non distinguantur realiter, non distinguuntur, nisi distinctione rationis ratiocinatæ.

5 Præterea, stando in creatis, nulla datur distinctio virtualis intrinseca, ratione cuius de aliquo obiecto realiter simplici verificari possint duo contradictoria realia, vel intentionalia. Esto enim propter Mysterium Trinitatis admittatur inter essentiam Diuinam, & personalitates, distinctio virtualis intrinseca, hanc tamen in creatis dicẽdum est repugnare, sicuti repugnat Mysterium Trinitatis, aliter nihil per humanũ discursum probari posset per reductionem ad contradictoria, statim enim pateret effugiũ dicendi ratione distinctionis virtualis intrinsecæ verificari posse de eodem realiter duo contradictoria.

6 Implicat etiam in creatis distinctio virtualis intrinseca in ordine ad contradictoria intentionalia, primò, quia vnum contradictorium intentionale æquè ac reale tollit quidquid ponitur ab alio, ideòque si cognitio est cognoscens obiectum aliquod realiter simplex, non poterit esse non cogno-

scens

ſcens illud. Secundò ex diſtinctione, virtuali intrinſeca ſequuntur etiam cõtradictoria intrinſeca: Nam ſi animalitas diſtingueretur virtualiter intrinſecè à rationalitate, animalitas eſſet idem realiter cum animalitate per omnimodam identitatem cum illa excludentem omnem diſtinctionẽ, etiam virtualem; Sed rationalitas non eſſet omninò idem cũ animalitate; quia ab illa diſtingueretur virtualiter. Ergo de animalitate, & rationalitate, quæ ſunt idem realiter, verificaretur, quod eſſent, & nõ eſſent omninò idem cum animalitate, quæ ſunt prædicata contradictoria intrinſeca. Tertiò ex diſtinctione virtuali ſequuntur alia contradictoria intrinſeca, quod nimirùm eadem cognitio ſit imago, & non imago eiuſdem; conformis & non conformis eidem, quod idem intellectus ſit cognoſcens, & non cognoſcens idem obiectum, &c. Quod implicare dicendum eſt non aliter, ac implicat, quod idem ſit producens, & non producens, efficiens, & non efficiens reſpectu eiuſdem. Demum eſt inexplicabile, quid ſit iſta diſtinctio virtualis; ſi enim dicas animalitatem diſtingui à rationalitate virtualiter, quia in ordine ad intellectum perindè ſe habent, ac ſi eſſent duo di-

distincta. Contra est, quia intellectus non immutat essentias rerum. ergo si in illis non datur vnum, & aliud, sed vnum quid simplex, implicat quod intellectus possit cognoscere tale obiectũ, & in illo cognoscere vnum, & non aliud, si non datur vnum, & aliud.

7 Dices magis sunt idem posse ferire, & posse vulnerare in gladio, quam posse sentire, & posse discurrere in homine, ergo si posse ferire, & posse vulnerare in gladio sunt idem realiter, & virtualiter; posse sentire, & posse discurrere in homine erunt idem realiter, sed non virtualiter. Respondeo posse ferire, & posse vulnerare esse idem realiter, & formaliter, hoc est idem, & eodem modo cognitum, cum tota diuersitas sit solum penes nomina, è contra posse sentire, & posse discurrere in homine sunt idem realiter, non tamen formaliter, quia idem diuerso modo cognoscitur.

8 Dices iterum si datur in Diuinis distinctio virtualis, cur non etiam datur in creatis? Sed contra, quia eodem modo dicam, si datur Mysterium Trinitatis in Diuinis, cur negatur in creatis? Prætetea hæc paritas nimis probaret, probaret enim, quod sicuti datur

in

in Diuinis distinctio virtualis in ordine ad produci, & non produci, communicari, & non communicari, ita etiam deberet dari in creatis distinctio virtualis non solum in ordine ad prædicata opposita intentionalia, sed etiam realia.

9 Signum distinctionis realis infallibile quidem, sed non conuertibile est separabilitas. Pater enim in Diuinis realiter distinguitur à Filio, à quo tamen est inseparabilis. Signum etiam distinctionis realis est oppositio, vel contradictoria, vel contraria, cum nihil aduersum se pugnet; vel relatiua, quia de conceptu relatiuorum est esse ad aliud.

CAPVT TERTIVM.

Vtrum detur Præcisio Obiectiua.

1 IMplicat in creatis præcisio obiectiua, per quam ex duobus prædicatis realiter identificatis vnum ex parte obiecti cognoscatur, & aliud non cognoscatur. Implicat enim idem obiectiuè cognosci, & non cognosci, vt capite superiori probauimus. Dantur ergo solùm in huiusmodi prædicatis præcisiones

ſiones formales, per cognitiones magis, vel minus claras de toto obiecto, ita vt quælibet cognitio de obiecto ſimplici non poſſit non cognoſcere realiter, & obiectiuè totum obiectum, licet vna cognitio attingat illud clariùs, alia obſcuriùs.

2 Vt verò explicemus quid ſit realiter, & obiectiuè cognoſcere totum obiectum ſimplex, non verò illud cognoſcere totum formaliter, ſeu non totali claritate: Aduerte cuicumque cognitioni conuenire hoc, quod eſt eſſe determinatiuum formale viuentis cognoſcitiui ad operandum, duplex autem diſtinguendum eſt genus operationum, ad quas cognitio poteſt determinare, quarum aliquas appellamus reales, alias intentionales. Nomine operationũ intentionalium appellamus affirmationes, & negationes, ad quas determinare poſſunt ſimplices operationes, alias verò operationes; v.g. contactum, productionem, &c. appellamus operationes reales ad diſtinctionem priorum intentionaliom. Cognoſcere ergo realiter, & obiectiuè totum obiectum ſimplex eſt habere cognitionem de tali obiecto, quæ non ſit determinatiuum ad exercendam vllam operationem

nem realem, niſi circa totum obiectum. Hinc, quia quacumque cognitione cognoſcatur obiectũ ſimplex; ita ſemper cognoſcitur, vt ex vi talis cognitionis non poſſit cognoſcens determinari ad exercendum vllam operationem realem, niſi circa totum obiectum, ideò quacumque cognitione cognoſcatur obiectum ſimplex, ſemper obiectiuè, & realiter cognoſcitur totum.

3 E contra obiectum ſimplex poteſt diuerſimodè cognoſci formaliter, ita vt ex vi talis cognitionis, cognoſcens determinari poſſit ad has operationes intentionales circa tale obiectum, ex vi autem alterius cognitionis determinari poſſit ad alias operationes intẽtionales. Tunc ergo idem obiectum clarius cognoſcitur, quando ex vi talis cognitionis poteſt intellectus determinari ad nouas, & plures affirmationes de tali obiecto, & ad nouas, & plures negationes, per quas tale obiectum à pluribus diſtinguatur, quare cognoſcere entitatem ſimplicem hominis, prout animal, eſt illam tanta, & non maiore claritate cognoſcere, vt ex vi talis cognitionis determinari poſſit intellectus ad dicendum quod ſit principium ſenſationis, ad diſtinguendum illam à lapidi-

pidibus, plantis, &c. Cognoscere verò illam tandem entitatem, vt animal rationale, est illam cognoscere cognitione clariore, cognitione scilicet potente determinare intellectum ad plures affirmationes de tali obiecto, ad dicendum videlicet, quod sit principium sensationis, & principium discursus, & ad faciendas pariter de tali obiecto plures negationes, per quas à pluribus distinguatur, dicendo, quod obiectum cognitum non sit lapis, non sit planta, & non sit equus. Quia verò adhuc claritas huius cognitionis non est omnimodè clara, sed est permixta cum aliqua obscuritate, ideo non possum dicere vtrum sit principiũ talium accidentium indiuiduálium, vtrũ sit Petrus, Paulus, &c. Cum verò possimus semper habere aliã, & aliam cognitionem, quæ ad plures, & plures operationes intentionales de aliquo obiecto possit nos determinare, ideò nulla nostra cognitio de vllo obiecto ita est clara, vt non possit dari alia clarior.

4 Ex hoc autem habetur diuersitas prædicatorum, eadem enim entitas cognita per cognitionem tantæ claritatis, vt solum possit determinare intellectũ ad dicendũ de illa, quod sit principium sen-

sensationis constituit prædicatum, & formalitatem animalis, eadem entitas cum diuersa cognitione erit prædicatum, & formalitas rationalis. Quare quod dum cognosco animal formaliter, non cognoscam rationale formaliter, nulla est contradictio, licet animal, & rationale sint realiter idem, quia cognoscere animal formaliter est cognoscere hanc entitatem tali cognitione; cognoscere rationale est cognoscere eandem entitatem alia cognitione, hæc autem entitas cum hac cognitione non est hæc eadem entitas cum alia cognine, ideoque vna formalitas prout talis formalitas, non est alia formalitas, licet id, quod est vna formalitas, v.g. rationalis, sit realiter id quod est formalitas animalis.

5 Dices primò dum cognosco animal nullam possum reddere rationem de rationali, ergo rationale nullo modo à me cognoscitur. Respondeo cognoscere rationale, ita vt possit de rationali reddi ratio, dicendo, quod sit principium discursus, est cognoscere rationale formaliter; quare per conceptum animalis, quia non cognosco rationale nisi obiectiuè, ideò, vt ita dicam; non possum reddere rationem de

rationali, nisi obiectiuam, per hoc scilicet quod ad nullam operationem realem determinare possit cognitio de animali, quæ operatio realis non terminetur tam ad animal, quàm ad rationale; neque enim potest tangi, produci, &c. vnum, quin tangatur, & producatur aliud. Hoc idem verificatur etiam circa rationale non existens, sed merè possibile, semper enim cognitio de rationali quantùm est de se, non potest determinare ad operationē realem circa rationale, & non circa animal, si rationale ponatur existens, & sic capax terminare operationes reales.

6 Dices secundò, si non daretur præcisio obiectiua, quando cognosco ens, cognoscerem omnia entia, omnia secreta cordium, &c. quod videtur absurdum. Respondeo nullum esse absurdum, quod solum obiectiuè, ac materialiter cognoscam omnia entia; cognitio enim de ente non est potius de se determinatiuum ad operandum realiter circa hoc ens, quàm circa aliud, quare cum quantum est de se sit determinatiuum ad operandū realiter circa quodlibet ens; quodlibet ens per hanc cognitionem cognóscitur obiectiuè, & realiter: Solum ergo esset absurdum, si per

ſi per conceptum entis vt ſic, ſecreta cordium cognoſcerentur formaliter, per talem ſcilicet cognitionem, quæ eſſet determinatiuum ad affirmationem de talibus ſecretis cordium.

7 Dices tertiò, non poteſt vna cognitio eſſe clarior altera, niſi à clariori cognitione attingatur aliquid plus, & diuerſum in obiecto. Reſpondeo hoc eſſe falſum, ſufficit enim ſi idem melius cognoſcatur; Nam poſſum cognoſcere, v.g. Petrum nunc vt potentem cognoſcere terram, v. g. nunc præterea, vt potentem cognoſcere plantam; per has autem cognitiones non cognoſco merè Petrum, & terram, Petrum, & plantam, ſed cognoſco in Petro potentiam, & ordinem ad cognoſcendum Terram, potentiam, & ordinem ad cognoſcendum plantam. Quid ergo eſt nunc vnam ſolum, nunc verò aliam etiam potentiam in Petro cognoſcere? Si eſt aliquid plus, & diuerſum ex parte obiecti, in ipſo ſcilicet Petro; tot in Petro dabuntur potentiæ virtualiter intrinſecè diſtinctæ, quot ſunt obiecta diuerſa, quæ ab illo poſſunt cognoſci: Imò tot dabuntur diſtinctæ potentiæ, quot ſunt gradus perfectionis diuerſi deſignabiles in pluribus, & pluribus cognitionibus poſſibi-

libus elici à Petro; quod est absurdum. Quando ergo per cognitionem clariorem aliquid plus cognoscitur in obliquo, adhuc dicendum est, quod cognitio recti sit clarior per hoc, quod modo meliori tendat in illud obiectũ, in quod alia cognitio tendebat modo deteriori.

8 Dices demum, si nullus homo existat in atrio, & ego dicam, *homo existens in atrio*, quid cognosco per hanc cognitionem? Respondeo formaliter à me cognosci animal rationale habens talem vbicationem in atrio; quia ex vi talis cognitionis determinari possum ad operationem formalem, affirmando homo existens in atrio est animal rationale habens vbicationem in atrio. Obiectiuè autem, & realiter, proximè, & completè nihil cognosco, quia ad hoc, vt habeatur determinatiuum proximũ, & completum ad operandum realiter, requiritur obiectum nõ modo existens, & expressum in cognitione, sed etiam existens in se. Hinc quando dico *homo existens in atrio*, si nunc adsit, nunc non adsit homo in atrio, non mutatur cognitio secundum quod dicit de formali, seu secundum quod cognitio habet de determinatiuo ad operationes intentionales, quia ex vi illius semper possum eli-

elicere easdem operationes intẽtionales, sed mutatur secundum quod est determinatiuum proximum, & completum ad operationes reales, quod habet partialiter ab obiecto existente in se.

9 Porrò cognitio de obiecto non habente esse in se, nisi merè possibile, differt à cognitione de impossibili per hoc, quod per cognitionem de impossibili, neque cognoscitur, neque potest cognosci quidquam ex parte obiecti, & in se; quia talis cognitio, nec est, nec esse potest determinatiuum ad operandum realiter circa obiectum cognitũ; sed solùm est determinatiuũ ad operandum circa illud formaliter. Cognitio verò de obiecto possibili, licet non sit completum determinatiuum ad operandum realiter ex defectu existentiæ in obiecto, potest tamen euadere determinatiuum completum ad operandum realiter per positionem ipsius obiecti.

10 Quæ diximus de præcisione intellectus applicanda proportionaliter sunt voluntati. Hæc enim dum in cibo, v. g. vult id quod est principium dulcedinis, non verò id quod est principiũ morbi, si vtrumque principium in cibo supponatur esse realiter idem, voluntas non posset obiectiuè, & realiter velle, nisi

nisi vtrumque, quia nulla operatio rea lis, ad quam determinet talis volitio terminari potest, nisi ad totum. For maliter verò non vult nisi principium dulcedinis, quia vult cibum tali voli tione, quæ est determinatiuum intel lectui cognoscenti talem volitionem a faciendas has operationes formales, ho est has propositiones de obiecto volito non verò ad faciendas alias.

CAPVT QVARTVM.

Quid sit, & an detur Vniuersale.

1 CVM Vniuersale ex vi nominis si vnum pertinens ad multa; aliud est Vniuersale in causando, vt Deus, qui cum sit vnus est causa omniũ. Aliud in significando, vt hæc vox *homo*: Aliud in repræsentando, vt cognitio de homine repræsentans omnes homines, sicuti vox *homo* illas omnes significat. Aliud demum est Vniuersale in prædicando, quod definitur: vnum aptum esse in multis, quia verò prædicari sequitur ad esse, vniuersale debet esse in multis, ad hoc vt possit de illis prædicari: ita verò debet vnum esse, vel saltem habe-

re

re aptitudinem, & potentiam ad essendum in pluribus per identitatem, vt in illis multiplicetur, ideòque natura Diuina non est Vniuersalis iuxta præsentem acceptionem, quia ita est in tribus Personis, vt in illis non plurificetur in tres naturas Diuinas. Ex his ergo patet implicare Vniuersale, quod secundum eundem statum habeat rigorosam vnitatem, & pluralitatem, ideòque tale solum dari potest Vniuersale, per quod plura indiuidua, quæ habent in se intrinsecam pluralitatem, habeant ab intellectu vnitatem extrinsecam.

2 Non datur Vniuersale extra singularia in Ideis Platoni attributis. Implicat enim dari substantias ab indiuiduis separatas, & à loco, ãc tempore independentes, cum nihil dari possit, quod non sit determinatum, singulare, & à Deo in hac, vel illâ circumstantia loci, ac temporis dependens. Pariter non datur Vniuersale ante singularia in statu præcisionis, seu possibilitatis, in quo sit aliquid præter omni potentiâ Dei,vt infra probabimus. Tum quia, vel natura in statu possibili est eadem cum illa, quæ deindè ponitur in statu actuali, vel est quid diuersum. Si est eadem,sicuti in statu actuali est singula-

gularis, ita in statu possibilitatis erit singularis. Si verò est quid diuersum; Contra est, quia possibile debet esse illud idem, quod deindè reducitur in actū; ergo si non reducitur in actum quidquam vniuersale, sed hæc, & illa natura in particulari, non nisi hæc, & illa natura in particulari erit possibilis.

3 Demum non datur vniuersale in ipsis singularibus iuxta modum explicandi Scotistarum, tum quia hoc vniuersale supponit distinctionem ex natura rei inter naturam, & hæcceitatem, quam reiecimus: tum quia etiam ea admissa, adhuc natura equina Equi A perit, nihil pereunte de natura equina Equi B; ergo non sunt vnum, nisi per conuenientiam: Tum denique, quia hæcceitas Petri v. g. prout distincta ex natura rei à natura, non est nihil, ergo aliquid ergo ens, ergo in ratione entis conueniet hæcceitas Petri cum hæcceitate Pauli; ergo in ipsa hæcceitate datur prædicatū commune, & prædicatū differentiale, ex hoc autem, vt patet, infertur processus in infinitum.

4 Solum ergo datur vniuersale per intellectum præscindentem formaliter naturam cōmunem ab indiuidnationibus, & cognoscentem plura, vt vnum.

Non

Non signatè, hoc enim esset errare, sed vt vnum exercitè, hoc est per talem actum confusum, ex vi cuius non possit intellectus determinari ad dicendum quod obiectum à se cognitũ sit à parte rei multiplex, neque ad dicendum, quod à parte rei sit vnum, sed solùm, quod ex vi talis cognitionis dicere possit, quod non sit multiplex, ideòque sit vnum præcisiuè, & exercitè.

5 Quare vniuersale, neque fit per actum, quo dico *omnis homo*, neque per actum, quo dico *aliquis homo*, vel *vnus homo*, sed per actum, quo dico *homo*. Huic enim cognitioni ita correspondent omnes homines ex parte obiecti, sicuti diximus vbi de præcisione, vt ex parte cognitionis hi omnes homines fiant vnum prædicabile de pluribus, cũ homo taliter cognitus prædicari possit de quodlibet ex illis, qui ex parte obiecti respondent cognitioni de homine.

6 Sicuti autem distinctio formalis, & exercita inter realiter identificata non est chimerica, ita vnitas formalis, & exercita constitutiua vniuersalis, per quam plura modo dicto cognoscuntur vt vnum, non est chimerica, sed realis extrinseca ab actu intellectus, nam neque ipsa cognitio est aliquid chimeri-

cum, neque obiectum cognitum. Quia plura indiuidua obiectiuè cognita sunt quid reale; neque modus, quo hæc plura indiuidua cognoscuntur vt vnum est quid chimericum, quia cognoscere plura vt vnum, non est cognoscere plura cum negatione pluralitatis, vel cognoscere illa plura signatè cum negatione differentiarũ, sed est talis modus cognoscendi, per quem cognoscatur natura plurium, non cognita formaliter pluralitate, eò quod plura ita confusè cognoscantur, vt ex vi talis cognitionis non possit determinari intellectus ad affirmandam de obiecto cognito pluralitatem; in quo nihil chimericum intercedit.

CAPVT QVINTVM.

Vtrum vniuersale, quando prædicatur de inferioribus retineat suam vniuersalitatem.

1 VNiuersale in actuali prædicatione de inferioribus retinet suam vniuersalitatem. Vniuersale enim est

vnum

vnum aptum prædicari de pluribus, ergo non id, quod fuit vniuersale, sed ipsum vniuersale remanens vniuersale potest prædicari de pluribus. Sed dices etiam lignum esse aptum comburi, ita tamen, vt in actuali cõbustione lignum, destruatur, & non remaneat lignum. Verum non est cur ita intelligatur definitio vniuersalis, tum quia in prædicatione scientifica prædicatum magis latè patere debet subiecto, ad quod requiritur quod sit vniuersale: tũ quia cum dico *Petrus est homo* eodem modo concipio ly *homo*, dum prædico illud de Petro, ac ante illud conceperam per simplicem apprehensionem; ex vi enim prædicati æquè nullam possum reddere rationem neque de pluralitate, neque de singularitate hominum, cum ergo nihil obstet, vt patebit, non est neganda manifesta experientia; præsertim cum non nisi difficillimè possit explicari quomodo in illa propositione *Petrus est homo* ex parte prædicati concipiatur singulare; longè enim diuersa est cognitio, qua dico Petrus est homo, à cognitione, qua dicerem *Petrus est hic homo*, vel *vnus homo*, *&c.*

2 Dixi: ex parte, & ex vi prædicati nullam posse ab intellectu reddi ratio-

nem de singularitate, licet enim de hac certificetur ex vi subiecti; hoc tamen non facit, quod per actum iudicij simplicem quidem, sed æquiualentem duabus distinctis apprehensionibus, non possit intellectus, solum quantum est ex vi prædicati, facere vniuersale, quatenus scilicet solum ex vi prædicati habet conceptum confusum, qualis requiritur ad vniuersale. Et sicuti si dicam *homo non est Deus* hic actus ex parte subiecti est cognitio de re creata; ex parte prędicati de re increata, ita dũ dico Petrus est homo hic actus habebit ex parte prædicati, non verò ex parte subiecti modum cognoscendi confusum, & si nõ repugnat, quod ex parte subiecti attingatur vnum obiectũ, ex parte prędicati; aliud obiectũ diuersum, nec repugnabit quod ex parte prędicati sit cognitio tẽdens tali modo diuerso à modo subiecti

3 Dices, si dum dico *Petrus est homo*, ly *homo* esset vniuersale, prædicarentur de Petro omnes homines & talis propositio esset falsa cum falsum sit, quod detur identitas inter Petrũ, & oẽs homines. Respondeo ad veritatem propositionum affirmatiuarum requiri identitatem subiecti cum prædicato, non tamen semper adæquatam, sed vel adæquatam,

vel

vel inadæquatam, prout diuersimodè ab intellectu per diuersos modos tendendi designatur. Sic quando adhibet terminum syncathegorematicum *omnis* designat intellectus, se prædicare vniuersale vniuersaliter, ideòque se affirmare quod prędicatum adæquatè identificetur cum subiecto. Quando ergo intellectus adhibet terminum communem nullo affectum signo syncathegórematico, tunc designat se affirmare solum, quod prædicatum identificetur cum subiecto præscindédo ab hoc, quod identificetur adæquatè, vel inadæquatè; sicut enim per terminum communem, seu vniuersalem, *homo*, intellectus non certificatur formaliter de pluralitate, neque de singularitate hominum; ita, neque affirmat, quod cum Petro, v. g. identificentur plures, neque quod identificetur vnus tantum homo; sed præcisè affirmat, quod homo identificetur cum Petro, ita vt ad veritatem huius propositionis æquè sit satis, siue identificetur Petrus cum omnibus, siue identificetur cum vno tantum homine. Hinc tam est vera hæc propositio *Petrus est homo*, in qua prædicatum solum inadæquatè identificatur cum subiecto, quam hæc alia *omnia animalia rationalia*

sunt

sunt homo, in qua prædicatum adæquatè identificatur cum subiecto.

4 Dices iterum, ergo idem erit dicere *Petrus est aliquis homo*, seu *Petrus est vel hic, vel hic homo*, ac dicere *Petrus est homo*, æquè enim ad veritatẽ vtriusque propositionis, satis est, quod prædicatum inadæquatè identificetur cum subiecto. Respondeò differre has propositiones ex modo tendendi, in illis enim primis intellectus explicitè designat se affirmare, quod prædicatum identificetur inadæquatè cum subiecto, at in illa *Petrus est homo* intellectus nullam determinatam identitatẽ explicitè designat, sed solum explicitè designat prædicatũ identificari cum subiecto præscindendo ab hoc, quod identificetur adæquatè, vel inadæquatè, sicuti concipit omnes homines præscindendo ab eorum pluralitate, & singularitate.

5 Ex his colligitur primo vniuersale fieri posse per omnes tres operationes intellectus, cum enim de prima non sit dubium, de secunda, ideòque per consequens etiam de tertia, iam probatum est. Potest etiam fieri vniuersale tam per cognitionem directam, quam reflexam, tam per absolutam, quam per comparatiuam, imò in omni proposi-

tione,

tione, per quam vniuersale prædicatur de singulari intercedit aliqua comparatio prædicati cum subiecto. Colligitur secundò, non posse vniuersale fieri, nisi ab intellectu capace cognitionis cõfusæ.

6 Superesset dicendum de aptitudine requisita ad vniuersale, sed cum hæc nihil aliud sit, nisi possibilitas plurium indiuiduorum, quæ cognoscuntur, vt vnum; quid sit in hac re dicendum, constabit ex dicendis de ente possibili.

DISTINCTIO TERTIA.

De Vniuersalibus in particulari, seu de quinque Prædicabilibus.

CAPVT PRIMVM.

De diuisione Prædicabilium.

1 QVæcumque de alio, vt vniuersalia prædicari possunt in quinque classes, seu in quinque prædicabilia fuere diuisa, quæ sunt Genus, Species, Differentia, Proprium, & Accidens. Quidquid enim de alio prædicatur, vel prædicatur vt quid illi essentiale, vel vt quid accidentale, si essen-

essentiale, vel formaliter vt tota essentia,& erit species; vel formaliter vt pars essentiæ perfectibilis, & importata ad modum per se stantis, & erit genus; vel formaliter, vt pars essentiæ perfectiua, & importata ad modum adiacentis, & erit differentia. Si verò prædicatur de alio, vt quid illi accidentale, vel prædicatur, vt quid accidentale, seu profluens ab essentia, & ab illa exigitum,& erit Proprium; vel vt quid merè accidentale, nullam dicens connexionem cum essentia, & erit accidens commune, vt melius constabit ex dicendis de singulis hisce prædicabilibus in particulari.

2 Hæc diuisio est bona pro fine, & instituto Logicæ ad hoc scilicet, vt Logico inseruiat ad intelligenda prædicamenta Aristotelis,ad quod respexit Porphyrius,neque enim hæc diuisio continet tot membra, quæ pariant confusionem, neque tam pauca, vt non satis rem explicet. Quare simpliciter dicenda est bona diuisio; tunc enim diuisio aliqua est bona, quando bene inseruit fini, ad quem instituitur, etiamsi metaphysicè loquendo melior fieri potuisset.

3 Et sanè in casu nostro negari non po-

poteſt, quod in plura, vel pauciora membra fieri potuiſſet diuiſio prædicabilium. Si enim diuiſio in duo tantum prædicabilia, eſſentiale ſcilicet, & accidentale fuiſſet nimis preſſa, certè cum nulla in modo prædicandi appareat differentia inter proprium, & accidens, vt videbimus, quæ neceſſitas erat, quod ab his duo diuerſa prædicabilia conſtituerentur? Præterea ipſum accidens commune, ſicuti diuiditur in diuerſa prædicamenta, ita cur non poterat ſubdiuidi in alia prædicabilia? Dicendum ergo eſt diuiſionem in quinque prædicabilia ad inſtitutum Logicæ eſſe bonam, licet Metaphyſicè loquendo aliter fieri potuiſſet.

CAPVT SECVNDVM.

De Genere.

1 GEnus definitur id, quod prædicatur de pluribus differẽtibus ſpecie in quid. Ponuntur in hac definitione loco generis particulæ illæ, *id quod prædicatur de pluribus*, in hoc enim, quod eſt eſſe de pluribus prædicabile cõuenit genus cum alijs prædicabilibus. Sed vt

præ-

prædicari de pluribus sit essentiale generi, intelligendum est non de actuali, sed de radicali prædicatione; ita vt idem sit id quod prædicatur de pluribus, ac prædicabile, seu potés prędicari de pluribus.

2 Loco differentiæ ponuntur illæ particulæ *differētibus specie in quid*, quamuis enim genus prædicari etiam possit de differentibus solo numero, posse tamen prædicari de differentibus specie in quid, non conuenit, nisi generi. Porrò bene definitur genus per prædicabilitatem de pluribus differentibus specie, quia supponitur esse aliunde notum. Adduntur vltimæ particulæ *in quid*, vt explicetur modus, quo genus est prædicabile; est enim prædicabile per responsionem ad interogationem factam per *quid*, si enim petatur *quid est homo*, respondetur *est animal*.

3 Essentia generis, ex qua oritur, quod possit taliter prædicari, consistit in hoc, quod sit conceptus essentialis obiectiuè attingens totam essentiam rei, sed formaliter inadæquatus, & repręsentans solùm partem essentiæ; importatam tamen ad modum totius, & per se stantis, & primò quidem debet esse conceptus essentialis, quia cum per prædicatum genericum respondeamus ad interroga-

rogationem factam per *quid*; per interrogationem factam per *quid* quærimus essentialia rei, sicuti per interrogationem per *quale* quærimus accidentalia. Secundò genus obiectiuè debet attingere totam essentiam rei, tum quia nulla pars prædicatur in *quid* de suo toto; tum quia, cum non detur præcisio obiectiua, prædicatum metaphysicum essentiale attingit obiectiuè totam essentiam, verùm formaliter est conceptus inadæquatus nec representans, nisi partem essentiæ. Tunc enim existimamur scire totam rei essentiam, quando scimus aliquid, per quod res conuenit cũ alijs, & aliquid per quod ab illis differt, hinc definitio dicitur oratio explicans essentiam rei, quia per illam scimus hæc duo, non quod essentia rei non possit semper clarius, & clarius sciri, sed quod scientiæ humanæ tunc existimentur attigisse essentiam rei, quando de illa cognouerint aliquid per quod res conuenit, & aliquid per quod disconuenit ab alijs. Cum ergo genus formaliter non repræsentet, nisi id per quod res conuenit cum alijs, hinc conceptus genericus est formaliter inadæquatus, & per hoc differt à conceptu specifico, qui, vt dicemus, explicat formaliter totã essentiam.

4 Sed

4 Sed quia etiam differentia est conceptus essentialis solum obiectiuè, non verò formaliter inadæquatus, ideò vt genus à differentia distingueretur; additur, quòd genus sit *prædicabile in quid*. Porrò ad hoc, vt aliquid sit prædicabile in quid non est satis, quod obiectiuè attingat totam essentiam; nam differentia attingit obiectiuè totam essentiam, & tamen non est prædicabilis, nisi in quale quid. Solum ergo illud prædicari potest in quid, quod vel est etiam formaliter conceptus adæquatus repræsentans formaliter totam essentiam, sicuti est species; vel si est conceptus formaliter inadæquatus, importatur tamen ad modum totius, & per se stantis, cuiusmodi est genus.

5 Duo ergo requiruntur ad hoc vt aliquid possit prædicari in quid, & quod saltem obiectiuè attingat totã rei essentiam, & quod importetur ad modum per se stantis. Ex defectu primæ conditionis non potest dici: Petrus est Anima, Petrus est humanitas, quia licet hæc prædicata sint essentialia Petro, & importata ad modum per se stantis, seu modo substantiuo, non tamen attingunt obiectiuè totam essentiam. Ex defectu verò secundæ conditionis differentia

non

non prædicatur, nisi in *quale quid*: vtraque verò conditio generi conueniens, efficit vt prædicari possit in *quid*.

6 Dices primo si prædicabile vt sic esset genus ad omnia quinque prædicabilia, esset genus respectu generis primi prædicabilis, & si genus definiretur per genus, genus quod definitur non esset genus, sed species respectu prædicabilis vt sic. Respondeo posse genus, quod difinitur, esse genus, & speciem respectu diuersorum: est enim genus formaliter respectu huius, & illius generis in particulari; respectu verò prædicabilis vt sic est formaliter species, nec nisi denominatiuè, & materialiter est genus. Sicut enim animal respectu hominis, & equi est genus, respectu verò viuentis est species; ità genus respectu omnium generum est genus, respectu verò alterius cognitionis reflexæ cognoscentis confusè omnia prædicabilia sub conceptu prædicabilis vt sic, est species.

7 Dices secundò, si prædicabile vt sic esset genus respectu generis, esset superius genere, cum omne genus sit superius respectu speciei sibi subiectæ, sed etiam esset inferius eodem genere, quia cum prædicabile vt sic sit vnum ex generibus, erit inferius genere primo prædica-

dica-

dicabili, quod est superius ad omnia, genera; ergò prædicabile vt sic erit superius, & inferius genere primo prædicabili. Sed primò respondeo hoc argumentum habere multas instantias, cognitio enim, per quam cognosco omnes cognitiones, cognoscit reflexè se ipsam, vtpote vnam ex omnibus, ergò talis cognitio est cognoscens, & cognita, superior, & inferior respectu sui ipsius. Similiter definitio in communi definitur oratio explicans essentiam rei, hæc ergò definitio cuiuscumque definitionis erit superior respectu sui ipsius, quatenus est superior ad omnes definitiones, sed simul erit inferior, quatenus est vna ex definitionibus definitis per hanc definitionem definitionis in communi. Demum dum dico *vniuersale, vt sic* facio vniuersale, cui correspondent omnia vniuersalia, sed ipsum vniuersale, quod per hanc cognitionem facio, est vnum ex vniuersalibus, ergo &c.

8 Ad hæc igitur omnia dicendum est cognitionem habentẽ, & se ipsam, & alia plura pro obiecto, ita esse multiplicem, seu vniuersalem in repræsentando, vt etiam de se sit tale ens singulare, hinc autem fit vt possit æquiuale-

ualere duabus,& simul esse cognoscēs, & cognita, superior, & inferior etiam respectu sui ipsius; quatenus nunc cōsideratur secundum esse vniuersale in repræsentando, nunc secundum suum esse entitatiuum singulare. Quare cognitio de omni cognitione, quatenus habet pro obiecto omnem cognitionē, & per consequens etiam se ipsam est cognoscens, & superior respectu omnium cognitionum, & respectu sui ipsius: quatenus verò cognitio de omni cognitione, ipsa etiam est talis cognitio in particulari, est cognita, & inferior respectu sui ipsius consideratæ vt est vniuersalis in repræsentando; quod idē applicandum est cæteris. In casu autem nostro prædicabile vt sic quatenus est quid vniuersale habens pro obiecto omnia prædicabilia, & per consequens etiam seipsum, est quid superius etiam ad se ipsum, sed quia etiam est tale prædicabile in particulari, ideò quatenus tale, est quid inferius respectu sui ipsius, & respectu generis, vt sic.

9 Allata generis defenitione definitur, *vt quod* natura, *vt quo* verò genereitas. In omnibus enim definitionibus concretorum semper dicitur definiri *vt quod*, & materialiter ipsum subiectū,

vt quo verò, id cuius essentia per talem definitionem explicatur. Cum ergo per allatam generis definitionem explicetur essentia genereitatis, meritò dicitur definiri *vt quo* ipsa genereitas. Porrò genereitas tam secundum vnitatem, quàm secundum aptitudinem est extrinseca naturæ, quæ denominatur generica. Vnitas enim habetur à cognitione confusa, aptitudo à possibilitate plurium differentium specie, vtraque autem est extrinseca naturæ, quæ dicitur generica, vt constabit vbi de possibilitate. Ideoque genereitas erit totaliter extrinseca naturæ, quæ est genus.

CAPVT TERTIVM.

De Specie.

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex sit Species.

1. SPecies est, quæ subijcitur generi. Alia est tantum subijcibilis, qualis

lis eſt ſpecies ſubalterna, quæ prout prædicabilis non eſt ſpecies, quia prædicatur vt genus; alia eſt ſubijcibilis, & prædicabilis, qualis eſt ſpecies infima, quia tam reſpectu generis, cui ſubijcitur, quam reſpectu indiuiduorum, de quibus prædicatur, eſt prædicabilis vt ſpecies.

2 Species, quæ tam prout ſubijcibilis, quàm prout prædicabilis eſt ſpecies, requirit pluralitatem indiuiduorum ſaltem poſſibilem, neq; enim poteſt eſſe apta prædicari de pluribus, niſi ſint ſaltem poſſibilia plura, de quibus prædicetur. E contra ſpecies tantum ſubijcibilis non requirit pluralitatem indiuiduorum, neque poſſibilem; quia ad rationem ſpeciei merè prout ſubijcibilis, ſatis eſt, quod ſupponatur generi. Quare ſi eſſet poſſibilis Creatura immultiplicabilis, quam tamen inferius reijciemus, dici poſſet ſpecies, quia poni poſſet ſub aliquo genere.

3 Species infima prout prædicabilis benè definitur, id quod prædicatur de pluribus differentibus numero in quid, de hac autem, & reliquorum prædicabilium definitionibus inferius afferendis eadem proportionaliter ſentienda ſunt, quæ diximus de definitio-

ne generis,quod nimirum constent suo genere,& differentia, quod intelligi debeat de prædicatione aptitudinali.

4 Quamuis autem etiam genus prædicetur de pluribus differentibus numero in quid,speciei tamen conuenit tantum prædicari de pluribus differētibus numero. Neque verò necesse fuit in definitione speciei apponere explicitè particulam *tantùm* per huius enim particulæ additionem non debuit definitio speciei reddi longior, cum sufficienter illa intelligatur; non aliter, ac quando dicimus Petrum, & Paulum differre numero, & scholam distare à platea decem passibus, iuxtà communem loquendi modum intelligitur particula *tantùm*.

5 Assignandus superest conceptus aliquis communis tam speciei infimæ, quam speciei subalternæ. Hic ergò non potest desumi per prædicabilitatem, quia prædicabilitas de inferioribus non conuenit speciei subalternæ, quæ non est prædicabilis de inferioribus, nisi vt genus; prætereà non potest desumi per subijcibilitatem, quia species infima est species non solum prout subijcitur generi, sed etiam præcisè per hoc, quod est prædicabilis de inferioribus, sub quo

con-

conceptu non conuenit illi subijcibilitas.

6 Meliùs ergo essentia, & conceptus communis speciei tam subijcibili, quam prædicabili, consistet in hoc, quod species sit conceptus non solum obiectiuè, sed etiam formaliter adæquatus, seu formaliter explicans totam essentiam eorum, respectu quorum est species, & importatus prætereà ad modum per se stantis. Sic homo v. g. est species subijcibilis respectu animalis, & est species prædicabilis respectu Petri, & Pauli, quia est conceptus non modo obiectiuè, sed etiam formaliter explicans totam essentiam Petri, & Pauli, respectu quorum est species prædicabilis, cum explicet aliquid, per quod illi cum alijs conueniunt, & aliquid per quod ab alijs differunt, iuxta dicta de genere. Similiter explicat formaliter totam essentiam generis, cui subijcitur; Homo enim subijcitur animali tanquam generi, homo verò cum idem formaliter sit, ac animal rationale explicat profectò ipsum animal, licet etiam explicet aliquid plus, nimirum rationale. Demum species subalterna, v.g. animal est species respectu viuentis, cui tanquam generi subijcitur, quia explicat

totam essentiam viuentis; cum enim animal idem sit, ac viuens sensitiuum, profectò animal explicat totam essentiam viuentis, licet, simul cum essentia viuentis, explicet etiam aliquid plus. Cum verò tam species subijcibilis, quã prædicabilis importetur ad modum per se stantis, patet quod conceptus assignatus speciei conueniat speciei tam subijcibili, quàm prædicabili, & quod hic conceptus differat à conceptu tam generis, quàm differentiæ quia tam cõceptus genericus, quàm differentialis non explicat formaliter, nisi partem essentiæ.

SECTIO SECVNDA.

Quid sit differre specie.

1 CVM species dicatur à spectando, illa dici possunt differre specie, si spectemus etymologiam, quæ differunt spectabiliter. Dupliciter autem potest aliquid dici spectabile, vt diuersum ab alio, vel quia sit potens tanquã diuersũ ab alio spectari respectu nostri, in ordine ad quos quærimus differentiam specificàm, vel quia sit etiam di-

dignum, quod à nobis spectetur vt diuersũ ab alio. Rursus id quod respectu nostri est potens spectari, vt diuersũ ab alio, vel est tale, vt licet habeat positiuã differẽtiã ab alio, nõ sit tamen à nobis talis positiua differẽtia positiuè designabilis vt diuersa, sed merè negatiuè, per hoc scilicet quod solùm possumus dicere, quod vnum non est aliud, & hæc quia non sunt à nobis positiuè designabilia vt diuersa, non differunt nisi numericè; sic duæ guttæ aquæ non differunt nisi numero, quia si spectemus earum naturam, & entitatem, præscindendo ab accidentibus merè coassumptis, vt mox explicabimus, non possunt à nobis designari vt diuersæ, nisi merè per hoc, quod dicemus vnam guttam non esse aliam.

2 Alia tamen dantur, quæ non modo habent inter se positiuam differentiam, sed præterea sunt à nobis positiuè designabilia vt diuersa, talia autem sunt, quæ habent prædicatum aliquod entitatiuum, seu essentiale positiuè designabile vt diuersum, sufficiens ad tollendam integram, & perfectam similitudinem in natura, & entitate, & hæc quia differunt plusquam illa, quæ non sunt designabilia, vt diuersa nisi negatiuè,

uè, dici possunt differre specie, iuxta doctrinam Suarez disp. 5. met. sect. 2. num. 35. vbi sic ait: *Indiuidua eiusdem speciei cum reali distinctione habent integrã, & perfectam similitudinem in natura, in quo differunt ab indiuiduis differentibus specie sub eodem genere, quæ inter se non habent tantam, tam perfectamque similitudinem.*

3 Sed quoniam non omnia, quæ ratione cuiuscunque prædicati entitatiui tollentis integram, perfectamque similitudinem in natura, differunt inter se sunt talia, vt attenta vitæ breuitate, nostræque intelligentiæ limitata capacitate, digna sint, quæ spectentur vt diuersa, ideò non omnia, quæ iuxta priorem acceptionem differunt specie, sunt talia, vt etiam respectu humanarum scientiarum differant specie. Quare duplicem distinguere poterimus differentiam specificam, prima dicatur entitatiua, secunda scientifica; non quod hæc secunda non fundetur etiam in entitate rei, sed quod cum prior illa habeatur merè ratione entitatis, & naturæ rei nõ attentis vllis extrinsecis circumstantijs, hæc verò attendat etiam ad extrinsecas scientiarum circumstantias, hæc peculiari nomine dici poterit scientifica.

4 Porrò quæ alterutro modo non diffe-

differunt nisi numericè, dicenda sunt differre secundum id quod se habet vt materia, ex Aristotele enim 10. met. cap.7.tex.25. *Materia negatione ostenditur* ergo illa, quæ non ostenduntur, neque designantur à nobis vt diuersa, nisi per negationem meritò cum Aristotele, & S. Thoma dicuntur differre secundum id, quod se habet vt materia, non quod non possint solo numero differre, nisi quæ habent materiã primam, sed quod illa, quæ in ordine ad designari vt diuersa se habent sicuti materia prima, non differant nisi numero, quæ verò differunt per prædicatum aliquod positiuè designabile vt diuersum modo explicato, differant secundum id quod se habet vt forma. Sic *Aristoteles* 10. met. tex.25. docens hominem album, & nigrum differre solo numero ait: *homo namque vt materia est*.

5 De specie entitatiua iuxta modũ explicatum verificari dicendum est cõmune axioma fundatum in Aristotele 8.met.tex.10. Quod scilicet species sunt sicut numeri, sicut enim quælibet positiua additio, & positiuè designabilis variat numerum, ita quodlibet entitatiuum prædicatum positiuè designabile vt diuersum variat speciem entitatiuã.

Et sanè cum quodlibet huiusmodi prædicatum sit communicabile pluribus plusquam numero differentibus, non erit indiuiduale, sed constitutiuum speciei saltem entitatiuæ.

6 Dices primò, Materia differt specie à forma, ergo aliquid quod non modo se habet vt materia, sed est materia, differt specie ab alio. Respondeo materiam differre specie à forma, quia non vtraque ex his est materia, neque vtraque se habet vt materia, quare ad diuersitatem duorum numericam requiritur, quod vtrumque se habeat vt materia comparatum cum alio.

7 Dices secundò, Nihil est quod alteri cõparatum nõ habeat aliquod accidés loci, téporis &c. positiuè designabile vt diuersum ab alio. Respondeo ex Aristotele citato: *Quæcumque in ratione contrarietates sunt, specie differentiam faciunt; quæcumque verò in coassumpta materia minimè faciunt.* Aliqua ergo accidentia, cuiusmodi sunt hic locus, hoc tempus &c. sunt merè coassumpta per accidens, talia scilicet, quæ stante vna alicuius alterius entitate æquè potuissent illi conuenire, ideòque id, quod designatur vt diuersum ab alio merè per ordinem ad hæc accidentia, non

differt

differt ab illo, nisi numericè, quia si spectemus illud, quod non per accidens, sed ratione sui habetur peculiare ab vno, & non ab alio, hoc non erit designabile, vt diuersum nisi negatiuè. E contra accidentia, quæ ita vni conueniunt, vt non possint alteri conuenire, cuiusmodi sunt discursus, sensatio &c. indicant diuersitatem principij, ideòque id, quod per ordinem ad hæc accidentia designatur vt diuersum, differt ab alio specie saltem entitatiua. Similiter dicendum est de maiori mole, quæ non facit diuersitatem specificam, sed pluralitatem, & numerum partium non differentium nisi secundũ id, quod se habet vt materia.

8 Dices tertiò. In scientijs aliqua modo considerari, modo non considerari, vt positiuè diuersa pro libito profitentium ipsas scientias, ideòque regulam à nobis traditam de differentia specifica scientifica non esse firmam. Respondeo regulam de differentia specifica entitatiua esse firmissimam, sicuti firmæ sunt rerum essentiæ. Circa diuersitatem verò specificam scientificè non potuit à nobis tradi regula firmior quam sint ipsæ scientiæ humanæ, quæ nunc ampliores, nunc angustiores

fines habent. Quanquam in pluribus ſatis conſtat, quæ nam conſueuerint in aliqua ſcientia conſiderari vt poſitiuè diuerſa.

SECTIO TERTIA.

An dari poſſit Species, ſeu Creatura immultiplicabilis.

1 CReaturam immultiplicabilem appellauimus nomine ſpeciei, quia ſi dari poſſet, eſſet ſpecies ſaltem ſubijcibilis. Porrò dicimus repugnare huiuſmodi Creaturam, quæ ex ſuis intrinſecis principijs habeat, quod ab omnipotentia diuina non poſſit produci alia illi ſimilis, quia huiuſmodi Creatura præcisè, prout immultiplicabilis haberet prædicatum nullam importans peculiarem perfectionem, ſed merè hoc, quod eſt directè opponi Diuinæ omnipotentiæ. Quare qui admittunt poſſibilem Creaturam immultiplicabilem, non propterea tribuunt Deo potentiam ad faciendam Creaturam aliquam cum maiori, vel cum peculiari aliqua perfectione; omnes enim perfectiones, quas illi

illi dicunt fieri posse à Deo, nos etiam Deo faciendas tribuimus, cum non nisi tale prædicatum Creaturis denegemus, quod nullam aliam peculiarem perfectionem importet, quam directè opponi Diuinæ omnipotentiæ.

2 Et quidem quamcumque perfectioné aliundè possibilem assignaueris, semper stat possessio pro Diuina omnipotentia, quod si potest facere perfectioné illa maiorem, possit multò magis similem, ideòque spectabit ad aduersarios assignare contradictionem in talis perfectionis multiplicatione, aliter dicam esse possibilem talem Creaturam, quæ semel posita per suam essentiam exigat non posse produci vllam aliam Creaturam. Quare huiusmodi prædicata, quæ solum habent directè opponi Diuinæ Omnipotentiæ, dicenda sunt inuoluere in suo conceptu contradictionem. Fundamentum Thomisticum, quod ea, quæ non dicunt ordinem ad materiam, non possint differre solo numero, gratis assumitur, & bene explicantur auctoritates Aristotel. & S. Thomæ per hoc, quod illa differant solo numero, quæ differunt per id, quod se habet vt materia modo explicato, cum cęteroqui satis ex supradictis colligatur,

posse aliqua solo numero differre etiãsi nullum dicant ordinem ad materiam.

3 Dices potest Deus reuelare Petro se nolle concurrere, nisi ad vnicum actum Fidei; si ergo Petrus credat huic reuelationi, talis actus Fidei erit essentialiter verus, ideòque de sua essentia immultiplicabilis. Respondeo multiplicabilitatem, seù possibilitatem plurium indiuiduorũ eiusdem speciei haberi per omnipotentiam Dei, à qua denominantur possibilia, licet ad hoc, vt omnipotentia aliquid actu ponat, requiratur libera Dei volitio. Quamuis ergo Deus liberè decreuerit nõ producere aliqua, adhuc tamen, cum illa sint simpliciter de se possibilia Deo, simpliciter denominantur possibilia, quia denominatio possibilis est denominatio ab omnipotentia Dei, & solum dici possunt impossibilia secundum quid, ratione videlicet decreti Dei nolentis illa producere. Similiter ergo in casu nostro actus ille Fidei non reddit alios actus similes simpliciter impossibiles, quia nullum habet prædicatum oppositum possibilitati simpliciter aliorum actuum, hoc est oppositum omnipotentiæ Diuinæ, illamque limitans, sed solum reddit alios actus impossibiles secun-

cundum quid, eo quod habeat solum-modo prædicatum oppositum alteri actui Diuinæ voluntatis, quo Deus vellet ponere alios actus Fidei. Tale autem prædicatũ non modo non opponitur vlli perfectioni Diuinæ, sed opponitur, seu excludit à Deo imperfectionẽ alterius actus, quo Deus mutaret prius Decretum. Idem dicendum in sententia complete decreta Dei per extrinsecum de actione terminatiua decreti, quo Deus decerneret nolle creare quidquam aliud propter tale peculiare motiuum, actio enim explicatiua talis motiui, & excludens aliud quodcunque ens, non opponeretur, nisi volitioni Dei chymericæ, qua prius decretum retractaret, cæterum remaneret possibilitas simpliciter tum aliarum Creaturarum, tum etiam alterius actionis solo numero diuersæ ab actione illa, quæ de facto poneretur.

4 Non ergo dicenda est implicare Creatura, quæ ex suis intrinsecis principijs habeat, quod à Diuina voluntate non sit volibilis alia illi similis in specie imò neque implicare dicenda est creatura, quæ habeat, quod non sit à Deo quidquam aliud volibile, cuiusmodi esset actus Fidei, quo quis crederet Deo reue-

reuelanti se nolle quidquam amplius creare. Sed cum hoc bene stat id quod prius diximus, quod nimirum implicet creatura, quæ directè se opponens Diuinæ omnipotentiæ reddat aliam Creaturam sibi similem simpliciter impossibilem.

CAPVT QVARTVM.

De Indiuiduo.

1 Speciei adnectimus explicationem Indiuidui, quia de indiuiduis species prædicatur. Describitur indiuiduum à Porphyrio, *id cuius proprietatum collectio nunquam in alio eadem erit.* Hæc est mera descriptio, quia eadem, seu similis collectio accidentium, quæ est in vno Indiuiduo, non repugnat, quod sit in alio, ideòque per ordinem ad collectionem proprietatum, non differt metaphysicè loquendo vnum indiuiduum ab alio.

2 Melius ergo ratio indiuidui explicabitur, quantum primi conceptus explicari possunt, si cum S.Thoma 1.par. quæst.29. art.4. dicamus esse id, quod est in se indistinctú, ab alijs verò distinctum;

ctum; seu vt communiter dicitur, indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio, quod scilicet non est diuisum, imò nec est diuisibile in plura eiusdem rationis, sed cum quolibet alio facit diuisionem, & pluralitatem, vt diximus supra de vnitate. Ex hac indiuidui explicatione, quæ traditur per negationes, constat bene à nobis fuisse dictum supra, quod illa differunt solo numero quæ differunt merè per id, quod se habet, vt materia, seù per hoc quod vnum non sit aliud.

3 Indiuiduum aliud est incompletum, aliud completum, aliud vaguml Incompletum est conceptus genericus cum hæcceitate, vt *hoc animal*, genus enim est conceptus formaliter inadæquatus ex supradictis; quia verò species est conceptus adæquatus essentiæ rerum, ideò indiuiduum completum est conceptus specificus cum hæcceitate, vt *hic homo*. Indiuiduum vagum est, quádo generi, vel speciei additur terminus syncathegorematicus *aliquis*, *vnus*, &c. Ita tamen vt per hos terminos non designentur prædicata cõuertibilia cum ente, sed designetur indiuiduum de se quidem determinatum, sed indeterminatum quoad nostram cognitionem,

ideòque indiuiduum vagum nunquam est vniuersale, sic si dicam *vnus nostrum est optimus*, *aliquis nostrum primus morietur*, esse optimum; esse primò moriturum non conuenit, nisi vni, nec est de pluribus prædicabile, quod ad vniuersale requiritur.

4 Ab hoc tamen, ab illo, & illo indiuiduo abstrahi potest vniuersalis ratio indiuidui vt sic, quæ erit de pluribus prædicabilis, æque enim de Petro, ac de Paulo &c. prædicatur quod sit indiuiduum. Porrò ratio indiuidui vt sic sub conceptu indistincti in se, est ratio non certificans formaliter de vlla pluralitate, neque de vllo indiuiduo in particulari, ideò non est, cur non dicatur esse perfectè præcisa ab inferioribus, & vniuoca. Quod verò differentiæ sint formaliter indiuiduum, hoc non officit vniuocationi, sed solum efficit, quod ratio indiuidui non sit generica, cum plus requiratur ad esse genus, quam ad esse Vniuocum, vt constabit ex dicendis de vniuocatione entis.

5 Dixi rationem Indiuidui vt sic esse perfectè præcisam sub conceptu indistincti, seu indiuisi in se, sub conceptu enim distincti, seu diuisi à quocumque alio, non potest esse perfectè præcisa,

cum

tum formaliter certificet nos de pluralitate aliorum, à quibus distinguitur.

CAPVT QVINTVM.

De Differentia, Proprio, & Accidente.

DIfferentia alia est communis, qua vnum differt ab alio quomolocumque, & hæc est quodlibet accidens commune diuersum ab accidente alterius; alia est differentia propria, & hæc est quodlibet accidens proprium, per quod vnum differt ab alio; alia denuum est differentia proprijssimè dicta, quæ est id, quo singula differunt inter se essentialiter, hæc habet diuidere genus, & constituere speciem, ideòque prout diuisiua generis, est id quo genus diuiditur in suas species, prout constitutiua speciei est id, quo species abundat à genere.

2. Differentia prout prædicabilis, est id, quod prædicatur de pluribus in quale quid; nam addimus cum Porphyrio particulas illas *differentibus specie*, vt allata definitio sit vniuersalior & cõue-

ueniens tam differentiæ infimæ, quæ est prædicabilis de pluribus differentibus solo numero, quam differentiæ subalternæ, quæ est etiam prædicabilis de pluribus differentibus specie. Ad auctoritatem verò Porphyrij, dicendum est, quod noluerit agere exactè de prædicabilibus sic enim ipsemet in principio profitetur. Essentia differentiæ consistit in hoc, quod sit conceptus essentialis, sed formaliter inadæquatus, & importatus ad modum adiacentis; hinc prædicatur in quale, quia importatur ad modum adiacentis alteri, quia verò est conceptus essentialis prædicatur in quid.

3 Quodcumque prædicatum, quod est extra Metaphysicam rei essentiam, vel est accidentale proprium, vel merè accidentale, seu accidentale commune. Porrò Proprium aliud est, quod conuenit soli alicui speciei, vel generi, sed non omnibus contentis sub illis, & hoc modo, esse Philosophum est proprium speciei humanæ; aliud conuenit omni, sed non soli, sic eiusdem speciei humanæ est proprium esse bipedem; aliud est, quod conuenit omni, & soli, sed non semper, & hoc modo canescere est proprium hominis. Aliud demum est

pro-

proprium quarto modo, quod *conuenit omni, soli, & semper*, dummodo sit extra conceptum quidditatiuum rei, hinc ex Aristotel. primo Topic. cap. 4. definitur *quod non indicat, quid est esse rei, soli autem inest, & conuersim prædicatur de re.*

4 Proprium aliud est genericum, quale est, v. g. habere figuram, quod est proprium corporis; aliud specificum, quale est esse risibile, quod est proprium hominis. Vtrumque autem prout prædicabile, definitur id, quod prædicatur de pluribus in quale accidentale conuertibiliter cum essentia, conuertibiliter inquam cum essentia generica, & specifica, cum qua proprium æquè latè patet, non verò de contentis sub genere, vel specie, de quibus proprium prædicatur, vt vniuersale, neque enim risibile prædicatur conuertibiliter de Petro, v. g. vel de Paulo, sed de homine, cum quo æquè latè patet.

5 Accidens commune; seu prædicatum accidentale commune, prout prædicabile, definitur id, quod prædicatur de pluribus in quale merè accidentale. Quare primò intentionaliter acceptum, erit id quod potest adesse, & abesse præter subiecti corruptionem. Quod scilicet est tale, vt siuè intelliga-

tur abesse à subiecto illo, quod denominatur habere tale prædicatum accidentale, non propterea intelligitur subiectum corruptum, sed æquè intelligitur totus conceptus quidditatiuus talis subiecti denominationis; sic siue intelligatur homo habens albedinem, siue intelligatur carens albedine æquè intelligitur tota quidditas hominis.

6 Sed quia hoc totum conuenit cuicumque accidenti, etiam proprio, ideò vt vnum ab alio distinguatur, dicendum est: accidens proprium, licet non pertineat ad conceptum quidditatiuum, & essentiam rei, esse tamen ab essentia exigitum, cum è contra accidens commune neque sit de essentia rei, neque ab essentia exigatur, ex quo fit, vt non possit intelligi essentia rei, quin intelligatur exigentia accidentis proprij, è contra verò intelligi possit essentia rei, etiam sine exigentia accidentis communis: Sic risibile est accidens proprium hominis, quia non potest intelligi homo sine rationalitate, quæ est exigentia metaphysica risibilitatis, & si intelligatur homo sine exigentia risibilitatis, intelligetur destructus, è contrà esse album est prædicatum homini merè accidentale, quia tota essentia homi-

nis habetur, & intelligitur tam sine albedine, quam sine exigentia albedinis; quia verò esse non potest sine exigentia alicuius coloris, ideò esse coloratum erit accidens proprium, non tamen specificum, sed genericum:

7 Dices sauciatio cordis, mors &c. sunt accidentia, nec tamen adsunt sine subiecti corruptione. Respondeo sauciationem cordis, & mortem dispositiuam, seù accidentia disponentia ad mortem formalem, adesse subiecto sine formali illius corruptione, ideoque illis conuenire differentiam accidentis. Mors verò formalis, siuè formalis rei destructio, & non esse, non est accidens, nec vllum habet esse, cum negationes non sint entia.

DISTINCTIO QVARTA.

In Antepraedicamenta.

Agemus hic cum Aristotele, de Aequiuocis, Vniuocis, & Analogis, quae praedicamentorum explicationi premittuntur, & recepto scholarum more de aequiuocatione entis; sed cum hoc in libro Metaphysicam Logicae statuerimus inse-

inſerere, occaſionem libenter arripimus expediendi etiam hic quidquid de ente vt ſic dicendum occurret.

CAPVT PRIMVM.

De Aequiuocis, Vniuocis, & Analogis.

1 AEquiuoca alia ſunt æquiuocata, alia æquiuocantia. Aequiuoca æquiuocata benè definiuntur, quorum nomen commune eſt, ſecundum nomen verò ratio ſubſtantiæ diuerſa. Aequiuoca verò æquiuocantia ſunt ipſa nomina communia pluribus, quorum ſubſtantiæ ratio ſecundum nomen importata eſt diuerſa. Sic nomen *Canis* prout dicitur de Terreſtri, Cæleſti, & Marino eſt nomen æquiuocans, ſeù æquiuocum, ipſi verò Canes, Terreſtris, Cæleſtis, & Marinus ſunt æquiuoca æquiuocata: cum ſolùm nomen *Canis* commune habeant, ratio verò ſubſtantiæ, ſeù eſſentia per nomen *Canis* importata, ſit omninò diuerſa. Porrò benè potuimus Aequiuoca vna definitione definire, quia omnia æquiuoca vni-

uocè

uocè conueniunt in hoc quod omnia sint æquiuoca.

2 Vniuoca similiter alia sunt vniuocata, alia vniuocantia. Vniuocata sunt, quorum nōmen commune est, secundum nomen verò ratio substantiæ eadem; secundum nomen, inquam, ad hoc enim vt aliqua sint vniuoca debent habere eandem, hoc est similem essentiam, quæ specialiter importetur per nomen commune, & vniuocans. Rursus vniuoca alia sunt participata, hoc est, ipsæ naturæ communes æquè inexistentes in inferioribus, & ab illis participatæ, alia sunt participantia, hoc est inferiora æquè participantia naturā communem. Sic homo v. g. est vniuocum participatum; Petrus verò, & Paulus sunt vniuoca participantia. Demum alia sunt vniuoca essentialia, alia accidentalia, prout ratio per nomen commune significata est essentialis, vel accidentalis inferioribus.

3 Analoga sunt quorum nomen commune est secundum nomen verò rătio substantiæ partim eadem partim diuersa. Alia sunt analoga attributionis, alia proportionis; ratio autem huius diuisionis est, quia cum analogia idem latinè sit ac proportio, plura quæ habent

bent nomen commune habere possunt ordinem proportionis, vel quod plura dicant ordinem ad vnum, vel quod vnum dicat ordinem ad aliud; si ergò plura dicant ordinem ad vnum erunt analoga attributionis, si verò vnum dicat ordinem ad aliud, erunt analoga proportionis. Desumpta est hæc diuisio ex Aristotele primò Ethicor. cap. 6. vbi analoga attributionis vocat *ab vno* seù *ad vnum* reliqua verò vocat *secundum proportionem*. Vtitur autem ibi Aristoteles nomine æquiuocorum, quia analoga fuerunt ab ipso comprehensa sub æquiuocis, cum sæpè dicat æquiuocationum alias esse multum distantes alias habentes quandam similitudinem.

4 Analoga attributionis sunt, quæ dicunt ordinem ad vnum tertium, ità vt in tali ordine per commune nomen importato partim conueniant, partim differant, sic color, medicina, & animal analogicè conueniunt in nomine, *sani*, eò quod hæc omnia in ordine, seu habitudine quæ importatur per nomen *sanum* partim conueniant partim differant, conueniunt quidem quia terminus cuiuscunque ex his ordinibus est eadem sanitas: disconueniunt autem

tem

tem, quia ordo medicinæ ad sanitatem est ordo efficientiæ, ordo coloris est ordo signi, ordo animalis est ordo intrinsecæ habitudinis. Ita verò in habitudine ad sanitatem partim cõueniunt; partim disconueniunt, vt præterea ordo coloris, & medicinæ, quæ in ratione, & nomine *sani* sunt minus principalia analogata, fit ad vnum, ad sanitatem scilicet animalis, quod propterea dicitur analogatum magis principale.

5 Analoga proportionis sunt quorum nomen commune est, & ratio secundum illud nomen impertata proportionaliter, ac proinde imperfectè eadem. Alia sunt analoga proportionis propria, alia metaphorica; si enim aliqua habentia inter se proportionem ita appellantur eodem nomine, vt nomen commune propriè vtrique conueniat erunt analoga proportionis propria si verò vni cõueniat propriè, alteri solũ per metaphorã erũt analoga proportionis metaphorica, sic quia ita se habet risus ad hominé, sicuti viriditas ad pratũ, fit vt risus metaphoricè dicatur de viriditate pratorum: ideòque nomen *risus* prout dictum de actu vitali hominis, & viriditate pratorum est analogum proportionis metaphoricũ. Pariter quia ita se habet substantia ad esse ens simplici-

bent nomen commune habere possunt ordinem proportionis, vel quod plura dicant ordinem ad vnum, vel quod vnum dicat ordinem ad aliud; si ergò plura dicant ordinem ad vnum erunt analoga attributionis, si verò vnum dicat ordinem ad aliud, erunt analoga proportionis. Desumpta est hæc diuisio ex Aristotele primò Ethicor. cap. 6. vbi analoga attributionis vocat *ab vno* seù *ad vnum* reliqua verò vocat *secundum proportionem*. Vtitur autem ibi Aristoteles nomine æquiuocorum, quia analoga fuerunt ab ipso comprehensa sub æquiuocis, cum sæpè dicat æquiuocationum alias esse multum distantes alias habentes quandam similitudinem.

4 Analoga attributionis sunt, quæ dicunt ordinem ad vnum tertium, ità vt in tali ordine per commune nomen importato partim conueniant, partim differant, sic color, medicina, & animal analogicè conueniunt in nomine, *sani*, eò quod hæc omnia in ordine, seu habitudine quæ importatur per nomen *sanum* partim conueniant partim differant, conueniunt quidem quia terminus cuiuscunque ex his ordinibus est eadem sanitas; disconueniunt au-

tem

tem, quia ordo medicinæ ad ſanitatem eſt ordo efficientiæ, ordo coloris eſt ordo ſigni, ordo animalis eſt ordo intrinſecæ habitudinis. Ita verò in habitudine ad ſanitatem partim cōueniunt; partim diſconueniunt, vt præterea ordo coloris, & medicinæ, quæ in ratione, & nomine *ſani* ſunt minus principalia analogata, fit ad vnum, ad ſanitatem ſcilicet animalis, quod propterea dicitur analogatum magis principale.

5 Analoga proportionis ſunt quorum nomen commune eſt, & ratio ſecundum illud nomen importata proportionaliter, ac proinde imperfectè eadem. Alia ſunt analoga proportionis propria, alia metaphorica; ſi enim aliqua habentia inter ſe proportionem ita appellantur eodem nomine, vt nomen commune propriè vtrique conueniat erunt analoga proportionis propria ſi verò vni cōueniat propriè, alteri ſolū per metaphorā erūt analoga proportionis metaphorica, ſic quia ita ſe habet riſus ad hominē, ſicuti viriditas ad pratū, fit vt riſus metaphoricè dicatur de viriditate pratorum: ideòque nomen *riſus* prout dictum de actu vitali hominis, & viriditate pratorum eſt analogum proportionis metaphoricū. Pariter quia ita ſe habet ſubſtantia ad eſſe ens ſimplici-

ter dictum, ficuti fe habet accidens ad effe entis ens, fit vt non folum fubftantia, fed etiam accidens fine addito appelletur ens, ideòque ens eft analogum proportionis fed proprium; quia non per metaphoram, fed propriè dicitur de accidente quod fit ens, licet cum addito. Cum hoc tamen ftat, quod ens in alia aceptione poffit effe vniuocum, vt inferius explicabimus.

6 Analoga non conftituuntur in fuo effe neque per inæqualitatem, neque per dependentiam, quia dari poteft conceptus entis realis vniuocus refpectu fubftantiæ, & accidentis, refpectu Dei, & creaturarum, vt videbimus, & tamen ratio entis realis inæqualiter à fubftantia, & accidente, à Deo, & creaturis participatur, & pariter accidens dependet à fubftantia, creaturæ dependent à Deo: Et fanè fi inæqualitas, & dependentia non importatur formaliter per conceptum, & nomen commune, cur tollet vniuocationem, & perfectam rationem vnius? cum de nulla pluralitate ex vi talis conceptus certificemur. Similiter non conftituuntur analoga in ratione analogorum per tranfcendentiam, ratione cuius fuperius præfcindat ab inferioribus, inferiora verò non præfcindant à fuperiori; huiufmodi enim

tran-

transcendentia non tollit vniuocationem, quia per hoc quod differentiæ imbibant conceptum superioris, bene stat quod cõceptus superioris sit perfectè vnus, cum de nulla pluralitate certificet. Adde non posse essentiã analogorum omniũ consistere in transcendentia, quia transcendentia in analogis proportionis metaphoricis non requiritur.

7 Essentia ergo analogorum consistet in hoc quod ex vi nominis analogi intellectus formaliter certificetur de pluribus, partim inter se conuenientibus, partim disconuenientibus in ratione specialiter importata per nomen analogum. Probatur quia hoc conuenit omnibus analogis, & per hoc ab vniuocis, & æquiuocis distinguuntur. Et primò analogũ proportionis metaphoricum habet formaliter repræsentare plura: ex Aristotele enim tertiò Rhetor. c:10. Metaphoris maximè delectamur, quia *faciliter discere, ac intelligere natura omnibus est suaue*. Per metaphoram autem plura vnico nomine, ideòque facilius discimus, vt explicat idem Aristoteles, & cõstat experientia: Quis enim est qui audiens viriditatem prati appellari risum, statim cognitione non accurrat ad risum hominis, huius autem experientiæ ratio est, quia cum nomen,

quod est metaphoricũ respectu vnius, fit proprium respectu alterius, semper habet nos ducere in cognitionem illius, ad quod significandum est tale nomen impositum.

8 Idem accidit in analogis attributionis, cum enim *sanum*, v. g. dicatur magis principaliter de animali, quando applicatur colori, vel medicinæ, fieri non potest, quin ducat nos in cognitionem illius, de quo magis principaliter prædicatur, non aliter ac nomen quod metaphoricè dicitur de vno, statim ducit nos in cognitionem illius, de quo tale nomen propriè dicitur, idem denique asserendũ est de analogis proportionis proprijs, si enim nomine entis significetur id, quod est simpliciter, & absolutè ens, quando de accidente quod est entis ens dicitur sine addito *ens*, non potest non etiam repræsentari intellectui id quod est simpliciter, & absolutè ens, quale est substantia, ergo omnibus analogis conuenit, quod formaliter repræsentent plura.

9 Porrò differunt analoga ab vniuocis, quod vniuoca de nulla pluralitate certificent, sed perfectè ab inferioribus præscindant, cum è contra analoga semper formaliter repręsentent aliquam inferiorum pluralitatem. Ab æqui-

æquiuocis verò differunt per hoc,quod æquiuoca de pluribus certificent omnino diuersis in ratione specialiter importata per nomen; analoga verò certificent de pluribus,sed partim cõuenientibus, partim disconuenientibus in ratione per nomen importata. Quamuis autem per nomen analogum repræsentetur formaliter pluralitas, adhuc tamen propositiones sunt veræ, quia non importantur in recto plura; quando enim dicimus, v.g. Prata rident, sensus est, prata sunt habentia aliquid simile risui, qui est in homine.

10 Potest idem nomen comparatũ cum aliquibus esse analogum, comparatum cum alijs esse vniuocum, sic risus prout dicitur de viriditate pratorũ, & de tali actu vitali hominis est analogum, prout dicitur de hoc,& illo actu ridendi humano est vniuocũ; sic idem homo dicitur vniuocè,de hoc,& illo homine,de homine auté vero,& picto dicitur æquiuocè ex Aristotele hìc. Quãdo ergo quæritur de aliquo nomine vtrum sit vniuocum, vel analogum statuendum prius est respectu quorum petatur vtrum sit vniuocnm; vel analogum. Quod si quæras vtrum alicui nomini solitariè prolato subſtet cõceptus vnus,

an conceptus plurium: Dico analogis metaphoricis solitariè prolatis subesse conceptum perfectè præcisè plurium, vt vnum, eorum scilicet, quæ propriè per tale nomen significantur. In analogis autem attributionis pendet hoc ex conceptu, quem sibi quisque format ex vi talium nominum, qui enim bene penetrat hoc nomen *sanum*, v.g. concipiet formaliter pluralitatẽ, quia hoc nomen videtur impositum ad significandam pluralitatem, qui verò illud non bene penetrat habebit cõceptum magis confusum, & nullam cõcipiet pluralitatem.

CAPVT SECVNDVM.

An ens sit vniuocum.

1 ENS ex Aristotele 4. met. text.2. multipliciter dicitur, ideòque accipi potest vel in stricta, vel in lata significatione. Si enim in latissima significatione sumatur, comprehendet tam ens reale, quam ens rationis & quidquid, quomodocumque est intelligibile, sic vt ait S.Thomas de ente & essentia capite primo. *Dicitur ens omne illud de quo affirmatiua propositio formari potest, etiam si illud in re nihil ponat, per quem mo-*

modum negationes, & priuationes entia dicuntur, & ex Aristotele loco citato, *quædam quoniam substantiæ entia dicuntur, quædam quoniam passiones substantiæ, quædam quoniam via ad substantiam, aut corruptiones, aut priuationes, aut qualitates, &c. aut aliquorum ex his negationes, quare ipsum non ens esse dicimus*. Quod si nomen entis strictius accipiatur, significabit solum ens reale. Si sumatur adhuc strictius non conuenit nisi substantiæ, quia sola substantia dicitur ens simpliciter, & sine addito, accidentia enim dicuntur entis entia; si demum sumatur strictissimè, non conuenit nisi Deo, qui de se dicit: *Ego sum qui sum*, creaturæ autem sunt entia cum addito nimirum per participationem. Cum ergo tam diuersimodè accipiatur ratio entis pro diuersa acceptione diuersimodè de illo discurrendum erit.

2 Ens in acceptione latissima, prout significat quidquid est intelligibile, est vniuocum, cum perfectè præscindat à differentijs, per conceptũ enim entis vt sic, seu intelligibilis non certificamur de reali, vel non reali, quæ sunt differentiæ entis vt sic. De pluribus enim de quibus certificamur, quod sint quid intelligibile, quia illa intelligimus, di-

ſputamus deinde vtrum ſint ens reale, vel non reale; ideòque conceptus de intelligibili non eſt formalis conceptus de reali, vel non reali. Verum quidem eſt, quod inferiora non præſcindunt à ſuperiori, ſed hoc non officit vniuocationi, adhuc enim conceptus intelligibilis, & entis vt ſic, eſt perfectè præciſus, & vnus, ideòque illi conuenit tota definitio vniuocorum, quod nimirum ratio importata per nomen commune ſit vna, & eadem.

3 Ex eo autem quod differentiæ non præſcindant formaliter ab ente latiſſimè accepto; ſequitur ſolum quod ens latiſſimè acceptum non ſit genus, plus enim requiritur ad rationem generis; quam ad eſſe vniuocum. Ariſtoteles enim tertiò met. text. 10. ait: *Non eſſe autem poſſibile neque ipſum vnum entiũ eſſe genus, neque ipſum ens, neceſſe etenim eſt vnius cuiuſque generis differentias, & eſſe, & vnamquamque vnum eſſe, quare ſi vnum, vel ens genus eſt, nulla differentia nec vnum, nec ens erit*. Ergo per Ariſtotelem ad rationem generis requiritur, quod differentiæ nõ ſint formaliter ſuperius. Præterea Porphyrius cap. de differentia ait differentiam eſſe qua, *ſpeties abundat à genere*. Sed differẽtiæ entis

tis latissimè accepti inuoluunt ipsũ ens latissimè acceptũ ergo non sunt quid ab illo abundans, ideòque propriè loquẽdo non sunt differentiæ. Cum ergo ad rationẽ generis Arist. & Porphyrius aliquid requirant, quod ad rationem & definitionem vniuoci nõ est necessarium, poterit ens latissimè acceptum esse vniuocũ, non genus; ideòque quando ens latissimè acceptũ prædicatur de inferioribus, non prædicatur vt rigorosè genus, sed vt genus reductiuè, & hac de causa non constituit diuersum prædicabile.

4 Dices ens, & non ens nullam possunt habere inter se conuenientiam, quod enim nullo modo est neque potest habere conuenientiam. Respondeo ens, & non ens conuenire in cõuenientia aliqua extrinseca, ideòque esse vniuoca per denominationem vniuocam, sed extrinsecam; prout enim per aliquod nomen habetur denominatio vniuoca intrinseca, vel extrinseca, plura appellata tali communi nomine, intrinsecè, vel extrinsecè erunt vniuoca. Sic hoc, quod est Chimæram esse intelligibilem est denominatio merè extrinseca ab intellectu potente intelligere Chimæram, quare prout tam chimæra, quam ens reale conueniunt in hoc quod in-

tellectus possit illa intelligere, possunt in nomine, & conceptu intelligibilis conuenire vniuocè ratione conceptus, & denominationis importantis conuenientiam aliquã illis extrinsecam, quod si enti reali tribuas etiam capacitatem intrinsecam ad intelligi, adhuc ens reale & ens rationis conueniunt vniuocè in hoc quod est posse intelligi præscindendo à posse intelligi vel per intrinsecam aptitudinem in eo, quod intelligitur, vel per meram potentiam extrinsecam intelligentis.

5. Si nomine entis veniat ens reale hoc nõ solum formaliter perfectè præscindit à suis differentijs, sed etiam differentiæ perfectè præscindunt ab ente reali; sicut enim per conceptum entis realis nullam possumus reddere rationem de perseitate, & inaleitate, ita per conceptum perseitatis, & inaleitatis nullam possumus reddere rationem de ente reali, disputamus enim; Vtrum ens in alio sit ens reale nec nè, non aliter ac disputamus vtrum ens à se, & ens ad aliud sit reale, ideòque si esse à se:& esse relatiuum præscindit ab esse reali, & non reali, etiam esse per se, & esse in alio præscindet à reali, & non reali, cum ergo inter ens reale & illius diffe-

differentias detur mutua præcisio, ens reale erit vniuocum, & genus, vt constat tum ex dictis, tum ex Aristotele, 11. met. summa prima, cap. primo, vbi ait: *Omnis scientia vniuersalium, non vltimorum est, quare sic erit vtique primorum generum hæc autem sanè fuerint ens & vnum*. Ergo per Aristotelem *ens*, & *vnum* possunt esse genus, cum ergo loco superius citato etiam dixerit ens, & vnum non posse esse genus, fatendum est Aristotelem sensisse, quod ens, & vnũ in aliqua significatione possint esse genus, in aliqua verò nequaquam.

6 Dices primò per conceptum perseitatis possumus illã distinguere à non ente, & vt recedẽtem à nihilo ergo perseitas est formaliter ens. Respondeo posse nos illam distinguere à non ente intelligibili, & vt recedentem à nihilo intelligibili ita tamen vt ex vi cõceptus de perseitate nesciamus, vtrum illi conueniat esse reale, ideòque erit formaliter ens latissimè acceptum, sed non ens reale; licet autem per conceptum perseitatis non certificemur de eius realitate; de illa tamen per conceptum substantiæ certificamur, quia substantia est species constans ex genere entis realis, & ex differentia perseitatis; Et idem di-

cendum est de alijs differentijs positis ad latus in linea prædicamentali, quæ non certificànt ex vi talis conceptus de realitate, sicuti certificant species intermediæ, quæ præter differentiam important genus, quod inuoluit summum genus entis realis.

7 Dices secundò, si perseitas præscinderet ab ente reali magis latè pateret, quã ens reale, ideòq; perseitas non esset differentia cõtractiua entis realis. Respondeo Ens reale ex vno capite minus, ex alio autẽ capite magis latè patere, minus latè patet, quia perseitas prescindit à reali a quo non præscindit ens reale, sed ex alio capite ens reale magis latè patet, quia ens reale est predicabile, & est quid superius perseitati, & inaleitati, perseitas autem non est prædicabilis, nec est superior respectu inaleitatis; Hoc autem satis est ad rationem differentiæ, vt patet in *corpore* respectu differentiæ *inanimati*. Esse enim inanimatum conuenit accidentibus, quæ non sunt corpus, & nihilominus corpus est genus, quia ex aliquo capite magis late patet, quam ratio inanimati.

8 Dices tertiò, Ens reale est prædicatum transcendens, ergo in omnibus suis differentijs imbibitur. Respondeo Ens

Ens reale esse transcendens, hoc est vniuersalissimũ, non tamen transcendens, ita vt in suis differentijs imbibatur. Dantur tamen prædicata in hoc etiam secundo sensu transcendentia, cuiusmodi vidimus esse ens latissimè acceptum, & omnia prędicata cum illo conuertibilia.

9 Potest etiam nomine entis significari id, quod dicit ordinem aliquem ad substantiam, quæ primo, & principaliter dicitur ens. Ex Aristotele nu.4. met. tex. 2. ens in hac significatione assimilatur sano dum ait. *Ens multipliciter dicitur, verum ad vnum, quemadmodum omne salubre ad sanitatem, quædam enim, quoniam passiones substantiæ, &c.* Sub hac igitur significatione erit analogum attributionis importans formaliter pluralitatem, quatenus scilicet certificari non possumus de ente habente ordinem ad id, quod principaliter dicitur ens, quin certificemur de pluralitate entium. Poterit etiam ens esse analogum proportionis proprium, vt supra innuimus, cum enim ita se habeat substantia ad esse ens simpliciter, sicuti se habet accidens ad esse entis ens, fit vt de accidente prædicetur ratio entis simpliciter, & sine addito per analogiam proportionis ad substantiã,

si

si enim nomine entis simpliciter dicti veniat id quod strictissimè est ens, sicuti est solus Deus, quando de creaturis, quæ sunt entia per participationem, prædicatur ratio entis sine addito, hoc non fit nisi per analogiam ad Deum, qui sine vllo addito diminuēte est ens.

CAPVT TERTIVM.

De ente possibili.

1 QVæritur hic, per quid habetur possibilitas entis realis, sed cum certum sit possibilitatem extrinsecam, à qua ens reale denominatur possibile, esse omnipotentiam Dei dubitatur, vtrum aliquid præterea detur positiuum, vel negatiuum, per quod denominetur intrinsecè possibile. Qua in re præmittendum est possibilitatem entis realis, siue extrinsecam, siue intrinsecam non esse quid contingens, sed æternum, & necessarium, quod enim Antichristus, v.g. sit possibilis, est propositio necessaria, & æternæ veritatis, ergo possibilitas Antichristi, per quam hæc propositio semper fuit, & erit vera, erit quid æternum, & necessarium.

Ex

Ex hoc ergo cõstat possibilitatem creaturarum non posse esse quid positiuum necessarium distinctum,& independens à Deo, neque enim quidquam positiuum fuit, aut esse necessariò debuit ab æterno præter Deum.

2 Quod si recurras ad negationes, dicendo quod ens reale denominatur intrinsecè possibile à negatione repugnantiæ ad existendum. Contra est primò, quia negationes omnes obiectiuas inferius reijciemus. Contra secundò, quia repugnantia idem est ac impossibilitas, seù negatio possibilitatis, ergo si possibile habetur à negatione repugnantiæ, habebitur à negatione negationis repugnantiæ, quod dici non potest.

3 Si verò dicas possibilitatem rei intrinsecam haberi vel ab existentia rei, vel ab eius negatione defectibili. Contra eodem modo est primò, quia omne esse negationibus adimemus. Contra secundò, quia vel ex hoc capite negationes istæ reijciendæ sunt, ne scilicet dicamus necessariò dari debere aliquid vel positiuum, vel negatiuum distinctũ à Deo, cum longè congruentius sit dicere Deum ita se posse esse contentum, vt totum, quod est, sit Deus.

4 Qua-

4 Quare possibile erit denominatio totaliter extrinseca à sola omnipotentia Dei, primò, quia nihil extra illum est possibile positiuum, vel negatium, per quod habeatur. Secundò quia per hoc præcisè, quod aliqua causa intelligatur præcontinere in sua virtute aliud, hoc intelligitur possibile. Tertiò, quia de conceptu rei merè possibilis est, quod nihil illius sit actu, ergo non est cur quidquã actuale quæramus, per quod res intrinsecè habeat esse possibile. Quartò Chimæram esse impossibilem, neque est denominatio intrinseca ab aliquo positiuo, neque ab aliquo negatiuo contingenti, vt per se patet, neque ab aliquo negatiuo necessario, quia ex peculiari capite negationes necessariæ reijciuntur, ergo neque ens reale denominabitur possibile ab aliquo sibi intrinseco. Neque verò necesse est, quod id, quod denominatur possibile, habeat aliquod esse, de quo verificetur denominatio possibilis, nam actualis existentia alterius mundi prout actualis, denominatur cognita, etiam si prout actualis nullum esse sibi intrinsecum habeat.

5 Dices primò. Si esse possibile esset denominatio à sola omnipotentia Dei, non posset assignari cur Antichristus,

non verò chimæra sit poſsibilis. Reſpondeo Antichriſtum non verò chimæram eſſe poſsibilem, quia omnipotentia Dei realis, non chimærica, eſt talis, vt poſsit ponere Antichriſtum non chimæram. Quod ſi quæras vnde nobis innoteſcat, quod aliquid poſſit, vel non poſſit fieri ab omnipotentia Dei. Dico hoc nobis innoteſcere ex eo, quod ſi concedamus rem aliquam exiſtere, non propterea cogatur deinde intellectus ad concedendas duas propoſitiones contradictorias.

6 Dices ſecundò Sanctus Thomas 1. p. q.25. art.3. docet aliquid dici poſſibile, vel impoſſibile ex habitudine terminorũ, alioquin *erit circulatio in manifeſtatione omnipotentiæ, cũ quærenti cur aliquid ſit poſſibile; reſpondemus, quia Deus poteſt illud facere, & ſi rurſus quæratur cur Deus poſſit illud facere, reſpondemus, quia eſt poſſibile*. Reſpondeo Sanctum Thomam per hanc habitudinem non potuiſſe intelligere aliquid habens eſſe independenter ab Intellectu, quia impoſſibile nullam habet habitudinem independenter ab intellectu, & tamen etiam de impoſſibili docuit, quod habeatur ex habitudine terminorum. Solum ergo voluit Sanctus Thomas, quod fundamentum

quod

quod nos habemus ad dicencendum, quod Deus possit, vel non possit aliquid facere, sit comparare inter se terminos, verbi gratia, Chimæram, & ens, quod si inter hos terminos appareat habitudo repugnantiæ, eo quod Chimæra excludat ens, non poterit Chimæra fieri à Deo potente facere quidquid non est simultas entis, & non entis. Quod verò à Deo non possit fieri simultas entis, & non entis, non arguit in Deo vllam impotentiam; illud enim dicitur impotens producere aliquid, quod non continet perfectionem illius, cũ ergo simultas entis, & non entis non sit vlla perfectio, non nisi impropriè dicetur Deus impotens illam producere, ideòque vt docet Sanctus Thomas loco citato. *Conuenientius dicitur quod impossibilia non possunt fieri quam quod Deus ea non possit facere.*

7 Dices tertiò verificatiuum huius propositionis *Antichristus est possibilis* non potest esse omnipotentia Dei, quia verificatiuum debet esse obiectum talis propositionis: Respondeo, quod sicuti hæc propositio, *Antichristus est cognitus* verificatur per cognitionem à qua Antichristus denominatur cognitus, importatam in obliquo per prædicatum

co-

cognitus, ita quod Antichriſtus ſit poſſibilis verificatur per omnipotentiam Dei quæ eſt obiectũ importatum in obliquo per prædicatum *poſſibilis*.

CAPVT QVARTVM.

De ente exiſtente.

1 SIcuti eſſentia rei eſt id, per quod reſpondetur interroganti *quid res eſt* præſcindendo ab hoc, qood talis entitas exiſtat, vel non exiſtat; ita nomine exiſtentiæ venit id, per quod formaliter res actu exiſtit; ex quo reijciuntur ij, qui nomine exiſtentiæ intellexerunt actionem productiuam, & conſeruatiuam rei; actio enim eſt id, quò effectiuè res exiſtit, exiſtentia, verò eſt id, quò formaliter res exiſtit, & quod effectiuè per actionem ponitur. Dubitatur ergo an exiſtentia rei hoc modo explicata, diſtinctione aliqua independenter ab intellectu, diſtinguatur ab eiuſdem rei eſſentia. Sed reſpondendum eſt negatiuè, nullum enim inter eſſentiam, & exiſtentiam eſt realis diſtinctionis ſignũ ex his, quæ attulimus vbi egimus de rerum diſtinctione; ideòque ſicuti res,

ita

ita distinctiones rerũ sine positiuo fundamento multiplicari non debent. Neque dicas essentias rerum esse necessarias, & ab æterno, existentias verò, contingentes, & in tempore; nam ab æterno nihil aliud fuit, nisi essentia possibilis, seù possibilitas essentiæ, atque hæc non intrinseca, sed merè extrinseca ab omnipotentia Dei, vt vidimus capite superiori.

2 Dices hæc propositio: *Homo est animal rationale* est necessaria, & æternæ veritatis; ergo verificatiuum illius debet esse necessarium, quod esse non potest nisi essentia necessaria, quæ sit distincta ab existentia cõtingenti. Respondetur etiam hanc propositionem, *chimæra est impossibilis* esse æternæ veritatis, cum tamen formale verificatiuũ illius esse non possit aliqua impossibilis essentia chimæræ, quæ nullo intellectu cogitante habeat aliquod esse, si enim dicas verificari formaliter per essentiam impossibilem: esse impossibile nullum est esse nisi per terminum omninò distrahentem. Sicuti ergo nihil datur, per quod formaliter verificetur hæc propositio *chimæra est impossibilis*: ita non est necesse quòd quidquã detur, per quod formaliter verificetur hæc propositio:

Homo

Homo est animal rationale; vtraque enim quasi efficienter satis verificatur per omnipotentiam Dei non potentem facere hominem, qui non sit animal rationale, nec potentem producere chimæram. Ratio autem cur propositiones de essentijs rerum non requirant ad sui veritatem, quod detur aliquid extra intellectum, per quod formaliter verificentur, est quia cum possit res aliqua, licet nullum habens esse actuale in re, habere tamen esse actuale obiectiuè in intellectu eo modo, quo paulò post explicabimus agentes de ente rationis metaphysicò, & possit per duos conceptus res eadem cognosci: si id, quod per vnum conceptum cognoscitur, positum à parte rei, esset idem cum eo, quod cognoscitur per alium conceptum, propositio affirmans, & componens obiectum vnius conceptus cum obiecto alterius est vera, & necessariò vera: ergo id, quod habet tantum esse obiectiuè per vnum conceptum si poneretur à parte rei, esset idem cum eo, quod habet tantum esse obiectiuè per alium conceptum. Ex hoc autem conditionato nihil ponente in esse malè arguitur, quod essentiæ rerum absolutè loquendo habeant aliquod esse necessa-

cessarium distinctum ab earum existentia. Quare propositiones de rerum essentijs tam affirmatiuæ, quàm negatiuæ sunt æternæ veritatis, quia æquiualent conditionatis non requirentibus ad sui veritatem quidquam actuale, ideòque idem æquiualenter est dicere: Homo essentialiter est animal rationale. Homo non est equus, ac dicere: si ponatur à parte rei Homo. necessario erit animal rationale, non equus..

4 Reijcitur etiam distinctio essentiæ ab existentia, quia ipsa existentia superaddita, prout talis est, non est nihil, ergo est aliquid, ergo est ens, ergo habet suam essentiam, ergo aliqua essentia non distinguitur ab existentia, quod idem dicendum erit de qualibet alia essentia. Similiter de ipsa existentia superaddita fieri possunt propositiones æternæ veritatis, v. g. quod sit possibilis, quod sit contingens &c. ideòque de essentia, & prædicatis necessarijs ipsius existentiæ redibunt omnia argumenta, quæ possunt fieri ad probandam distinctionem essentiæ ab existentia.

4 Dices actio distinguitur, à re producta, & tamen ipsa etiam actio est quid productum, ergo existentia distinguitur ab essentia, etiam si ipsa existen-

ſtentia, habeat ſuam eſſentiam à ſe indiſtinctam. Reſpondeo diſparitatem eſſe quia cogimur admittere aliquid, quod producatur *vt quod*, & aliquid quod producatur *vt quo*, ad hoc vt explicemus eandem entitatem effectus nunc ab his, nunc ab illis cauſis dependere, at nullam habemus neceſſitatem nullum indiciũ admittendi duo diſtincta, quorum vnum exiſtat *vt quod*, aliud exiſtat *vt quo*.

5 Dices iterum quælibet creatura eſt compoſita per aliquam realem cōpoſitionem, ſimplicitas enim eſt propria ſolius Dei, ſed prima, & generalis compoſitio realis eſt ex eſſentia, & exiſtentia ergo &c. Reſpondeo ipſam exiſtentiam eſſe creaturam, nec tamen eſſe compoſitam, ne detur proceſſus in infinitum; Immò omnis creatura compoſita reſoluitur in partes, quæ, cum ſint etiam ipſæ creaturæ, erunt tandem ſimplices, ne detur proceſſus reſolutionum in infinitum. Adde creaturam ſatis recedere à ſimplicitate Dei, ſi ei tribuamus compoſitionem ex aliquo accidente modali actionis, vbicationis, &c.

6 Dices demum, eſſe proprietatem Dei, quod ipſe ſibi ſit ſuum eſſe, & quod de eius eſſentia ſit exiſtere. Sed reſpondeo

deo esse proprietaté Dei, quod sit suum esse necessarium semper actu existens, & independens, similiter existentia est de essentia solius Dei, quia solus Deus semper, & necessario existit, cum quo bene stat, quod creatura contingenter existat, ita tamen, vt quando existit eius essentia, non distinguatur ab existentia. Neque verò licebit ex his inferre, quod existentia nō possit esse donum Dei, si non distinguatur ab eo, vti donatur, nam cum quidquid est, sit donū Dei, ne procedamus in infinitum, debemus tandé deuenire ad aliquid, quod physicè loquendo non sit donum nisi intransitiuè. Primum ergo donum inintransitiuè collatum creaturæ dico esse essentiam, & existentiam indistinctam, cui deinde alia dona transitiuè conferuntur.

7 Subsistentiam in homine realiter à natura distingui colligunt Theologi ex eo, quod Concilia definierint nō mansisse in natura humana Christi Domini subsistentiam creatam; à paritate verò hominis in alijs etiam substantijs hæc est admittenda tanquam modus substantialis distinctus, & vltimè terminans substantiam. Pro varietate subiectorum diuersimodè appellatur; suppositi-

positum enim dicitur in omnibus, personalitas verò & hypostasis solùm in naturis rationalibus. Plura de hac re non dicimus, ne ad Theologica diuertamus.

CAPVT QVINTVM.

De proprietatibus entis.

1 ENS non potest habere vllam proprietatem à se physicè profluentem, quia nihil dari potest, quod ab ente realiter distinguatur. Siuè enim accipiatur ens in latissima significatione pro ente intelligibili, siue accipiatur strictiùs pro solo ente reali, nulla potest esse proprietas entis intelligibilis, quæ non sit intelligibilis, ideòque ab ente intelligibili indistincta, vt nulla potest esse proprietas entis realis, quæ non sit realis, & indistincta ab ente reali.

2 Solæ ergo proprietates metaphysicæ possunt enti conuenire, tales videlicet, quæ intelligantur ex nostro modo concipiendi consequi ad omne ens. Hæ recensentur tres, Vnitas, Veritas, Bonitas. Quamuis enim sex numerentur prædicata transcendentia comprehensa in illa voce summulistica *Reubau*, quia

tamen nec Res differt ab Ente, nec aliquid ab Vno, tria solum prædicata, vnũ scilicet, verum, ac bonum remanent, quæ omni enti conueniant.

3 De vnitate, & vno satis egimus initio vniuersalium; ab illius tamen paritate proportionaliter explicanda est bonitas, & veritas trascendentalis, de quà huc loquimur; Bonitas enim moralis, & veritas prædicamentalis propositionum ad hunc locum non spectant. Veritas ergo transcendentalis consistit in conformitate rei cum cognitione, & idea perfectissima, atque infallibili, quam Deus habet de tali re, ideò enim aurum est verum aurum, quia est conforme ideæ, & cognitioni diuinæ de auro, à quà tanquam à mẽsura mensuratur. Hinc aurichalcum dicitur verũ aurichalcum, sed falsum aurum, quia conformatur cognitioni, quã Deus habet de aurichalco, sed non conformatur cognitioni, quam Deus habet de auro: sicut enim id quod est simile vni est alteri diuerso dissimile, ità quodlibet ens, quod est verum tale ens, quia conformatur ideæ, quam Deus habet de tali ente, est falsum aliud ens, quia non conformatur ideæ, quam Deus habet de alio ente. Ex quo infertur,

tur, quod ficuti vnum eſt id, quod non habet plura ſecum identificata, ita verum eſt id quod non habet ſecum identificatum, aliquid falſum, ſeú aliquid difforme illi cognitioni, & ideæ diuinæ, cui ipſum conformatur. Sic aurum eſt verum aurum, quia non habet ſecum identificatum aurichalcum, ſeu aliud quidquam difforme ideæ, quam Deus habet de auro; quale eſt quidquid non eſt aurum.

4 Similiter bonitas tranſcendentalis conſiſtet in conformitate rei cum Diuina volitione volente talem rem; ideò enim aurum eſt bonum aurum, quia eſt conformæ volitioni diuinæ volenti aurum, à qua volitione tanquã à menſura menſuratur bonitas auri. Hinc aurichalcum dicitur bonũ aurichalcũ, ſed malum aurum, quia conformatur volitioni, quà Deus vult, & ponit aurichalcũ, ſed non conformatur volitioni, quà Deus vult, vel poteſt velle aurum. Quare aurum erit bonum aurũ, quia non habet ſecum identificatum quidquam difforme volitioni Dei volentis aurum. Ex his autem patet cuique enti conuenire vnitatem, & bonitatem ſic explicatã, quodlibet enim ens eſt conforme cognitioni, & volitioni

Diuinæ de tali re, nec habet secū identificatum aliquid illis difforme.

5 Sicut ergo vnitas est negatio diuisionis in se, ita veritas est negatio falsitatis in se, & bonitas est negatio malitiæ in se, seù secum identificatæ. *Falsitatis* inquam, & *malitiæ*, hoc est rei difformis cognitioni, vel volitioni Diuinæ, vt explicuimus. Præterea sicuti negatio, quā dicit vnitas est negatio fundamentalis indistincta ab ente, quod est vnum, & negans aliquid impossibile, ita similiter dicendum est de negatione, quam dicit veritas, & bonitas.

CAPVT SEXTVM.

De ente substantiali, & accidentali.

SECTIO PRIMA.

An dentur accidentia realiter distincta à substantia.

1 DAri accidentia realiter distincta à substantia constat primò ex Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, in quo remanent accidentia, destructa tota

tota ſubſtantia panis,& vini. Ex Florentino enim, Lateranenſi,& nouiſſimè ex Tridentino ſeſſione XIII. canone ſecundò habemus. *In Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento fieri cõuerſionem totius ſubſtantiæ panis in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis, & vini.* Quamuis autem in his Concilijs accidẽtia vocentur ſpecies, tamen & omnes Theologi per ſpecies intelligunt accidentia, & ab alijs Concilijs expreſsè vocantur nomine accidentium.

2 Præterea conſtat dari in nobis intellectiones, volitiones, & ſenſationes, quæ non ſunt noſtra ſubſtantia,& conſtitutiuum noſtri. Pariter idem lignum ex frigido fit calidum, Aër ex tenebroſo fit lucidus; hæc autem,& alia innumera explicari non poſſunt ſine accidentibus à rerum ſubſtantia diſtinctis.

3 Dices primò Calorem, v. g. in terra eſſe agitationem particularum terreſtrium, quas radij ſolares diuerſimodè agitant,& varijs modis huc illuc impellunt. Sed contra primò: vel vis motum eſſe cauſam caloris, vel eſſe calorem formaliter. Primum non eſt ad rem; ſecundum eſt falſum,nec vllo modo probari poteſt; imò dum acci-

dentia negas, admittis motum, qui cum non sit substantia rei, quæ sine motui integrè permanet, erit accidens. Contra secundò, si calor haberetur formaliter per motũ, quando ferrum maximè calefit, eius particulæ maximè agitarentur, ideòque ferrum discontinuaretur. Præterea talis agitatio, & motus deberet cadere sub sensus. Licet enim motus vnius particulæ de se seorsim fugeret sensus, non tamen esset cur motus omnium simul videri non posset, si daretur.

4 Dices secundò, accidentia, quæ remanent in Sanctissima Eucharistia esse corpuscula, quæ prius continebantur in panis substantia, quæ perijt. Sed contra primò, quia corpuscula ista non essent nisi nomine tenus accidentia; verè enim essent entia completa, & per se subsistentia, nec de illis verificaretur, quod miraculosè sine subiecto conseruentur à Deo supplente in genere causæ efficientis cõcursum materialem subiecti; nullum enim esset miraculum cõseruatio corpusculorum, quæ sint entia per se completa. Contra secundò quia admittendum est aliquid per quod formaliter hæc corpuscula essent in poris, cum enim possent esse corpuscula, &

pori,

pori, nec tamen corpuſcula eſſe in poris, hoc quod eſt eſſe in poris, eſt aliquod accidens modale. Admittenda præterea ſunt accidentia realia, intellectiones, volitiones, &c.

5 Dices tertiò in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramẽto remanere ſolum accidentia intentionalia ordinata ſcilicet ad operationes intentionales, exiſtentia in aëre, & ambientia Corpus Chriſti Domini. Sed contra primò. quia hæ ſpecies intentionales non manent ſine ſubiecto, ſed recipiuntur in aëre tanquam in ſubiecto, cõtra id quod definit Eccleſia. Contra ſecundò; quia Eccleſia definit Chriſtum Dominũ eſſe ſub ſingulis partibus ſpecierum, non eſſet autem ſub illis, niſi quatenus à ſuperficie aëris ambientis cingeretur.

6 Dices quartò, ſi pluma circa nares leuiter ducatur; ſentimus quãdam titillationem, quæ nihil eſt in pluma, ſed ſolum eſt talis ſenſatio, ergo idem poterimus dicere de calore, dulcedine, &c. Sed contra primò, quia nunquam ex multiplici, varioque tactu plumæ fieri poteſt ſenſatio caloris, dulcedinis &c. Cõtra ſecundò, quia in pluma id quod cauſat talem ſenſationem ſunt talia accidentia, quæ, quia in alijs

corporibus non dantur, non possunt talem sensationem causare. Contra tertiò, quia cognitiones, & volitiones non possunt saluari per meras collocationes corpusculorum; tum quia cognitiones, &c. possent dari etiam in rebus inanimatis, tum quia cognoscere, & amare de suo conceptu est agere, non merè pati; tum etiam quia motus localis fit in tempore, cognitio instantaneè; tum demum quia per hos actus iteratos acquirimus facilitatem, quæ debet esse quid accidentale acquisitum, vt videbimus.

7 Vetus axioma, quod ex nihilo nihil fiat, explicandum est ab omnibus, quod nihil fiat ex nihilo subiecti, cum omnes fateri debeamus, quod saltem motus localis fiat ex nihilo sui.

SECTIO SECVNDA.

Per quid differat substantia ab accidente.

1 CVM duo entis genera sint admittenda substantiale, nimirum, & accidentale, quæritur per quid differant

rant inter se, quamuis enim definiatur substantia, esse ens per se: Accidens verò ens in alio, difficultas tamen est in explicando quid sit *esse per se* conueniens solis substantijs, quid verò *esse in alio*. Cum enim tam forma equi, quam eius calor sit in materia, cur forma equi est substantia, non calor? Primò ergo non rectè dicitur differre accidens à substantia per hoc, quod accidens, nō substantia sit inhæsiuè in subiecto, esse enim inhæsiuè in subiecto, & ab illo substentari, conuenit etiam formis substantialibus materialibus.

2 Malè etiam explicatur conceptus substantiæ per hoc, quod sit radix subsistentiæ: Tum quia subsistentia distincta non innotuit Aristoteli, cui tamen innotuit ratio substantiæ; tum quia explicatur substantia per subsistentiam ignotiorem; tum etiam quia cum ipsa subsistentia sit substantialis, de ipsa redibit quæstio quid habeat peculiare, ratione cuius sit substantialis. Adde quod afferendum esset, cur potius forma equi v.g. quam quantitas sit radix subsistentiæ, & subsistentiam fundet.

3 Quod si dicas substantiam esse quę constituit primum conceptum rei, seu primum conceptum illius, quod

communiter dicitur *res*. Contra est, quia etiam concretum accidentale dicitur communiter res. Sic dicitur quis rem pulcram emisse, quia emit statuã picturam &c. Pariter cur aqua dicitur res non verò nix? si enim vtrique conuenit ratio entis, vtrique conueniet ratio rei conuertibilis cum ente. Quod si dicas accidenti conuenire solum esse entis ens; verum dices: Sed quid habet peculiare substantia, ratione cuius dici debeat ens & res; Accidens verò nequaquam?

4 Demum si dicatur substantia esse prima radix cæterorum. Contra est primò, quia subsistentia est quid substãtiale, nec tamen est prima radix, sed supponit aliam primam radicem, à quà profluit; Quamuis autem subsistentia non innotescat nobis, nisi ex principijs fidei; posito tamen quod illam nouerimus, talem substantiæ conceptum debemus assignare, qui etiam illi conueniat. Contrà secundò quia habitus supernaturales sunt prima radix actuum supernaturalium, nec tamen sunt substantia.

5 Dicendum ergo est substantiam esse id quod in quolibet supposito propter se primariò intenditur à natura, scit

quod

quod non intenditur propter aliud, à quò adequatè distinguatur. Dixi *in quolibet supposito*, quia aliqua intenta à natura propter aliud, possunt esse substãtialia, si in supposito illo, in quo sunt, propter se primariò sint intenta; sic terra v. g. licet intenta propter hominem, adhuc tamen est substantia, quia in hoc supposito terræ propter se primariò intenta est. Ad hoc autem vt aliquid sit propter se intentum, requiritur, quod non sit intentum propter aliud, à quò adequatè distinguatur, sic albedo est accidens, quia est intenta propter totum, à quò adæquatè distinguitur: è contra vnio inter materiã, & formam substantialem est substantialis, quia licet intenta sit propter totum, à toto tamen non distinguitur adæquatè, sed est pars constitutiua totius: ideoque est pars illius, quod est primariò propter se intentum; idem dicendum de materia, & forma, quæ intenduntur propter totum, à quò non distinguuntur adæquatè. Consonat hæc explicatio Aristoteli, qui 7. met. cap. 1. ait substantiam esse, *quo primo est ens*; primitas autem intentionis certum est, quod cuicunque substantiæ conuenit. Dum verò capite de substantia dixit Aristoteles substantiam de nullo su-

biecto prædicari, locutus est de substantia prima, seu singulari. vt inferius videbimus, quod non facit ad rem præsentem.

6 Sed adhuc superest vlterius explicandum quidnam in quolibet supposito existimandum sit fuisse propter se intentum à natura: dicendum ergo est, quidnam in alijs suppositis sit propter se intentum à natura esse scibile per analogiam ad id, quod tale scimus esse in nobis. Sic Aristoteles volens explicare materiam primam docuit illam esse scibilem per analogiam ad materiam rerum artificialium. Porrò quilibet cognoscit seipsum, & ità de se dicit *Ego* vt se ipsum bene sciat distinguere à suis, seu ab alijs omnibus, de quibus dicit hæc sunt propter me. Illud ergo quod in quolibet supposito correspondet pronomini *Ego*, seù quod in quolibet supposito se habet proportionaliter ad id, quod in nobis scimus esse nos, erit primariò, & propter se intentum, ideoque erit substantia; reliqua verò erunt accidentia.

7 Ratio verò cur primariò intentum à natura sit id quod in quolibet supposito correspondet pronomini *Ego*, est quia illud dicendum est fuisse ab aucto-

auctore naturæ primariò intentum, quod est primariò intendibile; illud autem est tale, quod quælibet res debet rationabiliter primariò intendere; hoc autem illud profectò erit, de quo res quælibet posset dicere *Ego*, si posset hoc pronomen vsurpare, seu quod proportionaliter se habet ad id, quod in nobis scimus esse *Ego*. Quare sicuti in nobis materia, forma, vnio, & subsistentia sunt id, de quo dicimus *Ego*, ita hæc omnia tam in nobis, quam in alijs entibus naturalibus erunt substantialia; reliqua verò accidentalia.

CAPVT SEPTIMVM.

De ente infinito.

SECTIO PPRIMA.

Quid, & quotuplex sit infinitum.

1 INfinitum in rebus habentibus partes definitur ab Aristotele 3. phys. tex. 63. *Id ex quo secundum quantitatem acci-*

accipientibus semper aliquid accipere extra est. Vt autem hæc definitio sit propria infiniti intelligenda est, quod secundum quantitatem accipientibus per partes æquales vni certæ, in ea ratione in qua fit acceptio, seu diuisio, non communicantes, & eiusdem rationis cum toto, semper sit aliquid vlterius, & vlterius acceptibile.

2 Et quidem si quælibet vlterior semper, ac vlterior acceptio satis esset ad infinitum, quælibet quãtitas esset infinita; ex quantitate enim palmari v.g. sunt acceptibiles partes proportionales, minores scilicet, ac minores, non tot quin plures in infinitum. Partes ergo non tot quin plures in infinito acceptibiles debent esse æquales vni certæ, ac determinatæ, nec communicantes, sed tales vt vna sit adæquatè extra aliam, aliter quantitas bipalmaris esset infinitè extensa, cum in ea non tot quin plures palmi communicantes designari possint.

3 Præterea partes non tot quin plures acceptibiles ex infinito debent esse æquales vni certæ in ea ratione, in qua fit diuisio, aliter columna v.g. altitudinis decem palmorum, & diametri palmaris esset infinitè extensa, cum si diui-

datur

datur per longum accipi possint non tot quin plures partes circulares, & habentes æqualem diametrum palmarem; Ideò ergo huiusmodi columna non est infinita, quia partes quæ accipiuntur sunt æquales in latitudine; diuisio verò fit secundum longitudinem.

4 Demum debent esse partes commensurabiles, & eiusdem rationis cum toto: Punctum enim est incommensurabile, & diuersæ rationis à linea, linea incommensurabilis cum superficie, superficies cum corpore, & angulus contingentiæ (qui scilicet fit à linea recta tangente circumferentiam) est incommensurabilis cum angulo rectilineo; ideòque licet angulus contingentiæ infinities replicatus adæquari non possit cum vllo quamuis minimo angulo rectilineo; & punctum infinities multiplicatum adæquari non possit lineæ, nec linea superficiei, &c. non tamen linea, nec angulus contingentiæ sunt infinita, quia scilicet sunt diuersæ rationis, & linea est incommensurabilis cum superficie, punctum cum linea, &c.

5 Infinitum aliud est infinitum negatiuè, quod scilicet vel nullam habens entitatem, nullum etiam habet finem, & tale est chimæra, & negatio; vel quia

licet

licet habeat entitatem nullas tamen in illa habet partes, & tale est punctum; Aliud est infinitum positiuè,& hoc rursus aliud est infinitum secundum essentiam & perfectionem;& hoc iterum vel in omni, vel solum in aliqua perfectione. Aliud est infinitum in quantitate, & hoc aliud est infinitum in numero, aliud in extensione, aliud in intensione, aliud in duratione.

6 Denium infinitum celebri diuisione diuiditur in syncathegorematicū, & cathegorematicum. Primum est id quod partim est actu, partim potentia, seù de quo non verificatur quod totum sit actu positum, sed semper remaneat aliquid illius possibile, ideòque dicitur finitum in infinitum, quia id quod ponitur non est nisi finitum, semper autem remanet plus, & plus ponendum. Infinitum cathegorematicum est,quod est totum actu, non quod ad illud requiratur coëxistentia omnium suarum partium, sed quod de illo verificetur aliquádo quod sit totum actu positum siue deinde eius partes coëxistant, siue non.

SECTIO SECVNDA.

An sit possibile infinitum cathegorematicum in rebus diuisibilibus.

1 DAri infinitũ syncathegorematicũ est certum, tales enim sunt creaturæ possibiles, de quibus verificatur quod partim sint actu positæ, partim possibiles in infinitum. Quodlibet autem infinitum cathegorematicũ quantitatiuum tam in numero, & extensione, quam in intensione, & duratione, dicimus implicare; Quod probatur primò de infinito in numero ex eo quod numerus infinitus esset maximus & non maximus, seù contineret, & non contineret omnem numerum.

2 Et primò quod non esset maximus probatur, tum quia illud non est maximum, quod ab alio exceditur, numerus autem infinitus hominum excederetur à numero capillorũ: tum quia si daretur infinitum oculorum constans est oculis dextris, & sinistris, numerus oculorum tantum dextero-

rum

rum vel esset finitus, vel infinitus, non finitus, quia per vnicam additionem alterius numeri oculorum finistrorum, qui pariter esset finitus, non posset fieri infinitus. Quod si dicas fore infinitum sequitur, quod numerus infinitus non sit maximus, quia hic numerus infinitus oculorum dextrorum excederetur ab infinito oculorum dextrorum simul, & finistrorum.

3 Quod verò numerus infinitus esset maximus (quæ erat altera pars contradictionis probandæ) probatur quia ille est numerus maximus qui cōtinet omnes species, & omnia indiuidua numerorum; quinam enim erit numerus maximus, si hic non est? atqui numerus infinitus contineret omnes species, & omnia indiuidua numerorum, contineret enim denarium, centenarium, millenarium, &c. quod si aliquam numeri speciem non contineret, tuum est assignare quænam esset; pariter contineret omnia indiuidua numerorum, si enim vel vnum non contineret, non cōtineret omnes species, quodlibet enim indiuiduum additum facit nouam speciem numeri,

4 Constare ergo videtur quod de ratione infiniti sit esse maximum, continens

tinens ſcilicet omnia, quod quia implicat, implicabit infinitum. Quod vlterius ſuadetur ex infinito in perfectione, quod vnicum datur, & eſt maximum, ita vt ſi illi vel minima fieri poſſet additio, non eſſet infinitum. Porrò ex repugnantia infiniti in numero patet repugnantia cuiuſcunque alterius infiniti quantitatiui, in infinita enim extenſione deſignabilis eſſet infinitus numerus palmorũ maximus,& non maximus, in infinita graduũ intenſione numerus infinitus graduum,&c. Neque dicas in infinito non habere locum hoc quod eſt eſſe maximũ, nam de Deo, quia eſt infinitus, dicimus quod ſit maximus;& ſi hoc quod eſt eſſe maximum,ſeu continere omnia, non habet locum in infinito, in nullo habebit locum.

5 Repugnantia infiniti cathegorematici probari etiam poteſt ex eo,quod pars eſſet æqualis toti, infinitum enim oculorum dextrorum, quod eſſet pars, eſſet æquale infinito conſtanti ex oculis dextris, & ſiniſtris, quod eſſet totum. Ideò autem eſſent æqualia,quia vtrunque infinitum contineret infinitas infinitates infinitatum oculorum in infinitum, & vtrumque correſponderet eidem tertiò, eidem ſcilicet æternitati à parte poſt.

6 Di-

6 Dices æquale, & inæquale, maius, & minus non esse terminos aptabiles infinito, cum competant solum rebus habentibus fines, & terminos. Sed contra primò, quia si daretur infinitum hominum, animæ essent æquales corporibus eo quod animæ non excederent, neque excederentur à corporibus. Contra secundò, in Symbolo Sancti Athanasij dicitur quod personæ Diuinæ *coæternæ sibi sunt, & coæquales*. Contra tertiò; si infinitum in quantitate esset quantum, ergo esset tantum, ergo si infinitum oculorum dexterorũ esset tantum, quantum esset infinitum ex oculis dextris, & finistris, vnum esset æquale alteri. Demum verè dicimus finitum non esse tantum quantum est infinitum: ergo hi termini aliquo modo aptantur etiam infinito.

7 Dices iterũ infinitũ oculorũ, dexterorũ & finistrorum, quod est totũ, respectu infiniti ex oculis dextris solis esse illo minus quo ad continentiã, eo quod vnum contineretur in alio, sed non esset maius, quoad correspondentiam, eo quod vtrunque correspondere posset eidem tertiò. eidem, v. g. æternitati à parte post. Sed contra primò, quia si corresponderent & essent æqualia eidẽ ter-

tertiò, essent etiam æqualia inter se. Secundò implicat duo æquè correspondere eidem, & tamen vnum esse partem alterius, seu ab altero contineri.

8 Atque hinc infertur alia contradictio in infinito, quod nimirum correspondere, & non corresponderet eidem tertiò. Sint enim infiniti homines habentes singuli vnū annulum inscriptum suo nomine, hi verò proijciant omnes simul suum annulum in vnum cumulum, quo facto quæro; vel simul tempore quilibet ex infinitis illis hominibus posset resumere duos annulos, vel non. Quod possit, implicat; idem enim annulus esset penes duos. Si non posset, ergo vnitates, quæ sunt in infinito annulorum correspondent infinito hominum; binarij verò qui sunt in eodem infinito annulorum non correspondent, sed exceduntur ab infinito hominum; Sed in infinito tam vnitates, quam binarij debent esse infinita, vt per se patet, ergo infinitum binariorum, quod est infinitum contentum nō correspondet eidem tertiò, cui correspondet infinitum vnitatum, quod est infinitum continens, ergo non solum quo ad continentiam, sed etiam quo ad correspondentiam vnum infinitū est maius alio.

9 Præ-

9 Præterea in infinito in numero non quælibet numeri species in illo cõtenta esset infinita, binarius enim, ternarius, &c. essent species finitæ contentæ in numero infinito. De speciebus ergo finitis contentis in numero infinito peto an sint finitæ, vel infinitæ, si dicas esse finitas: Contra est quia si species finitæ sunt infinitæ, iam inter illas continebitur aliqua species infinita, ideòque non assignas solas species finitas, quas solum ego peto: si verò dicas esse finitas. Contra est quia in illis daretur vltima, quod enim est finitum habet vltimum, atque hæc vltima species esset vltima, & non esset vltima; esset vltima ex suppositione, non esset vltima quia si huic speciei addatur vnica vnitas, fit noua species vlterior, nec nisi finita, ergo prior species, quæ supponebatur vltima, non esset vltima.

10 Idem argumentum fit contra infinitum in extensione; in linea enim ex hoc pũcto infinitè extensa versus Oriẽtem, v. g. non omnes palmi distarent ab hoc puncto infinitè: De palmis ergo infinitè solum distantibus peto vtrum sin finiti, vel infiniti; non infiniti, quia aliquis distaret infinitè contra hypothesim. Non finiti, quia daretur in illis vlti-

vltimus; hic autem esset vltimus finitorum ex suppositione, & non esset vltimus, quia palmus immediatè sequens non distaret nisi finitè.

51 Probatur demum, ne plura cõgeramus, repugnantia infiniti in extensione, ex eo quod si duæ lineæ rectæ facientes angulũ protẽdantur, quò magis protẽduntur eo magis inter se distant, ergo si protendantur in infinitum distabunt infinitè, ergo dabitur infinita distãtia clausa duobus terminis. Hoc autem repugnat primò, ex ipsa notione infiniti, cuius est excludere fines, & terminos. Secundò ex *Aristotele* qui primò Cæli, tex. 39. docet *Lineam cuius finis est, impossibile est esse infinitam*; ex quo infert nullum corpus figuratum vtpotè terminatum posse esse infinitum. Tertiò demũ quia si daretur superficies longitudinis infinitæ, ac terminatæ, sed nullibi habens latitudinem plusquam palmarem, hæc superficies nullibi erit latior quam per palmũ iuxta hypothesim, & simul erit alicubi infinitè lata; Si enim intelligatur habens lineam transuersalem ab angulo ad angulum, hæc quò magis ab vno angulo versus alium elongatur, eò maiorem distantiam designat in area, quam claudit, si ergo ab vno angulo

ver-

versus alium elongatur infinitè, designabit alicubi distantiam infinitam, cũ distãtia crescat nõ geometricè, sed arithmeticè, & æqualiter ad elongationem. Ex 4. 6. Euclid.

12. Præcipuum argumentum ad probandum infinitum cathegorematicum desumitur ab aduersarijs ex infinito obiectiuè in mente Dei. Si enim Deus cognouit omnes Angelos, v.g. & homines possibiles, hi non erunt finiti, sed infiniti: Contra infinitos ergo homines cognitos à Deo redire videntur argumenta superius à nobis facta, quod scilicet numerus infinitus hominum possibilium cognitorum à Deo sit maximus, quod capilli sint plures, & non plures quam homines, &c. Sed dicendum est omnes, v.g. homines possibiles cognosci à Deo distributiuè non verò collectiuè, seu sub vnica collectione complectente omnes homines possibiles; quamuis enim distributiuè, & per plures, & plures collectiones cognoscat & hunc, & hunc, & hunc hominem possibilem, & sic de singulis indiuiduis, & singulis collectionibus, percurrendo distributiuè omnes, non tamen cognoscit oẽs sub vna collectione complectente omnes homines possibiles,

biles, ita vt vltra comprehensos sub tali collectione nullus alius homo sit possibilis; talis enim collectio complectens omnes homines, vltra quos nullus alius homo sit possibilis est chimæra, ideòque non est cognoscibilis à Deo vt quid possibile, sed vt quid chimæricum. Ex parte ergo cognitionis Diuinæ est omnimoda actualitas, & simultas licet non ex parte obiecti cogniti, quod de sua essentia dicit potentialitatem maiorem semper, ac maiorem in infinitum, non aliter ac quando à Deo cognoscitur tépus essentialiter successiuum, successio tota est ex parte obiecti cogniti, ex parte verò cognitionis Diuinæ est omnimoda simultas, & actualitas actu & simul cognoscens obiectum, quod non est totum actum, & simul sed successiuè, & in potentia.

13 Et quidem hoc ab omnibus asserendum est etiam admissa possibilitate infiniti. Peto enim vtrum Deus cognoscat per modum vnius collectionis omnem, seu maximum numerum finitum. Si affirmes; Contra est quia assignato quolibet numero finito posset illi à Deo addi vnica vnitas absque eo quod per illius additamentum fiat transitus à finito ad infinitum: Si verò ne-

ges, dicere nobiscum debes nullum esse numerum finitum, qui distributiuè nō cognoscatur à Deo, licet nullus cognoscatur collectiuè, de quo dici possit, hic est omnis numerus finitus, vltra quem nullus alius numerus finitus dari potest, talis enim collectio est chimæra. Idem dicendum de diuisionibus, quas Deus videt fieri à se posse in quantitate, de creaturis possibilibus, de creaturis perfectioribus, & perfectioribus in infinitum, de illarum destructionibus, & reproductionibus &c. quæ non sunt cognoscibilia, ita vt dici possit sunt tot, & nulla superest possibilis.

14 Dices primo nulla cognitio futura Michaëlis non est cognita à Deo, ergo per æquipollentem: Omnis cognitio futura Michaëlis est cognita à Deo, ergo sunt omnes cognitæ collectiuè. Respondetur primo negando vltimam consequentiam, sicut enim nulla est cognita collectiuè, seu sub vna collectione, sed solum distributiuè, ita omnis est cognita, sed solum distributiuè. Respondetur secundo propositionem vniuersalem negatiuam habentem negationem postpositam æquipollere vniuersali affirmatiuæ non nisi quando subiectum propositionis æquipollentis

est

eſt capax ſyncathegorematis *omnis*, cuius non ſunt capaces cognitiones futuræ per æternitatem.

15 Dices ſecundò Deus certificari debet quod nulla ſit cogitatio futura Michaëlis, quæ ab ipſo non cognoſcatur; ſed non poteſt de hoc certificari niſi illas omnes collectiuè cognoſcat, ergo &c. Minor probatur quia vt poſſit de hoc certificari non ſolum diſtributiuè debet dicere hæc cognitio cognoſcitur, hæc cognoſcitur &c. percurrendo ſingulas; ſed præterea certificari debet, quod nulla alia ſit cognitio præter illas, quas diſtributiuè cognoſcit, dum autem dicit, nulla eſt alia cognitio præter iſtas diſtributiuè cognitas, iam omnes ſub vna collectione complectitur, ideoque verè Deus cognoſcit aliquod infinitum actu, & collectiuè. Sed cōtra eſt primò quia hoc totum militat in numero maximo finito, in creaturis poſſibilibus, aliiſque infinitis Syncathegorematicis, de quibus fateri omnes debemus, quod non cognoſcantur collectiuè. Contra ſecundò, & directè, quia poteſt Deus ex duplici capite determinari ad dicendum quod nulla cogitatio futura eum lateat. Primò ex obiecto, & tunc vt dicitur in obiectione

deberet ab obiectò collectiuè cognito posse determinari ad dicendum, nulla alia est cogitatio præter istas, quas distributiuè cognoui:sed quia hoc est impossibile,ideò dicendum est Deum posse determinari ad dicendum, quod nulla cogitatio eum lateat ex eo, quod ipse sit certus de sua maxima perfectione in cognoscendo,quæ est talis vt nihilpossit eum latere. E contra cùm nos sciamus multa nos latere ad hoc vt possimus dicere, quod nullus discipulus v. g. desit in schola debemus ad hoc determinari ab obiecto, ideòque postquã distributiuè affirmauimus de hoc,de illo discipulo, quod non desit, debemus ab obiecto determinari quod nullus sit alius discipulus præter illos de quibus per descensum distributiuum cognouimus; quod non desint. Quando ergo Deus cognoscit nullum hominem possibilem à se ignorari, non propterea omnes homines possibiles cognoscit collectiuè,sed solum distributiuè, quia non habet talem cognitionem, qua dicat præter hos homines possibiles à me cognitos nullus alius est quem nouerim, hi enim termini *præter*, & *nullus* designant collectionem.

16 Dices tertiò si Deus cognoscit omnes

omnes homines distributiuè, ergo & collectiuè,sicuti quia singuli decem homines v.g. distributiuè sunt creaturæ, bene infertur quod omnes decem collectiuè sint creaturæ. Hæc obiectio petit regulam vniuersalem quandonam valeat argumentari à distributiuo ad collectiuum: Ideòque dico tunc valere quando non plus infertur in consequenti collectiuè, quam fuerat assumptum in antecedenti distributiuè. Quare si dicam materia est ens incompletum, forma est ens incompletum, vnio est ens incompletum, ergo materia, forma, & vnio simul sunt ens incompletum, illatio est,nulla quia ratio incompleti prædicatur in antecedenti de materia solum quatenus dicit negationem compartis, in consequenti verò prædicatur de materia simul cum comparte; ideòque plus, & diuersum quid affirmatur in consequenti, quod non fuerat affirmatum in antecedenti, hoc autem non accidit cum dico, hic homo est creatura, hic homo est creatura &c. ergo omnes decem homines sunt creaturæ;hæc enim illatio valet, quia de homine prædicatur ratio creaturæ, non quatenus dicit negationem alterius, sed merè ratione suæ entitatis, quæ cum eadem, &

eodem modo importetur per sensum collectiuum in consequentia, hæc vtique erit bona. In casu nostro verum est dicere: hic homo possibilis est cognitus, & hic, & hic distributiuè est cognitus, non tamen valet inferre ergo omnes homines possibiles sunt cogniti collectiuè, quia esse omnes homines possibiles cognitos collectiuè habetur per hoc, quod de illis Deus dixerit hi omnes homines possibiles sunt à me cogniti, & nullus alius possibilis est à me cognitus præter istos. Hoc autem nunquam fuit affirmatum, nec potuit affirmari in cognitione singulorum distributiuè; neque enim cognoscendo Petrum v.g. possibilem vnquam dicit, vel dicere potuit Petrus possibilis est à mè cognitus, & nullus alius possibilis est à me cognitus.

17 Ex his infertur, argumenta, quæ superius attulimus contra infinitum cathegorematicum ità contra illud militare, vt nullo modo faciant contra Syncathegorematicum. Nam de hominibus cathegorematicè infinitis, & acceptibilibus sub vna collectione vltra quam non sit alius; sed totum ex tali collectione sit actu positum, bene peti potest, vtrum in tali collectione totaliter

ter actuali ſint, vel non ſint plures homines, quam capilli, vtrum talis collectio ſit, vel non ſit maxima: At in infinito Syncathegorematico non acceptibili ſub vna collectione ſolùm de ſingulis collectionibus finitis, & actualibus diſtributiuè ſumptis fieri poſſunt dictæ interrogationes, ad quas tamen facile reſpondetur, quod ſecundum ſingulas collectiones actuales, & finitas ſemper ſunt plures capilli, quam homines, quod nulla eſt maxima &c. At ſecundum id quod dicunt de potentiali non ſunt cōparabiles in ratione excedentis, & exceſſi, cum non ſint quid determinatum, neque ſub vna collectione poſſibile, aut cognoſcibile. Quare ſi petas; Vel homines poſſibiles ſunt tot quot capilli poſſibiles vel non, vel ſunt æquales vel non? Reſpondebò non eſſe tot, neque eſſe æquales; at non, quod ſint, & ſint non tot, vel ſint inæquales, ſed quia non ſunt actu nec in ſe, nec in cognitione, vt quid poſſibile, ideòque non ſunt comparabiles in ratione excedentis, & exceſſi.

18 Alia argumenta pro infinito cathegorematico facilius ſoluuntur. Primò enim ſi dicas potentiam Dei infinitam debere eſſe talem, vt poſſit produ-

cere infinitum adhoc vt actus secundus correspondeat primo. Contra est, quia potentia Dei est infinita non ex eo quod possit producere impossibile, quale vidimus esse infinitũ, sed ex eo quod non possit excogitari maior illa, cum sit potens producere creaturas non solum successiuè, sed etiam simul nõ tot quin plures & perfectiores, ac perfectiores in infinitum, similiter actus primus infinitus non est nec esse potest ad actum secundum infinitum, & actui primo adæquatum in infinitate, quia talis actus secundus est chimæra ideòque potentia infinita est de actu secundo finito in infinitum perfectiori, & perfectiori semper in infinitum. Demum si petas quotnam homines Deus poneret si crearet quot quot homines potest creare? Respondeo vel vis quod Deus actu ponat quot quot homines potest ponere distributiuè, hoc est quot quot potest ponere ità vt remaneant alij possibiles, & dico quod ponet centum v. g. vel mille: At si dicas quod actu ponat quot quot homines potest actu ponere collectiuè ita vt nullus alius remaneat possibilis, petis quod Deus actu ponat quid chimæricum. hoc autem ab omnibus dici debet de omni numero finito de

omni-

omnibus creaturis possibilibus, de diuisionibus in quantitate &c.

SECTIO TERTIA.

An possit à Deo poni infinitum cathegorematicum in perfectione.

1 AD infinitum in aliqua perfectione simplici, & carente partibus non satis est, quod ratione talis perfectionis res æquiualeat non tot quin pluribus distinctis perfectionibus assignabilibus, & æqualibus vni certæ; si enim hoc satis esset homo esset infinitè perfectus, quia cum inter hominem,& formicam v. g. sint possibiles non tot quin plures creaturæ perfectiores formica, & imperfectiores homine, homo habet æquiualere infinitis perfectionibus,quarum quælibet est maior perfectione certa, & determinata formicæ. Ratio autem huius rei est, quia per talem æquiualentiam fit augmentum perfectionis in homine non per partes arithmeticas, sed geometricas, idque ex eo

quod gradus perfectionis assignabiles, & distinguibiles in homine v. g. æquiualente, sunt inter se communicantes.

2 Sumatur enim exemplum in cognitione attingente simul centum obiecta, hæc quamuis æquiualeat centum distinctis cognitionibus, quarum quælibet non attingat nisi vnum obiectum, non tamen si cætera sint paria est centies perfectior, quam cognitio de vno tantum obiecto; quia in cognitione de centum obiectis hoc quod est attingere obiectum, A, importat tantam perfectionem, non modo quatenus hæc cognitio exprimit tale obiectum A, sed etiam quatenus est tale ens reale, spirituale, vitale &c. Sed hæc eadem prædicata, & perfectiones importantur ab hac eadem cognitione quatenus exprimit obiectum. B. ergo hæc prædicata, & perfectiones sunt communicantes ita vt semper eædem accipiantur in hac cognitione, tam prout exprimente obiectum, A, quam prout exprimente obiectum, B, obiectum, C, &c. Quoties autem fit augmentum perfectionis per partes communicantes non fit augmentum perfectionis, nisi per partes minores, & minores, quod ad infinitum non est satis.

3 Hoc

3 Hoc idem constat in moralibus, neque enim volitio de occidendis centum v.g. habet malitiam centies maiorem malitia volitionis de occidendo vno, si cætera sint paria; ipsa enim multiplicitas actuum auget malitiam, nec vnquam potest vnus actus simplex cæteris paribus propter meram tendentiã in plura obiecta esse ità bonus, vel malus, ac sunt multi actus distincti, quorum quilibet non tendat nisi in vnum obiectum, quia, vt diximus, perfectiones formaliter distinguibiles in actu simplici, æquiualente pluribus distinctis sunt communicantes.

4 Cum ergo huiusmodi æquiualentia non sit satis ad infinitum in perfectione, non apparet ex quo alio capite desumi possit ratio infinitatis in perfectione simplici, nisi ex eo quod illud sit in omni, vel in aliqua perfectione infinitum, quo maius in omni, vel in aliqua perfectione dari non potest. Verum quidem est hoc non importari formaliter in definitione infiniti, sed per bonas consequentias hoc ex illa deducitur vt constat tum ex modo dictis tum ex repugnantia infiniti quantitatiui superius allata; vidimus enim quod ad numerum infinitum habentem omnes con-

ditiones requisitas in definitione infiniti, necesse foret, quod esset maximus, quod tamen esse non potest, quia dato quocunque numero excederetur ab alio.

5 Posito quod ad infinitum in omni, vel in aliqua perfectione hoc requiratur, bene infertur repugnare omne infinitum in perfectione. Quælibet enim perfectio creata est essentialiter dependens à Deo, & infinite distans à simili perfectione existente in Deo, ergo similis perfectio existens in Deo est maior qualibet perfectione creata assignabili.

6 Hinc infertur pariter repugnantia creaturæ omnium perfectissimæ in omni, vel in aliquo genere perfectionis, quia talis creatura perfectissima neque posset esse infinita, cum hæc implicet vt vidimus, neque finita quia aliqua perfectio finita esset terminus Diuinæ omnipotentiæ, quod repugnat, de huius enim ratione est quod infinitis modis perfectioribus & perfectioribus sit participabilis, & sicuti producto quolibet numero finito, alius, & alius semper est à Deo producibilis, ita producta qualibet perfectione finita alia semper maior, & maior remanet producibilis. Implicat ergo quod aliqua perfectio creata

sit

ſit adæquata menſura Diuinæ omnipotentiæ, menſura enim creata colligens actu omnem perfectionem poſſibilem, eſt chimæra. Ita dicendum de creatura omnium imperfectiſſima, hæc enim ſimiliter repugnat, adeòque ſicut data qualibet modica extenſione in quantitate dari poteſt minor & minor in infinitum, ita data creatura quantumlibet imperfecta dari ſemper poterit imperfectior.

CAPVT OCTAVVM.

De ente rationis metaphyſico.

1 ENS rationis metaphyſicum definitur, id quod habet tantum eſſe obiectiuè in intellectu. Pro cuius intelligentia, in qualibet noſtra cognitione quamuis indiuiſibili duo formaliter diſtinguenda ſunt vnum, quod ſe habet obiectiuè, aliud quod dici poteſt ſe habere ſubiectiuè. Illud dicitur ſe habere obiectiuè in intellectu, ſeu in cognitione, quod per talem cognitionem exprimitur; ipſa verò entitas cognitionis dicitur ſe habere ſubiectiuè in intellectu, quamuis enim tam id, quod ſe habet obiectiuè prout tale eſt,

quam

quam id quod se habet subiectiuè in Intellectu verè in illo subiectetur, cum realiter loquendo sit eadem simplex cognitio, quæ intellectu subiectatur; in eadem tamen simplici cognitione de pariete, v.g. ex nostro modo concipiendi consideramus duo, ipsam scilicet entitatem cognitionis secundum prædicata, quæ habet communia cum alijs cognitionibus, & prout taliter considerata dicitur habere esse subiectiuè in Intellectu; & præterea cõsideramus ipsum parietem prout expressum, & existentem in cognitione, & hic dicitur esse obiectiuè in Intellectu.

2 Porrò aliqua ita sunt obiectiuè in Intellectu, vt præterea habeant suum esse, vel actuale, vel possibile; alia verò non habent nisi merum esse obiectiuè in Intellectu, & merum repræsentari, & exprimi à cognitione. Quare ens rationis metaphysicum erit id quod nec habet nec potest habere aliud esse, quã cognosci, & esse obiectiuè in Intellectu. Porrò dubitari hic potest, an quando cognitio aliqua reflexè cognoscit seipsã, talis cognitio dici debeat habere tantum esse obiectiuè in Intellectu; Sed respondetur quod cum talis cognitio sit cognoscens, & cognita non habebit tan-

tum esse obiectiuè, sed esse obiectiuè,& subiectiuè, ideòque illi non conueniet definitio entis rationis.

3 Sic explicata definitione entis rationis quæritur, an verè cognosci possit ab Intellectu aliquid impossibile, quod proinde habeat tantum esse obiectiuè in Intellectu. Respondemus autem affirmatiuè, quod probatur primò tum experiētia, tum quia dum disputamus de impossibili, debemus concipere id, de quo disputamus: tum etiam quia ex dictis vbi de præcisione obiectiua, tunc cognoscimus aliquid formaliter, quando habemus determinatiuum formale ad operandum formaliter, seu ad faciendas affirmationes, vel negationes de obiecto cognito; sed de impossibili possum dicere, quod nō sit ens reale, quod implicet, &c. ergo verè cognoscitur.

4 Dices in cognitione de impossibili contineri virtuale iudicium, ita vt dum concipimus identitatem, v.g. inter hominem, & equum, non concipiamus nisi realia, hominem scilicet & equum; sed per implicitum iudicium falsò de homine dicamus, quod sit equus. Sed contra est primò, quia gratis, & contra omnem experientiam finguntur tot ambages ad explicandas cognitio-

gnitiones de obiecto impossibili. Secundò experior eodem modo à me concipi identitatem inter hominé,& equum, ac identitatem inter hominé,& animal: eodem modo à me concipi Verbum Diuinum æternum, ac Verbum Diuinum non æternum. Cur ergo cognitioni de Verbo diuino æterno, de identitate inter hominem & animal respondet obiectum simplex, non verò alijs? Tertiò multa sunt, de quibus dubitamus. Vtrum sint possibilia, v.g. vtrum sit possibilis creatura immultiplicabilis, si igitur diuersus esset modus cognoscédi possibilia à modo cognoscendi impossibilia, per experientiam, solius cognitionis nobis innotesceret, vtrum aliquid sit possibile, nec ne.

15 Ad probandum quod concipi possit aliquid impossibile desumi etiam solet argumentum ex propositionibus impossibilibus verificari, qualis est ista hæretica: *Verbum Diuinum est creatura*. Sic enim argumentantur: cum in hac propositione sit prædicatum, subiectũ, & copula *est*, sicuti prædicato,& subiecto correspondent duo obiecta, ita etiam copulæ *est* debet correspondere aliud tertium obiectum, quod tertium obie-

obiectum si in propositionibus possibilibus verificari est identitas realis, in proportionibus possibilibus verificari est identitas ficta, & impossibilis.

6 Sed hoc argumentum, ne aliquid falsi assumat, indiget limitatione. Primò enim per *est* & *non est* quando stant exercitè, non importatur nisi talis modus tendendi compositiuus, vel diuisiuus, sicuti solus modus tendendi importatur per particulas *vel, si, & &c.* Dixi quando *est* & nō *est* stant exercitè, & vitaliter, quia hæ particulæ possunt aliquando stare signatè, & veluti mortuo modo ac tanquam obiectum, si enim dicam: hominem esse animal, est verum per ly *esse* importatur & repræsentatur identitas obiectiua, ly verò *est* stat deinde exercitè non tanquam obiectum, sed significans solum modum tendendi compositiuũ, si enim importaret identitatem obiectiuam necesse esset quod ab intellectu adhiberetur alia particula per quam designaret modum tendendi, quo ipsa identitas ab intellectu componeretur, vel diuideretur, cum ipsa etiã identitas obiectiua possit vel per assensũ componi cum alio, vel per dissensum ab alio diuidi.

7 Præterea non videtur vniuersaliter

ter necessarium, quod in omni propositione repræsentetur idétitas inter prædicatum, & subiectum. Si qua enim esset necessitas, maximè, vel vt assignemus quid correspondeat copulæ *est* vel vt assignemus obiectum affirmatum, vel negatum. Primum nihil facit, cum dixerimus copulæ *est* respondere talem modum tendendi. Sed neque secundum obstat, quia bene possumus dicere quod in his propositionibus: Petrus est homo: Petrus non est Equus affirmatur homo de Petro, & negatur Equus de Petro, cum enim affirmatio, & negatio sit vnius de alio, dum petitur quid affirmatur, vel negatur, non possumus respondere assignando vnum tantum, sed necessariò assignandum est id, quod, & id de quo affirmatur, vel negatur. Pariter cum affirmatio sit compositio, & negatio sit diuisio cum petitur quid cõponatur in hac propositione. Petrus est homo, bene respondemus componi hominem, sed vt designemus cum quo componatur, assignandus est alius terminus, nempè Petrus, dicendo componi hominem cum Petro ly verò *de* & *cum* non significant aliquid obiectiuum, sed solum modum tendendi, sicuti particulæ *si vel* &c. Idem autem dicendũ est de diuisione. 8 Ad-

8 Adhuc tamen in aliquibus propositionibus necessariò concipi debet identitas inter prædicatum, & subiectum, vel subiectum saltem, aut prædicatum sub conceptu identitatis; huiusmodi autem sunt propositiones immediatæ, quibus assentimur ex vi terminorum, in his ěnim motiuum assentiendi debet necessariò esse saltem vnũ extremum cognitum sub conceptu identitatis cum alio extremo. Ex hoc ergo probatur posse concipi aliquid impossibile tali pacto: Arrius præbuit assensum huic propositioni hereticæ; Verbũ est creatura, ergo concepit aliquod motiuum ad eliciendum talem assensum, quando enim nullum omnino motiuum intellectui repræsentatur, ex mero voluntatis imperio, non potest intellectus assentiri; quis enim sine vllo motiuo assentiatur ex imperio voluntatis, quod asti a sunt paria? Porrò motiunm ad affirmandam propositionem illam hæreticam non fuit auctoritas aliorum, quia supponamus fuisse primum, qui propositionem illam affirmauerit, ergo motiuum fuit, vel alia propositio impossibilis verificari, & de hac redibit idem argumentum, vel motiuum fuit talis appræhensio terminorum, per quam ali-

aliquem saltem ex terminis illius propositionis apprehenderit sub conceptu identitatis cum alio termino, ergo in hac, vel alia propositione impossibili verificari, cui præbuit assensum ex vi terminorum, concepit identitatem impossibilem, quæ fuit illi motiuum ad assensum. Atque hoc argumento vlterius reijciuntur ij, qui vt negent concipi impossibile recurrunt ad iudicium implicitum, & virtuale, nam etiam in tali iudicio deueniẽdum tandem est ad aliquam simplicem apprehensionem de obiecto impossibili, quæ fuerit motiuum huiusmodi iudicij implicitj, & virtualis impossibilis, verificari.

9 Dices primò, si posset cognosci impossibile, posset etiam cognosci incognoscibile, quod videtur absurdum, esset enim, & non esset incognoscibile. Respondeo Incognoscibile signatè, & tanquam obiectum posse cognosci exercitè, sic negatio omnis cognitionis actualis signatè & tanquam obiectum, cognoscitur à me exercitè per hanc cognitionem actualem; circa incognoscibile enim obiectiuè, & signatè, & circa negationẽ omnis cognitionis actu existentis exercetur à me actualis cognitio. Quod si vrgeas dum dico incognoscibi-

ſcibile ſignatè, & exercitè non poſſe circa tale incognoſcibile exerceri cognitionem, quia eſſet, & non eſſet incognoſcibile exercitè. Reſpondeo adhuc à me exercitè cognoſci ipſum incognoſcibile exercitè, quia dum dico incognoſcibile exercitè, ly *exercitè* nõ ſtat exercitè niſi materialiter cum verè ly *exercitè* ſtet ſignatè & tanquã obiectũ, quia eſt obiectũ cognitũ per cognitionẽ exercitè formaliter, ſed cedentẽ in incognoſcibile exercitè ſolũ materialiter, & denominatiuè.

10 Dices ſecundò, ſequeretur quod dum dico *Ens ignotum Deo* verè cognoſceretur à me aliquod ens ignotum Deo, ergo daretur aliquod ens ignotum Deo. Reſpondeo diſtinguo conſequens Daretur aliquod ens ignotum Deo obiectiuè tantum in Intellectu concedo conſequentiam, Ens ignotum Deo, quod verè in ſe eſſet, vel poſſet eſſe ignotum Deo, nego conſequentiam, Sic dum cognoſco exiſtentiam actualem alterius mundi, hæc habet eſſe actuale tantum in intellectu obiectiuè, ſed ex hoc non bene infertur, quod etiam in ſe habeat eſſe actuale; ſimiliter ergo ex eo quod ens ignotum Deo habeat tantum eſſe obiectiuè in Intellectu, non bene infertur, quod etiam detur, vel

dari

dari posſit tale ens, imò bene ſtat, quod à Deo in tali mea cognitione formaliter cognoſcatur id, quod ſolum obiectiuè, & repræſentatiuè eſt ignotum Deo.

11 Simili modo reſpondendum erit ſi dicas Chimærā eſſe in Intellectu quid reale; ideòque non eſſe impoſsibilem. Reſpondendum enim eſt Chimæram eſſe in Intellectu quid reale realiter, non verò eſſe quid reale, & poſsibile repræſentatiuè; ſic in caſu ſimili, ſi detur imago repræſentans Bucephalum viuū, Bucephalus habet eſſe viuum in imagine repræſentatiuè, non verò eſſe viuum realiter, cum enim Bucephalus in imagine, nullum aliud habeat eſſe reale, niſi eſſe imaginis, & cum imago ſit quid mortuum, in imagine habet realiter eſſe mortuū, ſed cum hoc ſtat, quod in Imagine habeat eſſe viuum repræſentatiuè, quia repræſentatur, & exprimitur viuus. Ita pariter Chimæra realiter loquendo in cognitione habet eſſe reale ipſius cognitionis, ſed cum hoc ſtat, quod habeat in cognitione repræſentari, & exprimi vt chimæra, & vt impoſsibilis.

12 Dices tertiò, ad hoc vt concipiatur quid impoſsibile, vel ſatis eſt, quod ſimul ſimultate cognitionis, ſeu vnica co-

cognitione concipiantur duo termini contradictorij, ens videlicet, ac non ens, vel debet ex parte obiecti concipi aliquid simplex. Respondeo debere concipi ex parte obiecti aliquid simplex, tale vt si daretur verificaret hanc simplicem propositionem *est & non est ens*, Ideòque dum dicitur, quod ex impossibili sequerentur duo contradictoria, sensus est quod si daretur impossibile, ex illo haberet Intellectus fundamentum docendi, quod ratione illius verificatur hæc simplex propositio *est & non est ens*, quæ simplex propositio æquiualet duabus distinctis propositionibus cōtradictorijs, per quarum vnam intellectus diceret *est ens*, per aliam verò diceret *non est ens*. Porrò si poneretur impossibile, ita simplex illa propositio verificaretur, vt simul non falsificaretur, vt aliqui contendunt, illa enim simplex propositio *est & non est ens* falsificaretur solum per ablationem impossibilis, hoc est per negationem, seu per nō existentiam simultatis entis, & non entis.

13 Dices quartò, obiectum, & specificatiuum Intellectus, qui est potentia realis, non potest esse aliquid impossibile non reale. Respondeo Impossibile posse esse obiectum Intellectus secunda-

darium, quatenus scilicet primaria naturæ intentione institutus est propter obiectum reale, sed cum non potuerit intellectus institui in ordine ad ens reale cum tanta latitudine; nisi etiam haberet vim ad cognoscendum impossibile, hinc data illi est etiam vis ad cognoscendum impossibile. Similiter impossibile non est specificatiuum intellectus, itaut emittat species ad intellectum, sed est specificatiuum, quatenus intellectus est potentia constituta in tali specie potentiæ, etiam ex eo, quod possit cognoscere impossibile. Quamuis autem impossibile non possit emittere species ad sensus, & illis mediantibus cognosci ab intellectu, tamen intellectus habet vim efformandi sibi species impossibilis ad similitudinem entis possibilis, Ideoque si impossibile non præfuit in sensibus secundum se, præfuit tamen secundum aliquid sibi simile, nimirum secundum ens possibile, quod licet non sit simile impossibili in essendo, est tamen illi simile in cognoscendo, quatenus vnum contrarium manuducit in cognitionem alterius; cum contrariorum eadem sit disciplina.

14 Ex dictis infertur primò non fieri ens rationis per solum modum tendendi

di indebitum in duo realia; quando enim intellectus per solum modum tédendi indebitum dicit: homo est lapis; nullam concipiens identitatem impossibilem, non potest assignari de quò verificetur, quod habeat tantùm esse obiectiuè in intellectu; nam homo, & lapis habent etiam esse in se: modus verò tendendi, seû cognitio affirmatiua indebita, habet esse subiectiuè in intellectu, ideoque requiritur ad ens rationis, quod aliquod impossibile repræsentetur, & obiciatur intellectui, de quò proinde verificabitur definitio entis rationis. Neque dicas: semper necesse esse quod id, quod cognoscitur habeat aliquod esse extra intellectum, nam in quacunque sententia est vera hæc propositio. Existentia actualis alterius mundi nihil est. Ergo esse nihil non potest verificari de existentia possibili, sed de existétia actuali, quæ prout actualis non habet nisi esse obiectiuè in intellectu.

15 Infertur secundò: ad faciendum ens rationis non esse necesse, quod intellectus decipiatur, si enim dicam: alius Deus est impossibilis, facio verissimam propositionem, etiam si ex parte subiecti concipiendo aliquod impossibile faciam ens rationis. Ex quo vlterius in-

fertur, quod quantum est ex hoc capite non repugnat ens rationis fieri ab intellectu incapaci deceptionis.

16 Infertur demum fieri posse ens rationis per omnes tres operationes intellectus, non aliter ac superius diximus de vniuersali; & tam per cognitionem directam, quam per reflexam, tam per absolutam, quam per comparatiuam. Tã enim quando cognosco directè aliũ Deum, quam quando refle è cognosco me cognouisse alium Deum, æquè facio ens rationis; & tam quando absolutè illum cognosco, quam quando comparo alium Deum fictum cum hoc Deo vero, semper facio ens rationis, cum semper concipiam aliquid impossibile.

CAPVT NONVM.

De Ente rationis Logico.

1 Denominationes extrinsecæ à cognitione, quales sunt denominatio cogniti, subiecti &c. dicuntur entia rationis Logica, quia & habentur ab actibus rationis, & pertinent ad Logicam. Neque est cur de nomine en-

tis

tis rationis multum contendamus; benè enim possunt hæ denominationes dici entia rationis, dum per illum terminum *Logica* satis explicatur illarum discrimen ab entibus rationis metaphysicis. Dicuntur etiam secundæ intentiones, quia per primam intentionem, seu intentionem obiectiuã, significatur obiectum, in quod intellectus tendit, per secundam verò intentionem, seu intentionem formalem significatur ipsa cognitio. Hinc terminus significans rem prout substat alicui cognitioni intellectus, & prout affectam extrinseca denominatione proueniente ab aliqua intellectus operatione, appellatur terminus secundæ intentionis, sicuti terminus significans rem, prout est in se independenter ab intellectu, dicitur terminus primæ intentionis.

2 Hæc entia rationis Logica fiunt per cognitionem directam, cognoscuntur autem vt talia per cognitionem, reflexam, sed neque dum directè fiunt, neque dum directè cognoscuntur requiritur, quod in obiecto, quod denominatur cognitum, prædicatum &c. concipiatur aliqua relatio rationis, vel aliquid aliud fictum, neque quod ex illo resultet aliquod ens diminutum,

ideòque hæ denominationes sunt reales, & merè extrinsecæ ab actibus realibus intellectus. Ratio autem est, quia antecedenter ad quodlibet diminutum, ad quamlibet relationem rationis, & ad quodlibet fictum, per hoc præcisè, quod directè cognouerim v. g. parietem, paries est directè cognitus; & similiter per hoc præcisè, quod reflexè cognoscam cognitionem, quæ directè versata est circa parietem, cognosco cognitum reflexè, ergo hæc entia rationis Logica constituuntur in suo esse præcisè per obiectum, & per cognitionem realem, vel directam, vel reflexam.

3 Præterea cur per hoc præcisè quod cognouerim v.g. parietem, debet in illo resultare aliquod ens diminutum, quod neque est explicabile quid sit, & in multis certum est quod resultare nō possit vt pote illo incapacibus, cuiusmodi est Deus, Chimæra &c. Neque verò omnia concreta importare debent formam intrinsecam, vel conceptam vt intrinsecam subiecto, quod taliter denominatur, sicut enim esse associatum, esse vestitum &c. sunt concreta, & denominationes à forma extrinseca subiecto, quod denominatur associatum, & vestitum, ita esse cognitum, esse prædi-

catum

catum &c. erunt concreta, & denominationes à forma extrinseca cognitionis.

4 Quod si quæras in hac propositione v.g. *Petrus est homo*, quid sit Petrum esse subiectum, Hominem esse prædicatum? Respondeo, Hoc nihil esse aliud, nisi quod intellectus tali modo tendendi compositiuo tendat in Petrum, & hominem, vt hominem componat cum Petro, seu affirmet de Petro; per talem autem modum, quo in Petrum tendit diuersum à modo tendendi in hominẽ, Petrus exercitè fit subiectum, seu taliter cognitus, homo verò fit prædicatum. Deinde verò per aliam cognitionem reflexam cognoscuntur vt talia.

5 Sed vt hic etiam explicemus, vtrum esse cognoscibile habeatur ab aliqua relatione reali, vel ficta. Dicimus tam esse sensibile, quam esse intrinsecè cognoscibile per emissionẽ specierum, non esse denominationem merè extrinsecam à potentia sensitiua, & cognoscitiua, sed esse prædicatum, ac denominationem partialiter intrinsecam ipsi obiecto sensibili, ac taliter cognoscibili; fundatam in intrinseca potentia ipsius obiecti ad posse sentiri, & posse emittetere species: hoc autem predicatum est realiter relatiuum ad potentiam sen-

fiiuam, & cognofcitiuam, vt conftabit ex dicendis de relatione.

6 E contra effe cognofcibile abftractiuè poteft aliquando effe denominatio merè extrinfeca à potentia cognofcitiua, impoffibilia enim funt abftractiuè cognofcibilia, non per hoc, quod aliquid habeant, ratione cuius poffint taliter cognofci, fed merè per hoc, quod intellectus poffit illa cognofcere.

CAPVT DECIMVM.

De Ente negatiuo.

1 NEgationes, & priuationes tam neceffariæ, quam contingentes non plus habent de vllo effe, quamuis improprio, & abufiuo, quam entia impoffibilia, ideòque funt mera entia rationis habentia tantum effe obiectiuè in intellectu: hinc merito communi diuifione fundata in pluribus locis S. Thomæ diuiditur ens rationis in chimæricum, negatiuum, priuatiuum, & relatiuum; & quamuis ens rationis negatiuum dicatur cum fundamento in re, hoc tamen non probat, quod aliquid plus entitatis habere debeat negatio, quã chimæ-

chimæra; nam etiam relatio rationis dicitur ens rationis cum fundamento in re, nec propterea relatio rationis aliquid plus entitatis habet quam Chimęra. Hæc ergo dicuntur entia rationis cum fundamento in re, quia à subiecto aliquo, cui concipiuntur negationes, & relationes rationis inesse determinamur ad illas concipiendas. Præterea non potuit ens rationis diuidi in Chimæricum, negatiuum, & relatiuum, eò quod negationes, & relationes rationis concipiantur à nobis ad modum entium realium, nam etiam spiritualia concipimus ad modum materialium, nec tamen ens rationis diuiditur in Chimæricum, & spirituale, ergo cum benè diuidatur in Chimæricum, & negatiuum, tam Chimæræ, quam negationi verè conueniet habere tantum esse obiectiuè in intellectu.

2 Sed ratione probatur conclusio posita, primò de negationibus necessarijs, quia nulla est necessitas illas admittendi, vt constabit ex solutione argumentorum, quæ etiam si vim aliquã haberent pro negationibus contingentibus, nullam certè habent pro necessarijs, cum omnia explicari facile possint per entitatem rei, quæ prout talis est

fundamentum intellectui ad negandũ aliud cum tali entitate incompoſsibile; ſic quælibet res eſt vna per negationem neceſſariam diuiſionis in ſe. Quod ſufficienter habetur per entitatem rei prout dat fundamentum intellectui ad dicendum, quod non ſit in ſe diuiſa, ſi enim res eſſet vna per negationem neceſſariam ſuperadditam, hæc etiam negatio eſſet vna, ergo vel per aliam negationem, & procederetur in infinitum, vel ſi eſſet vna per ſe ipſam, quatenus dat fundamentum intellectui ad dicendum; quod non ſit multiplex, non eſt cur non idem dicamus de quolibet poſitiuè vno. Sicut ergo negatio neceſſaria, quam dicit vnitas, non eſt quid diſtinctum ab entibus poſitiuis, ita nulla negatio neceſſaria erit quid diſtinctum ab omni ente poſitiuo.

3 De negationibus contingentibus probatur pariter primò, quia nulla eſt neceſsitas illas admittendi, vt conſtabit. Secundò, quia ſi daretur negatio contingens, non omnis negatio contingens opponeretur contradictoriè rei negatæ, quod eſt abſurdum etiam apud Aduerſarios: ſequela probatur quia contradictoria ſunt talia, vt non poſsit vtrumque deeſſe, ſed vnum tunc tantum deſit,

quan-

quando ponitur aliud illi contradictoriè oppositum, sed negatio contingens durationis hesternæ Antichristi v.g. defuit absque positione ipsius durationis hesternæ, quæ est forma per talem negationem negata, ergo aliqua negatio contingens deest absque positione formæ negatæ. Minor probatur, quia nunc neque est duratio hesterna Antichristi, neque est eius negatio contingens, sed est solum eius negatio necessaria, cum sit impossibile, quod duratio hesterna sit hodie, ergo hodie verum est dicere, quod defuerit negatio contingens durationis hesternæ absque positione durationis negatæ.

4 Dices negationem contingentem durationis hesternæ non periisse, sed dari, non tamen dari hodie, sed dari heri. Sed contra est quia dari heri, & non dari hodie, idem est ac heri fuisse, & hodie non esse, idem autem est heri fuisse, & hodie non esse, ac heri quidem fuisse, sed deinde periisse; aliter dicam Bucephalum non periisse, quia licet non detur hodie, datur tamen pro illo tempore, quo viuebat Alexander. Neque dicas negationem contingentem transisse in necessariam, tum quia esse contingens, & esse necessarium, est prædi-

catum intrinsecum, ideòque non potest cōtingens transire in necessariū absque deperditione sui esse, tum quia iam cogeris admittere negationes necessarias, quæ passim reijciuntur; nec parum profectò esset ita impugnasse negationes contingentes, vt non possint hæ admitti, nisi admittantur etiam necessariæ. Si demum dicas negationem contingentem durationis non dari, quia hæc ex peculiari capite repugnat, nullum tibi supererit argumentum pro alijs negationibus contingentibus, quod in hac æquè tibi soluendum non sit.

5 Sequeretur præterea dari negationes actu, & cathegorematicè infinitas, imò quando nihil erat, fuissent tot negationes, vt illis non potuerit fieri additamentum. Neque dicas negationem omnium rerum possibilium esse infinitas solum syncathegorematicè, sicuti nō nisi syncathegorematicè infinitę sunt res negatæ, nam cum quælibet res possibilis distributiuè accepta sit potēs existere, cuilibet distributiuè acceptæ respondebit negatio actu existens, cum ergo nulla ex his negationibus sit tantum possibilis, sed quælibet sit actu existens, & nulla supersit possibilis, faciunt profectò infinitum totum actu, & cathe-

thegorematicum, quod nunquam faciunt res possibiles, si nunquam actu omnes ponantur.

6 Dices primò, non dari nisi vnicam negationem exclusiuam omniũ rerum non existentium, ita vt hæc vnica negatio varietur, quoties aliquod ens de nouo ponitur, vel tollitur in rerum natura. Sed contra est primò, quia quis hoc credat, quod non nisi gratis fingitur? Contra secundò, quia huiusmodi negationi tribuerentur prædicata plusquam negatiua. Contra tertiò, quia huiusmodi negatio non opponeretur contradictoriè formæ negatæ, quia posset deesse tam negatio, quam forma negata, negatio enim Antichristi, v. g. quæ nunc datur, possèt deesse, etiam non posito Antichristo, per hoc solum, quod producatur, vel pereat aliquid de nouo, cum ratione cuiuslibet mutationis rerum varietur iuxta hanc responsionem negatio Antichristi, quæ nunc est.

7 Dices secundò, non dari infinitas negationes, quia idem est dari infinitum negatiuum, ac non dari infinitum. Sed contra, quia verum est negationes non esse infinitum entium positiuorum, sed si admittis illas habere, nullo intellectu cogitante, aliquod esse, dabitur infi-

finitum actu, & cathegorematicum in numero talium entium, quodcunque tandem esse actuale sit, illud quod habent; nam non dari vnam rem positiuam est per te dari vnum ens negatiuum: & vnum verificatiuum propositionis negatiuæ, ergo non dari infinitas res positiuas erit dari infinita entia negatiua. Quod si hanc consequentiam neges, bene est. Quando enim argumento vnius sententiæ premeris, statim omne esse negationibus adimis. Quando verò argumentis alterius sententiæ nescis satisfacere, tunc negationibus mirum quot prædicata tribuas, dicis enim illas habere nullo intellectu cogitante veritatem obiectiuam, contradistinctam ab omni ente positiuo, esse motiuum, & verificatiuum propositionum negatiuarum, cadere sub nostram experientiam, esse inter se distinctas, vnam perire, alia non pereunte, incipere, & desinere esse, esse complementum diuinorum decretorum, volibiles, & amabiles à Deo, aliaque plurima illis tribuis, ac tribues, quoties sese dabit occasio, quæ si non sunt prædicata propria entium positiuorum, quænam erunt?

8 Demum dum dicis negationes habe-

habere aliquam veritatem nullo intellectu cogitante contradistinctam ab omni ente positiuo, quid intelligis per hanc veritatem? Cum enim veritas cōuertatur cum entitate, si habent aliquā veritatem, habebunt aliquam entitatem, ergo sicuti dicis, quod habent entitatē impropriam, & abusiuam, ità debes dicere quod habeant veritatem impropriam & abusiuam. Quod si hoc concedas, iterum peto vel veritas negationum est totaliter abusiua, itaut ill s nō conueniat, nisi merum nomen entis, & veritatis, & quidquid entitatis, ac veritatis habent, non habeant nisi dependenter ab intellectu: & iam mecum sentis, vel earum entitas, & veritas nō est totaliter abusiua, & explica quid sit; quod si dicas non posse explicari, quia est primus conceptus, sicuti conceptus entis est primus conceptus. Contra est quia tu qui asseris aliquid dari, debes illud positiuo argumento probare, non ergo debes assumere quod sit negatio, & quod sit primus conceptus inexplicabilis; donec enim tu mihi dixeris quid sit veritas, & entitas negatiua, semper negabo quod sit, ideoque primum conceptum intellectus bene dispositi dicam esse, quod negatio seu *non esse rei* non

sit *esse non*, seù esse aliquid negatiuum; sed quod de non esse nullum habente esse, male petatur quid sit? cum disertè asseram quod non sit quidquam, & hoc dico esse primum conceptum. In quo patet disparitas cum ente; Ens enim scimus dari, ideòque bene de i[illegible]o dici potest, quod sit primus conceptus; adeòque non detur quidquam illo clarius.

9 Dices veritatem, quam habent negationes explicari posse per hoc, quod sint determinatiuum obiectiuum iudicij negatiui. Sed contra quia chimæra est etiam determinatiuum obiectiuum iudicij negatiui, quò dico chimæra non est ens. Non ergo necesse erit tribuere maiorem veritatem obiectiuam negationi, quam chimæræ. Quod si dicas chimæram non esse determinatiuum obiectiuum illius iudicij negatiui, dicam, quod neque negatio sit determinatiuum obiectiuum iudicij negatiui, quid autem verè sit in hoc sentiendum patebit ex dicendis in responsione ad obiectiones.

10. Adde quod si admittantur veritates negatiuæ, & de illis dicatur, quod sint inexplicabiles, quia sunt primi conceptus-

ceptus, admittendæ etiam erunt ex parte obiecti veritates positiuæ necessariæ, rerum non existentium, quæ nullo intellectu cogitante habeant aliquod esse obiectiuum contradistinctum à Deo, sed à nobis inexplicabile, quia sunt primi conceptus, sic dicam dari ab æterno essentiam necessariam alterius Mundi. Quod si petes quid sit? dicam esse veritatem obiectiuam vlterius inexplicabilem, cum non minus sit primus conceptus essentia rei, quam rei existentia, vel negatio, hæc autem obiectiua veritas possibilitatis communiter reijcitur ab ijs, contra quos agimus.

11 Præcipuum fundamentum admittendi negationes est, quia alioqui nō posset assignari, per quid verificentur propositiones negatiuæ contingenter veræ. Per quid enim, inquiunt, verificatur hæc propositio, noctu non est lux? Sed primò non omnis simplex apprehensio habere debet obiectum, cui conformetur, tale, vt habeat in se aliquod esse distinctum à cognitione, Quando enim cognosco chimæram, vel existentiam actualem alterius mundi, hæ non habent esse vllum in se, sed solum cognosci, si ergo non ad omnem simplicem cogni-

cognitionem requiritur obiectum habens in se aliquod esse, cui cognitio sit positiuè conformis in ratione imaginis, cur ideò instas vt in omnibus propositionibus assignem tibi verificatiuum habens in se aliquod esse, cui iudicium conformetur in modo tendendi? quasi verò hoc ipsum dici ab Intellectu non possit, quod nihil detur neque positiuum, neque negatiuum, cui eius cognitio positiuè conformetur.

12 Quando ergo veritas definitur conformitas cognitionis cum obiecto, distinguenda est duplex conformitas, alia positiuè alia negatiuè; propositiones enim affirmatiuæ debent esse obiecto, & verificatiuo positiuè conformes, nam cum propositio affirmatiua sit veluti positiua obiecti, ad hoc vt sit vera dari debet obiectum eo modo positum à parte rei, quo enunciatur, & intentionaliter ponitur; at cum propositio negatiua non adhæreat obiecto, nec illud intentionaliter ponat, sed ab illo veluti fugiat, ad hoc vt sit vera, non debet dari à parte rei id, quod concipit, & à quo refugit. Quare propositio negatiua ad hoc vt sit vera, debet esse conformis veluti negatiuè, hoc est quod ipsa existat, sed non sit difformis obiecto, non quod de-

detur aliquid, cum quo positiuè conformetur, sed quod nihil detur, cui difformetur, cum quo cæteroqui deberet conformari, si existeret; sic dum dico *non est lux*, erit vera propositio, non quod detur negatio lucis, cui hæc cognitio sit positiuè conformis, sed quia non datur lux, cui hæc cognitio sit difformis, & cui cæteroqui deberet conformari, si existeret. Sicut ergo ad veritatem propositionum affirmatiuarum requiritur, quod detur earum verificatiuum, ita ad veritatem negatiuarum satis est, quod non detur earum falsificatiuum.

13 Dices primò idem est non dari falsificatiuum, ac dari negationem falsificatiui, & idem est, quod hæc propositio, *non est lux* sit vera, quia non datur quidquam cui difformetur, ac quia datur negatio cuiuscumque, cui difformetur. Respondeo hoc esse falsum, cum enim non valeat argumentari à sensu negante ad infinitatem, non licebit inferre: Non datur falsificatiuum, ergo datur negatio falsificatiui. Quod si petas quid sit non dari falsificatiuum, quid sit non dari alium mundum &c. dico malè à te peti, vt assignem quid sit, cum dicam non esse quidquam. Si-

cuti

cuti malè peteres vt assignem quid sit chimæra independenter ab intellectu, cum independenter ab illo non sit quidquam.

14 Dices secundò, si hæc propositio: non est alter mundus, non esset vera per aliquid distinctū à cognitione, esset vera per suam solam essentiam, ideòque esset essentialiter vera. Respondeo distinguo sequelam esset vera essentialiter, & per essentiam cognitionis, hoc est nihil daretur distinctum à cognitione, per quod illa constitueretur in ratione veri, concedo sequelam, esset vera essentialiter, hoc est indefectibiliter, itàut quoties daretur hæc cognitio, dari deberet veritas, nego sequelam, si enim fuisset positus alter mundus, hæc propositio fuisset falsa; Itaque sicuti propositiones affirmatiuæ contingenter veræ, ablata re, quam affirmant, sunt falsæ, ità negatiuæ non per negationis ablationem, sed per positionem rei negatæ sunt falsæ; Sicuti enim aliquæ denominationes pereunt per ablationem alicuius entis; ità denominatio veri in propositionibus negatiuis perit per positionem obiecti negati: Hinc etiam propositionibus negatiuis veritas est partim intrinseca, partim extrinseca, non tamē

po-

positiuè, sed negatiuè; non ex eo quod detur aliquid extrinsecum negatiuum, sed ex eo quod non detur quidquam extrinsecum, per quod propositio negatiua falsificetur; Non aliter ac ista propositio Chimæra non est ens, est vera, non per negationem necessariam entis chimerici, quam neque aduersarij admittunt, sed per hoc, quod totum, quod de chimæra datur, sit hæc cognitio, ita vt non detur quidquam, per quod hæc cognitio falsificetur.

15 Dices tertiò, si non admittantur negationes obiectiuæ, non potest assignari, à quo determinetur intellectus ad immediatè assentiendum propositionibus negatiuis contingenter veris, similiter non potest assignari, à quonam determinentur Bruta ad quærendos catulos non repertos in loco &c. Sed contra est quia neque in sententia aduersariorum negatio rei potest esse sufficiens determinatiuum ad hoc, nam hic dantur negationes rerum omnium, quæ hic non sunt, quid ergo me determinat ad negandam existentiam huius potius, quam illius rei in hoc loco? certè non possum determinari ad negandam existentiam alicuius rei; cuius nullas nec intuitiuas, nec abstractiuas

spe-

ſpecies vnquam habuerim, & tamen huius etiam rei negatio hic datur; aliquid ergo aliud requiritur, de quo abſque eo quod dicamus negationes cadere ſub experientiam, poterimus aſſerere, quod de ſe ſolo nos poſſit determinarè. Dico ergo determinari nos ad immediatè aſſentiendũ propoſitionibus negatiuis per hoc, quod exiſtẽte in nobis apprehẽſione hic & nunc abſtractiua de aliquã re, ſi de præſẽti aliæ omnes noſtrę cognitiones intuitiuæ ſunt de alijs obiectis, ab hoc determinamur ad dicendum, quod hic, & nunc non habeamus cognitionẽ intuitiuam de re illa, quam abſtractiuè cognoſcimus, dum cætera cognoſcimus intuitiuè: ex quo deinde inferimus, quod talis res hic non exiſtat. Proportionali autem modo diſcurrendum eſt de Brutis. Hinc auari non cruciantur à carẽtia pecuniæ, quæ ſi de ſe cruciaret, eſſet profectò pluſquam mera negatio, ſed cruciantur, quia cum omnes cognitiones intuitiuæ, quas habet auarus, ſint de alijs obiectis, hinc determinatur ad dicendum, quod non habet pecunias, ex quo deinde ſequitur dolor.

16 Dices quartò, Innocentia, hoc eſt carentia peccati eſt bona, & amatur à Deo, ergo eſt ens. Reſpondeo, quod ſicuti

ſicuti anima cum actu peccaminoſo faceret complexum malum, ita anima est quid bonum, quando totum, quod eſt in anima, eſt ipſa entitas animæ. Ex eo autem, quod totum quod eſt in anima ſit entitas animæ, non bene infertur, vt vidimus, quod totum, quod eſt in anima, ſit entitas animæ, & negatio alicuius alterius. Pariter quando damnati amant annihilationem ſui, ad hoc vt talis amor ſit ſine errore, debet eſſe talis, vt totum, quod velint exiſtere, vel totum, de cuius exiſtentia non curent, ſint alia quælibet præter exiſtentiam ſui, in quam poſitiuo odio ferantur, aliter eorum amor non niſi per errorem tendere poteſt in negationem; cum hæc de ſe non ſit amabilis.

17 Dices quintò, quando aër ex lucido ſit tenebroſus mutatur intrinſecè, ergo per intrinſecam receptionem mutationis lucis. Reſpondeo mutari intrinſecè non per vllius rei intrinſecam receptionem, ſed per deperditionem lucis, quæ illi erat intrinſeca, ideòque duplex erit intrinſeca mutatio, alia per acquiſitionē alicuius intrinſeci, alia per amiſſionem alicuius, quod erat intrinſecū, ad hoc autē non eſt neceſſe quod loco primi intrinſeci ſuccedat intrinſeca negatio.

18 Di-

18 Di es denique Christum Dominum dixisse de Iuda: *Melius illi erat si natus non fuisset*; ergo negatio habet aliquam bonitatem, & entitatem. Respondeo Christum Dominum locutum fuisse iuxta vulgarem loquendi modum, quo ex Arist. 4. metaph. tex. 2. *ipsum non ens esse non ens dicimus*: ex quo patet in quo sensu intelligendus sit Arist. quoties negationibus aliquod esse videtur tribuere. Quare dum capite de oppositis ait: *Sicut affirmatio ad negationem opponitur, sic & res, quæ sub vtroque est*, non potuit nomine *rei*, quæ est sub propositione negatiua, intelligere id, quod est rigorosè res, ac proinde dicendum est, quod *non ens*, & *non rem* iuxta vulgarem modum appellauerit *rem*, vbi ex professo de non ente non disputabat; quod etiam nos præstabimus in sequẽtibus, vtentes breuitatis, ac facilitatis gratia, recepto loquendi modo, quo non entia entia negatiua, & negationes appellantur.

19 Ex dictis infertur negationes nõ posse esse aliquid positiuum incompossibile cum rè negata, vt aliqui senserunt, nam vel hoc est aliquid creatum, vel aliquid increatum; non creatum, quia quando Deus nihil creauerat, dabatur nega-

negatio contingens rerum omnium, nec tamen dabatur quidquam positiuũ extra Deum. Si vero hoc positiuum incompossibile est quid increatum, Decretum scilicet Dei nolitiuum, hoc quidem est veluti negatio causalis, quia, decretum Dei est quasi causa, quod res non existat; atque hoc non negamus, sed non facit ad rem presentem, in qua disputamus de negatione formali.

DISTINCTIO QVINTA.

De Prædicamentis.

CAPVT PRIMVM.

Prædicamentorum diuisio.

1 OMNE ens reale diuisum fuit in decem classes, ac summa genera, quæ vocantur prædicamenta: hæc autem sunt Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Vbi, Duratio, Situs, Habitus. Præter primum omnia alia prædicamenta sunt accidentia; ideòque in illis non ponitur

ratio

ratio accidentis vtpote superior ad omnia nouem prædicamenta; Sicuti neque in illis ponitur ratio entis realis, vtpote ad omnia prædicamenta superior, & quæ in hæc decem prædicamenta diuiditur. Cum enim prædicamenta sint membra omnia, quæ diuidunt Ens reale, non debuit in collectione membrorum diuidentium Ens reale, poni ipsum Ens reale; sicuti neque in collectione membrorum diuidentium Accidẽs collocari debuit ipsum Accidens.

2 De hac prædicamentorũ diuisione sentiendũ est, sicuti diximus de diuisione prædicabilium; nimirum quod metaphysicè loquendo fieri potuerit exactior, simpliciter tamen sit bona, cum sit idonea ad finem, propter quem est instituta; ad instruendum scilicet Logicum aliquali rerum omnium cognitione. Ad aliqualem autem rerum omniũ cognitionem diuisio rerum omnium in duo tantum membra, in Substantiam scilicet, & Accidens fuisset nimis pressa: diuisio verò in plura capita, quam decem fuisset prolixior. Cæterum metaphysicè loquendo nulla apparet necessitas cur Actio, & Passio, quæ realiter nõ distinguuntur, debuerint constituere duo diuersa prædicamenta.

3 In

3 In vnoquoque ex his decem prædicamentis assignari potest series prædicatorum, quæ à supremo genere vsque ad vltima indiuidua per genera, & species intermedias deducatur. Exemplificatur tamen communiter in prædicamento Substantiæ: tanquam in faciliori; à Substantia enim descenditur ad Corpus, ad Viuens, ad Animal, ad Hominem, vsque ad vltimum Indiuiduũ, & talis series prædicatorum substantiæ appellatur linea prædicamentalis, in qua directè ponuntur Genera, Species, & Indiuiduum, ex quibus quodlibet superius prædicatur de inferiori *in quid*. Indirectè, & ad latus ponuntur Differentiæ, quæ prædicantur *in quale*. Reductiuè demum poni in ea possunt partes physicæ; v. g. materia, & forma; partes integrales, manus, pes &c.

4 Insistendo communi auctoritati excludimus à prædicamento Deum, & si quæ alia entia infinita essent possibilia. Propter maximam enim distantiam finiti ab infinito, non sunt infinita in iisdem rerum classibus reponenda cum finitis.

CAPVT SECVNDVM.

De Prædicamento Substantiæ.

1 METaphysicum substantiæ conceptum assignauimus distinctione superiori cap. 6. ideòque Logica hic supersunt expedienda. Primò ergo summum genus in prædicamento substantiæ est substantia finita importata ad modum per se stantis. hic enim conceptus est vniuocus, vniuersalissimus, & prædicabilis in quid de omnibus, & solis ijs, quæ directè ponuntur in prædicamento substantiæ ex communi Aristotelis, aliorùmque sententia. Et quamuis supra substantiam detur genus superius entis realis, vt probauimus distinctione superiori cap. 2. Ens tamen reale est genus ad omnia prædicamenta; ideòque summum genus intra prædicamentum substantiæ, quod ipsum sit substantia, est substantia finita &c. *finita*, inquam, quia ex prædicamento exclusimus infinita; *Importata ad modum per se stantis*, vt prædicari possit in quid de inferioribus.

2 Sub hoc fummo genere fubftantiæ comprehendimus Angelos, & Cœlos ex Ariftot. enim 5.met.cap.8. etiam Dæmonia, & fimplicia corpora dicuntur fubftantia; ideòque etiam fi Cœli admittantur effe corpora fimplicia, adhuc poterunt fub genere fubftantiæ cōprehendi. Neque obftat fimplicitati Angelorum, compofitio ex genere, & differentia, hæc enim, nullam arguens cōpofitionem phyficam, nullam importat imperfectionem.

3 Diuiditur ab Ariftotele hic Subftantia in primam, & fecundam,ex cuius verbis conftat nomine primæ fubftantiæ intellexiffe fubftantiam fingularem,nomine verò fecundæ fubftantiam vniuerfalem. Meritò autem fubftantiā fingularem vocauit fubftantiam primā; quia cum de ratione fubftantiæ fit ftare per fe, fubftantia fingularis, quæ non prædicatur de vllo inferiori, ficuti prædicatur fubftantia vniuerfalis, intelligitur ex noftro modo concipiendi magis ftare per fe. Quamuis enim realiter loquendo fubftantia non fufcipiat magis, & minus, illa tamen fubftantia, quæ cum de nullo inferiori prædicetur,nulli inferiori intelligitur aduenire, magis etiam intelligitur ex noftro modo con-

cipiendi participare rationem substantiæ. Hinc prima Substantia est ex Arist. quæ *neque de subiecto*, hoc est *de inferiori aliquo dicitur*, *neque in subiecto aliquo est*, *vt quidam homo*. Secunda verò substantia erit, quæ de subiecto, seu inferiori dicitur, sed in subiecto non est. Quare *non esse in subiecto* est commune vtrique substantiæ; differunt verò inter se, quod prima non dicitur, secunda verò dicitur de subiecto inferiori.

4 Hæc diuisio substantiæ in primam, & secundam, est diuisio subiecti, vel concreti accidentalis in accidentia intentionalia. Si enim diuisum sit substantia, membra verò diuidétia sint substantia singularis, hoc est clarè cognita, & substantia vniuersalis, hoc est obscurè cognita, erit diuisio subiecti in accidentia intentionalia: si verò diuisum sit substantia cognita clarè, & substantia cognita obscurè; erit diuisio concreti accidentalis in accidentia intentionalia.

5 Ex quo infertur hanc diuisionem esse vniuoci in vniuocata; membris enim diuidentibus nomen est idem, & ratio substantiæ eadem; ratio enim, & nomen substantiæ cognitæ conuenit tá substantiæ cognitæ clarè, qualis est substan-

substantia singularis; quàm substantiæ cognitæ obscurè, qualis est substantia vniuersalis; vtraque enim habet & nomen, & rationem substantiæ cognitæ.

6. Dices primò, in hac diuisione diuisum est idem cum vno ex membris diuidentibus; diuisum enim est substantia cognita vt sic, ideòque substantia vniuersalis. Respondeo, Diuisum esse substantiam cognitam vt sic, & vniuersalem solum exercitè, Vnum vero ex membris diuidentibus esse substantiam vniuersalem non solum exercitè sed etiam signatè, hoc est cognitam vt vniuersalem.

7 Dices secundò, In hac diuisione vnum ex membris diuidentibus prædicari potest de alio; nam dici potest Petrus est homo: sed Petrus est substantia singularis, homo substantia vniuersalis; ergo substantia vniuersalis prædicari potest de singulari. Respondeo substantiam vniuersalem materialiter prædicari posse de singulari, non verò substantiam vniuersalem formaliter. Licet enim dici possit Petrus est homo, non tamen dici potest substantia singularis est substantia vniuersalis, vel è contra; cum ergo membra diuidentia sint substantia singularis, & vniuersalis formaliter,

constat quod vnum membrum diuidens non possit prædicari de alio.

CAPVT TERTIVM.

De prædicamento Quantitatis.

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex sit Quantitas.

1 QVantitas, si rudiťer explicetur, erit id, quo res dicitur quanta, longa scilicet, breuis, lata &c. Alia est *discreta*, quæ habet partes actu diuisas, & huiusmodi est Numerus, qui non est peculiare accidens distinctum realiter ab vnitatibus constituentibus numerum numerabilem; Alia est quantitas *continua*, quæ scilicet habet partes vnitas, seù continuatas. Preterea hæc alia est *successiua* habens partes vnam post aliam, & talis est tépus, & motus, Alia est *permanens* habens videlicet omnes suas partes simul.

Atque

Atque hæc rursus alia est *intensiua* habens suas partes existentes in eadem parte subiecti; alia est *extensiua*, cuius scilicet partes ordinantur, & continuantur vna extra aliam, vt vna sit in loco diuerso à loco alterius, nec possint naturaliter duæ ex his partibus esse in eodem loco.

2 Quantitas permanens extensiua definita fuit ab Arist. 5. metaph. cap. 13. in concreto, tum quia non modo alia materialia habent à quantitate esse quanta, sed ipsa etiam quantitas de se est quanta. Definitur autem sic. *Quantum dicitur, quod est in ea, quæ insunt, diuisibile, quorum vtrumque, aut singulum vnum quid, & quod quid aptum est esse.*

3 Et primò definitur Quantum per diuisibilitatem, non tamen quamcumque, sed physicam ortam ex resistentia, & impenetrabilitate, quam nulla res habet nisi à quantitate permanenti extensiua, vt constabit ex ratione formali huius quantitatis paulò post assignanda. Hinc materia non est quantitas, quia eius partes nō sunt diuisibiles diuisibilitate sensibili orta ex resistentia, & impenetrabilitate, cum hanc non habeant nisi à quantitate extensiua. Idem dicendum de quantitate successiua, &

constat quod vnum membrum diuidens non possit prædicari de alio.

CAPVT TERTIVM.

De prædicamento Quantitatis.

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex sit Quantitas.

1 QVantitas, si ruditer explicetur, erit id, quo res dicitur quanta, longa scilicet, breuis, lata &c. Alia est *discreta*, quæ habet partes actu diuisas, & huiusmodi est Numerus, qui non est peculiare accidens distinctum realiter ab vnitatibus constituentibus numerum numerabilem; Alia est quantitas *continua*, quæ scilicet habet partes vnitas, seù continuatas. Preterea hæc alia est *successiua* habens partes vnam post aliam, & talis est tépus, & motus, Alia est *permanens* habens videlicet omnes suas partes simul.

Atque

Atque hæc rursus alia est *intensiua* habens suas partes existentes in eadem parte subiecti; alia est *extensiua*, cuius scilicet partes ordinantur, & continuantur vna extra aliam, vt vna sit in loco diuerso à loco alterius, nec possint naturaliter duæ ex his partibus esse in eodem loco.

2 Quantitas permanens extensiua definita fuit ab Arist. 5. metaph. cap. 13. in concreto, tum quia non modo alia materialia habent à quantitate esse quanta, sed ipsa etiam quantitas de se est quanta. Definitur autem sic. *Quantum dicitur, quod est in ea, quæ insunt, diuisibile, quorum vtrumque, aut singulum vnum quid, & quod quid aptum est esse.*

3 Et primò definitur Quantum per diuisibilitatem, non tamen quamcumque, sed physicam ortam ex resistentia, & impenetrabilitate, quam nulla res habet nisi à quantitate permanenti extensiua, vt constabit ex ratione formali huius quantitatis paulò post assignanda. Hinc materia non est quantitas, quia eius partes nō sunt diuisibiles diuisibilitate sensibili orta ex resistentia, & impenetrabilitate, cum hanc non habeant nisi à quantitate extensiua. Idem dicendum de quantitate successiua, &

de duabus vbicationibus, quarum vna non potest esse in loco alterius, non ex eo, quod ratione impenetrabilitatis vna impediat aliam, sed ex eo, quod essentialiter habeat non posse existere in loco alterius.

4 Dicitur præterea Quantum esse diuisibile *in ea, quæ insunt*, hoc est in partes, quæ ante diuisionem erant in ipso toto quanto. In partes, inquam, quarum vtraque sit aliquid demonstrabile, & completum in ratione quanti, sicuti ante diuisionem ipsum totum erat quid demonstrabile, & completum in eadem ratione quanti. Oppositum accidit in composito ex partibus essentialibus, in composito scilicet ex materia & forma. Hoc enim non est diuisibile in partes, quarum quælibet sit *vnum quid*, aut *quod quid*, cum non sit vnum quoddam totum eiusdem rationis, & essentiæ cum illo, cuius erat pars; neque enim eadem prædicata essentialia conueniunt post diuisionem parti quantitatis, quæ conueniebant toti.

5 Dices *vnum quid* seù *quod quid* non dicitur nisi de substantia completa, ergo malè dicitur, quod quantitas sit diuisibilis in partes, quarum quælibet sit demonstrabilis tanquam vnum quid. Respon-

ſpondeo licet hi termini in rigore non tribuantur niſi ſubſtantiæ completæ, in acceptione tamen minus rigoroſa tribui poſſunt cuicunque rei habenti ſuam quidditatem, & eſſentiam, ideòque quando res quælibet retinet ſua prædicata eſſentialia dici poteſt permanere vnum quid, ſeù quod quid ſicuti prius.

SECTIO SECVNDA.

In quo conſiſtat ratio formalis quantitatis continuæ.

1 PRimò conſiſtere non poteſt in ratione *menſuræ aptitudinalis actiuæ vel paſſiuæ*. Hoc enim non eſt prædicatum primarium quantitatis, ſed quod ad alia prædicata intelligitur ſubſequi; poſſe enim menſurare, vel menſurari ſubſequitur ad æqualitatem; ſed æqualitas non eſt eſſentia, ſed proprietas quãtitatis ex Ariſt. 7. phyſicor. tex. 32. ergo multò minus ratio menſuræ aptitudinalis erit eſſentia, & primarium prædicatum quantitatis, ſed erit tantum proprietas, ſupponens aliud prædicatum, nimirum hoc, quod eſt habere

partes impenetrabiles, ad quod ratio mensuræ aptitudinalis, & multò magis ratio mensuræ actualis intelligitur subsequi.

2 Non potest pariter formalis ratio quantitatis consistere in hoc, *quod est habere partes*. Hoc enim prædicatum conuenit etiam materiæ, & formæ materiali tam substantiali, quam accidentali, si enim formæ materiales non haberent de se partes non possent illas à quantitate recipere; sicuti anima rationalis, quia de se caret partibus, illas non acquirit per hoc, quod vniatur quantitati; sed adhuc remanet carens partibus tota in toto, & tota in qualibet parte corporis, quod formis materialibus nō conuenit. Præterea sicuti Deus conseruat in Sanctissima Eucharistia quantitatem sine materia, ita si conseruaret materiam sine quantitate, nunquid propterea materia redacta esset ad indiuisibilia? Si ergo adhuc haberet partes, has non haberet à quantitàte, sed à se.

3 Neque ratio formalis quantitatis consistit in *extreitate partium vel in ordine ad se, vel in ordine ad locum*; Non in extreitate partium in ordine ad locum, quia hæc habetur formaliter per vbicatio-

tionem; & corpus Christi Domini in Eucharistia retinet suam quantitatem, vt docent communiter Theologi, nec tamen habet partes extra partes localiter. Non in extreitate partium in ordine ad se, quia hæc conuenit alteri à quantitate; Extreitas enim partium in ordine ad se est exigentia partium ad taliter intrinsecè vniri, vt ratione intrinsecæ vnionis vna pars non omnibus alijs partibus immediatè vniatur, sed immediatè vni, mediatè verò alteri; Sic caput immediatè vnitur collo, nec nisi mediatè pectori; hæc autem extreitas cõuenit etiam formis materialibus substantialibus; neque enim pars formæ plantæ, quæ est in trunco exigit vniri immediatè parti eiusdem formæ, quæ est in ramis, sed solum mediatè; similiter duratio hodierna non exigit vniri, seu continuari cum duratione anni sequentis nisi mediatè. Idem dicendum de exigentia extreitatis partium in ordine ad locum, forma enim materialis exigit habere suas partes cum extreitate locali, adhoc vt possit operari.

4 Reliquum igitur est vt essentia, & formalis ratio quantitatis permanentis extensiuæ dicatur consistere *in impenetrabilitate*, hoc est in exigentia naturali

impenetrationis cum alia quantitate, vel cum alia quacunque re, quæ affecta sit quantitate. Hoc enim soli quantitati conuenit, & est prædicatum primarium, ex quo cætera intelliguntur profluere. Et primò hoc non conuenit formis accidentalibus, quæ de se tam cum substantia, quam cum alijs accidentibus etiam eiusdem rationis penetrantur, nec nisi à quantitate redduntur formaliter impenetrabiles. Idem dicẽdum de materia, & de formis substantialibus, quæ exigunt quidem quantitatem, à qua redduntur formaliter impenetrabiles, & hac de causa sunt quid materiale, sed ipsæ de se non sunt formaliter impenetrabiles: cum enim destructa tota substantia materiæ, & formæ substantialis, remaneat in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento impenetrabilitas, materia, & forma substantialis redduntur formaliter impenetrabiles à quantitate, vt melius constabit capite sequenti. Hinc si materia, & forma substãtialis materialis spoliarentur quãtitate, earum partes possent penetrari, & redigi in locum minorem semper, ac minorem in infinitum.

5 Prædicatum *impenetrabilitatis* est etiam primarium quantitatis; ex impenetra-

netrabilitate enim oritur, quod quantitas diuidi possit diuisione materiali, & sensibili orta ex resistentia, & facta per scissionem v.g. vel fractionem. Ex illa, oritur, quod per vires agentis naturalis tolli non possit à partibus earum extreitas in ordine ad locum, ex qua deinde sequatur ratio firma mensuræ aptitudinalis, tam actiuæ, quàm passiuæ. Verum quidem est, quod habere partes, & earum extreitas in ordine ad se, non oriuntur ex impenetrabilitate, sed adhuc neutrum ex his potest esse prædicatum primarium, & ratio formalis quantitatis, tum quia hæc conueniunt alijs, vt vidimus: tum quia alia prædicata quantitatis non oriunturex his: Quare habere partes erit prædicatum genericum, impenetrabilitas verò prædicatum specificum quantitatis; Ideòque quando Aristoteles definiuit quantitatem per diuisibilitatem, vel explicari debet, quod quantitas sit id, quod est diuisibile in partes impenetrabiles, vel quod Aristoteles tradere noluerit exactam quantitatis definitionem cum modò illam per diuisibilitatem, modò per mensurabilitatem explicuerit. Dixi rationem formalem quantitatis consistere in impenetrabilitate, seu in exigen-

tia

tia naturali impenetrationis, quia licet essentiale sit quantitati hanc exigentiam habere, non tamen illi essentiale, sed solum connaturale est, quod tali exigentiæ satisfiat, quia remanente exigentia impenetrationis potest illi à Deo supernaturaliter operante actualis impenetratio denegari.

SECTIO TERTIA.

An quantitas permanens extensiua sit accidens distinctum realiter à rebus quantis.

1 CVM rationem formalem quantitatis dixerimus esse impenetrabilitatem, idem erit quærere, an quantitas sit realiter distincta, ac vtrum impenetrabilitas sit accidens realiter distinctum à rebus, quæ per quantitatẽ redduntur impenetrabiles: ad quod respondendum est affirmatiuè, & probatur ex Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, in quo destructa tota substantia panis, & vini remanet impenetrabilitas,

litas, sed hæc non est vnum ex alijs accidentibus, quæ remanent, ergo erit peculiare accidens realiter distinctum tam à substantia, quàm ab alijs accidentibus. Maior constat experientia, neque enim Hostia penetratur cum manu Sacerdotis. Minor probatur, quia alia accidentia penetrantur cum substantia, & cum alijs accidentibus, tam eiusdem, quam diuersæ rationis; vnus enim gradus caloris penetratur cum substantia, & cum alijs gradibus caloris, quos suo loco admittemus homogeneos, & cum albedine, alijsque accidentibus.

2. Præterea impenetrabilitas specierũ Eucharisticarum haberi non potest ab vbicatione substantiæ panis; pereunte enim substantia, perire etiam debuit vbicatio illi essentialiter alligata; neque ab vbicatione aliorum accidentium, tum quia si alia accidentia sunt de se penetrabilia, penetrabiles etiam erunt eorum vbicationes; tum etiam quia modis vtpotè entitatibus imperfectissimis non est tribuendum aliud prædicatum, & perfectio nisi merè, hoc quod est tollere talem indifferentiam, & determinare ad illam denominationem, ad quam determinandam sunt instituti

à na-

à natura, aliter non imminuimus entitates, sed perfectionem, quam ab alijs accidentibus adimimus, damus modis, quibus non debetur.

3 Dices primò, Hostiam Consecratam fore de se penetrabilem, nisi Deus ad occultandum mysterium suppleret impenetrabilitatem substantiæ, quæ perijt. Sed contrà quia habemus præcipuè ex Tridentino, quod remaneant species panis, & vini, ergo remanent accidentia, quæ sensibus percipi possunt; de his enim ad minus loquuntur Concilia, dum illa appellant species, quia ingerunt speciem sui, & sunt immediatum principium obiectiuum nostrarum sensationum. Cum ergo Tridentinum indefinitè loquatur, & non sit maior ratio de vna specie, quam de alia, dicendum est, quod remaneant omnes, cum omnes æquè faciant, quod Sacramentum sit signum verè sensibile, & quod nullis præstigijs illudamur.

4 Sicut ergo, quia experimur visionem de albedine, dicimus dari in hostia veram albedinem, à quà tamquam à principio obiectiuo oriatur talis visio; Similiter quia experimur talem gustationem de dulcedine per applicationem

hostiæ

hostiæ ad organum gustus, dicimus dari in hostia veram dulcedinem, neque possumus dicere, quod talia principia obiectiua nostrarum sensationum suppleantur à Deo miraculosè: ita quia experimur ab hostia impediri manum, ne vlterius tendat, & succedat in locum, in quo est hostia, dicendum est verè dari id, à quo manus impeditur, & quod est principium obiectiuum, à quo oritur talis sensatio de impedimento, & impenetrabilitate.

5 Dices secundò, Quando species Eucharisticæ calefactæ reducunt se ad suum connaturale temperamentum, supplet Deus defectum substantiæ efficiendo id, quod fieri deberet à substantia, ergo idem poterimus dicere de impenetrabilitate. Sed contra quia Tridentinum definiuit tantum, quod remaneant species, hoc est immediatum principium obiectiuum nostrarum sensationum, quia hoc est id, quod pertinet ad sensibilitatem Sacramenti. De eo autem, quod est principium, & causa huius immediati principij obiectiui, nõ dixit quod remaneat, ideòque benè recurrimus ad Deum miraculosè reproducentem frigus, & quidem verum, ac reale frigus, quod sit principium obie-

ctiuum

ctiuum nostrarum sensationum. Cum ergo impenetrabilitas sit immediatum principium obiectiuum nostrarum sensationum, hoc debuit verè, & realiter adesse, licet Deus suppleat in genere causæ efficientis causalitatem materialem substantiæ, sine qua impenetrabilitas deberet perire.

6 Idem dicendum in casu, in quo quis nutriretur, & viueret solis speciebus Eucharisticis, benè enim possemus in hoc casu dicere, quod Deus miraculosè suppleret defectum substantiæ absque eo, quod quidquam diceremus cōtra Concilia, nam ea, quæ immediatè experimur per comestionem sunt talia accidentia,& hæc verè dantur. At quod deinde per species illas nutriamur, & viuamus, mediatè, & per discursum inferremus, dum in tali casu ita ratiocinaremur; Nihil aliud comedimus nisi species Eucharisticas,& tamen viximus, & nutriti sumus,ergo per illas viximus, & nutriti sumus. De principio autem huius effectus remoti nihil Concilium definire voluisse est apud omnes in confesso, neque pro hoc eius verba quidquam faciunt; ideòque bene possumus, & debemus ad Deum recurrere.

7 Adnotandum denique est impenetra-

netrabilitatem ex multiplici capite haberi posse, potest enim haberi vel extrinsecè ex decreto Dei nolentis, quod duo Angeli v.g. se penetrent, vel ex eo quod aliqua duo sint essentialiter affixa diuersis locis, & talia sunt duo vbi, quæ si sint affixa diuersis locis imaginarijs, eidem correspondere non possunt, sed impenetrabilitas propria quantitatis est, qua vna quantitas naturaliter excludit aliā à loco, quem ipsa præoccupauit, non ex eo, quod illa alia quātitas in tali loco non possit existere; sed ex eo, quod vna quātitas habeat de se resistere, & expellere aliam à loco, quem præoccupauit.

SECTIO QVARTA.

An quantitas, & aliud quodlibet continuum componatur ex solis indiuisibilibus finitis, vel infinitis.

1 DIcendum primò est non componi ex indiuisibilibus infinitis indiuisibiliter locatis, hoc est correspōdentibus spatio indiuisibili loci, quia dare-

daretur infinitum actu non modo in numero, vt per se patet, sed etiam in extensione. Vel enim punctum additum puncto faceret, vel non faceret extensionem aliquam; si nullam faceret extensionem, ergo neque infinita puncta vllam facerent extensionem; si verò dicas: quod duo puncta facerent aliquam extensionem, dicas etiam necesse est, quod infinita binaria punctorum facerent extensionem constantem partibus infinitis æqualibus illi certæ, ac determinatæ extensioni, quam faceret binarium punctorum.

2 Sed siue fingantur puncta finita, siue infinita, ex solis punctis indiuisibiliter locatis, componi non posse continuum, probatur ex eo, quod punctum additum puncto non facit extensionem, cum enim vnum punctum non possit tangere aliud punctum secundum partem, quia caret partibus, poterit tantum illud tangere secundum se totum; sed quod tangit aliud secundum se totum penetratur cum illo, ergo cum illo non facit extensionem. Minor probatur, quia si Deus velit, quod duo puncta se penetrent, quid aliud fiet, nisi quod duo puncta se tangant (secũdum) se tota? & si velit, quod duæ manus se pene-

penetrent, nihil aliud fiet, nisi quod se tangant secundum se totas: ergo idem est aliqua duo penetrari, ac se tangere secundum se tota. Præterea si vellet Deus duo puncta prius penetrari, deinde verò quod desinerent esse penetrata, non posset velle, quod remaneret eorum contactus; est enim imperceptibile, quod remaneat eorum contactus, & non sint penetrata.

3 Quod si dicas hoc non ità facile percipi; ratio erit, quia difficillimè punctum imaginamur; cæterum duo puncta indiuisibiliter locata, & se se immediatè tangentia, licet aliquid plus sint, quam vnum punctum, si spectemus numerum, non tamen aliquid plus sunt, quoad extensionem. Non ità accidit in rebus diuisibilibus se se immediatè tangentibus, in his enim nulla interuenit penetratio, quia nihil est assignabile, quod tangat aliud secundum se totum, quamcunque enim partem assignaueris, semper in illa assignare poteris aliquid, quod imediatè tangit, aliquid quod non immediatè tangit. Ad hanc probationem reducitur aliud argumentum Peripateticorum, quod nimirum ex non quantis, qualia sunt pũcta, non potest fieri quantum, ex punctis

ctis enim non quantis, quæ si immediatè se tangant non faciunt extensionem, sed penetrantur, non potest fieri aliquid quantum, & extensum.

4 Præterea si continuum constaret solis indiuisibilibus indiuisibiliter locatis; Achilles velocissimè currens non moueretur velocius, quam testudo, si enim continuum permanens constaret indiuisibilibus, etiam tempus, & spatiũ constaret indiuisibilibus, ergo dum vnum punctum Achillis in vno puncto temporis percurreret vnum punctum spatij etiã vnum punctum testudinis in vno puncto tẽporis percurreret vnũ pũctũ spatij; ergo non moueretur velocius Achilles, quam testudo; neque enim vnum punctum Achillis in vno puncto temporis potest esse in duplici, vel pluribus punctis spatij, quia esset naturaliter replicatum, neq; potest vnũ punctũ testudinis in vno puncto temporis esse in spatio minori; quam sit vnum pũctum, cum non detur spatium minus puncto: Quod autem dictum est de vno puncto Achillis, & testudinis, intelligendum etiã est de alijs punctis, ex quibus Achilles, & testudo in sententia, quam impugnamus, componuntur.

5 Quod si dicas punctum testudinis,

nis, postquam in vno puncto temporis occupauit vnum punctum spatij, ibi quiescere per aliquot instantia. Contra est tum experientia, quæ docet motum esse quid continuum absque morulis interceptis: tum quia sequeretur, quod rota circumacta tota discontinuaretur; cõcipiantur enim puncta, quæ à centro rotæ versus circumferentiam faciunt vnam lineam rectam, si quando aliquod punctum ex his valde distans à centro rotæ mouetur, aliquod aliud propè centrum per aliquam morulam quiesceret, non possent facere vnam lineam rectã, vt per se patet, sed punctũ, quod mouetur discontinuaretur à pũcto, quod quiesceret, sed idem accideret in aliijs punctis rotæ, ergo tota rota discõtinuaretur.

6 Demum argumenta mathematica, quæ communiter hac in re afferuntur, euincunt non posse continuum ex solis indiuisibilibus locatis indiuisibiliter componi. Primò enim non omnis linea diuidi posset bifariam, quæ enim constaret punctis imparibus non esset in duas partes æquales diuisibilis. Secundò tot puncta essent in circulo minori, quot in maiori cõcentrico, lineę enim ductæ à cẽtro ad quodlibet punctũ circũferentiæ circuli maioris necessariò designare de-

beret

beret totidem puncta in circulo minori, nulla enim linea transiens per puncta circuli minoris transire potest per spatium minus puncto, neque duæ rectæ transire possent per idem punctum, absque eo quod haberent idem segmentū commune,quod implicat. Tertiò Diameter quadrati esset æqualis costæ, si enim à quolibet puncto vnius lateris ducantur totidem rectæ ad quodlibet punctum lateris oppositi, occupabunt totam aream quadrati, & per consequens omnia puncta diametri, ideoque non plura puncta continebit diameter,quam costa, seu latus quadrati, quod est absurdum. Hæc autem,aliaque similia argumenta non minoris roboris existimãda sunt ex eo, quod mathematica in suis demonstrationibus procedat ex postulatis, quæ non probat, sed assumit, nam mathematicæ summa semper ab omnibus tributa est certitudo, & si sua postulata non probat, ideo non probat, quia propter euidentiam maximam, quam habent, vlterius probari non possunt.

7 Dicendum pariter est continuum non componi ex punctis inflatis, seu ex indiuisibilibus locatis diuisibiliter, itaut punctum de se indiuisibile occupans spatium

ſpatium aliquod diuiſibile ſit totum in toto illo ſpatiolo, & totum in qualibet parte illius. Hæc enim ſententia noua, & contra Ariſtotelem, tribuit punctis continui materialis prædicatum proprium rei ſpiritualis; eſſe enim totum in toto, & totum in qualibet parte, eſt proprium rei ſpiritualis, quod rebus materialibus tribui ſine miraculo non debet.

8 Supereſt ergo vt continuum cõponi dicamus ex partibus diuiſibilibus in infinitum, quod tum auctoritate Peripateticorũ, Mathematicorũ, & SS. Patrum, tum ex impugnatione aliarum ſententiarum ſatis ſuadetur. Verum quidem eſt ex hac ſententia ſequi, quod poſſit à Deo vna ala muſcæ v. g. ità diuidi per craſſitiem in plures, & plures ſuperficies tenuiores in infinitum, vt ſatis ſint ad cooperiendum totum Cœlum; ſed in hoc nullum eſt abſurdum, & ſuaderi poteſt à paritate motus. Dato enim quolibet motu quantumuis veloci, vel tardo, dari poteſt alius ſemper velocior, & velocior, vel tardior, ac tardior in infinitum ſpectata natura ipſius motus. Detur enim vectis v. g. bipalmaris, cuius ſuprema pars, ſeu cuſpis moueatur velocitate vt quatuor, partes

verò extremæ tarditate vt vnum, tum protendatur vectis & fiat quadripalmaris, ideòque duplo longior, ita tamen vt noua illius cuspis non moueatur maiori velocitate, quàm moueretur prius altera cuspis; hoc posito partes extremæ vectis mouebuntur tarditate vt dimidium, quod si rursus protendatur vectis magis, & magis in infinitum, ita vt semper suprema illius pars quantumuis magis, & magis protensa non moueatur nisi velocitate vt quatuor, partes extremæ talis vectis mouebuntur tarditate maiori semper, ac maiori in infinitum. Idem autem dicendum est de velocitate si partes extremæ semper eodem modo moueantur, & vectis in infinitum protendatur, cuspis enim illius eò semper velocius mouebitur, quò magis protendetur; Si igitur motus esse potest maior semper, ac maior, vel minor & minor in infinitum, quid ni hoc idem de alia qualibet quantitate dicamus?

9 Hoc idem dicere debent tam qui componunt continuum ex indiuisibilibus infinitis, in quibus nunquam deuenitur ad vltimum indiuisibile, quam illi, qui componunt continuum ex indiuisibilibus locatis diuisibiliter; debent

enim

enim admittere, quod vbicatio cuiuslibet puncti possit esse minor semper, & minor in infinitum, ideòque quod crassities, quam habet vbicatio vnius alæ muscæ sit æquiualens non tot quin pluribus vbicationibus tenuissimis, ex quibus simul sumptis tegi posset totum Cœlum. Porro quamuis tam quantitas maior, quam minor sit in infinitum diuisibilis, illa tamen ideo est maior, quia procedendo per æquales diuisiones, semper diuisiones quantitatis maioris sunt maiores, quam diuisiones quantitatis minoris. Quælibet autem quantitas est talis, vt, si procedamus per partes æquales, possimus deuenire ad vltimam, si verò procedamus per partes proportionales minores, & minores, nunquam possimus deuenire ad aliquam, quæ non sit diuisibilis in duas, quorum vna sit prior, alia posterior.

SECTIO QVINTA.

Per quid continuentur partes continui permanentis.

1 POsito quod continuum constet partibus in infinitum, vt statuamus

mus vtrum omnes, vel solùm aliquæ sint actu distinctæ; examinandum prius est, per quid continuentur; cum enim possint existere, & non existere continuatæ, debet aliquid dari, per quod continuentur. Primò ergo partes continui homogenei substantialis non possunt sufficienter continuari per approximationem, & dispositiones accidentales, sicuti pariter dicemus in physica, non posse materiam, & formam substantialem sufficienter vniri per dispositiones accidentales; est enim in vtrisque par ratio; sicut enim compositum ex partibus essentialibus, prout compositum, est quid substantiale, & per se intentum à natura; ita continuum substantiale, prout continuum, est quid substantiale, & per se intentum à natura. Imò peculiari ratione continuũ substantiale, prout continuum, est quid substantiale, quia cum substantia illa, quæ est continua, non sit acceptibilis, neque intelligibilis vt materialis, nisi prout importans aliquas partes continuas; non est intelligibilis in ratione talis substantiæ, nisi prout importans cõtinuationem: ergo si in composito essentiali, cuius partes, præscindendo ab vnione essentiali, sunt accepabiles vt sub-

ſubſtantiales, vnio eſt quid ſubſtantiale, multò magis in continuo ſubſtantiali vnio continuatiua debebit eſſe quid ſubſtantiale. Certè ſicuti homo, prout homo, eſt quid per ſe intentum à natura, ità continuum ſubſtantiale, prout continuum, eſt quid perſe intentum à natura, quæ cum non potuerit per ſe intendere partes diuiſas, neque illas intendere niſi propter totum continuum, dicendum eſt, quod per ſe intenderit ipſum continuum, vt continuum; ideòque vnio continuatiua, per quam formaliter conſtituitur continuum, erit per ſe intenta à natura.

2 Dices primò. Continuum continuari per approximationem, & diſpoſitiones accidentales, non in recto, ſed ſolum in obliquo importatas. Sed contrà quia etiam ego dicam in compoſſito eſſentiali materiam, & formam vniri per diſpoſitiones accidentales importatas in obliquo; Imò dicam, quod neque forma equi v. g. ſit ſubſtantialis, eo quod ſola materia importetur in recto cum de materia dicatur, quod ſit habens formam equi. Sed re vera in neutro caſu modus importandi in recto, vel in obliquo quidquam facit, cum ſit merè ex noſtro modo concipiendi.

Similiter licet vnio continuatiua sit id, quo partes continuantur, attamen habet etiam rationem *vt quod*, quia est partiale constitutiuum continui, quod est perse intentum à natura.

3 Dices secundò. Ideò partes essentiales vniri per vnionem substantialem, quia post vnionem remanent actuales partes, cum è contra partes continui post continuationem non sint nisi partes potentiales. Sed contra: quia quid ex hoc infers contra probationem à nobis allatam? Imo si post continuationem partes desinunt esse partes actuales, & constituuntur in ratione partium potentialium id; quo constituuntur in ratione partium potentialium, debet esse quid substantiale, quia cum idem sit esse partes potentiales, ac esse continuum, sicuti continuum vt continuũ, est quid substantiale, ità hoc quod est partes potentiales esse potentiales haberi debet per aliquid substantiale.

4 Adde partes corporis Christi Domini in Eucharistia esse entitatiuè continuatas, cum eius collum v. g. non sit discontinuatum à capite, & tamen hæc entitatiua continuitas non habetur per approximationem localem partiũ, cum in eodem loco, in quo est vna pars

ſit etiam alia. Quod ſi dicas Corpus Chriſti Domini eſſe entitatiuè continuatum, quia alibi, vbi modo connaturali exiſtit, habet ſuas partes localiter continuatas. Contra eſt tum quia ſi Corpus Chriſti Domini nullam aliam vbicationem haberet, niſi ſacramentalem, adhuc eius partes eſſent continuatæ, tũ etiam quia cum non ſolum in Cœlo, ſed etiam in Euchariſtia ſit continuatũ vtrobique debet habere id, per quod eius partes formaliter continuentur.

5 Non poteſt pariter continuitas continui ſubſtantialis haberi per indiuiſibilia copulatiua, tum quia omnia indiuiſibilia inferius reijciemus: tum quia quando continuum diuiditur in duas partes, vel perit indiuiſibile copulatiuũ, vel non: ſi non perit, non erit de ſe eſſentialiter copulatiuum, ideòque non poterit copulari, niſi per aliquid aliud; quod ſi per diuiſionem perit, eò quod non poſſit exiſtere abſque eo quod actu copulet, habebit rationem modi, ideòque iam admittuntur modi ſubſtantiales continuatiui, & ſolum ſupererit quæſtio vtrum admittendi ſint diuiſibiles, an indiuiſibiles; atqui congruentius ponuntur diuiſibiles, ſed indiuiſibiliter afficientes partes, quas conti-

nuant, quia non eſt intelligibile quomodo aliquid indiuiſibile vnire poſſit partes diuiſibiles ſi illas omnes non afficit, certè longè melius intelligimus cõtinuari aliquid diuiſibile per vnionem afficientem quamlibet partem, ſi quælibet ex illis indiget continuatione. Adde quod non eſſet maior ratio cur indiuiſibile copulatiuum recipi deberet in hac potius parte, quam in alia ex illis, quas copulat, ideòque congruentius eſt dicere, quod afficiat, & recipiatur in qualibet.

6 Continuantur ergo partes continui ſubſtantialis per aliquid ſubſtantiale, & quidem modale, ac diuiſibile, ſeu extenſum, ſed indiuiſibiliter afficiens ſubiectum, quod continuat, tale ſcilicet, vt non poſſit vlla illius pars exiſtere abſque eo quod actu has omnes partes ſubiecti continuet; aliter ſi aliqua pars talis vnionis continuatiuæ poſſet tam exiſtere, quam non exiſtere ſine actuali continuatione ſui cum alijs compartibus, vel abſque eo, quod omnes partes ſui ſubiecti actu continuaret, deberet aliquid aliud addi, per quod tolleretur talis indifferentia. Porrò non eſt nouum admittere tale genus entis diuiſibilis, ſeu extenſi, quod

tamen

tamen indiuisibiliter afficiat subiectum; non desunt enim, qui admittant formas materiales, & modos relatiuos diuisibiles, sed indiuisibiliter afficientes subiectum.

7 Superest vt statuamus vtrum quodlibet continuum quantumuis magnum vno, vel pluribus ex his modis continuatiuis continuetur; Sed congruentius videtur admittere plures; aliter si tota aqua oceani v. g. vnico modo continuatiuo continuaretur, ablata vna gutta totus oceanus deberet substantialiter mutari, quod non est dicẽdum contra communem hominum persuasionem, si possumus rem aliter explicare; Possumus autem, si dicamus: taxatam ab auctore naturæ fuisse, minimam aliquam continui extensionem, quæ vnico modo continuatiuo naturaliter continuetur, hæc autem minima extensio erit maxima inter illas, quæ non possunt ab agente naturali, seu à causa secunda naturaliter operante diuidi, eò quod cum vires agentium naturalium, seu causarum secundarum sint limitatæ, deuenire tandem debeamus ad minimam aliquam extẽsionem, quæ diuidi ab agente naturali vlterius non possit. Hæc ergo continui

particula vnica vnione continuatiua continuabitur, & vocari poterit vel maximum naturale comparatiuè ad partes minores, & minores in infinitũ, quas continet, vel vsitatiori vocabulo minimum naturale comparatiuè ad reliquam totius continui molem. Quare non poterit à causis secundis naturaliter operantibus hoc minimum diuidi, licet diuidi possit, spectata præcisè eius natura; quod si fiat, dabuntur modi continuatiui minores, & minores in infinitum, prout in partes minores, & minores in infinitum diuidetur.

8 Dices primò, Aristoteli innotuisse diuisibilitatem continui in infinitum absque eo, quod illi innotuerint miracula, ergo continuum in sententia Aristotelis erit etiam naturaliter diuisibile in infinitum. Respondeo non potuisse Aristotelem latere, quod in diuisione continui eò tandem deueniatur, vt à limitatione causarum secundarum diuidi vlterius non possit, solum ergo docuit Aristoteles, quod quantum est ex natura continui *possit in infinitum* diuidi, quidquid deinde sit vtrum ex defectu virium agentis diuidi, vel non diuidi possit.

9 Dices secundò, Si possunt dari

modi

modi minores minimo, poterunt etiã dari maiores; cur ergo non dicimus de facto modos continuatiuos esse maiores minima illa extensione, quæ non potest ab agente naturali diuidi? Respondeo, Rationem esse, quia modi grãdiores essent expositi maiori destructioni, quia essent expositi pluribus diuisionibus, ideòque ea minima mensura debuit assumi respectu modorum cuiusque minimi, quæ minus esset exposita destructioni.

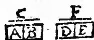
10. Vnum ergo minimum naturale vna vnione continuatiua continuatur; Sed ad hoc vt cum alio minimo continuetur requiritur alius modus cõtinuatiuus extensior, qui habeat afficere, & continuare vtrumque minimũ, non quod priores modi pereant per aduentum istius, sed quod illa duo minima, quorum quodlibet de se faciebat vnum totum coalescant in aliud totum per alium tertium modum; & ratio est, quia non possunt duo illa minima continuari vel per coëxistentiam, vel per aliud quippiam accidentale, vt probatũ est, ergo continuari debent per modum substantialem. Quod verò perire non debeant priores modi duorum minimorum per aduentũ huius tertij, pro-

batur. Primò, quia deberet admitti vnus modus cõtinuatiuus pro toto oceano. Secundò à paritate vnionis hypostaticæ, quæ superueniens humanitati non destruit vnionem essentialem animæ cum corpore, sed supplet id, quod ab vnione essentiali præstari non poterat, ergo nouus modus continuatiuus superueniens non debet esse destructiuus priorum modorum, sed addere id, quod illi præstare non possunt. Cum enim destructio non sit ratione sui bonum, non debuit à natura per se intendi, nisi quando haberi non potest aliud bonum à causis naturalibus exigitum. Si ergo haberi potest continuitas duorum minimorum inter se per nouum modum continuatiuum, qui non destruat priores, sed præstet solum id, quod illis deest, cur debebunt priores destrui? Sic in simili quando lac acescit, non dicimus destrui cum dulcedine etiam albedinem, & succedere acedinem, quæ gerat munus acedinis, & albedinis, sed remanente albedine dicimus perire solam dulcedinem.

11 Porro si binario duorum minimorum taliter continuato continuandum sit tertium minimum non debet dari alius modus, qui afficiat hæc tria

mi-

minima: si enim ita diceremus ablato vno minimo mutaretur substantialiter totum continuum, sufficit ergo quod detur alius modus afficiens hoc tertiũ minimum superueniens, & solum illud aliud minimum, quod immediatè tangit, sic enim per continuationem cum tertio minimo intermedio minima extrema erunt interse continuata. Similiter si vnum binarium minimorum cõtinuandum sit cum alio binario vtrumque habere debet suos modos continuatiuos, & per tertium modum continuari minima illa, quæ se se immediatè tangunt, per quorum continuitatem sufficienter etiam erunt continuata minima extrema: sic si minimum A continuandum sit cum minimo B continuabuntur per modum continuatiuum C minima ver D, & E continuabũtur per modum F, vtrumque verò binarium minimorum continuabitur per modum G. Ita tamen vt modus G sit alligatus solis minimis B, & D, non vero etiam modis continuatiuis C, & F, ne quando per diuisionem minimi A à minimo B perit modus C, perire etiam debeat modus

G. Idem

G. Idem autem dicendum erit de continuatione aliorum omnium minimorum componentium continuum.

12 Dices partes vnius minimi prout distinctæ ab vnione continuatiua,vel videntur à Deo vt vnum; & non indigebunt modo continuatiuo, per quem fiant vnum: vel videntur vt plures, & hoc dici non potest, cum non sit assignabile, vtrum videantur vt finitæ, aut vt infinitæ. Respondeo hoc argumentum soluendum esse etiam ab ijs, qui dicunt partes continuari per approximationem, & dispositiones accidentales, vel enim partes prout ab his accidentibus distinctæ videntur vt vnum,& non indigebunt his accidentibus, vel vt plures, & assigna vtrum vt finitæ, an vt infinitæ. Idem argumentum fieri potest de qualibet entitate respectu vbicationis, & durationis, quæ sunt accidentia cuique entitati debita. Peto enim vtrum creatura præscindendo ab vbicatione, & duratione videatur existens,vel non existens in loco,& tempore; si affirmes,ergo illis non indiget: si neges ergo à Deo videtur creatura existens nullibi, & in nullo tempore. Ad hæc igitur omnia dicendum est: partes vnius minimi,prout distinctas ab vnione continua-

tinuatiua, vbicatione&c. neque videri vt vnum, neque vt plures, neque in loco, neque nullibi, sed præcisiuè videri solam entitatem partium, omni modo quo sunt cognoscibiles. Atque hoc si loquamur de Deo apprehenso, ac si cognosceret ad instar nostri intellectus præscindentis; cæterùm realiter loquẽdo sicuti implicat quod existant partes sine aliqua vnione continuatiua, sine aliqua vbicatione &c. ità implicat, quod non videantur à Deo vt vnum, & vt vbicatæ, per aliquam vnionem, & vbicationem.

13 Potest hic quæri vtrum vnio cõtinuatiua materiæ sit idem cum vnione essentiali, per quam vnitur cum forma. Sed respondendum est negatiuè, quia antequam materia vniatur formæ supponi debet in priori naturæ continuata, aliter non exiget formam, si enim non exigit formam substantialem, nisi vt disposita, quæ dispositio magis necessariò requiritur in materia ad recipiendum formam, quam continuitas? Porrò per vnionem essentialem non debet perire vnio continuatiua materiæ, itaut vnio essentialis gerat munus vtriusque vnionis, nam sicuti per vnionem hypostaticam non tollitur vnio

nio inter animam, & Corpus Christi Domini, & per vnionem vnius minimi cum alio non tollitur vnio, qua partes vnius minimi inter se continuantur, ita vnio essentialis non debet tollere vnionem materiæ, sed illam vnire cum forma supplendo id, quod de se non præstat vnio continuatiua.

14 Vnio tamen continuatiua partium formæ substantialis materialis, non est cur non possit etiam gerere munus nionis essentialis ipsius formæ cum materia; cum enim neque in priori tēporis, neq; in priori naturæ debeat naturaliter existere forma materialis nisi vnita materiæ, nulla est ratio cur vnio cōtinuatiua non possit etiam gerere munus vnionis essentialis; præsertim quia in vnione essentiali debent dari sua minima ne dicamus, quod, pereunte aliqua minima particula formæ materialis, pereat tota vnio essentialis, qua talis forma vnitur materiæ. Vnio verò essentialis formæ spiritualis non habebit nisi prædicata vnionis essentialis, cum in forma spirituali non dentur partes continuandæ. Verum quidem est, quod cum ex dicendis in physica congruentius ponatur vnio animæ rationalis cū

cor-

corpore esse diuisibilis, hæc vnio constabit suis minimis continuatis, eo modo, quo diximus de minimis materiæ.

15 Dices cur non asserimus quod formæ substantiales continuentur ad continuationem materiæ absque eo quod vnioni essentiali tribuamus etiam munus vnionis continuatiuæ? Respondeo hoc dici non posse quia non apparet quomodo possent partes formæ substantialis facere vnum substantiale per vnionem substantialem alterius, hoc enim modo etiam formæ accidentales dici possent continuari substantialiter per hoc, quod continuarentur ad continuationem substantialem materiæ. Formæ ergo substantiales aliquid plus requirunt, quod formis accidentalibus non est necessarium, ideòque solum formæ accidentales sufficienter continuantur ad continuationem subiecti. Partes verò continui successiui continuantur per hoc, quod post vnũ minimum durationis immediatè sequatur aliud, vt constabit ex dicendis.

SECTIO SEXTA.

Infertur quænam partes in continuo permanenti ſint actu distinctæ quæ verò ſolum potentia.

1 PRæmittendum eſt quid intelligamus per diſtinctionem actualē, quid per diſtinctionē potentialem. Hoc autem ex ipſa notione diſtinctionis deducendum eſt. Cum enim illud ſit diſtinctum ab alio, quod non eſt aliud, ſeu quod dat fundamentum intellectui ad dicendum, hoc non eſt aliud; illud erit actu, ſeu completè diſtinctum ab alio, quod dat intellectui completum fundamentū dicendi *Hoc*, illud verò erit diſtinctum ſolum potentia, & incompletè, quod de ſe non dat tale completum fundamentum, ſed eſt potens illud dare, ſi aliquid illi addatur.

2 Hinc res heterogeneæ quamuis vnitæ, ſunt actu, & completè diſtinctæ, quia cum habeant prædicata diuerſa ratio-

ratione illorum dant completum fundamentum dicendi, *Hæc*, & *hæc res*: at res homogeneæ si continuentur & in aliqua illarum parte non sit peculiare aliquod prædicatum diuersum à prædicato alterius, non dant completum fundamentum dicendi *Hæc pars?* Peto enim cur in palmo aquæ v. g. dicitur potius hanc medietatem, quam hanc medietatem medietatis hanc medietatem medietatis medietatis? quod fundamentum peculiare habes dicendi *Hæc* & *hæc pars?* Certè nullum habes à re ipsa completum fundamentum, præscindendo à tuo libito, ideòque illa, quę habent partes huiusmodi appellentur habere partes distinctas solum potentia. eo quod si alicui ex illis partibus accederet aliquod prædicatum intrinsecum terminationis, v.g. vel alicuius alterius intrinseci accidentis de parte potentiali transiret ad ess. partem actualem, cum de non habente completum fundamentum dicendi *Hæc* fieret habens tale fundamentum.

3 Confirmatur hæc explicatio ex Porphyrio docente indiuiduum esse illud, cuius proprietatum collectio nunquam in alio eadem erit, si ergo in cōtinuo totaliter homogeneo nulla est assigna-

signabilis pars, quæ habeat aliquam collectionem proprietatum, quæ non sit in alia, nulla erit completum, & actuale indiuiduum, ideòque nulla actu, & completè distincta ab alia. Neque dicas vnam partem habere talem vbicationem, quam non habet alia pars, nam cum vbicatio totius continui faciat vnum homogeneum, de hac ipsa vbicatione dico, quod nullum habet peculiare fundamentum, cur dicatur hæc medietas vbicationis potius, quam hæc medietas medietatis &c.

4 Hoc posito dicendum est continuum substantiale constare minimis physicis, quæ actu, & completè sunt inter se distincta, ita tamen vt partes cuiusque minimi, quandiu vnica vnione continuatiua continuantur, non sint actu, sed solum potentia distinctæ. Hoc autem probatur ex dictis; Quodlibet enim minimum habet suam peculiarem vnionem continuatiuam, quæ habet peculiare aliquod prædicatum, quod non habet vlla ex partibus in illa designabilibus; totus enim modus continuatiuus vnius minimi nullam habet connexionem essentialem quoad existẽtiam cum alio quolibet modo continuatiuo, cum sine alio quolibet possit exi-

existere: At quælibet pars vnius modi continuatiui, vt potè indiuisibiliter afficientis subiectum, essentialiter cum alijs omnibus eiusdem modi connectitur, ergo quilibet modus continuatiuus, & quodlibet minimum subiecti ratione sui modi continuatiui dat peculiare, & completum fundamentum intellectui ad dicendum. *Hoc minimum* quod non dant partes in infinitum designabiles in ipso minimo, ideò que minima erunt inter se actu distincta, non verò partes vnius minimi quandiù vnica vnione continuantur, quod si per diuisionem reciperent duos modos continuatiuos, sicuti fierent duo complerè *Hæc*, ità acquirerent actualem distinctionem.

5 Porro vt aliquid sit actu,& complete. Hoc, non est satis, quod habeat aliquid peculiare quidem, sed merè extrinsecum, ideòque extrinseca v. g. designatio per actum intellectus non satis est ad completam distinctionem, per hanc enim sicuti subiectum non acquirit aliquid intrinsecum, per quod det fundamentum dicendi *Hoc*, ita non est intrinsecè *Hoc*, sed merè extrinsecè. Quare solum ratione vel intrinsecæ diuisionis, vel alicuius accidentis peculiaris

ris intrinsecè recepti in vna parte, non in alia poterit vna pars esse intrinsecè *Hæc*, & actu distincta ab alio.

6 Dices primò per hoc, quod vna pars intrinsecè recipiat aliquod accidens peculiare fit actu hæc, ergo ante actualem receptionem, per hoc, quod potuerit recipere tale peculiare accidens erat actu hæc, cum haberet prædicatū aliquod potentiale diuersum à prædicato alterius. Sed contra est, quia prædicata diuersa merè potentialia non faciunt nisi distinctionem potentialem, cum non dent de se completum fundamentum dicendi *Hoc*. Cuius rei ratio est, quia, vt melius constabit ex dicendis in prædicamento relationis; prædicatum potentiæ in qualibet causa secūda est solum inadæquatè; ideòque quælibet pars continui est potens recipere tale peculiare accidens non præcisè ratione sui, sed solum simul cum alia causa saltem increata potente ponere in tali parte diuisionem, vel aliquod aliud accidens, ratione cuius fit completè *Hæc* Quare sicuti quodlibet prædicatum potentiæ in rebus creatis est solum inadæquatè, ita tale prædicatum non est in illis cognoscibile ex præcisa cognitione talis entitatis, ac proinde tale prædicatum

tum non dat de se completum fundamentum dicendi *Hoc*.

7 Dices secundò, Prædicatum potentiæ est in rebus creatis saltem inadæquatè, ergo tale prædicatum inadæquatum diuersum à prædicato inadæquato alterius dabit fundamentum sufficiens dicendi *Hoc*. Sed contra est quia prædicatum inadæquatum potentiæ nõ est cognoscibile absque eo quod terminus talis potentiæ cognoscatur adæquatè, cum ergo ex præcisa cognitione, etiam comprehensiua potentiæ inadæquatæ nõ possit cognosci terminus adæquatè, quia plus cognosceretur, quam in tali potentia contineatur, manifestè infertur, quod prædicatum quodcunque potentiale creatum vtpotè inadæquatum non det intellectui completum fundamentum dicendi *Hoc*, eo quod tatale prædicatum non sit vllo modo ex vì præcisa talis entitatis cognoscibile, quia ad illud cognoscendum deberet terminus talis potentiæ adæquatè cognosci, hic autem cum adæquatè in tali potentia non contineatur, non est in illa vllo modo cognoscibilis neque inadæquatè, quia secundum nullum sui prædicatum in potentia creata adæquatè continetur.

8 Di-

8 Dices tertiò, Separabilitas est signum distinctionis realis, ergo si partes vnius minimi sunt inter se separabiles erunt realiter distinctæ. Respondeo separabilitatem esse signum realis distinctionis, sed vel actualis si ea quæ sunt separabilia ante separationem habeant aliquod peculiare prædicatū diuersum; vel solum potentialis, si non habeant. Porro quæ sunt distincta potentialiter, differunt ab ijs, quæ excludunt omnē distinctionem etiam potentialem ex eo, quod illa sunt identificata indiuisibiliter, quæ verò habent distinctionem potentialem sunt identificata diuisibiliter; per hoc quod possint habere, sed actu non habeant aliquod peculiare prædicatum.

9 Dices quartò si vnum minimum diuidatur, & deinde iterum continuetur, per talem continuationem partes illæ nihil deperdunt de sua entitate, ergo nihil deperdunt de sua indiuiduatione, ergo si quando erant diuisæ erant duo indiuidua actu distincta, etiam post continuationem erunt talia. Respondeo licet per continuationem nihil ab illis partibus deperdatur de entitate, deperdi tamen priores vniones continuatiuas, & loco duarū acquiri tantùm

vnam?

vnam; Hinc quamuis nihil deperdant de indiuiduatione incompleta, quam habent ab entitate, deperdunt tamen complementum duplicis indiuiduationis, quod habebatur à duplici vnione, licet enim in rebus heterogeneis indiuiduatio completa habeatur á sola entitate rei, quia sola entitas rei habet peculiare prædicatum ratione cuius dici possit, *Hac*; In homogeneis tamen continuatis, cum vna pars ratione solius entitatis non habeat vllum peculiare prædicatum, ratione solius entitatis nō habet completam indiuiduationem, ideòque hanc habere solum potest ab aliquo alio.

10 Hæc minima cum sint extensa habebunt aliquam figuram, non tamen in omnibus compositis necessariò eandem; pro ratione enim diuersæ formæ substantialis vnam potius figuram exigentis, quam aliam, poterit earum figura esse diuersa; quamuis sicuti ad impediendum vacuum multa accidunt contra peculiarem exigentiam rerum naturalium, ita ad rectam continui structuram sine interceptione vacui poterunt aliqua minima habere hic & nūc figuram diuersam ab illa, quam cæteroqui forma substantialis exigeret.

SECTIO SEPTIMA.

An etiam continuum succeßiuum componatur ex minimis physicis.

1 SVcceßiua cuiuſque rei duratio ſupponatur ex inferius dicendis indiſtincta ab actione productiua, vel conſeruatiua ipſius rei. Quo poſito dicendum eſt etiam continuum ſucceſſiuum, intrinſecum ſcilicet, ac reale cuiuſque rei tempus, ac durationem conſtare minimis phyſicis, talibus ſcilicet particulis, quæ inter ſe ſint actu diſtinctæ, ſed quælibet ex illis contineat partes diſtinctas ſolum in potentia. Veritas huius aſſertionis ex dictis capite ſuperiori patebit, ſi in particulis, ſeu minimis alicuius continuatæ durationis inuenerimus peculiare aliquod prædicatum diuerſum à prædicato alterius, ita tamen, vt in nulla ex particulis componentibus tale minimum ſit reperibile aliquod prædicatum diuerſum.

2 Ad huius ergo rei probationem, triplex genus rerum creatarum diſtinguen-

guendum eſt, aliquæ enim pendent tam in fieri, quam in conſeruari à ſolo Deo, aliquæ pendent in conſeruari à ſolo Deo, ſed in fieri à Deo ſimul, & cauſa ſecunda; aliæ demum tam in fieri, quã in conſeruari pendent à Deo ſimul, & cauſa ſecunda. Primò igitur in duratione rei, quæ in conſeruari pendet à ſolo Deo, in fieri verò à Deo ſimul, & cauſa ſecunda facile diſtinguimus minima; actio enim illa. quæ eſt influxus Dei ſimul, & cauſæ ſecundæ habet peculiare prædicatum diuerſum à prædicatis illius actionis, quæ deinde eſt influxus ſolius Dei, ergo vna actio erit actu diſtincta ab alia; ideòque prior illa pars durationis, quæ eſt actio Dei, & cauſæ ſecundæ erit primum minimum, in actione verò quæ ad hoc primum minimum ſequitur alia deinde diſtinguuntur minima iuxta ea, quæ mox dicemus. Porro primum illud minimum determinabitur ad habendam extenſionem maiorem, vel minorem à maiori, vel minori virtute cauſæ ſecundæ in operando, cauſa enim ſecunda, quæ eſt validior in agendo ſicuti citius agit, ita agit per influxum, qui ſit minimum breuius.

3 Quod ſi res vel tam in fieri, quam

in conseruari pendeat à solo Deo: vel tam in fieri, quam in conseruari pendeat à Deo simul, & causa secunda, spectabit ad auctorem naturæ eligere durationem tantæ extensionis, quæ vnico eius decreto ponatur, & tanquam primum beneficium creaturæ conferatur, sicut enim taxatur ab auctore naturæ tanta particula subiecti materialis, quæ vnica vnione continuatiua continuetur, ita taxabitur à Deo tanta mensura durationis, quæ vnico decreto conferatur, cum enim quoadhoc non possimus in ipsa rei natura inuenire sufficiens determinatiuum, cogimur recurrere ad meram auctoris naturæ determinationem.

4 Neque vero dicendum est vnico decreto fuisse à Deo volitam totam durationem Angeli; v. g. futuram per totam æternitatem, ideòque non posse minima durationum distingui penes diuersa Dei decreta; nam cum de decretis Dei discurramus pro ratione rerum volitarum, sicuti existimamus durationem hodiernam, & durationem hesternam esse diuersas res, ita dicendum est, quod duratio hodierna diuerso decreto volita fuerit à duratione hesterna; & sicuti insitum nobis est à natura, vt

gra-

gratias agamus Deo pro conseruatione hodierna tanquam pro diuerso beneficio à conseruatione hesterna; ita duratio hodierna volita erit decreto diuerso. Porro cum ex dictis vbi de ente infinito, implicet, quod hæc diuersa sint infinita, dicendum erit taxatam ab au∃ore naturæ fuisse tantam durationis extensionem, quæ sit vnum beneficium diuersum à beneficijs aliarum durationum.

5 Porrò si post collationem primi minimi durationis secundum minimũ detur connaturaliter, dabitur intuitu durationis præhabitæ, ex eo scilicet, quod res præextiterit in tali duratione antecedente, & nihil aduenerit exigens destructionem illius; hoc ergo secundũ minimum positum intuitu prioris habet peculiare prædicatum alligationis ad minimum præcedens, vt probabimus in prædicaméto. Actionis, vbi agemus de alligatione actionis ad fines. Similiter tertium minimum positum intuitu secundi habet peculiare prædicatum alligationis ad secundum, & sic de cæteris, ideòque in quolibet minimo erit reperibile peculiare prædicatũ alligationis ad minimum durationis immediatè præcedens. Quod si secundum,

dum, vel aliquod aliud minimum durationis non ponitur per decretū connaturale, sed per tale decretum, quo Deus velit conseruare rem, etiam si non præextitisset, vel etiamsi aliquid daretur exigens illius destructionem, adhuc tale minimum durationis debebit esse explicatiuum talis decreti Dei, ideòque debebit habere prædicatum peculiare. Idem dicendum de tota duratione, qua res pendens in fieri à Deo simul, & causa secunda, conseruatur deinde à solo Deo, in illa enim distinguenda sunt minima prout per diuersa Dei decreta intelliguntur posita.

6 Quodlibet ex his minimis diximus constare partibus solum potentia distinctis, quia in nulla ipsius parte est reperibile prædicatum aliquod diuersū, ratione cuius dici possit, *Hæc*. Si enim dicas vnam partem minimi perire, quando nondum perit alia, ideòque in vna parte dari peculiare prædicatum. Contra est quia perire est prædicatum commune æquè conueniens cuilibet parti designabili in minimo, dum verò dicis *Hæc* pars perit quando non perit hæc alia; peto quod peculiare fundamentum habes dicendi potius de hac parte, quam de illius medietate, quod

pereat,

pereat, quando non perit alia? Certè ſicuti merè ex tuo libito deſignas hãc partem pòtius quam illam,ità hæc pars de ſe precisè nullum habens peculiare prædicatum, ratione cuius dicatur *Hæc*, non eſt de ſe completè, & actu *Hæc*,ſed ſolum incompletè, & in potentia. Idem reſpondebo ſi dicas primam medietatem minimi eſſe priorem ſecunda; Hoc enim quod eſt eſſe priorem, & poſteriorem eſt prædicatum commune cum in qualibet minimi particula in infinitum deſignabili poſſimus aſſignare aliquid prius, aliquid poſterius, at non niſi prius, & poſterius incompletè, cum ſine vllo peculiari fundamento, ſed merè ex noſtro libito deſignemus hanc potius medietatem priorem,quàm medietatem medietatis &c. ideòque ex hoc quod eſt eſſe prius, & poſterius, non poſſumus inferre contradictoria niſi incompletè, adeoque ſolum ſufficientia ad diſtinctionem in potentia,ſeu inconpletam, iuxta acceptionem diſtinctionis in potentia initio poſitam.

7 Iuxta hanc ſententiam facilè explicatur quomodo Achilles curſor velociſſimus aſſequatur formicam. Supponamus enim ex infra dicendis, motum, hoc eſt vbicationem fluentem

constare etiam minimis;quo posito. Ideo Achilles assequitur formicam, quia dum punctum seu minimum Achillis ponit vnum minimum vbicationis fluentis tantæ extensionis per durationem breuiorem; punctum, seu minimum formicæ ponit minimum vbicationis fluentis paris extensionis per durationem multò longiorem, & quia minimum vbicationis poni potest per durationem breuiorem; & breuiorem in infinitum, vt probatum est sect. 4. num. 8. potest Achilles citius, & citius in infinitum assequi formicam. Idem autem dicendum in alijs similibus.

8 Neque verò vnum minimum indiget aliquo, per quod cum alio minimo continuetur, per hoc enim, quod post vnum minimum immediatè sequatur aliud, vnum continuatur cum alio, cum sit impossibile vtrumque existere continuata; & quamuis partes etiam minimi inter se continuentur, per hoc quod vna immediatè sequatur ad aliá; minima tamen inter se sunt actu distincta, partes vero minimi nequaquam, quia inter partes minimi continuatas nullum est reperibile peculiare prædicatum, quod conueniat vni, & non conueniat alteri; & cum inter minima

con-

continuata ſit aſſignabile aliquod peculiare prædicatum conueniens vni minimo, quod non conuenit alteri, vnum minimum erit actu diſtinctum ab alio, vtpote dans peculiare fundamentum dicendi *Hoc*.

SECTIO OCTAVA.

An in continuo extenſo, & permanente præter minima phyſica admittenda ſint aliqua indiuiſibilia mathematica.

1 QVamuis ſupra probauerimus non componi continuum ex ſolis indiuiſibilibus, dubitatur tamen vtrum præter partes, & minima admitti debeant aliqua mathematicè indiuiſibilia, quæ vel ad copulandas, vel ad terminandas partes inſeruiant. Sed omnia indiuiſibilia reijcienda ſunt, quia neque ad continuandas, neque ad terminandas partes, neque ad aliud quidquam inſeruiunt. Non ad continuandas partes, quia partes diuiſibiles melius

continuantur per aliquid diuisibile ; vt supra probauimus. Non ad illas terminandas, quia, si intelligatur à linea ablatum punctum, adhuc intelligitur terminata; per hoc enim præcisè, quod non sit vlterius extensa erit terminata, neque terminatà solum negatiuè seu radicaliter, sed etiá positiuè,& formaliter, terminationem enim quam tu dicis esse radicalem, ego dico esse formalem.

2 Præterea vel indiuisibile penetratur cũ partibus,vel non. Si nó penetratur,ergo punctum additum puncto,vel parti facit extensionem, quod supra sectione 4. num. 2. impugnauimus, si verò penetratur indiuisibile occupabit spatium diuisibile; illud scilicet spatium quod occupatur à parte, cum qua penetratur. Quod si dicas penetrari cum aliqua parte diuisibili, sed indeterminatè; Contra est quia iam corruunt omnia argumenta, propter quæ admitti solent puncta, eodem enim modo sine pũctis,vt mox videbimus,dicere poterimus: quod sphæra tangat planũ in parte determinata, sed indeterminatè &c.

3 Peto pariter admissis punctis. Vel post punctũ sequitur immediate linea, vel aliud punctũ.Si aliud punctũ.Vel linea tota constabit ex punctis, vel deuenien-

ueniendum est ad aliquod punctum, post quod sequatur immediatè non punctum, sed linea, si ergo post aliquod punctum sequitur linea, dabitur aliquod continuum sine punctis. Quod si aliquod, cur non omne? Si verò dicas non posse assignari, quid post punctum immediatè sequatur; corruunt omnia argumenta, quæ afferuntur pro punctis; eodem enim modo dicam non posse assignari quid sphæræ immediatè tangat planum.

4 Demum naturaliter daretur annihilatio, & creatio punctorum materiæ primæ, quando enim partes materiæ diuiderentur, daretur tum creatio nouorum punctorum terminatiuorũ, tum annihilatio priorum copulatiuorum, cum enim neque vna pars, neque vnum punctum materiæ educatur ex alia parte materiæ, si puncta materiæ producuntur de nouo creabuntur. Hoc non militat contra nostras vniones continuatiuas, quæ cum sint entitates modales educuntur de potentia illius subiecti, ad cuius partes continuandas educuntur.

5 Præcipua difficultas hic est in explicando corporum contactu, præcipuè verò sphæræ, vel cylindri cum plano.

Cum enim perfectè curuum adæquari nullo modo possit cum perfectè plano sphæra dicitur à mathematicis tangere planum in puncto, cylinder verò tangere planum in linea; ideòque admittenda videntur puncta, & lineæ: Respondent nonnulli negando quod dari possit perfecta sphæra, & perfectum planũ. Sed contra est tum quia malè hoc saltem cuicumque potentiæ negatur, tum quia ad argumentum satis est, quod dari possint per imaginationem; tum etiam quia totum argumentum æquè soluendum est in contactu cuiuslibet minimæ lineæ curuæ cum plano.

6 Vt ergò propositæ difficultati melius satisfiat, præmittendum est quid requiratur ad rigorosum contactum. Ad hunc ergo dicimus satis esse quo l duo corpora accepta secundum se tota ità sint sibi approximata, vt seruata vtriusque figura, non possint secundum se tota magis approximari sine penetratione, quidquid sit vtrum secundum aliquã sui partẽ, siue secundũ quamlibet distributiuè acceptam *possint* magis approximari. Quod autem hoc sit cõstat, tum ex ipsa notione contactus, qui importat maximam approximationem, tum quia gratis aliquid plus requiritur.

7 Porro

7 Porro aliqua ſe tangunt commẽſurabiliter,& adæquatè alia incommenſurabiliter, & inadæquatè. Illa ſe tangunt commenſurabiliter, quæ ità ſunt maximè approximata, vt per talem cõtactum vnum corpus metiatur aliud, eo quod ex cognita dimenſione vnius poſſimus venire in cognitionem alterius, illa verò ſe tangunt incommenſurabiliter, per quorum maximam approximationem non ſequitur, quod ex cognita dimenſione vnius poſſimus venire in cognitionem de dimenſione alterius. Rurſus aliqua ſe tangunt incõmẽſurabiliter ſecundum quăcunq; dimenſionẽ; alia verò ſe tangunt cõmenſurabiliter ſecundũ vnam dimenſionẽ, ſed incommenſurabiliter ſecundum aliam.

8 Hoc poſito duo plana palmaria v.g. tangunt ſe commenſurabiliter, ſecundum longitudinem,& latitudinem, quia ex cognita longitudine, & latitudine vnius poſſumus per talem contactum venire in cognitionem de longitudine, & latitudine alterius, ac ſecundũ profunditatem tangunt ſe incommenſurabiliter, quia ex cognita profunditate vnius non poſſumus per talem contactum venire in cognitionem de profunditate alterius; ad talem enim contactum

tactum nulla determinata profunditas est requisita, sed quælibet minor,& minor in infinitum est satis. Duo ergo plana dicuntur se tangere in superficie, non quod per talem contactum designentur duæ superficies, sed quod nulla sit determinata profunditas requisita ad talem contactum.

9 Simili modo dicendum est de cylindro tangente planum; tangit enim illum commensurabiliter secundum longitudinem, incommensurabiliter secundum latitudinem, & profunditaté, atque hoc est tangere in linea, ita scilicet tangere, vt ad talem contactum nulla latitudo nullaque profunditas sit determinatè requisita, sed quælibet minor, & minor sufficiat, ex quo fit vt ex cognita latitudine, & profunditate cylindri nihil propterea sciamus de latitudine, & profunditate plani. Demum sphæra tangit planum in puncto, hoc est incommensurabiliter secundum quamcunque dimensionem, eo quod ex cognita dimensione sphæræ non possimus venire in cognitionem de vlla dimensione plani, & similiter ex cognita dimensione plani non possumus cognoscere vllam dimensionem sphæræ, eo quod nulla pars assignabilis in sphæra

vel

vel plano sit determinatè requisita ad talem contactum, sed quælibet minor, & minor in infinitum sit satis.

10 Dices primò negatis omnibus indiuisibilibus non potest explicari vtrum sphæra tan at, vel non tangat immediatè planum, (& eadem est ratio de cylindro,) vel enim inter totam sphæram, & planum mediat aër, & non se tangent immediate, vel non mediat, & cũ non possint esse sibi inuicem immediata secundum aliquam partem diuisibilem, quia omnis pars diuisibilis sphæræ recedit à plano, erunt sibi immediata secundum aliquid indiuisibile! sed hæc difficultas æquè soluenda est admissis indiuisibilibus. Quæro enim vel inter omnes partes sphæræ, & plani mediat aër, & non se tangent immediatè, vel non mediat, & ideo non mediabit, quia aër circumfusus interrumpetur; & perforabitur à puncto sphæræ tangente immediatè planum, sed hoc dici non potest: primò quia punctum sphæræ tangens planum immediatè debet, vt supra sect. 4. num. 2. probauimus, cum illo penetrari, cum tangat illud secundum se totum, ergo si punctum plani non interrumpit continuationem aëris, neque punctum sphæræ illam interrumpet.

Se-

Secundò punctum sphæræ non emicat à partibus, ergo si partes non interrumpunt aërem circumfusum, neque hic interrumpetur à puncto. Tertiò si Deus destruat hoc punctum, in quo dicis fieri contactum num propterea sphera magis approximabitur plano? num fiet aliqua in aëre circumfuso variatio? si hæc dicas, erit profectò hoc tuum punctum satis crassum.

11 Directè ergo respondeo aërem medium inter sphæram, & planum per talem contactum ita conformari, vt versus contactũ semper magis, & magis attenuetur, adeo vt nullam possis assignare crassitiem tam paruam, quæ minor non detur in aliqua parte talis aëris, sicut enim in sphæra tangente planum nunquam assignare potes partem ità proximè tangentem, vt non sit diuisibilis in duas particulas minores de quarum vna dicere possis quod proximè tangat, de alia non. Ità in aëre illo per talem contactum conformato in scutella nunquam poteris assignare particulam vllam tam modicæ crassitiei, vt non sit assignabilis alia particula crassitiei minoris.

12 Atque hoc est de re, quæstio iam potiùs de nomine superest, vtrum inter

inter totam sphæram dicendus sit mediare; vel non mediare, aër: sed dicendum est mediare aërem, at indeterminatæ crassitiei, non quod detur aliquid indeterminatum, sed quod in tali determinata aëris crassitie, si procedamus per plures, & plures designationes crassitiei minoris, & minoris, nunquam sit designabilis vlla determinata crassities tam modica, qua non detur semper alia, & alia minor, & minor in infinitum; sic pyramis desinit in acumen determinatum: sed indeterminatæ crassitiei, eo quod licet sit designabile determinatum aliquod, & vltimum minimum, in illo tamē si versus fastigiū procedamus per designationes minores, & minores nunquam designare possumus particulam crassitiei tam modicæ, qua non detur alia, & alia minoris semper, & minoris crassitiei in infinitum.

13 Dices secundò si inter totā sphæram, & planum mediat aër sphæram, & planum non se tangunt immediatè. ℞. cum distinctione, non se tangunt immediatè per omnimodam exclusionem aëris concedo. non se tangunt immediatè per omnimodam approximationem, quæ ad rigorosum contactum satis est, vt initio vidimus, nego. Illa enim

enim inter quæ mediat aër determinatæ crassitiei, non se tangunt immediatè, quia aër determinatæ crassitiei impedit maximā approximationem, at illa inter,quæ mediat aër,sed indeterminatę crassitiei eo modo, quo explicuimus, dici possūt se se tāgere immediatè si ad immediatū contactū nihil aliud requiramus nisi maximā approximationē. Hinc si Deus destrueret totum aërem interceptum non propterea sphera posset magis accedere ad planū, cum supponatur ità approximata vt salua figura magis approximari non possit.

14 Dices tertio si duæ piramides aquæ intelligantur se se tangere in cuspide, aër hinc inde conformabitur etiam ipse in duas piramides se se tāgentes in cuspide. ergo cum nullum adsit impedimentum, duæ illæ piramides aqueæ inter se continuabuntur, & inter se pariter continuabuntur duæ illæ piramides aëreæ, Hoc autem dici non potest quia,& inter duas piramides aqueas continuatas secundum cuspidē mediaret aër, & inter duas piramides aëreas eodem modo continnatas mediaret aqua. Sed hoc etiam soluendum est admissis indiuisibilibus, vt ex supradictis constat. Directè tamen respondere-

dendum eſt: quod quamuis duæ piramides homogeneæ ſe ſe hoc modo tangentes ſint maximè approximatæ, quatenus ſtante tali figura magis approximari non poſſunt, non tamen continuantur, quia cum maxima approximatione non habent etiam adæquationem quæ ad continuationem requiritur;non enim intelligi poſſunt continuata, niſi quæ ita inter ſe cohærēt,vt adequētur.

15 Dices quartò lumen recipitur in ſuperficie, ergo ſuperficies indiuiſibilis eſt admittenda. ℞. lumen non recipi in mera ſuperficie, quæ non datur, ſed in aliqua craſsitie maiori, vel minori pro diuerſitate corporis, quod illuminatur. Hoc autem conſtat ex eo,quod nullum ſit corpus ita denſum, quod in ſubtiliſſimas laminas attenuatum non ſit pellucidum. Non tamen propterea omne corpus dicendum erit diaphanum, diaphanum enim dicitur illud, quod quãuis habeat aliquam notabilem craſsitiē adhuc tamen lucem trãſmittit.

16 Etiamſi mathematici in ſuis demonſtrationibus procedant ex ſuppoſitione indiuiſibilium, quod idem ſæpè præſtat Ariſtoteles, non tamen dicendum eſt dari indiuiſibilia niſi virtualia, & ſolum à partibus formaliter, ſeu ex

noſtro

nostro modo concipiendi distincta, hoc enim ad mathematicorum demonstrationes abundè est. Quare corpus, prout solum concipitur habens longitudinem, est linea, prout vero concipitur ita vt in ordine ad talem contactum perinde se habeat, ac si nullam haberet extensionem, est virtualiter punctum. Adde Aristotelem locutum de indiuisibilibus iuxta famosam sui temporis opinionem, libro enim de motu animalium cap.2. negat in Cælo polos, qui sint puncta immobilia, super quæ Cælũ moueatur.

SECTIO NONA.

An in continuo successiuo dentur aliqua instantia Mathematicè indiuisibilia

1 NVlla in cõtinuo successiuo admittenda sunt instantia realiter indiuisibilia, primo quia benè explicari possunt per instantia virtualia, vt diximus de continuo permanenti, ex cuius paritate, & ex argumentis pro eo adductis impugnari etiam possunt instantia in

in tempore. Secundò neque instantia, neque aliud quippiam necessarium est ad copulandas partes temporis, per hoc enim precisè, quod vnum minimum durationis immediatè succedat alteri, sufficienter intelligitur continuatio durationum. Adde quòd si essent continuandæ partes temporis, per indiuisibilia, deberent dari indiuisibilia infinita, cum enim non sit maior ratio, cur detur indiuisibile copulatiuum inter hanc potius partem, quam inter illam, dari deberet inter omnes, adeoque inter infinitas; Sed neque necessaria sunt indiuisibilia ad partes temporis terminandas, per hoc enim præcisè, quod post vnam durationem non sequatur alia, illa intelligitur terminata. Tertiò non est explicabile vtrùm instantia in tempore facerent, vel non facerent extensionem; si enim dicas, quod facerent; Cōtra est tum quia punctum additum pnncto, vel parti non facit extensionē, vt sectione 4. num. 2. probauimus, tum quia ex hoc facilè pateret aditus ad cōponendum totum tempus ex solis instantibus. Si verò dicas, quod non facerent extensionem, con ra est quia si vnus Angelus duret in actu charitatis, v. g. per horam, & per instans, alius verò

rò per solam horam, ille primus videtur plus durasse in actu charitatis, & plus meruisse, quam hic alius. Pariter si primus Angelus conseruetur solum per horam, & per instans, secundus verò post horam statim annihiletur, poterit ille primus videre aliquid, quod Deus in vltimo illo instanti creasset, quod videri à secundo nõ posset, ergo plus durasset, qui fui[illegible]et conseruatus solum per horam.

2 Dices primo negatis instantibus assignari non potest, quæ nam sit prima rei productio distincta à conseruane. ℞. primum minimum durationis quo res durat dici posse primam productionem, & quidem actu distinctam à conseruatione, dici, inquam, potest, quia primum minimum non est ità prima pars durationis, vt non sit prior, altera posterior, & rursus in illa quæ est prior, adhuc aliæ duæ sunt designabiles, vna prior, altera pòsterior, & sic in infinitum; qnod supposita natura continui diuisibilis in infinitum, non habet difficultarem.

3 Dices secundò negatis instantibus negandæ sunt etiem actiones instantaneæ, quod non est dicendum. ℞. negatis instantibus nullam aliam dari actio

ctionem instantaneam nisi illam, per quá terminus producitur totus simul; Sic creatio Angeli. v. g. est actio instãtanea, non quod actio creatiua Angeli sit vnicum instans, sed quod totus Angelus simul creetur per actionem, & durationem tantæ determinatæ extensionis, sed indeterminatè requisitam, eo quod nulla sit assignabilis actio, & duratio tam modicæ extensionis, vt minor, & minor in infinitum non fuisset satis ad creandum Angelum; Ideoque licet de facto ad creandum Angelum assumi semper debeat actio tantæ extẽsionis determinatæ, nulla tamen est determinatè requisita, & necessaria. Sic licet Angelus poni possit in loco per vbicationem minorem, & minorem, quoties tamen existit in loco, existere in illo debet per vbicationem alicuius determinatæ extensionis.

4 Hinc actio successiua ad distinctionem instantaneæ iuxta modum explicatum dicitur illa, quæ non modo entitatiuè est successiua, sed per eam producitur terminus per partes, taliter vt nulla sit assignabilis particula ita primò producta, vt in illa non sint semper designabiles duæ particulæ minores, quarum vna sit producta prius, alia posterius

rius

rius, sic quando intensiuè, vel extensiuè producitur nouus calor, producitur tā quo ad extensionem, quam quo ad intensionem per minima, vt suo loco dicemus, sed ità vt nulla sit designabilis pars minimi, quæ producta fuerit tota simul, sed in qualibet particula, quantumuis minima, designari possunt duę particulæ minores, quarum vna fuerit producta prius, alia posterius, ex hoc tamen non arguitur actualis distinctio inter partes vnius minimi, quia hoc est prædicatum commune cuilibet parti in infinitum designabili, vt diximus sect. 6. num. 4. ideòque insufficiens ad actualem distinctionem.

5 Dices tertiò, negatis instantibus voluntas non posset elicere actum liberum mathematicè instantaneum, ergo necessitaretur ad persistendum in illo per aliquod tempus. Respondeo, hoc non officere libertati, ad hanc enim satis est, quod voluntas durare possit in actu libero minus, prout ei libuerit, intra minimam illam temporis extensionem, in qua cæteroqui potest operari, supposita limitatione talis potentiæ ad posse operari in tanta temporis extensione, non vero in minori.

6 Dices quartò negatis instantibus

non

non poteſt aſſignari quid ſit tempus præſens, & nunc. Reſpondeo nunc, & tẽpus præſens eſſe totum hoc minimum determinatum, ſed indeterminatè requiſitum ad rationem temporis præſentis, & nunc; quæcunque enim particula ſatis fuiſſet ad conſtituendum tempus præſens, & nunc.

SECTIO DECIMA.

De rerum inceptione, & deſitione.

1 TAM inceptio, quã deſitio alia eſt intrinſeca, alia extrinſeca. Illa dicũtur incipere intrinſecè, quæ incipiunt per primũ ſui eſſe, illa extrinſecè, quæ incipiunt per vltimum ſui non eſſe: eodem modo, illa deſinunt intrinſecè, quæ deſinunt per vltimum ſui eſſe, illa deſinunt extrinſecè, quæ deſinunt per vltimum ſui non eſſe. Sic inceptio, & deſitio intrinſeca in menſe Ianuarij v.g. ſunt prima, & vltima illius dies, quia ità terminant talem menſem, vt ſint intrà illius extenſionem, & aliqua illius pars;

inceptio verò, & desitio extrinseca sunt vltima dies Decembris, & prima dies Februarij, hi enim duo dies sunt termini, ita hinc inde Ianuarium terminantes, vt sint quid illi extrinsecum.

2 Hinc quæcunq;incipiũt,& desinũt habent determinatã inceptionẽ,& desitionẽ tam intrinsecã quam extrinsecã, actu tamen, non potentia, in cuiusque enim rei duratione datur primum, & vltimum minimum talis durationis, quæ sunt illius inceptio, & desitio intrinseca,& assignare præterea possumus minimum temporis saltem imaginarij immediatè præcedens primum minimum intrinsecum illius durationis, quod respectu illius erit inceptio extrinseca, & pariter assignare possumus primum minimum temporis extrinseci saltem imaginarij immediatè subsequens ad vltimum minimum intrinsecum illius durationis, quod erit respectu illius desitio extrinseca.

3 Quælibet tamen huiusmodi inceptio, & desitio est determinata actu, non potentia, quia licet de facto primum minimum talis durationis habeat tantam determinatam extensionẽ, minor tamen, & minor extensio semper per Diuinam potentiam fuisset satis, ideò-

ideòq; nulla determinata inceptio, vel desitio tã extrinseca, quàm intrinseca est determinatè requisita. Sic diximus à sphęra tãgi planũ in minimo determinato, sed indeterminatè requisito, medietas enim inferior designabilis in vltimo minimo sphæræ, quod est vicinius plano fuisset satis ad talem contactum, imo medietas medietatis, & medietas medietatis medietatis in infinitum, satis & abnndè fuisset. Simili ergo pacto res accipit primum suum esse in hoc determinato minimo, licet medietas, & medietas medietatis &c. fuisset satis. Idem autem dicendum de minimis desitionis, tam intrinsecæ, quam extrinsecæ.

4 Quamuis autem omnia dici possint incipere, & desinere tam intrinsecè, quam extrinsecè: propriùs tamen loquendo, res dicitur desinere extrinsecè per primum sui non esse, potius quam intrinsecè per vltimum sui esse. E contra vero res dicitur potius incipere intrinsecè per primum sui esse, quam extrinsecè per vltimum sui non esse; & ratio est quia sicut inceptio denotat quid positiuum, & esse rei, ità desitio denotat potius quid negatiuum, & non esse rei. Sed hoc est de nomine.

5 De re est, quod præter determinatam inceptionem, & desitionem intrinsecam, vel extrinsecam iuxta modum explicatum, nulla detur inceptio, vel desitio in tempore indeterminato; Quidquid enim actu existit determinatum est, ergo quæcunque inceptio, vel desitio detur non potest esse nisi determinata.

6 Dices primò, Quia solum aliqua nauis est determinatè requisita ad nauigandum, nulla verò est necessaria determinatè, datur necessitas vaga, & indeterminata alicuius nauis ad nauigãdum, ergo verè datur aliquid indeterminatum. Respondeo non aliter esse admittendum, quod detur aliqua necessitas vaga, nisi quatenus resoluitur in aliquid existens determinatum; Quàre dari necessitatem vagam alicuius nauis ad nauigandum, nihil erit aliud, quam dari voluntatem liberam habentem suum determinatum esse, quæ ex suppositione, quod velit nauigationem, tenetur, & habet necessitatem eligendi, vel hanc, vel illam nauim, quam maluerit, ideòque habet libertatem, sed permixtam cum aliqua necessitate, ex suppositione, tamen quod velit nauigationem.

7 Di-

7 Dices secundò, Creabilitas mundi, eiusdem conseruatio, & destruibilitas non inceperunt nisi in tempore indeterminato. Respondeo, mundum denominari creabilem merè ab Omnipotentia Dei potente creare mundum, vt vidimus distinct. quarta. Cum ergo forma talis denominationis semper extiterit semper fuit mundus creabilis, sed non creabilis nisi in tempore, semper tamen priori, & priori in infinitum, quare nunquam incepit potentia Diuina potens creare mundum, sed à potentia, quæ ab æterno fuit non potuit mundus creari nisi in tempore, priori tamen, & priori in infinitum. Cōseruatio mundi actu distincta à prima productione incepit post primum minimum, potuisset tamen incipere post primum minimum breuius, & breuius in infinitum, si Deus pro prima mundi productione elegisset minimum breuius; in illo autem primo minimo, sicuti nunquam est assignabilis vlla pars, ita prior, vt non sint in ea designabiles duę particulæ, vna prior, altera posterior, ita semper est designabilis aliqua particula prior, & prior in infinitum, quæ dici possit prima inceptio: Simili modo dicendum est de destruibilitate, hæc

enim incepit post primum minimum actu non potentia, eò quod potuerit prius, & prius in infinitum incipere, si pro primo minimo durationis elegisset Deus minimum breuius, & breuius.

8 Dices tertiò, si imponatur alicui præceptum eliciendi contritionem ante finem horæ, & illam non eliciat, quando incepit peccatum? Respondeo cum vires cuiuscunque agentis creati sint limitatæ, adeòque non possint operari in quacunque temporis mensura quantumuis breuiori, & breuiori in infinitum, quando is, cui impositum est præceptum peruenit ad talem minimam temporis mensuram, vt in minori non possit operari, si tunc non eliciat contritionem, tunc incipiet esse peccator, idemque proportionaliter dicendum in alijs similibus casibus.

CAPVT QVARTVM.

De Prædicamento Qualitatis.

QValitatis nomen accipitur primò latissimè pro omni eo, quod aduenit

uenit alteri per modum formæ, siue sit substantiale, sic Arist. in prædicamento substantiæ, ait secundas substantias dici in quale de primis, eo quod concipiantur esse qualitates illarum; Similiter differentia quantumuis substantialis dicitur prædicari in quale quid. Strictius nomine qualitatis venit quodlibet accidens. Hoc enim dicitur simpliciter prædicari in quale. Sed cum omne accidens aliud sit modale, aliud reale, hoc subdiuiditur in quantitatem, & qualitatem; Hinc qualitas proprijssimè dicta significat accidens reale, à quantitate distinctum.

2 Qualitas difinitur, seu describitur ab Aristotele in hoc prædicamento esse illa *secundum quam quales quidam esse dicuntur*. Hæc autem explicatio non est tanquam merus circulus reijcienda, vt aliqui dixerunt, abstracta enim aliquatenus explicãtur per cõcreta, quæ sunt nobis notiora quam abstracta. Sic humanitatem non malè diceremus esse illam, secundum quam quidam, homines dicuntur. Clarius tamen dici potest; Qualitatem esse accidens reale non quantum, sicut enim in definitione Bruti apponimus loco differentiæ aliquid negatiuum, & dicimus, Brutũ

esse animal irrationale; ita definiendo qualitatem, bene possumus loco differentiæ apponere aliquid negatiuum, cum aliud positiuum prædicatum nobis non innotescat.

3 Quatuor ab Aristotele assignantur species qualitatis, habitus scilicet, ac dispositio. Potentia, & impotentia. Passio, & passibilis qualitas. Forma, & figura. Tam habitus, qui est qualitas difficile mobilis quàm dispositio, quæ est qualitas facilè mobilis, & veluti habitus in pueritia, communi nomine vocatur habitus, & constituit primam speciem qualitatis. Sic etiam tam potentia, quæ est qualitas valida ad agendum, vel patiendum, vel resistendum, quam impotentia, cuius nomine non venit negatio potentiæ, sed qualitas, & facultas debilis, communi nomine appellantur potentia, & constituunt secundam speciem qualitatis. Similiter tam passio, quam qualitas passibilis cõmuni vocabulo dici solet qualitas passibilis, seu sensibilis, vtraque autem sic appellatur per ordinem ad sensum, ex eo nimirum quod vtraque causet passionem in sensu. Illa tamen qualitas, quæ firmius inhæret subiecto dicitur magis propriè qualitas passibilis, quæ

verò

verò ſolum tranſeunter afficit ſenſum ex ſubita aliqua animi affectione, dicitur magis propriè paſſio; ex qua ſubiectum nõ denominatur ſimpliciter quale, quia in communi modo loquendi non dicitur ſimpliciter rubicundus, qui ex verecundia ad modicum tempus rubeſcit; & in hoc ſenſu explicandus eſt Ariſtoteles, dum docuit paſſiones non dici qualitates, nec per eas ſubiectum denominari quale; verè enim per paſſiones iuxta communem loquendi modum non denominatur ſubiectum ſimpliciter quale. Demum forma, & figura pertinere etiam poſſunt ad prædicamentum qualitatis in acceptione Ariſtotelica; quamuis enim figura conſtituatur per accidens modale, attamen ad interrogationem factam per quale, tam reſpondemus ſphæram eſſe rotundam, quam eſſe albam, pulchram &c. Verum quia nos qualitatem ſtrictius accepimus; ideo illam ſuperius definimus accidens reale non quantum, ſed hoc eſt nullius ferè momenti.

4 Præcipua qualitatum proprietas eſt intenſio, & remiſſio. Intenſio definitur motus, per quem aliquid ex tali fit magis tale ſecundum eandem partem ſubiecti. Remiſſio verò motus, per

quem aliquid ex tali fit minus tale secundum eandem partem subiecti: sicut enim per extensionem, qualitas tendit, ita per intensionem, quasi tendit intrà, non in diuersam, sed in eandem partem subiecti. Non quod tàm intensio, quàm remissio reperiri non possit in subiecto carente partibus, nam etiam in subiecto spirituali, & indiuisibili datur aliquarum qualitatum intensio, sed quod si subiectum habet partes tam intensio, quàm remissio habeatur solum secundum eandem partem, non aliter ac linea curua (quod est exẽplum Aristotelis) fit magis, vel minus curua, non quod aliqua pars de non curua, sed quod eadem pars de minus curua fiat magis curua, vel è contra.

5 Non tamèn omni qualitati conuenit intensio, & remissio, si præsertim formam, & figuram inter species qualitatis cum Aristotele numeremus, vt enim ipse ait in hoc prædicamento. *Triangulus, & Quadrangulus non videntur magis, & minus suscipere, neque aliqua aliarum figurarum, quæ enim definitionem trianguli recipiunt, & circuli, omnia similiter trianguli, vel circuli sunt.* Datur etiam in ordine supernaturali gratia, quæ est capax intensionis, cum possit quis de

grato

rato fieri magis gratus, nec tamen est capax remissionis, sicuti aliæ qualitates, nunquam enim quis fit de magis rato minus gratus, sed vel nihil gratiæ tollitur, si non adsit peccatum mortale, vel tota per illud deperditur. Datur etiam lumen gloriæ, quod potuit quidem initio conferri perfectius, & perfectiùs, sed postquam Beatus habuit hoc lumen gloriæ tantæ perfectionis, non potest illud augere, vt potè, quod non habetur nisi in patria, vbi non est locus merito. Verum de qualitatis intensione, & singulis eius speciebus opportunius alibi.

CAPVT QVINTVM.
De Prædicamento relationis.

Vt hic de relatione prædicamentali, simul ac trascendentali inter se valdè connexis agamus sit.

SECTIO PRIMA.
De relatione transcendentali.

1 Relatio nihil est aliud, quam ordo, tendentia, & habitudo v-

nius ad aliud, vt propterea Aristotelis caput de relatione inscripserit. *De his quæ ad aliud.* Vbi definiens relationem in concreto duplicem relatiuorum definitionem affert. Prima est *Ad aliquid talia dicuntur, quæcunque hæc ipsa, quæ sunt aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterum.* Sed hæc est definitio, vel tradita à Platone, vel certè ab alijs ex veteribus, & cum tradatur per dici cōplectitur relationes non solum reales, sed etiam merè secundum dici. Hinc meritò reiicitur ab Aristotele, dum aliam definitionem tradit per esse, & se habere ad aliud, quæ propterea non comprehendit nisi relationes reales, & est hæc. *Ad aliud sunt quibus hoc ipsum est esse ad aliud quodammodo se habere.*

2 Diuidi primò potest relatio in realem, & rationis, seu merè secundum dici. Sic (quod est exemplum S. Thomæ cap. 1, q. 13. art. 7.) Idē dicitur eidem idē non ex eo quod detur aliqua vera relatio eiusdem ad seipsum, sed secundum quod intellectus apprehendit bis aliquid vnum, statuens illud vt duo, & sic apprehendit quandam habitudinem ipsius ad se ipsum. Sed relictis relationibus merè secundum dici, afferendum est dari veras, & rea-

les.

les relationes, multa enim dantur, quæ concipi à nobis nullo modo possunt nisi ordinata ad aliud, ergo dicendum est quod de illorum essentia sit esse ordinata ad aliud. Antecedens patet, quis enim concipiat potentiam visiuam, vel intellectiuam, & non concipiat illas vt ordinatas ad visionem, & intellectionẽ? Consequentia probatur, quia quotiescunque aliquid non est intelligibile nisi sub conceptu talis esse, toties dicimus, & cogimur dicere, quod illud re vera habeat tale esse. Sic quia non possumus formare conceptum adequatum hominis, absque eo quod illum concipiamus vt animal rationale, & quia si concipiamus hominem cum negatione rationalitatis, non concipimus hominem, sed aliquod aliud ens, ideò iure dicimus hominem esse animal rationale, ita quia de aliquibus entibus non possumus formare adæquatum conceptum, absque eo quod illa concipiamus, vt ordinata ad aliud, debemus dicere, quod verè in se habeant talem ordinem. Confirmatur quia sumus à natura determinati ad non affirmandum, quod dari possint duo contradictoria, dicimus duo contradictoria dari non posse, ergo quia sumus à na-

à natura determinati ad hoc, vt non concipiamus aliqua nisi vt ordinata ad aliud, dicendum erit, quod verè sint ordinata ad aliud; aliter fatendum erit ita nos fuisse à natura institutos, vt in maxima parte nostrarum cognitionum deluderemur.

3 Quare illa quæ habebunt prædicatum aliquod, quod concipi, ideòq; esse non potest nisi ordinatum ad aliud, habebunt prædicatum relatiuum, sed quia huiusmodi prædicatum potest esse vel essentiale, vel accidentale illi, quod denominatur habere tale prædicatum relatiuum: hinc duo summa genera relationum realium distinguuntur. Illud enim quod habet prædicatum relatiuũ sibi essentiale, & sibi adæquatè intrinsecum, habebit relationem transcendentalem; quod verò habet prædicatum relatiuum sibi accidentale, & sibi non adæquatè intrinsecum habebit relationem prædicamentalem. Quare relatio trascendentalis definiri potest: prædicatum, quod nec concipi, nec esse potest nisi ordinatum ad aliud, sed essentiale, & adæquatè intrinsecum suo fundamẽto, seu illi, quod denominatur habere tale prædicatum.

4 Hæc relatio meritò dicitur transcen-

ſcendentalis, quia ità tranſcendit per omnia prædicamenta, vt nullum ſit ens creatum exiſtens, quod non habeat aliquam relationem tranſcendentalem ad aliud quodlibet ens poſſibile. Quælibet enim entitas creata exiſtens habet hoc, quod eſt poſſe eſſe eandem, vel diuerſam in natura cum alia qualibet re poſſibili: habet poſſe eſſe vel maiorem, vel minorem, vel æqualem in perfectione reſpectu illius; habet poſſe alteri coëxiſtere, poſſe eſſe illi vel propinquam, vel diſtantem localiter, poſſe facere talem pulchritudinē, & ornatum vniuerſi cū alia poſſibili ſi ponatur in eſſe &c. Hæc autem prædicata ſunt relatiua cum cōcipi, ideòque eſſe nō poſſint niſi ordinatà ad aliud; ſunt pariter eſſentialia, & adæquatè intrinſeca ſuo fundamento. Quod enim eſt potēs, quātū eſt de ſe, eſſe alteri ſimile in natura, habet hoc merè per ſuam entitatem; nam quamuis hæc prædicata explicari à nobis non poſſint niſi per terminum in obliquo, non tamen terminus eſt conſtitutiuum talis prædicati, ſed eſt merum connotatum extrinſecum; in ipſa enim entitate tranſcendentaliter relatiua habetur adæquatè totus ordo, quia habetur totum id, quod non poteſt concipi ſine alio; oppoſitum

positum accidit in relationibus prædicamentalibus, in quibus, vt dicemus, id, quod dat fundamentum adæquatũ accipiendi ordinem, non est vnum tantum, sed plura.

5 Dices primò hoc, quod est Petrũ v. g. posse esse similem Antichristo, est Petro partialiter extrinsecum à possibilitate ipsius Antichristi, ergo non est prædicatum essentiale, & adæquatè intrinsecum Petro. Respondeo possibilitatem intrinsecam Antichristi nihil esse, sed Antichristum denominari possibilem ab Omnipotentia extrinseca Dei potente creare Antichristum, vt probatũ est vbi de ente possibili. Quamuis autem Petrus non possit adæquatè, & cõpletè esse similis Antichristo, nisi detur omnipotentia Dei, à qua completè habet posse esse similem, tamen hoc quod est Petrum, quantum est de se posse esse similem, est prædicatum relatiuum, & ipsi Petro adequatè intrinsecum. Sic neque oculus potest videre nisi detur Deus potens cum oculo concurrere ad visionem, & tamen hoc quod est oculum, quantum est de se, posse elicere visionem, est prædicatum relatiuum ad visionem.

6 Dices secundò, Si terminus pos-

sibilis

ſibilis in ſe intrinſecè nihil eſt relatio traſcendentalis ad terminum merè poſſibilem erit ad nihil, ideòque relatio traſcendentalis non habebit terminum. Reſpondeo, & primò in ſententia tum aliorum, tum Patris Suarez diſp.47.met. ſect. 4. poteſt aliqua relatio tranſcendentalis eſſe ad impoſſibile, nam ſi omnis cognitio dicit relationem tranſcendentalem ad obiectum cognitum, & obiectum per aliquam cognitionem cognitum poteſt eſſe aliquid impoſſibile, poterit aliqua relatio tranſcendentalis eſſe ad impoſſibile. Si ergo impoſſibile nullum in ſe habens eſſe poteſt eſſe terminus relationis tranſcendentalis, cur non etiam poterit poſſibile, quamuis nullum in ſe intrinſecè importans eſſe? Sed quia aliqui negant poſſe concipi impoſſibile addo: ſi formem hanc propoſitionem, *Exiſtentia actualis alterius mundi prout actualis nihil eſt*, facio veram propoſitionem, quæ non verificatur de exiſtentia alterius mundi prout poſſibili, quia hæc ſaltem extrinſecè eſt aliquid, ergo verificatur de exiſtentia prout actuali, quæ propterea debebit cognoſci, ideòque cognitio de exiſtentia actuali, alterius mundi erit relatiua ad aliquid, quod nullum in ſe habet eſſe

pro-

propositum ergo argumentum ab omnibus soluendum est.

7 Quare vt directè respondeamus, dico: terminum relationis transcendentalis non necessariò debere esse aliquid, quod sit aliud aliqua ratione in se, sed satis esse, quod sit aliud, eò quod, si cõcipiatur, debeat concipi vt aliud, & si poneretur in actu, esset aliud ab eo, quod habet relationem transcendentalem ad illud, sic cognitio refertur transcẽdẽtaliter ad actualitatẽ alterius mũdi eo quod concipiẽdo actualitatẽ alterius mundi, concipimus illam vt quid diuersum à cognitione, & si hæc poneretur, esset quid à cognitione distinctum; similiter cõcipimus chimerã, vt quid distinctum à cognitione de chimæra, & si per impossibile chimæra poneretur in esse esset quid à cognitione distinctum.

8 Dices tertiò, relatio est nexus duorum, ergo si non dentur duo, quæ nectantur non dabitur relatio. Respondeo, Antecedens non posse, saltem vniuersaliter, ita intelligi, quod dentur duo, & deinde detur tertiũ quid, quod illa duo inter se nectat, in communi enim sententia relatio saltem transcendentalis non est huiusmodi. Quare ad hoc vt relatio sit nexus duorum, satis

est,

eſt, vt id, quod eſt relatiuum ad aliud, concipi, ideòque eſſe non poſſit, niſi cum ordine ad aliud, quod ſit aliud eo ſaltem modo, quo explicuimus.

9 Ex his autem inferri poteſt quomodo ſit intelligendum quod relatio tranſcendentalis ſit eſſentialiter connexa cum ſuo termino, ratio difficultatis eſt, quia ſi cognoſcam omnia futura vt futura, mea cognitio erit tranſcendentaliter relatiua ad omnia futura vt futura, ergo erit cum illis eſſentialiter cōnexa, ergo erit eſſentialiter trahens omnia futura, hoc autem eſt abſurdum, implicat enim dari aliquid eſſentialiter, ideòque neceſſario trahens omnia futura, etiam libera. Sed reſpondendum eſt cognitionem eſſe eſſentialiter alligatam, & connexam cum omnibus futuris, vt futuris etiam liberis, non ſecundum exiſtentiam realem ipſorum futurorũ, ſed ſecundum exiſtentiam futurorum vt futurorum intentionalem, & obiectiuam, eò quod implicet exiſtere cognitionem de futuris, vt futuris abſque eo, quod futura, vt futura exiſtant intentionaliter, & obiectiuè in ipſa cognitione, cum ipſis autem futuris, vt futuris ſecundũ exiſtentiam realem nullam habet hæc cognitio eſſentialem connexionem

xionem. Idem dicendum de essentiali connexione cuiuscunque potentiæ cũ actu, qui potest à tali potentia poni, neque enim potentia connectitur essentialiter cum actu possibili, nisi prout hic habet possibilitatẽ actus auté possibilis nõ habet possibilitatẽ nisi quatenus præcontinetur in potentia. Sicut ergo cognitionem connecti essentialiter cum impossibili, quod attingit, est connecti cum impossibili, prout existente obiectiuè in cognitione, ita potentiam connecti essentialiter cum suo actu possibili, est connecti cum illo prout possibiliter existente, & præcontento in ipsa potentia, quod tandem nihil est aliud quam esse talẽ entitatẽ, quæ concipi nõ potest sine alio, ideòq; sine ordine ad aliud, quidquid sit vtrum illud aliud habeat, vel non habeat in se aliquod esse.

10 Explicari solet essentialis connexio relationis trascendentalis cum suo termino per hoc, quod ideo A referatur transcendentaliter ad B. quia implicante B implicaret etiam A, sed fortasse ex hoc modo philosophandi parum, vel nihil concluditur, tum apud eos, qui negant ens rationis, tum etiam apud eos, qui nullam aliam possibilitatem agnoscunt nisi extrinsecam ab omnipotentia Dei;

sed

ſed admiſſo etiam hoc modo argumentãdi, adhuc iuxta principia ſuperius poſita, ſequitur quodlibet eſſe tranſcendẽtaliter relatiuum ad quodlibet, cum enim poſſibilitas cuiuſcunque rei ſit eadem omnipotentia Dei, impoſſibilitato quolibet impoſſibilitatur aliud quodlibet.

11 Dices ſequeretur dari in re qualibet exiſtente infinita prædicata, & infinitas relationes ad infinitas creaturas poſſibiles. Sed contrà quia hæc prædicata non ſunt quid realiter diſtinctum, ſed ſunt prædicata ſolum diſtinguibilia ex noſtro modo concipiendi, ex quo nihil aliud ſequitur, niſi quod eadem res concipi poſsit per conceptus aliquo modo diuerſos non tot quin plures; ex hoc autem neque ſequitur infinitas in numero, vt per ſe patet, neque in perfectione, quia licet poſse ab igne A produci ignem B ſit aliqua perfectio; poſse produci ignem C ſit alia perfectio, non tamen in huiuſmodi perfectionibus ſit incrementum per partes æquales, quod ad infinitum requiritur, ſed per proportionales minores, & minores, vt vidimus vbi de ente infinito.

12 Dices iterum ſequeretur, quod ſaltem quælibet entitas creata eſset incom-

comprehensibilis, quia ad illam comprehendendam necesse esset distinctè cognoscere omnia possibilia, ad quæ quælibet entitas creata existens dicit relationem, ad hoc enim vt aliqua relatio comprehēdatur debēt distinctè cognosci omnes termini talis relationis. Sed hoc argumentum soluendum est ab omnibus, qui aliquas saltem relationes transcendentales admittunt, ideoque eodem argumento probari posset Solem esse incomprehensibilem, quia distinctè cognosci non possunt omnes radij lucis, qui possent produci à Sole per totam æternitatem, etsi quodlibet potest à Deo assumi tanquam instrumentum ad producendum aliud quodlibet, non poterit illud ens creatum comprehendi absque eo quod comprehendantur omnia possibilia, quæ à quolibet ente possent hoc modo produci.

13 Ad hanc difficultatem respondent aliqui satis esse ad cognitionem comprehensiuam rei, quod formaliter, & distinctè cognoscantur solùm illi termini, quorum distincta cognitio auget æstimationem intensiuam perfectionū fundamenti, hinc licet admittat tam Solem v. g. referri transcendentaliter ad omnes radios lucis possibiles, quàm

Deum

Deum ad omnes creaturas possibiles perfectiores, & perfectiores in infinitũ aiunt tamen Deum, non solum esse incomprehensibilem, quia si Angelo comprehendenti solum proponatur. v. g. radius A, statim poterit Angelus affirmare solem dicere relationem, & posse producere radium A, sed non propterea crescit in Angelo æstimatio intensiua ipsius Solis, sicut in illo crescit æstimatio intensiua Dei, quoties nouæ, & nouæ creaturæ possibiles perfectiores, & perfectiores producibiles à Deo, distinctè Angelo proponuntur. Sed contra est quia ideò proposito distinctè radio A non crescit æstimatio intensiua Solis, quia cum fuerit cognitus Sol tanquam potens successiuè producere non tot quin plures radios lucis, radius A continetur sub illa ratione formali æstimabilitatis, ab Angelo præcognita, nimirũ sub ratione radiorum plurium, & plurium in infinitum, respectu cuius radius A. habet rationem meri indiuidui, ergo posito quod ab Angelo fuerit cognitus Deus tanquam potens producere creaturas perfectiores, & perfectiores in infinitum, noua aliqua creaturæ perfectio Angelo distinctè proposita non augebit æstimationem intensiuam

Dei,

Dei, quia continetur sub illa ratione formali æstimabilitatis ab Angelo præcognita, nimirum sub ratione creaturarum non tot quin plurium perfectiorum, & perfectiorum in infinitū, creabilium à Deo, respectu cuius hæc determinata perfectio habet rationem meri indiuidui non excedentis perfectioné maiorem, & maiorem in infinitum, sed sub illa inclusi, ergo vel in vtròque, vel in neutro casu dicendum est quod distincta propositio alicuius noui indiuidui augeat æstimabilitatem.

14 Pro meliori ergo responsione duplex genus relationum transcendentalium distinguendum est aliquæ enim sunt per modum solius potentiæ, aliæ per modum potentiæ simul & exigentiæ, sic lapis A. v. g. est potens, & exigens descendere, at è contra est potens, sed non exigens esse similis lapidi B, quia non exigit productionem lapidis B. per cuius existentiam fieret illi actu similis. Est autem hoc discrimen inter has duas relationes, quod in nulla entitate creata datur relatio potentiæ adæquatæ, sicuti in illis datur relatio adæquatæ exigentiæ, cum enim nulla entitas creata quidquam possit operari, nisi simul cū illa operetur Deus, nulla entitas creata

est

est adæquatè quidquam potens, è contra entitas creata est de se adæquatè exigens. Sic sola grauitas lapidis est de se adæquatè exigens descensum, sed sola grauitas lapidis de se sola non est adæquatè potens descendere. Hinc ad cōprehendendam relationem exigentiæ debet quidem distinctè cognosci terminus talis exigentiæ, sed cum nulla entitas creata exigat infinita determinatè, ad comprehensionem cuiuscunque exigentiæ non est necesse cognoscere infinita determinatè, & distinctè, sed solùm indeterminatè, & in confuso, sic quia grauitas lapidis exigit aliquam vbicationem deorsum, ad comprehendendam exigentiam grauitatis satis est cognoscere aliquā vbicationem deorsū.

15 E contra cum nulla entitas creata habeat relationem potentiæ adæquatæ ad vllum terminum, neque ad vllum prædicatum termini, nullus terminus secundum nullum sui prædicatum adæquatè præcontinetur in potentia, & causa creata, cum ad quodlibet termini prædicatum ponendum concurrere debeat alia compotentia nimirum diuina, ergo ex præcisa cognitione etiam comprehensiua potentiæ, & causæ creatæ, quæcunque tan-

dem illa sit, nullus terminus, & nullus effectus possibilis cognosci potest, cum enim ad hoc, vt aliquis terminus cognoscatur, debeat aliquod saltem illius prædicatum adæquatè cognosci; si ex vi *præcisa* potentiæ, non *nisi* adæquatè continentis quodcunque prædicatum termini, aliquod termini prædicatum adæquatè cognosceretur, plus cognosceretur in causa, seu potentia, quam in illa contineatur. Neque dicas hoc, quod est posse inadæquatè producere infinitos effectus contineri adæquatè in causa; nam hoc quod est posse inadæquatè producere aliquid, non est distinctè cognoscibile absque eo quòd adæquatè cognoscatur illud aliquid, quod causa potest producere; ideòque absque eo quod illud aliquid adæquatè cognoscatur ex vi præcisa causæ, quæ tamen nō præcontinet illud nisi inadæquatè, quod esse non potest. Hinc vel ex hoc capite solus Deus est incomprehensibilis, quia ad comprehendendum Deum cognosci distinctè deberent omnia, quæ adæquatè in illo cōtinentur, & quę à solo Deo sine vllius auxilio fieri possūt. Cū ergo hæc sint omnia pòssibilia; si distinctè omnia possibilia cognosci nō possūt neque Deus poterit comprehendi. Quā-

uis

uis autem creatura ad Deum incomprehensibilem dicat relationem dependentiæ, non tamen hinc sequitur, quod ipsa etiam creatura sit incomprehensibilis, quia ad comprehendendam dependentiam creaturæ à Deo, non est necesse distinctè cognoscere omnia prædicata Dei, sed satis est Deum cognoscere sub illa ratione formali, sub qua est terminus talis relationis, ideòque ad comprehendendam dependentiam lapidis v. g. à Deo, satis est si cognoscatur, Deus, vt creator lapidis, & præcontinens omnem perfectioné lapidis.

16 Dices ex Arist. hic: nulla substantia eorum est quæ sunt ad aliquid, ergo falsum est omnia existentia esse trāscendentaliter relatiua ad quodlibet ens possibile. Respondeo Aristotelem intellexisse de relatione prædicamentali, de qua tunc agebat. Cæterum quis neget quamlibet substantiam creatam per suam essentiam dependere à Deo. Hinc mirum esse non debet, quod nullum ens sit ità absolutum, vt non habeat aliquam relationem, nam prætërquamquod omne ens creatum debet esse dependens, ideòque relatiuum ad Deum, ipsa etiam entia creata longè melius intelliguntur constituta, si om-

nia sint inter se connexa; quam si sint veluti scopæ dissolutæ. Non tamen propterea negamus, quod simul cum prædicatis relatiuis, non habeant etiam sua prædicata absoluta, eadem enim res sicuti vtrique conceptui tàm absoluto, quàm relatiuo subesse potest, ità habet tàm prædicata relatiua, quàm absoluta.

17 Dices iterum ex eo, quod res potest subesse conceptui relatiuo, non bene probari, quod verè sit relatiua, imò neque bene probari ex eo, quod non possit adæquatè concipi, nisi vt ordinata ad aliud, nam neque possumus concipere spiritualia, nisi ad modum rerum materialium, nec tamen dicimus spiritualia esse materialia. Sed disparitas est, quia licet ex imperfectione nostra non possimus concipere spiritualia, nisi ad ad modum rerum materialium, sumus tamen aliunde determinati ad dicendum quod spiritualia non sint materialia, at dum concipimus entia creata, vt ordinata ad aliud, sumus determinati ad non posse illa adæquatè concipere nisi, vt ordinata ad aliud, & ad non negandum talem ordinem. Adde ex alijs similibus relationibus, quas scimus dari, & quæ habent similem

con-

conceptibilitatem habere non validum fundamentum dicendi, quod verè datur talis ordo.

18 Asserimus præterea nullam relationem transcendentalem esse ad terminum indeterminatum, nulla enim datur relatio, quæ non sit in suo esse determinata; cum quidquid existit, sit in suo esse determinatum, ideòque determinata relatio, sicut importat determinatum fundamentum, ità importare debet determinatum terminum. Alitèr cum omnis relatio specificetur à termino, si aliqua relatio esset ad terminũ indeterminatum, aliqua relatio esset in se indeterminata. Cum hoc tamen stat, quod possint in aliqua entitate formaliter distingui duæ relationes transcendetales, quarum vna respiciat suos determinatos terminos determinatè, alia indeterminate, seu disiunctiuè. Sic actus, quo velim vel cibum, vel potum, habet attingere cibum, & potum, & tendere in vtrumque, at non habet nisi exigere vel cibum, vel potum, & appetere alterutrum, ideòqne relatio exigẽtiæ est ad cibum, vel potum indeterminatè; si enim alterutrum detur, huic actui satisfit, at si hic actus non tenderet in cibum,& potum, sed tantùm an-

tingeret alterutrum ex his non esset hic actus, sed alius. Quare in hoc actu relatio exigentiæ est ad cibum, vel potum indeterminatè, relatio verò tendentiæ est ad cibum, & potum determinatè.

19 Hæc quæ diximus de actibus elicitis voluntatis applicanda sunt appetitui innato materiæ, & causarum secundarum. vt enim dicemus in physica, materia prout potens, respicit omnes formas possibiles determinatas determinatè, potest enim recipere formã A, & formam B, & formam C. &c. ita ut hæc omnia prædicata dentur in materia, & si vel potentia ad vnicam formam materiæ deesset, non esset hæc, sed alia, cum hæc materia de sua essentia sit potentia omnia. At pro vt exigens respicit omnes formas possibiles determinatas, sed indeterminatè, & disiunctiuè, hoc est vel hanc, vel illã. Idẽ dicendum de qualibet causa secunda, negata serie effectuum; ita enim in qualibet causa datur potentia determinatè ad singulos effectus talis speciei, vt illos non exigat hic, & nunc nisi indeterminatè, & disiunctiuè. Sed de his alibi, nã non est hic locus examinandi, cuius naturæ sit quælibet relatio in particulari.

20 Asse-

20 Asserimus tamen hic quodlibet ens creatum existens aliqua relatione trascendentali determinatè respicere, quodlibet ens possibile etiam secundum illorum rationem indiuidualem; quodlibet enim ens creatum existens est potens esse cum alio quolibet indiuiduo possibili, prout tali, simile, vel dissimile in natura, maius, vel minus in perfectione &c. Imò omnis potentia, & causa naturalis, quæ prout exigens respicit suos terminos indeterminatè, prout potens est debet illos respicere determinatè, etiam quoad illorum rationem indiuidualem, cum enim opus naturæ sit opus intelligentiæ rationaliter operantis, nulla causa naturalis exigere potest aliqua indeterminatè, si quodlibet ex illis saltem pro diuersis temporibus habere non potest, aliter eius exigentia esset irrationabilis, sicuti irrationabilis esset appetitus elicitus in voluntate, quo ipsa voluntas appeteret esse materialis. Cum enim implicet voluntatem esse materialem, talis actus esset irrationabilis, cum neque indeterminatè, ac disiunctiuè appeti rationabiliter possit, quod determinatè habere est impossibile.

21 Dices non potest eadem entitas

respicere eosdẽ terminos determinatè, & indeterminatè ergo falsum est aliqua entia respicere suos terminos determinatè, prout potentia sunt; indeterminatè verò prout exigentia. Respondeo, quod eadem entitas, prout potens respiciat suos terminos determinatè, prout exigens indeterminatè, & disiunctiuè, nihil esse aliud quam quod aliqua entitas possit efficere, vel recipere determinatè aliqua, ità tamen vt à quolibet illorum sit æquè perfectibilis, in quo nullum est inconueniens, quare per analogiam ad actus vitales appetitiuos distinguimus formaliter prædicatum potentiæ, & prædicatum exigentiæ. Sicut enim actus, quo dico volo vel cibum, vel potum, habet attingere determinatè cibum, & determinatè potum, & determinatè habet quod possit illi satisfieri, vel per potum, vel per cibum, sed non habet illos appetere nisi indeterminatè, & disiunctiuè, quia æquè per alterutrum illi satisfit, ità similiter potentia materiæ habet determinatè posse, sed non nisi indeterminatè exigere formas.

22 Dices iterum nulla potentia potest esse ad omnes terminos possibiles determinatè, quia nulla potentia

potest

poteſt determinatè & ſimul omnes terminos poſſibiles efficere, vel recipere. Reſpondeo ad hoc vt potentia ſit ad omnes terminos poſsibiles determinatè non eſſe neceſſe quod habeat potentiam ſimultatis ad omnes illos ſimul efficiē-dos, cum ſatis ſit quòd habeat ſimultatem potentiæ ita vt in tali potentia ſimul detur poſſe efficere terminum A, & terminum B, ſed poſſe illos efficere non ſimul, ſed ſucceſſiuè.

23 Porrò quamuis aliquæ relationes tranſcendentales non poſſint exiſtere niſi exiſtente termino; cuiuſmodi eſt v.g. in creatura relatio dependentiæ à Deo, nulla tamen relatio tranſcendentalis conſtituitur intrinſecè per exiſtentiam termini, terminus enim reſpectu cuiuſcunque relationis tranſcendentalis eſt connotatum extrinſecum, cum ſit talis, vt ſi non intelligatur exiſtens, dummodo intelligatur exiſtens fundamentum, intelligitur tota eſſentia relationis tranſcendentalis. Hinc quamuis aliquæ relationes tranſcendentales ſint mutuæ, qualis eſt relatio actionis ad terminum, & termini ad actionem, de nullius tamen relationis tranſcendentalis ratione eſt, quod ſit mutua, ſicut enim de nullius relationis tranſcenden-

respicere eosdé terminos determinatè, & indeterminatè ergo falsum est aliqua entia respicere suos terminos determinatè, prout potentia sunt; indeterminatè verò prout exigentia. Respondeo, quod eadem entitas, prout potens respiciat suos terminos determinatè, prout exigens indeterminatè, & disiunctiuè, nihil esse aliud quam quod aliqua entitas possit efficere, vel recipere determinatè aliqua, ità tamen vt à quolibet illorum sit æquè perfectibilis, in quo nullum est inconueniens, quare per analogiam ad actus vitales appetitiuos distinguimus formaliter prædicatum potentiæ, & prædicatum exigentiæ. Sicut enim actus, quo dico volo vel cibum, vel potum, habet attingere determinatè cibum, & determinatè potum,& determinatè habet quod possit illi satisfieri, vel per potum, vel per cibum, sed non habet illos appetere nisi indeterminatè, & disiunctiuè, quia eque per alterutrum illi satisfit, ità similiter potentia materiæ habet determinatè posse, sed non nisi indeterminatè exigere formas.

22 Dices iterum nulla potentia potest esse ad omnes terminos possibiles determinatè, quia nulla potentia

potest

poteſt determinatè & ſimul omnes terminos poſſibiles efficere, vel recipere. Reſpondeo ad hoc vt potentia ſit ad omnes terminos poſsibiles determinatè non eſſe neceſſe quod habeat potentiam ſimultatis ad omnes illos ſimul efficiẽdos, cum ſatis ſit quòd habeat ſimultatem potentiæ ita vt in tali potentia ſimul detur poſſe efficere terminum A, & terminum B, ſed poſſe illos efficere non ſimul, ſed ſucceſſiuè.

23 Porrò quamuis aliquæ relationes tranſcendentales non poſſint exiſtere niſi exiſtente termino; cuiuſmodi eſt v.g. in creatura relatio dependentiæ à Deo, nulla tamen relatio tranſcendentalis conſtituitur intrinſecè per exiſtentiam termini, terminus enim reſpectu cuiuſcunque relationis tranſcendentalis eſt connotatum extrinſecum, cum ſit talis, vt ſi non intelligatur exiſtens, dummodo intelligatur exiſtens fundamentum, intelligitur tota eſſentia relationis tranſcendentalis. Hinc quamuis aliquæ relationes tranſcendentales ſint mutuæ, qualis eſt relatio actionis ad terminum, & termini ad actionem, de nullius tamen relationis tranſcendentalis ratione eſt, quod ſit mutua, ſicut enim de nullius relationis tranſcenden-

talis essentia est existentia termini, ita de nullius relationis transcendentalis essentia est, quod terminus existens aliqua reali relatione mutuò refe- ratur transcendentaliter ad fundamentum.

24 Relatio transcendentalis non potest habere nunc plures nunc pauciores terminos, cum enim sit ad terminos præscindendo ab eorum existentia, sicuti non possunt nunc plures, nunc pauciores termini esse possibiles, ita non potest relatio transcendentalis esse nunc ad plures, nunc ad pauciores terminos. Demùm pro multiplicitate terminorum dici potest relatio transcédentalis esse formaliter multiplex, alia enim formaliter loquendo est relatio, qua ignis v. g. exigit calorem, alia, qua exigit siccitatem &c.

(. s .)

SE-

SECTIO SECVNDA.

An dentur, & per quid formaliter constituantur relationes prædicamentales.

1 Sicuti nomine relationum transcendentalium intelleximus prædicata, quæ nec esse, nec concipi possunt nisi ordinata ad aliud, essentialia suo fundamento, ita nomine relationũ prædicamentalium, seu relationum cõstituentium peculiare prædicatum relationis, intelligimus prædicata, quæ nec esse, nec concipi possunt nisi ordinata ad aliud, sed accidentalia suo fundamẽto, seu illi, quod denominatur habere tale prædicatum. Sic si Petrus generet Paulum, datur verum, & reale fundamentum, ratione cuius concipiatur in Petro hoc prædicatum, quod est esse genitorem Pauli, quod prædicatum nõ concipi, ideòque nec esse potest nisi ordinatum ad Paulum, & est accidentale Petro, qui denominatur genitor, ergo hoc prædicatum est relatiuum prædicamentaliter, ergo verè datur in Petro

relatio genitoris respectu Pauli, quæ relatio genitoris non datur in Petro respectu Antichristi v. g. Idem dicendum de prædicato coëxistentis, similis & aliorum huiusmodi, quæ cum sint contingentia illi, quod dicitur coëxistens, simile &c. erunt relatiua prædicamentaliter, seu accidentaliter.

2 Hinc quælibet entitas creata existens habet aliquam relationem prædicamentalem ad aliam quamlibet entitatem creatam existentem, si enim existente A ponatur etiam existens B, A actu erit, vel simile, vel dissimile B, vel maius, vel æquale in perfectione, erit coëxistens, propinquũ, vel remotũ &c. hæc autem sunt prædicata relatiua accidentalia illi, quod denominatur actu simile, coëxistens. Sicut enim cuicunque enti est essentiale posse esse alteri simile, coëxistens &c. ità esse actu simile, vel coëxistens alteri, est accidentale, & contingens illi, quod denominatur actu simile, coëxistens &c.

3 Porro sicuti relationes transcendentales constituuntur formaliter per illud præcisè, quod dat completum fundamentum intellectui ad cõcipiendum aliquid ordinatum essentialiter ad aliud. ità relationes prædicamentales constituen-

stituentur formaliter in suo esse per illud; vel per illa præcisè, quæ dant intellectui completum fundamentum concipiendi aliquid ordinatum accidentaliter ad aliud, cum enim relatio nihil aliud sit nisi fundamentum talis conceptus comparatiui, per quod vnum comparari potest cum alio, & concipi vt ordinatum aliquo modo ad aliud, illa præcisè erunt formalia constitutiua relationis prædicamentalis, quæ sunt completum fundamentum exigitiuum talis conceptus, adeòque non est, cur aliud quidquam pro formali constitutiuo relationis requiramus. Iam verò fundamentum completum accidentale conceptus comparatiui non potest esse sola entitas illius, quod comparari, & concipi potest, vt ordinatum ad aliud, cum nihil sit sibi ipsi accidentale, ergo necessario tale fundamentum compleri debet per aliquid aliud ergo vel per vnum, vel per plura pro diuersitate relationum prædicamentalium. Quare Petrus v.g. erit genitor Pauli, non per suam solam entitatem, sed per aliquid aliud ipsi Petro accidentale, & extrinsecum, quod profecto erit, tum entitas ipsius Pauli, tum generatio, qua Petrus generat Paulum; positis enim his tribus, & præscindendo

dendo ab alio quocunque habet intellectus fundamentum concipiendi Petrū vt Patrem Pauli, illumque taliter comparandi cum Paulo. Similiter intellectus cognoscens existentiam actualem alterius mundi, per talem cognitionem habet hoc prædicatum relatiuum, & sibi accidentale, nimirum quod sit cognoscens existentiam actualem alterius mundi. Hoc autem prædicatum constituitur formaliter per entitatem ipsius intellectus, & per cognitionem de existentia alterius mundi, nec aliud quidquam requiritur. Hinc quamuis in aliquibus relationibus prædicamentalibus, qualis est relatio paternitatis, dentur fundamentum, terminus, & generatio, quæ dicitur ratio fundandi, ità vt hæc omnia sint completum fundamentum prædicati & conceptus relatiui; in alijs tamen non dantur nisi duo, quæ cum de se præcisè præbeant fundamentum talis comparabilitatis, de se præcisè sunt completum, & formale constitutiuum talis relationis prædicamentalis, si enim hæc sola ponatur, & alia quæcunque non intelligantur, habetur prædicatum relatiuum fundamento contingens, ideòque habetur formalis relatio. Quod si dicas habe-

haberi prædicatum relatiuum solum fundamentaliter. Contra est, quia id quod tu dicis esse relationem solum fundamentaliter, ego dico esse relationem formalem, cum sit impossibile dari duo alba, & non dari similitudinem, sicuti est impossibile dari duo entia, & non dari binarium entium. Quare sicuti binarium habetur per complexum duorum, ita album A esse simile albo B habetur per complexum Albi A, cum albo B, & quia existentia albi B, est accidentalis albo A, ideo similitudo albi A, quæ constituitur partialiter per existentiam albi B, est accidentalis ipsi albo A.

4 Dices existit sæpè vera relatio etiā si non existant omnia, quæ sunt completum fundamentum prædicati relatiui, datur enim vera relatio paternitatis, etiamsi præterierit generatio, quæ complet fundamentum prædicati relatiui. Ergo paternitas constituitur formaliter per modum relatiuum, qui remanserit præterita generatione. Respondent aliqui nonnullas relationes requirere quod detur de præsenti totum fundamentum comparabilitatis, alias verò relationes nequaquam. Sed contra est quia vel vis generationem esse connotatum

tatum merè extrinsecum respectu relationis paternitatis: vel vis esse intrinsecum illius constitutiuum si vis esse constitutium illius intrinsecum: Sicuti de præsenti non datur cōpletum constitutiuum, ità de præsenti non dabitur constitutum, constitutum enim dari nō potest, nisi dentur omnia constitutiua. Quod si velis generationem præteritam esse connotatū merè extrinsecum, non aliter ac paries v.g. est connotatum merè extrinsecum respectu cognitionis de pariete, eò quod siue paries intelligatur existens, siue intelligatur non existens, dummodo intelligatur existens talis cognitio, intelligitur tota essentia talis cognitionis. Contra est, quia eodem modo sequeretur quod siue intelligatur, siue nō intelligatur generatio præterita, dummodo intelligatur existens Petrus & Paulus, intelligeretur Petrus pater Pauli, quod est falsum. Præterea cur ad relationem prædicamentalem requiris terminum existentem? cum enim tam generatio, quàm terminus sit fundamentum conceptus comparatiui, & æquè constituant prædicatum relatiuum, vel vtriusque, vel neutrius existentia erit de essentia relationis. Quod si dicas dari aliquas deno-

denominationes ab aliquo, quod totum est de præsenti, alias verò partim ab aliquo de præsenti, partim ab aliquo de præterito, cuiusmodi sunt denominationes domus antiquæ, aquæ benedictæ &c. Contra est, quia sicuti non solum concipimus complexum ex rebus totaliter præsentibus, sed etiam cōplexum, ex aliquo præsenti, & aliquo præterito, ita vtrunque nominamus, & vtrique suum nomen, & denominationem imponimus, at hic non quærimus de nomine, sed de realitate relationis ad quam, vel debes requirere quod actu existat quidquid intrinsecè constituit prædicatum relatiuum, vel dicam dari posse reale prædicatum relatiuum, etiam si nihil existat de constitutiuis talis prædicati.

5 Melius ergo vniuersaliter asserendum est nunquam dari veram relationem nisi actu dentur omnia intrinsecè constitutiua talis prædicati relatiui. Ad obiectionem ergo respondendum est distinguendo duplicem relationem paternitatis, quarum tamen vtraque cōmuni nomine paternitatis appellatur; alia enim est paternitas, per quam actu Petrus v.g. generat Paulum, alia est paterni-

ternitas, per quam Petrus genuit Paulum, sicut enim sunt diuersa prædicata generare, & genuisse, ità relationes, quæ per hæc diuersa prædicata constituuntur, erunt diuersæ. Paternitas ergo, per quam Petrus v.g. actu generat Paulum constituitur per entitatem Petri, & Pauli, & per actualem generationem. Paternitas verò per quam Petrus genuit Paulum constituitur per entitatem Petri, & Pauli, & per conseruationem Pauli actu existentem, & positam intuitu, atque ad exigentiam generationis habitæ à Petro. Talis autem conseruatio iuxta ea, quæ dicemus in prædicamento actionis de alligatione actionis ad fines habet peculiare prædicatum alligationis ad generationem præteritā; sed etiam si hoc intrinsecum prædicatum non haberet, adhuc tamen hoc quod est nunc conseruari Paulum ad exigentiam generationis habitæ à Petro esset sufficiens ratio fundandi relationē paternitatis, & filiationis, siue hoc quod est poni ad exigentiam sit quid intrinsecum tali conseruationi, siuè habeatur per extrinsecum Dei decretum. Semper enim æquè habetur de facto existens totum, quod intrinsecè constituit tale prædicamentum relatiuum.

6 Quod

6 Quod si Paulus filius moriatur,& deinde miraculosè reuocetur in vitam duplici modo potest miraculum accidere, vel ita vt reuocetur in vitam ex eo quod præextiterit,& antea fuerit modo connaturali genitus, & si hoc modo resurgat æquè erit filius Petri,quia eius actio conseruatiua est intuitu generationis habitæ à Petro. Quod si reuocetur in vitam non intuitu quod præextiterit sed ita, vt Deus æquè illi vellet dare vitam, quantumuis nunquam antea extitisset: in hoc casu sicuti Paulus nullã haberet obligationem suæ vitæ præsentis alteri quam soli Deo,ità prout taliter viuens non haberet veram relationem filiationis respectu vllius hominis,sed diceretur filius Petri non per relationem realem de præsenti, sed per relationem merè secundum dici,&de præterito. Ex his autem patet Christum Dominum etiam post resurrectionem esse verè filium Beatissimę Virginis, cum eius humanitas fuerit viuificata ex meritis passionis, ideoq; intuitu quod præextiterit, nec nisi per conseruationem habitam intuitu generationis positæ à Beata Virgine.

7 Si hoc modo philosophemur longè melius possumus sustinere commu-

nem

nem sententiam, quæ ad realem relationem prædicamentalem requirit terminum existentem; cum enim per nos omnia illa debeant actu existere, quæ sunt intrinsecè constitutiua prædicati relatiui, & complent fundamentum cōceptus comparatiui, cum terminus sit ex intrinsecè cōstitutiuis relationis prędicamentalis necessario requiretur actualis existentia illius, ad hoc vt actu relatio prædicamentalis existat. Quod verò terminus, sit vnum ex intrinsecè constitutiuis relationis prædicamentalis patet;quia nulla est assignabilis relatio prædicamentalis, inqua terminus non compleat fundamentum conceptus cōparatiui, siue enim sit relatio fundata in vnitate, & numero; siue in actione, & passione(quæ duo tantum genera relationum prædicamentaliũ inferius assignabimus) semper terminus complet prædicamentũ accidētaliter relatiuum.

8 Dices quod Petrus v.g. sit cognoscens chimeram, quod sit volens studium propter honorem, sunt prædicata relatiua acidentalia ipsi Petro,nec tamē in his relationibus prædicamentalibus datur terminus existens.Ghimera enim & honor non existunt. Respondeo in his alijsque similibus distinguendum esse ter-

terminum proximum,& terminum remotum, seu terminum termini,& terminum alicuius relationis. Petrus ergo habens cognitionem de Chimera est relatiuus prędicamentaliter ad talē cognitionē quā habet;& hæc cognitio existēs est terminus proximus talis relationis similiter est relatiuus prædicamentaliter ad volitionem studij propter honorem, quæ volitio est terminus existens, Chimera verò,& honor sunt terminus termini, seu sunt terminus alterius relationis trascendentalis,cognitio enim dicit relationem transcendentalē ad chimeram; volitio ad honorem; hæ autem relationes trāscendentales non requirūt terminum existentem. Hinc Paulus genitus habēs nunc conseruationem positam intuitu generationis habitæ à Paulo habet de præsenti omnia constitutiua talis prædicati relatiui, quia licet non existat nunc generatio, hæc tamen est ratio fundandi remota, cum ratio fundandi proxima sit talis conseruatio; generatio verò præterita est terminus remotus, ad quam talis conseruatio dicit relationem transcendentalem. Relationes ergo,per quas v.g. dies hodierna dicitur similis diei hesternæ, vel Petrus dicitur Pater Pauli mortui &c. Sunt denomi-

nominationes non importantes relationem nisi secundum dici, cum existat actu totum quod complet prædicatum relatiuum, & est proxima, & completa ratio fundandi conceptum comparatiuum.

SECTIO TERTIA.

Infertur relationem prædicamentalem non constitui per modum superadditum proximæ & completæ rationi fundandi.

1 QVamuis ratio fundandi relationem significet id, quod est ratio cur fundamentum referatur ad terminum, quæ aliquando est à fundamento, & termino realiter distincta, vt diximus de relatione paternitatis, nomine tamen proximę, & completæ rationis fundandi venire potest totum id, quod proximè requiritur ad constituendum prædicatum relatiuum, & obiectiuam comparabilitatem, sic entitas Petri, & Pauli, & actualis generatio, vel conseruatio posita intuitu generationis præ-

præteritę est proximum,& completũm fundamentum prædicati relatiui paternitatis. Ex dictis ergo capite superiori infertur ad constituendam relationẽ prædicamentalem præter completam, & proximam rationem fundandi non requiri modum peculiarem relatiuum superadditum, sed relationem formaliter constitui per totum id,quod alij assignant pro completo, & proximo fundamento, quo posito resultet modus; prescindendo enim ab hoc modo superaddito, & existentibus duobus albis cũ talibus suis durationibus alligatis eidem tempori imaginario vnum existit quando existit aliud,& existit sicuti existit aliud, est enim impossibile, quod vtrunq; album habeat suam durationem correspondentem, seu alligatam eidem tempori imagnmario, & quod non coëxistant,sicuti pariter est impossibile,quod vttumque habeat talem albedinem, quin intellectus habeat fundamentum dicendi quod vnum existit, sicuti existit alterum, ideòque existat simile alteri.

2 Quod si dicas hoc non esse satis, dicam quod nunquam duo modi relatiui ratione sui præcisè coëxistant, sed quod requiratur semper alius tertius

modus

modus superadditus, ex quo deinde sequetur processus in infinitũ, nisi tandé deuenias ad duo, quæ habeant ratione sui præcisè coëxistere, si ergo in tua sententia, quia est impossibile, quod existant aliqui duo modi, & non coëxistãt; ideo illis non superaddis alium tertium modum, ita quia est impossibile, quod tales duę durationes existant quin coëxistant, non erit alius modus coëxistentiæ superaddendus. Præterea sępè non potest assignari subiectum modi relatiui, nam denarius hominum estęqualis denario equorum, ideòque ad illum relatiuus, in quo ergo homine recipitur modus relatiuus æqualitatis, certè cum non sit maior ratio de vno quam de alio vel in nullo, vel in omnibus recipietur. Si ergo dicas, æqualitatem haberi per decem modos, iam tu explicas etiam relationem per complexum plurium, adeoque in tua etiam sententia ęqualitas non erit vnicus simplex modus, sed omnes illi decem modi simul constituent æqualitatem. Si verò dicas denarium hominum esse æqualem denario equorum merè per relationem secundum dici. Contrà est quia ego etiam dicam, lignum bipalmare esse æquale alteri ligno bipalmari per rela-

relationem merè secundum dici, imò si ita respondeas nullum deinde peculiare argumentum habebis ad probandam aliam relationem realem, si enim in denario equorum datur fundamentum, terminus, & ratio fundandi, nec tamen datur vera relatio, cur dabitur in alijs? Dices quia in denario sequeretur absurdum illud, quod non esset assignabile, in quo homine modus relatiuus reciperetur. Sed contra est, quia cum nihil desit de requisitis prò vera relatione, & non sequatur absurdum nisi admisso modo relatiuo, hic potius erit negandus & explicanda relatio, sicuti nos explicamus, & nullum profectò sequetur absurdum. Denique admissis his modis relatiuis multa sequentur valdè difficilia quod nimirũ dealbato vno pariete v. g. Romæ, imò facta minima alicuius corporis mutatione consurgat in quolibet alio corpore per totũ mundũ modus relatiuus similitudinis, vel dissimilitudinis &c. quęnam autem erit horum modorum causa, sanè quæcunque assignetur vel operabitur, seu determinabit in distans, vel aduocanda erit per machinam causa prima.

3 Dices primò negatis modis rela-

 tiuis

tiuis non posset explicari quid sit simile in communi. Sed contrà est quia etiam admissis modis explicandum est quid sit simile in communi fundamentaliter; illud ergo, quod tu dixeris esse simile in communi fundamentaliter, dicam ego esse simile in communi formaliter, cum per illud ego dicam constitui relationem formaliter, per quod tu dicis cōstitui solū fūdamētaliter. Sed directè, respondeo simile in cōmuni esse duo qualia talis naturæ, vt quodcunque prædicatum essentiale affirmetur de vno affirmari possit de alio, vel esse duo qualia, quæ in nobis imperfectè cognoscentibus producere possint cognitiones, per quas difficilè discernantur, seù quæ possint à nobis in vnica cognitione confundi.

4 Dices secundò, negatis modis relatiuis sequeretur, quod qui desiderat suos mores dissimiles moribus prauis alterius, desideraret ipsos mores prauos alterius, quod est falsum. Sed contra est primò, quia admissis modis adhuc dici non posset, quod in casu posito desideraretur modus relatiuus dissimilitudinis, illud enim, quod desideratur est quid liberum, honestum, & formaliter placens Deo. Modus autem relatiuus ne-

necessariò resultans non est huiusmodi. Sed directè respondeo desiderari mores dissimiles moribus prauis alterius non absolutè, sed ex suppositione, quod mores alterius vel existant; vel sint extituti praui. Quomodo enim possem determinari ad volendos meos mores dissimiles moribus Antichristi, nisi scirẽ eius mores futuros esse prauos? Facta ergo suppositione talium morum, quos non desidero, sed detestor, desidero deinde meos mores bonos, qui positi habeant prædicatum dissimilitudinis partialiter à moribus prauis alterius.

5 Dices tertiò, Possunt duæ durationes correspondentes eidem tempori imaginario comprehensiuè cognosci absque eo quod intellectus certificetur de illarum coëxistentia, ergo illarum coëxistentia est prædicatum reale distinctum ab entitate vtriusque. Respondeo prædicatum coëxistentiæ, quia est partim in vna duratione, partim in alia, non esse cognoscibile per cognitionem etiam comprehensiuam vnius tãtùm durationis, quia si per cognitionẽ vnius tantùm durationis cognosceretur tota coëxistentia plus in tali duratione cognosceretur, quã in illa contineatur. Sic si sit pondus mille librarũ,

quod trahi nõ possit nisi à duobus; potẽtia cõpleta tractiuà huius põderis nõ est quid realiter distinctum à viribus vnius, & à viribus alterius, sed est partim in vno, partim in alio, ideòque potentia completa tractiua ponderis non est cognoscibilis per comprehensionem virium vnius tantum, sed per vnicam cognitionem indiuisibiliter cognoscentem vires vnius, & alterius. Quare distinguo antecedens obiectionis propositæ: possunt duæ illæ durationes cõprehensiuè cognosci per cognitionem comprehensiuam indiuisibiliter attingẽtem vtramque cognitionem, absque eo quod intellectus certificetur de illarum coëxistentia nego antecedens, per duplices cognitiones comprehẽsiuas, quarum quælibet seorsim attingat vnam tantum ex illis durationibus concedo antecedens, & nego consequentiam; coëxistentia enim non est prædicatum distinctum ab entitate vtriusque, licet ab entitate cuiusque ex illis seorsim sit distinctum inadæquatè, nam hoc tum alibi tum sectione prima huius capitis num. 14. reiecimus, vidimus enim quod non possit ex præcisa cognitione causæ creatæ cognosci adæquatè vllum prædicatum effectus, ex eo quod plus

in

in causa cognosceretur, quã in illa continеatur. Quod in exemplo paulo ante allato manifestè patet; potentia enim completa tractiua ponderis vt mille, non est cognoscibilis per cognitionem virium vnius tantum, sed per cognitionem attingentem indiuisibiliter vires duorum. Adde hoc etiam dicendum esse ab aduersarijs, nam si in duabus durationibus resultat modus coëxistétiæ dabitùr completum fundamentum, ad quod talis modus resultet. Quod completum fundamentum, cum sit vtraque duratio, non erit cognoscibile, per duas cognitiones, quarum vna vnam, altera alteram durationem attingat, sed per vnicam cognitionem attingentem vtramque durationem indiuisibiliter.

6 Dices quartò, Omnis vera perfectio debet esse adæquatè intrinseca rei habenti talem perfectionem, sed cognitionem esse veram,& conformem obiecto est vera perfectio ipsius cognitionis, ergo debet esse illi adæquatè intrinseca, quod habere non potest sine modo relatiuo conformitatis. Sed contra est, quia vel ex hoc capite negandi sunt modi relatiui superadditi, ne dicamus veritatem esse adæquatè intrinsecam

cognitioni veræ, vt enim suo loco dicemus, si veritas esset adæquatè intrinseca cognitioni veræ, Angelus comprehēdens suas cognitiones, dum formaret iudicium affirmatiuum, vel negatiuum de secretis cordium, videret in tali iudicio, vel in modo superaddito, illi intrinseco, veritatem, vel falsitatem talis iudicij, ideòque pertingeret ad cognoscenda secreta cordium, quod Angelo non est tribuendum. Omnes ergo debemus dicere perfectionem veritatis non haberi formaliter per modum relatiuī superadditum, sed per entitatem cognitionis, & existentiam obiecti eo modo, quo per cognitionem enunciatur. Et quidem, si spectemus prædicata entitatiua iudicij veri, & iudicij falsi, vtrumque est actus vitalis, spiritualis &c. Ideòque secundum prædicata merè entitatiua vtriusque iudicij non plus ab vno, quam ab alio intellectus perficitur: in tantum ergo à iudicio vero magis perficitur intellectus, quam à falso, quia vt dicemus in lib. Perihermen. iudicium verum est effectus potentiæ, quæ antecedenter potuit melius penetrare terminos, vel alia motiua, à quibus determinaretur deinde ad iudicium non falsum, sed verum. Præ-

terea

terea à iudicio vero plus intellectus perficitur, quam à falso, quia, ex suppositione quod existat obiectum, sicuti per iudicium enunciatur, determinari potest intellectus ad operandum longè diuerso modo, ac determinaretur, si haberet iudicium falsum, si enim verè affirmet v. g. foueam esse in via, determinabitur ad illam fugiendam, quomodo non determinaretur, si falsò negasset foueam esse in via, sed hæc maior perfectio competit cognitioni veræ, vt patet, partialiter ab obiecto. Hinc aliquis si sit ipse solus potest non esse noxius, eo quod non sit sufficiens de se solus inferre malum, sed ille idem cum alio potest esse malus, quatenus ab vtroque malum aliquod fieri potest; Hinc pariter bene explicatur quid sit pulchritudo; talia enim colorata habentia tales vbicationes, & tantam extensioné sunt pulchra, eo quod positis talibus códitionibus sint apta causare talem sensationem iucundam. Et quidem hoc idem dici ab omnibus debet de veritate fundamentali, seu de fundamento modi, si hic daretur, quæ veritas fundamentalis procul dubio est perfectio; idem de fundamentali pulchritudine &c.

7 Dices quintò, si duo alba vt quatuor ambo fiant alba vt sex, crescit albedo & non crescit similitudo; ergo similitudo non constituitur per solas tales entitates duorum alborum. Respondeo distinguo antecedens non crescit similitudo formaliter concedo antecedens, non crescit similitudo materialiter nego antecedens, & consequentiam. Crescit enim similitudo materialiter, quia crescit materia illa, quæ potest in vnica cognitione cōfundi, sed non crescit similitudo formaliter, quia æquè potest in vnica co nitione æquè confusa confundi. Quia ergo per crescere similitudinem non intelligimus, quod crescant entia illa, quæ sunt similia, sed quod crescant in ordine ad effectum illum, qui præstari potest ab entibus illis, quæ sunt similia, cū idem effectus præstari possit à duobus albis vt duo, & à duobus albis vt sex, ideo non dicitur crescere similitudo formaliter, & in communi modo loquendi, licet bene dici possit crescere similitudo materialiter. Pariter si supponatur vnum album esse vt sex, aliud verò vt duo, quo plus de albedine tollitur ab albo vt sex, eò plus crescit similitudo formaliter, licet decrescat simili-

militudo materialiter, quia quò plus decrescit aliquid ex ijs, quæ constituũt similitudinem formalem; eò plus crescit similitudo formaliter, quia fiunt magis potentia confundi in vnica cognitione; sicut enim aliqua prædicatà potentialia crescunt per additionem, ità aliqua crescunt per detractionem, in casu autem nostro, quò plus tollitur de albedine vt sex, eò magis crescit prędicatum potentiale, per quod vtrumque album potest in vnica cognitione confundi, ideò que per decrementum albedinis crescit similitudo formaliter.

8 Dices secundò relatio vt relatio refertur ad terminum, ergo relatio vt relatio non potest constitui per terminum, sed constitutiuum relationis debet esse quid adæquatè distinctum à termino, quod propterea esse possit ad terminum. Sed contra, quia idem in alijs dicendum est ab omnibus, nam licet plura vniantur per vnionem distinctam, deuenire tamen debemus, ne detur processus in infinitum ad aliquid saltem modale, quod se ipso vniatur alteri: in hoc ergo fieri potest simile argumentum tali pacto. Vnitum vt vnitum est alteri vnitum, ergo vnitum vt vnitum non potest constitui neque par-

tialiter per terminum cui vnitur. Quare ad vtrumque directè respondendum est, quod etiam si vnitum vt vnitum, & relatiuum, vt relatiuum sit alteri vnitum, & relatiuum, possit tamen terminus esse ratio saltem partialis cur aliud illi vniatur, & similiter terminus possit esse partialis ratio, cur fundamentum referatur ad ipsum terminum.

9 Ex eo quod negemus modum relatiuum superadditum, non tollimus veras relationes reales, sicuti tollebat Zeno, cum enim in obiecto agnoscamus nullo intellectu cogitante fundamentum conceptus relatiui, nullo intellectu cogitante dicimus dari relationes reales. Dum verò explicamus relationem prædicamentalem per complexum plurium non confundimus cõnotatiua cum relatiuis, quamuis enim omnia relatiua sint entia connotatiua, non tamen omnia cõnotatiua sunt realiter relatiua, si enim terminus nòn existat, vel desit aliquid aliud constituens prędicatum relatiuũ, nõ dabuntur relatiua, nisi merè secundum dici. Demum ad hoc, vt relatio prædicamentalis constituat vnum prędicamentum peculiare, non est necesse, quod sit quid

verè

verè ſimplex, ſed quod importetur vt quid ſimplex, itaut id, quod importat in recto ſit quid vnum; ſic habitus cõſtituit vnum prædicamentum, quia in recto non importat niſi vnum. Et quãuis relatio prædicamentalis conueniat alijs prædicamentis, adhuc tamen conſtituit peculiare prædicamentum, quia ad diuerſitatem prædicamentorum ſufficit deſtinctio formalis, vt patet in actione, & paſſione, quæ conſtituunt duo prædicamenta, quamuis non differant niſi formaliter.

10 Et vt hic etiam alias de relatione prædicamentali ſententias breuiter reijciamus; ex ipſo conceptu relationis prædicamentalis conſtat non poſſe illam eſſe adæquatè identificatam cum ſola entitate fundamenti, ſi enim relatio prædicamentalis non ex alio capite diſtingui poteſt à tranſcendentali, quam ex eo, quod ſola prædicamentalis ſit accidentalis fundamento, non poteſt hæc cum ſola entitate fundamenti adæquatè identificari, ſicuti relatio tranſcendentalis, quia eſt eſſentialis entitati fundamenti, cum illa adæquatè identificatur. Confirmatur primò, entitas Petri v. g. eſt contingenter Pater, ergo entitati Petri eſt contingens

esse Patrem, sed entitati Petri non est contingens habere talem entitatem, ergo quod entitas Petri habeat talem entitatem, & quod habeat paternitatem, non sunt idem realiter. Confirmatur secundò, pereunte Paulo v. g. filio, perit relatio paternitatis in Petro patre, etiam si nihil de entitate Petri pereat, ergo paternitas non erat adæquatè identificata cum sola entitate Petri.

11 Dices pereunte termino perire relationem in fundamento quoad denominationem, non verò quoad realitatem. Sed contra est quia si vis relationem perire solum quoad denominationem, eò quod solum pereat hoc nomen paternitatis, reipsa mortuo Paulo adhuc Petrus habebit totam paternitatem, quam habebat prius, licet miserit solum nomen paternitatis, sed hoc est falsũ, quia ideo nõ potest amplius verè nominari pater, quia perijt fundamentum talis nominis, assigna ergo quid in Petro periernt, profectò cum nihil in illo perierit, sola entitas Petri non erat adæquatè id, cui debebatur denominatio patris. Dum verò dicis perire paternitatem quoad conceptibilitatem, vel loqueris de conceptibilitate formali,

seu

seu de actu intellectus, & nihil dicis, quia non loquimur de meris conceptibus, sed de reali eorum fundamento, vel loqueris de conceptibilitate obiectiua, & cum pereunte Paulo nihil pereat de Petro nihil de conceptibilitate obiectiua peribit in ipso Petro, ideòque mortuo filio erit æquè pater, ac antea, quod est falsum.

SECTIO QVARTA.

Reliquæ quæstiones de relatione prædicamentali.

1 RElatio prædicamentalis ad multiplicationem numericam terminorum, quamuis multiplicetur inadæquatè quia multiplicatur terminus, qui est partiale constitutiuum relationis, simpliciter tamen loquendo non est dicendum, quod multiplicetur, quia in concretis saltem accidentalibus, cuiusmodi sunt esse Patrem, esse similem, & cætera prædicamentaliter relatiua, quoties non multiplicatur rectum, pro quo concreta accidentalia supponunt, non dicitur multiplicari concretum, sic

qui habet tres vestes non dicitur nisi vnus vestitus, & si in eodem subiecto ponerentur tres albedines, non esset nisi vnum album. Confirmatur ex communi locutione etiam sacrarum litterarum: Abraham enim non dicitur Patres, sed pater multarum gentium, neque dicitur Matres, sed Mater filiorum Zebedęi.

2 Dices relatio prædicamẽtalis importat indiuisibiliter fundamentum, & terminum, sicuti binarium importat indiuisibiliter duo, sed Petrus v. g. cum Paulo, & idem Petrus cum Ioanne non est vnum binarium sed sunt duo binaria ergo pariter Petrus cum vno filio, & idem Petrus cum alio filio non vnam sed duas constituet paternitates. Respõdeo disparitatem esse, quia binarium importat quidem indiuisibiliter duo, sed ambo in recto, paternitas verò importat vnũ in recto, & aliud in obliquo ex quo fit vt multiplicato obliquo non multiplicetur relatio; neq; obstat quod paternitas sit ad hos terminos determinatè, nam etiam vestitus respicit has vestes determinatè nec tamen pro multiplicatione vestium multiplicatur vestitus.

3 Porrò pro diuersitate specifica

termi-

terminorum relatio diuersificatur, non aliter, ac pro diuersitate specifica formarum accidetalium diuersificantur concreta accidentalia; sic paries dicitur albus, & frigidus, & Petrus dicitur Pater Pauli, & dissimilis ligno. Ratio autem cur pro diuersitate solùm specifica terminorum diuersificetur relatio est, quia de diuersitate merè numerica, & materiali, non designabili nisi negatiuè, vt diximus vbi de differentia specifica, non habetur ratio, ideoque diuersitas terminorum merè numerica neque multiplicat, neque diuersificat relationem.

4 Relatio prædicamentalis terminatur ad absolutum formaliter, formaliter inquam non realiter: realiter enim loquendo terminus cuiusque relationis prædicamentalis est aliqua relatione prædicamentali correlatiuus ad fundamentum, vt supra probauimus, sed cum hoc benè stat, quod relatio prædicamentalis dicenda sit terminari ad absolutum formaliter, ad illum enim formatiter terminatur, quod est ratio formalis terminandi relationem, seu quod de se præcisè accepum est ratio cur fundamentum habeat tale prædicatum relatiuum sed terminus præcisè secundum sua prædicata absoluta est ratio

tio cur fundamentum habeat tale prędicatum relatiuum; ergo &c. Minor probatur, quia per hoc præcisè quod concipiamus à Petro generari Paulũ secũdũ prædicata absoluta ipsius Pauli, etiam si Paulus non esset mutuò relatiuus ad Petrum, adhuc haberemus totum constitutiuum paternitatis. Sic in sententia negante Deum mutuò referri ad craturas per hoc pręcisè, quod intelligatur Deus secundum sua prædicata absoluta intelligitur terminus relationis quam creaturæ habent ad ipsum Deum.

5 Hoc ipsum intelligendum etiam est de relatione transcendentali, quia per hoc præcisè, quod concipiatur cognitio v.g. de pariete habetur conceptus relationis transcendentalis, quam habet cognitio ad parietem, etiam si paries qui est terminus talis relationis non importetur sub formali conceptu relatiui. Neque contra hoc facit paritas ducta à relationibus in diuinis, quia in diuinis, illud solùm est ratio formalis potens formare relationem, quod est in fundamento realiter distinctum, nihil autem realiter distinctum est in diuinis, nisi quod est relatiuum; Cum ergo in creatis etiã prædicata absoluta sint realiter distin-

distincta à fundamento, poterit terminus secundũ prædicata absoluta esse formalis terminus relationis. Verum quidem est quod etiam in creatis, dicimus Patrem esse filij Patrem, sed hinc non sequitur, quod terminus paternitatis sit quid relatiuum formaliter, tunc enim solum dicimus Patrem esse filij Patrem, quando volumus assignare terminum sub conceptu formali correlatiui, cæterum vt assignetur id, quod est ratio formalis terminandi paternitatem seu id, quod prçcisè sufficit ad habendum prædicatum paternitatis satis est, si assignemus terminum secundum prędicata absoluta.

6 Potest vna relatio fundare aliam, vna enim paternitas est similis alteri paternitati, ideoque vna relatio paternitatis est fundamentum alterius relationis similitudinis. Cum enim non minus fundamentum habeamus comparandi vnum album cum alio albo, quam vnã paternitatem cum alia, & cum æquę possint duæ paternitates confundi in conceptu communi paternitatis, quam duo alba in conceptu communi albi, tam duæ paternitates, quam duo alba erunt similia. Neque verò ex hoc sequetur processus in infinitum, cum enim

nim relatio prædicamentalis habeatur per complexum, & combinationem plurium existentium, sicut non possunt existere nisi finita, neque ex finitis possunt fieri combinationes nisi finitæ, ita ex finitis non possunt haberi infinitæ relationes.

7 Bene diuiditur relatio prædicamētalis in relationes fundatas in *actione*, & passione, & in relationes fundatas in vnitate & numero, seu in conuenientia, & disconuenientia, quæ enim conueniunt dicuntur habere vnitatem, quia in vnica cognitione confundi possunt. Rursus relatio fundata in vnitate, alia est relatio identitatis, & hæc est inter ea, quorum substantia est vna, seu quæ conueniunt in substantia, & entitate. Alia est relatio ęqualitatis, quæ est inter ea, quorum quantitas vna; alia similitudinis, & hæc datur inter ea, quorum qualitas vna; relationes autem his oppositę fundatæ in numero, seu in disconuenientia sunt relationes diuersitatis, inæqualitatis, dissimilitudinis. Præterea relationes etiam coëxistentiæ, & contiguitatis fundantur in vnitate, & illa datur inter ea, quæ habent similes durationes, seu durationes correspondentes etiam tempori imaginario, hæc ve-

verò inter ea quæ habent vbicationes similes, seu correspondentes eidem spatio imaginario. Relationes fundatæ in actione, & passione, vel sunt inter ea, inter quæ datur rigorosa actio, & passio, vel inter ea, in quibus datur quasi actio & passio, & talis est relatio Magistri ad discipulum, serui ad Dominum &c.

8 Relationes quæ fundantur in ratione mensuræ, & mensurati sunt ex genere suo transcendentales, quia sunt suo fundamento essentiales, sic essentiale est visioni, vel cognitioni de pariete, v.g. mensurari à pariete, siue enim existat, siue non existat paries, si intelligatur existere hæc visio, & hęc cognitio, existet visio, & cognitio de pariete. Dixi has relationes esse ex genere suo transcendentales, quia si accipiantur simul cum termino existente, constituũt simul cum illo aliquam relationem prædicamentalem, sic existente pariete cognitio de pariete erit ipsi parieti conformis in ratione imaginis, & hæc actualis conformitas est relatio prædicamentalis. Verum quidem est relationes fundatas in mensura & mensurato fuisse ab Aristotele recensitas simul cũ relationibus prædicamentalibus. Sed hoc non obstat, quia Aristoteles omnia

ge-

genera relationũ voluit enumerare nō curans distinguere inter transcendentales,& prædicamentales.

9 Summum genus respectu omnium relationum tam transcendentalium, quam prædicamentalium est ens seu relatio realis. Hic enim conceptus est perfectè præcisus à differentijs, à quibus, immediatè diuiditur, cum enim relatio realis alia sit essentialis, alia accidentalis, per has differentias non certificamur formaliter de relatiuo reali, quamuis enim per conceptum accidentalis, & essentialis certificemur de ratione relatiui quia omne accidentale est formaliter alicui accidentale, non tamen certificamur de ratione relatiui realis. Disputamus enim vtrum id, quod est accidentale alteri dicat realem relationem ad id, cui est accidentale an verò relationem merè secundum dici. Vide ea quæ diximus distinct. 4. *vbi* egimus de præcisione entis realis; est enim hic par ratio, sicut enim licet ratio entis latissimè accepti non *perfectè* præscindat à suis differentijs, ratio tamen entis realis perfectè *præscindit* à perseitate, & inaleitate; *Ita licet ratio* relatiui, *vt sic* nō perfectè pręscindat, ratio tamē relatiui realis perfectè pręscindit ab essentiali,

tiali, & accidentali, eò quod tam de perſeitate, & inaleitatè diſputamus, vtrum ſit ens reale; quam diſputemus de eſſentiali, & accidentali, vtrum importent realem relationem.

10 Summum genus reſpectu ſolarum relationum prædicamentalium eſt ens reale ad aliud contingenter, ſeu relatio realis contingens, hoc autem genus diuidetur in ſuas immediatas differentias, ſi dicamus relationem realem contingentem aliam eſſe fundatam in vnitate, & numero; aliam, in actione, & paſſione. Et licet veritas, ſeu conuenientia de ſuo conceptu ſit quid relatiuum, præſcindit tamen à conceptu generis aſſignati: tum quia de ratione conueniētiæ non eſt importare formaliter relationem realem, tum quia neque de illius conceptu eſt importare formaliter relationem contingentem, quare conceptus à nobis aſſignatus erit rigorosè genericus; neque obſtat quod conceptus relatiui importet formaliter duo, nam importat quidem duo, ſed vnum in recto aliud in obliquo, & ſicuti animal, hoc eſt principium ſenſationis eſt genus, quia licet importet duo, vnum tamen importat ſolum in recto nec poſſumus ex vi talis cōceptus dicere vtrū de-

esse Patrem, sed entitati Petri non est contingens habere talem entitatem, ergo quod entitas Petri habeat talem entitatem, & quod habeat paternitatem, non sunt idem realiter. Confirmatur secundò, pereunte Paulo v. g. filio, perit relatio paternitatis in Petro patre, etiam si nihil de entitate Petri pereat, ergo paternitas non erat adæquatè identificata cum sola entitate Petri.

11 Dices pereunte termino perire relationem in fundamento quoad denominationem, non verò quoad realitatem. Sed contra est quia si vis relationem perire solum quoad denominationem, eò quod solum pereat hoc nomen paternitatis, reipsa mortuo Paulo adhuc Petrus habebit totam paternitatem, quam habebat prius, licet miserit solum nomen paternitatis, sed hoc est falsũ, quia ideo nõ potest amplius verè nominari pater, quia perijt fundamentum talis nominis, assigna ergo quid in Petro periert, profectò cum nihil in illo perierit, sola entitas Petri non erat adæquatè id, cui debebatur denominatio patris. Dum verò dicis perire paternitatem quoad conceptibilitatem, vel loqueris de conceptibilitate formali,

seu

ſeu de actu intellectus, & nihil dicis, quia non loquimur de meris conceptibus, ſed de reali eorum fundamento, vel loqueris de conceptibilitate obiectiua, & cum pereunte Paulo nihil pereat de Petro nihil de conceptibilitate obiectiua peribit in ipſo Petro, ideòque mortuo filio erit æquè pater, ac antea, quod eſt falſum.

SECTIO QVARTA.

Reliquæ quæſtiones de relatione prædicamentali.

1 Relatio prædicamentalis ad multiplicationem numericam terminorum, quamuis multiplicetur inadæquatè quia multiplicatur terminus, qui eſt partiale conſtitutiuum relationis, ſimpliciter tamen loquendo non eſt dicendum, quod multiplicetur, quia in concretis ſaltem accidentalibus, cuiuſmodi ſunt eſſe Patrem, eſſe ſimilem, & cætera prædicamentaliter relatiua, quoties non multiplicatur rectum, pro quo concreta accidentalia ſupponunt, non dicitur multiplicari concretum, ſic qui

qui habet tres vestes non dicitur nisi vnus vestitus, & si in eodem subiecto ponerentur tres albedines, non esset nisi vnum album. Confirmatur ex communi locutione etiam sacrarum litterarum: Abraham enim non dicitur Patres, sed pater multarum gentium, neque dicitur Matres, sed Mater filiorum Zebedęi.

2 Dices relatio prædicamẽtalis importat indiuisibiliter fundamentum, & terminum, sicuti binarium importat indiuisibiliter duo, sed Petrus v. g. cum Paulo, & idem Petrus cum Ioanne non est vnum binarium sed sunt duo binaria ergo pariter Petrus cum vno *filio*, & idem Petrus cum alio *filio* non vnam sed duas constituet paternitates. Respõdeo disparitatem esse, quia binarium importat quidem indiuisibiliter duo, sed ambo in recto, paternitas verò importat vnũ in recto, & aliud in *obliquo* ex quo fit vt multiplicato obliquo non multiplicetur relatio; neq; obstat quod paternitas sit ad hos terminos determinatè, nam etiam vestitus *respicit has* vestes determinatè nec tamen pro multiplicatione vestium multiplicatur vestitus.

3 Porrò pro diuersitate specifica termi-

terminorum relatio diuersificatur, non aliter, ac pro diuersitate specifica formarum accidẽtalium diuersificantur concreta accidentalia, sic paries dicitur albus, & frigidus, & Petrus dicitur Pater Pauli, & dissimilis ligno. Ratio autem, cur pro diuersitate solùm specifica terminorum diuersificetur relatio est, quia de diuersitate merè numerica, & materiali, non designabili nisi negatiuè, vt diximus vbi de differentia specifica, non habetur ratio, ideoque diuersitas terminorum merè numerica neque multiplicat, neque diuersificat relationem.

4 Relàtio prædicamentalis terminatur ad absolutum formaliter, formaliter inquam non realiter: realiter enim loquendo terminus cuiusque relationis prædicamentalis est aliqua relatione, prædicàmentali correlatiuus ad fundamentum, vt supra probauimus, sed cum hoc benè stat, quod relatio prædicamentalis dicenda sit terminari ad absolutum formaliter, ad illum enim, formatiter terminatur, quod est ratio formalis terminandi relationem, seu quod de se præcisè accepum est ratio cur fundamentum habeat tale prædicatum relatiuum sed terminus præcisè secundum sua prædicata absoluta est ratio

tio cur fundamentum habeat tale prędicatum relatiuum; ergo &c. Minor probatur, quia per hoc præcisè quod concipiamus à Petro generari Paulũ secũdũ prædicata absoluta ipsius Pauli, etiam si Paulus non esset mutuò relatiuus ad Petrum, adhuc haberemus totum constitutiuum paternitatis. Sic in sententia negante Deum mutuò referri ad craturas per hoc pręcisè, quod intelligatur Deus secundum sua prædicata absoluta intelligitur terminus relationis quam creaturæ habent ad ipsum Deum.

5 Hoc ipsum intelligendum etiam est de relatione transcendentali, quia per hoc præcisè, quod concipiatur cognitio v.g. de pariete habetur conceptus relationis transcendentalis, quam habet cognitio ad parietem, etiam si paries qui est terminus talis relationis non importetur sub formali conceptu relatiui. Neque contra hoc facit paritas ducta à relationibus in diuinis, quia in diuinis, illud solùm est ratio formalis potens formare relationem, quod est in fundamento realiter distinctum, nihil autem realiter distinctum est in diuinis, nisi quod est relatiuum; Cum ergo in creatis etiã prædicata absoluta sint realiter distin-

distincta à fundamento, poterit terminus secundũ prædicata absoluta esse formalis terminus relationis. Verum quidem est quod etiam in creatis, dicimus Patrem esse filij Patrem, sed hinc non sequitur, quod terminus paternitatis sit quid relatiuum formaliter, tunc enim solum dicimus Patrem esse filij Patrem, quando volumus assignare terminum sub conceptu formali correlatiui, cæterum vt assignetur id, quod est ratio formalis terminandi paternitatem seu id, quod pręcisè sufficit ad habendum prædicatum paternitatis satis est, si assignemus terminum secundum prędicata absoluta.

6 Potest vna relatio fundare aliam, vna enim paternitas est similis alteri paternitati, ideoque vna relatio paternitatis est fundamentum alterius relationis similitudinis. Cum enim non minus fundamentum habeamus comparandi vnum album cum alio albo, quam vnã paternitatem cum alia, & cum æquę possint duæ paternitates confundi in conceptu communi paternitatis, quam duo alba in conceptu communi albi, tam duæ paternitates, quam duo alba erunt similia. Neque verò ex hoc sequetur processus in infinitum, cum enim

nim relatio prædicamentalis habeatur per complexum, & combinationem plurium exiſtentium, ſicut non poſſunt exiſtere niſi finita, neque ex finitis poſſunt fieri combinationes niſi finitæ, ita ex finitis non poſſunt haberi infinitæ relationes.

7 Bene diuiditur relatio prædicamẽtalis in relationes fundatas in actione, & paſſione, & in relationes fundatas in vnitatè & numero, ſeu in conuenientia, & diſconuenientia, quæ enim conueniunt dicuntur habere vnitatem, quia in vnica cognitione confundi poſſunt. Rurſus relatio fundata in vnitate, alia eſt relatio identitatis, & hæc eſt inter ea, quorum ſubſtantia eſt vna, ſeu quæ conueniunt in ſubſtantia, & entitate. Alia eſt relatio ęqualitatis, quæ eſt inter ea, quorum quantitas vna; alia ſimilitudinis, & hæc datur inter ea, quorum qualitas vna; relationes autem his oppoſitę fundatæ in numero, ſeu in diſconuenientia ſunt relationes diuerſitatis, inæqualitatis, diſſimilitudinis. Præterea relationes etiam coëxiſtentiæ, & contiguitatis fundantur in vnitate, & illa datur inter ea, quæ habent ſimiles durationes, ſeu durationes correſpondentes etiam tempori imaginario, hæc ve-

verò inter ea quæ habent vbicationes similes, seu correspondentes eidem spatio imaginario. Relationes fundatæ in actione, & passione, vel sunt inter ea, inter quæ datur rigorosa actio,& passio, vel inter ea,in quibus datur quasi actio & passio, & talis est relatio Magistri ad discipulum, serui ad Dominum &c.

§ Relationes quæ fundantur in ratione mensuræ, & mensurati sunt ex genere suo transcendentales, quia sunt suo fundamento essentiales,sic essentiale est visioni, vel cognitioni de pariete, v.g. mensurari à pariete,siue enim existat, siue non existat paries, si intelligatur existere hæc visio, & hęc cognitio, existet visio, & cognitio de pariete. Dixi has relationes esse ex genere suo transcendentales, quia si accipiantur simul cum termino existente, constituũt simul cum illo aliquam relationem prædicamentalem, sic existente pariete cognitio de pariete erit ipsi parieti conformis in ratione imaginis, & hæc actualis conformitas est relatio prædicamentalis. Verum quidem est relationes fundatas in mensura & mensurato fuisse ab Aristotele recensitas simul cũ relationibus prædicamentalibus. Sed hoc non obstat, quia Aristoteles omnia ge-

genera relationũ voluit enumerare nõ curans distinguere inter transcendentales,& prædicamentales.

9 Summum genus respectu omnium relationum tam transcendentalium, quam prædicamentalium est ens seu relatio realis. Hic enim conceptus est perfectè præcisus à differentijs, à quibus, immediatè diuiditur, cum enim relatio realis alia sit essentialis, alia accidentalis, per has differentias non certificamur formaliter de relatiuo reali, quamuis enim per conceptum accidentalis, & essentialis certificemur de ratione relatiui quia omne accidentale est formaliter alicui accidentale, non tamen certificamur de ratione relatiui realis. Disputamus enim vtrum id, quod est accidentale alteri dicat realem relationem ad id, cui est accidentale an verò relationem merè secundum dici. Vide ea quæ diximus distinct. 4. *vbi egimus de præcisione entis realis; est enim hic par ratio, sicut enim licet ratio entis latissimè accepti non perfectè præscindat à suis differentijs, ratio tamen entis realis perfectè præscindit à perseitate, & inaleitate; Ita licet ratio relatiui, vt sic nõ perfectè prescindat, ratio tamẽ relatiui realis perfectè prescindit ab essentiali,*

tiali,

tiali, & accidentali, eò quod tam de perseitate, & inaleitatè disputamus, vtrum sit ens reale; quam disputemus de essentiali, & accidentali, vtrum importent realem relationem.

10 Summum genus respectu solarum relationum prædicamentalium est ens reale ad aliud contingenter, seu relatio realis contingens, hoc autem genus diuidetur in suas immediatas differentias, si dicamus relationem realem contingentem aliam esse fundatam in vnitate, & numero; aliam, in actione, & passione. Et licet veritas, seu conuenientia de suo conceptu sit quid relatiuum, præscindit tamen à conceptu generis assignati: tum quia de ratione conueniētiæ non est importare formaliter relationem realem, tum quia neque de illius conceptu est importare formaliter relationem contingentem, quare conceptus à nobis assignatus erit rigorosè genericus; neque obstat quod conceptus relatiui importet formaliter duo, nam importat quidem duo, sed vnum in recto aliud in obliquo, & sicuti animal, hoc est principium sensationis est genus, quia licet importet duo, vnum tamen importat solum in recto nec possumus ex vi talis cōceptus dicere vtrū de-

detur vnum,vel plura animalia, ità cóceptus relatiui realis contingenter erit genericus, quia importat vnũ tantum in recto, nec possumus ex vi huius conceptus dicere Vtrum detur vnum, vel plura huiusmodi relatiua.

CAPVT SEXTVM.

De prædicamentis actionis, & passionis.

SECTIO PRIMA.

Quid sint, & quomodo inter se differant actio, & passio.

1 ACTIO definitur ab Aristotele *Actus in hoc, prout ab hoc*; Passio verò, actus ab hoc, prout in hoc. Dicitur actio esse *actus*, hoc est forma actuans, & vltimò determinans id, cuius est actus ad denominationem agentis, sicuti passio est actus, seu forma vltimò determinans ad denominationẽ passi. Dicitur actio esse *actus in hoc*, nimirum

in

in passum, quia actio habet rationem tendentiæ in effectus. Adduntur illæ particulæ *prout ab hoc*, quia actio habet rationem tendentiæ in effectum, quatenus intelligitur exire, seu profluere ab efficiente, cum è contra passio dicatur *actus ab hoc, prout in hoc*, quia est tendentia ab agente prout terminata ad effectum, vel in ipso effectu recepta, si sit creatiua, vel ad effectum terminata, sed recepta in subiecto ex quo educitur, si sit eductiua, vt infra dicemus.

2 Ex quo patet id quod Aristoteles tum alibi tum 3. phys. tex. 21. docet, actionem scilicet, & passionem esse idem, & differre solùm ratione non aliter ac solum ratione differt *via à Thebis ad Athenas, & ab Athenis ad Thebas.* Nonnulli tamen omnem distinctionem etiam per rationem actioni, & passioni negant, sed dicendum est cum Aristotele loc. cit. actionem, & passionem differre ratione, & plus quam inter se differant tunica, & indumentum, quæ neque ratione, sed merè secundum nomen differunt. Pro qua re duplex est distinguenda distinctio formalis, & per rationem, alia, per quam possumus ex vi vnius conceptus reddere rationem de aliquo, de quo non possumus reddedere

dere rationem ex vi alterius conceptus, atque hac distinctione formali distinguitur animal à rationali, quia per cõceptum rationalis reddi potest ratio de ordine ad discursum, de quo reddi non potest ratio per conceptum animalis, hac ergo distinctione formali actio, & passio non distinguuntur. Sed alia tamen datur distinctio formalis minus rigorosa, per quam licet non possimus ex vi vnius conceptus reddere rationẽ de aliquo, de quo non possimus ex vi alterius conceptus. Illud tamen quod in vno conceptu importatur principalius, in alio importatur minus principaliter; atque hac distinctione formali distinguitur actio à passione, idem enim actus prout intelligitur profluens ab efficiente est actio, prout intelligitur terminatus ad passum est passio. Quia ergo tam in tunica, quam in indumento idem, & eodem modo importatur, nulla datur distinctio neque per rationem, quæ tamen datur inter actionem, & passionem, atque hæc distinctio satis est ad hoc vt *actio*, & *passio* constituant duo prædicamenta.

3 Effectus sunt, qui sunt indifferentes vt fiant à Deo solum, vel à Deo simul, & causa secunda fiunt per actionem,

nem, quæ eſt modus ſuperadditus enc tiati ipſius effectus, tam quando hi-fit à ſolo Deo, quam quando ſit à Deo ſimul, & cauſa ſecunda. Cum enim hic effectus poſſit pendere,& fieri, vel à ſolo Deo vel a Deo ſimul, & cauſa ſecunda; hoc quod eſt pendere hic, & nunc à ſolo Deo, vel à Deo ſimul, & cauſa ſ cunda non poteſt eſſe ſola entitas effectus, & cauſæ, quæ in vtroque caſu ſunt eædem, ſed debet eſſe aliquid aliud, quod eſt modus actionis. Confirmatur primò quoties datur realis, & diuerſa denominatio dari debet realis, & diuerſa forma, à qua habeatur talis denominatio, ſed lucem v g. pendere à Deo,& à ſole eſt realis, & diuerſa denominatio ab hoc, quod eſt lucem pendere à Deo tantum; ergo aliqua diuerſa forma dari debet, quæ forma non poteſt eſſe ſola entitas Dei, ſolis,& lucis, quia ſtantibus his omnibus adhuc poteſt lux pendere,vel non pendere à ſole, ideoque debet eſſe formalis dependentia, & actio. Confirmatur 2. id, quod de ſe, & per ſuam ſolam eſſentiam non eſt tale,non poteſt per ſe ſolum fieri talis, ſed vt fiat tale, fieri debet per aliquid aliud. Sed lux v.g. per ſuam eſſentiá præcisè non eſt effectus ſolis,ergo vt

ſit effectus ſolis poni debet aliquid aliud.

4 Dices primò, lucem dependere à Sole per hoc, quod ſit Sol cum omnibus conditionibus requiſitis, & per hoc, quod lux connotet in obliquo Solem. Sed contra, quia obliquum, & rectum non eſt niſi ex noſtro modo concipiendi, illud autem, quod hic quærimus eſt, quid habeat peculiare lux, ratione cuius aliquando exigat concipi cum Sole in obliquo, eo quod ab illo dependeat, aliquando verò non. Præterea cùm poſitis omnibus conditionibus, & negatione omnium impedimentorum adhuc lux poſſit pendere tantum à Deo, vel à Deo ſimul, & Sole. Quid erit lucem pendere etiam à Sole?

5 Dices ſecundo ad hoc vt lux pendeat à Sole requiri negationem modi miraculoſi, ſi enim exiſtente Sole cum omnibus conditionibus velit Deus lucem non pendere à Sole, ſed à ſe tantum, debebit Deus producere lucem per modum miraculoſum. Sed contra primò, quia iam tu admittis modos, & actionem miraculoſam, in qua ſoluenda tibi erunt quæcunque contra actionem naturalem poteris obijcere. Secundò non eſt maior ratio cur productio lucis miraculoſa habeatur per actionem

nem ſuperadditam, productio verò naturalis per negationem, tam enim dependentia naturalis, quàm miraculoſa eſt de ſuo conceptu quid poſitiuum;& ſi ſemel admittamus denominationes poſitiuas haberi per negationem modi miraculoſi, dico quod videre v. g. parietem, amare Deum &c. nihil ſit aliud, quam potentia,& obiectum cum omnibus conditionibus, & negatione modi miraculoſi. Tertiò, ſicuti quia eſſe tenebroſum habetur per aliquid negatiuum, implicat etiam ſupernaturaliter quod aliquid non fiat tenebroſum per negatiuum, ita ſi dependere in ordine naturali habetur per te à forma negatiua, neque in ordine ſupernaturali haberi poterit per formam poſitiuam.

6 Quod ſi recurras ad decretum Dei volentis lucem pendere à Sole, quod decretum Deus non habeat, quādo vult lucem pendere non à Sole, ſed ab ipſo Deo tantum. Contra eſt quia in quacunque ſententia de decretis diuinis aſſignari debet obiectum diuerſum, ad quod terminetur Dei decretū, & quod Deus velit. Confirmatur non poteſt per ſolum Dei decretum fieri formaliter, quod aër ſit lucidus, ſed præter Dei decretum, quod eſt determina-

tiuū extrinſecum efficiens, poni debet in aëre lux, per quam tanquam per determinatiuum intrinſecū, & formale aër fiat lucidus, ergo præter Dei decretum poni debet formalis depēdentia, & actio, per quam lux dependeat à Sole.

7 Ex his infertur primò, quod non modo quando effectus aliquis eſt indifferens vt fiat ab hac, vel illa cauſa principali, ſed etiam quando effectus poteſt fieri per hanc, vel per illam cauſam inſtrumentalem, hoc quod eſt fieri per talem cauſam inſtrumentalem importet diuerſitatem in actione. Cum enim cauſa inſtrumentalis, licet ordinata in bonum alterius, vt dicemus in phyſica, ſit tamen cauſa per veram virtutem, & verè ab illa effectus dependeat, hoc quod eſt fieri dependenter à tali cauſa inſtrumentali debet eſſe aliquid peculiare, quod ſit formale exercitium talis cauſæ.

8 Infertur ſecundò, reſolutio alterius quæſtionis. Vtrum ſcilicet ea, quæ petunt eſſentialiter à ſolo Deo creari, fiant per actionem ſuperadditam. Reſpondendum enim eſt, quod ſi ita petunt eſſentialiter à ſolo Deo creari, vt tamen poſſit à Deo aſſumi aliquid creatum, quo tanquam cauſa inſtrumentali

tali ipse Deus vtatur ad illorum creationem, tam quando huiusmodi entia fiunt à solo Deo, quam quando fiunt à Deo simul, & causa instrumentali, fiant per actionem superadditam; licet enim essentialiter exigant dependere à Deo, quia tamen non essentialiter exigunt dependere tali modo, sed vel hoc, vel illo modo, ideo hoc quod est dependere à Deo tali modo, esse debet actio superaddita. Quod si sunt tales effectus, vt à nulla causa secunda, neque instrumentali produci possint, nulla erit necessitas, quantum est ex hoc capite, superaddendi actionem. Dixi quantũ est ex hoc capite, quia si tale ens est creabile, vel dependenter ab his, vel depẽdenter ab alijs determinatiuis, quæ posita talium rerum conbinatione potuerint non fuisse determinatiua, deberet haberi talis diuersitas ratione alicuius actionis, vt colligetur ex dicendis sectione sequenti.

9 Infertur tertiò, in quo consistat essentia modi: qualis est actio; est enim modus entitas per se ipsam vltimò determinans ad aliquam denominationẽ, & suo subiecto intrinsecè, & essentialiter alligata. Dixi modum esse entitatem, non rem, entitas enim aliquando

accipitur latius, quam res; hinc distinctio realis dicitur, quæ intercedit inter rem, & rem, modalis verò, quæ inter rem, & modum, seu inter entitatē modalem, & entitatem realem: Præterea modus est vltimò determinans ad aliquam denominationem, non enim intenduntur modi à natura, nisi ad tollendam indifferentiam rerum, quæ per suam entitatem præcisè sunt indifferentes vt pendeant, vel non pendeant ab hac causa, vt sint, vel non sint in hoc loco &c. Addidi modos vltimò determinare ad aliquam denominationem, quia posito modo est impossibile, quod non resultet cōpleta denominatio obiectiua. Demum per illas vltimas particulas *suo subiecto intrinsecè & essentialiter alligata* explicatur peculiare prædicatum modorum, implicat enim, quod modus nō sit in subiecto, cuius est modus, vel inhæsiuè, vel adhesiuè; ex quo patet, quoad hoc, imperfectiores esse modos, quā quodlibet accidens reale, quia accidēs reale potest diuinitus existere, etiā si nō recipiatur in vllo subiecto, quod modi habere non possunt. Neq; propterea denegatur quidquam Diuinæ Omnipotentiæ, cum enim sine modis essentialiter alligatis haberi non possit hoc, quod
est

est effectum dependere ab hac causa, esse in hoc loco &c. posito quod Deus hæc velit, debet necessario velle ea, quæ sunt ad tales denominationes essentialiter requisita.

SECTIO SECVNDA.

De subiecto, prioritate, & alligatione actionis ad fines, & conditiones.

1 Actio & Passio ex Arist. tum alibi tum præcipuè secundò de anima tex. 139. & 140. est in passo, quod verificatur tam de actionibus transeuntibus, quam de immanentibus, in quibus agens, & passum sunt realiter idem. & quidem cum agens sit ad faciendam perfectionem, passum vero ad recipiendam, non in agente, sed in passo recipi debebit actio. Præterea actio est mutatio, & dependentia effectus à causa, ergo esse debebit in causa. Denique cum in Deo verissimo agente habeatur tota ratio, & essentia agentis absque actione in illo recepta, non est cur non idem de alijs agentibus dicamus.

2 Porrò aliquando passum est terminus, qui per actionem fit, aliquando non. Tunc passum est terminus, qui per actionem fit, quando terminus nō fit dependenter ab vllo subiecto; in quo casu actio vt pote non eductiua, sed creatiua recipitur, & est in tali termino, non inhæsiuè, sed adhæsiuè; ità scilicet vt termino vniatur, non tamen de eius potentia educatur, nec sit illo posterior. Quando verò terminus educitur de potentia materiæ, vel alicuius alterius subiecti, tunc passum est subiectum illud, ex quo educitur, in quo propterea tanquam in subiecto inhæsionis talis actio eductiua recipietur. Quāuis autem modus ille, qui realiter est actio, & passio recipiatur solùm in passo, non tamen tribuit passo denominationem agentis, quia aliquæ formæ licet in se simplices, dant tamen diuersas denominationes diuersis subiectis, seu terminis, prout illos diuersimodè afficiunt. Sic eadem cognitio tribuit obiecto, quod afficit extrinsecè, denominationem cogniti, at intellectui, quem afficit intrinsecè, tribuit denominationē cognoscentis. Similiter ergo idem modus actionis, & passionis tribuit denominationē agentis illi, à quo profluit, & quod

quod afficit extrinsecè, tribuit verò denominationē passi illi, quod afficit intrinsecè

3 Actio non est prior natura, sed in signo concomitanti cum effectu, quia prius natura, vt dicemus in physica, est determinatiuum alterius ad existendū, actio verò non est determinatiuum, sed est ipsa formalis determinatio, & dependentia effectus similiter actio non est id, ex cuius præuisione auctor naturæ mouetur ad ponendum effectum, cum ex præuisione causæ habentis omnia requisita ad causandum, moueatur ad ponendum effectum taliter, seù cum tali modo actionis, ideòque actio, & terminus sunt in signo cōcomitanti decreta, & posita. Sicut ergo non prius est poni taliter, seu tali modo rem, quam poni ipsam rem, ita non prius est poni actionem, quam entitatem effectus, sed entitas, & eius modus ponentur simul. Et quidem cum in recepta sententia aliqui effectus, cuiusmodi sunt actus vitales, non fiant per actionem superadditam, in his non modo effectio non est prior, sed est idem realiter cum entitate effectus, ergo si de ratione actionis esset importare prioritatem naturæ respectu effectus, nunquam possent prædicata actionis identificari cum entitate

rei per talem actionem productæ, sicuti quia de ratione causæ est importare prioritatem naturæ respectu effectus, nunquam causa identificari potest cum effectu. Quando ergo dicitur actio esse via, & tendentia ad terminum, per has locutiones non est intelligendum, quod actio importet prioritatem respectu termini, nam sicuti non potest actio in omnibus conuenire cum via, vt per se patet, ità satis est, quod cum illa conueniat in hoc solum, quod sicuti via est id, quo acquiritur terminus, ità actio sit id, quo ponitur effectus. Cæterum via est prior natura acquisitione termini, quia habet rationem determinatiui, ex eo quod acquisitio viæ determinet ad acquisitionem termini, cum ideò detur hæc vbicatio in termino, quia præcessit hæc vbicatio fluens; hoc autem non conuenit actioni, quæ non est determinatiuum, sed est ipsa formalis determinatio, qua effectus ponitur à suis determinatiuis.

4 Porrò sicuti entitas effectus est indifferens vt fiat ab hac, vel ab illa causa, ità est indifferens, vt ponatur ab agente intellectuali, vel propter hunc, vel propter illum finem, & vel intuitu harum conditionum, vel non. Meritò ergo

ergo dubitatur, per quid habeat entitas effectus dependere ab hoc, vel illo fine, ab his, vel illis conditionibus. Pro responsione autem distinguendum est inter agens intellectuale increatum, & agens intellectuale creatum, cum enim agens intellectuale creatum sit capax actus liberi, per quem intrinsecè mutetur, hoc quod est poni v. g. ambulationem, nunc propter recreatione m, nunc propter sanitatem, habetur solum ratione diuersi actus liberi. Eadem enim actio, quæ de facto ponitur dependenter à volitione intendente ambulationem propter sanitatem, poni potuit dependenter à volitione intendente ambulationem propter recreatioñe. Tota itaque difficultas est respectu agẽtis liberi increati. Licet enim in sententia ponente decreta Dei adæquatè ipsi Deo intrinseca, hoc quod est poni creaturam propter hunc finem, propter quem potuisset non poni, non necessario sit aliquid extra Deum; in sententia tamen complente decreta Dei per extrinsecum, assignandum videtur aliquid in obiecto diuersum, quod sit complementum diuersi decreti Diuini, per quod intendat hanc entitatem propter hunc finem, cum potuerit illam eandẽ

intendere propter alium finem. Hac de causa nonnulli, qui complent decreta Dei per extrinsecum, dicunt, hoc quod est poni hanc entitatem propter hunc finem, esse peculiare prædicatum in actione productiua, vel conseruatiua talis entitatis; ideòque aiunt, quod sicuti quia hæc entitas est volita propter hunc finem, ponitur per hanc actioné, ità si fuisset volita propter alium finem. debuisset poni per actionem diuersam explicatiuam diuersi finis, & completiuam diuersi decreti Diuini. Similiter quia dùm ignis est applicatus ligno posset Deus habere diuersa decreta, vel scilicet velle, quod ab igne comburatur lignum, quia est approximatus ligno, ita vt si non esset applicatus, non esset voliturus combustionem ligni; vel è contra velle, quod ab igne applicato comburatur lignum, ità vt etiam si non esset applicatus adhuc esset voliturus combustionem ligni ab igne. Ideo hoc quod est poni combustionem, vel intuitu approximationis, vel nõ intuitu approximationis, dicunt haberi per talem peculiarem actionem diuersam diuersi decreti diuini explicatiuam.

5. Verum si actio essentialiter alli-

getur

getur omnibus finibus, & conditionibus sequuntur aliqua valde difficilia in Theologia. ideo vt omnis difficultas euitetur, & pro rei veritate, quid dicendum sit proponamus. Duplex genus finium, ac determinatiuorum distinguimus, alia enim sunt determinatiua talis generis, vt posita hac rerum combinatione non potuerint non esse determinatiua, alia verò sunt talia vt posita hac rerum combinatione potuerint, vel esse, vel non esse determinatiua. Quare asserimus: ex suppositione, quod decreta Dei compleantur per extrinsecũ, actionem congruentius alligari omnibus, & solis ijs determinatiuis, quæ posita earundem rerum combinatione, potuerunt nõ esse determinatiua; quod exemplis explicabitur simul, & probabitur. Si quis oret pro pluuia; & pluuia ponatur: positis precibus pro pluuia, & posita existentia ipsius pluuiæ adhuc preces potuerunt esse, vel non esse determinatiuum ad pluuiam, quia stante combinatione precum, & pluuiæ, potuit Deus moueri, vel non moueri à precibus ad dandam pluuiam, si ergo det pluuiam propter preces, ly *propter* debet esse aliquid in obiecto præter solam pluuiam, & preces, hoc

autem

autem diuersum congruenter dicitur esse peculiaris actio productiua pluuiæ, quæ ratione peculiaris prædicati, quod habeat, sit explicatiua, & completiua talis decreti Diuini, quo voluerit pluuiam propter preces. E contra ex suppositione quod v.g. à terra producantur hi fructus, necessariò debuit terra fuisse à Deo volita propter hos fructus. Cum enim Deus non possit non intendere omne bonum, quod fit; posito quod à terra sequatur bonum horum fructuum per physicum influxum terræ in hos fructus, debuit à Deo fuisse intenta terra propter hos fructus; quādo ergo fuit conseruata terra ad hoc, vt ex illa nascerentur hi fructus, non fuit necesse, quod terra conseruaretur per actionem alligatam his fructibus secuturis, quia ex suppositione, quod à terra conseruata profluat actio productiua fructuum non remanet vlla indifferentia, sed necessariò debuit fuisse intenta conseruatio terræ propter hos fructus tanquam propter finem.

6 Hinc si Deus det Petro v.g. cogitationem aliquam, ad hoc vt dependenter à tali cogitatione Petrus liberè eliciat talem volitionem, actio productiua co_itationis non potest esse essentiali-

tiraliter alligata volitioni sequuturæ, hæc enim ex suppositione talis cogitationis non sequeretur liberè, sed ab illa necessariò traheretur. Sed neque dicendum est quod decretum Dei de danda cogitatione propter volitionem complea-tur per muscam in Apulia, vt aliqui dixerunt, quia hoc est ridiculum, nec dicendum, si possumus alio modo explicare, quod ex vna parte actio sit alligata finibus quando ad tollendam indifferentiam hoc est necessarium, & quod ex alia parte nullum sequatur detrimentū libertatis possumus autē hæc concordare ex principijs positis. Ideoq; quādo Deus dat hanc cogitationem, vt sequatur hæc libera volitio, nulla est necessitas, quod actio productiua talis cogitationis, vel ipsa cogitatio, si non sit per actionem distinctam sit alligata volitioni secuturæ, quæ deinde ex tali cogitatione defacto sequitur; quia ex suppositione quod dependenter ab hac cogitatione sequatur hæc volitio non per moralem, sed per physicam dependētiam à tali cogitatione, non potuit non fuisse à Deo intenta talis cogitatio propter hanc volitionem, ideòque cum stante combinatione talis cogitationis, & volitionis quæ sequitur

tur

tur dependenter à tali cogitatione, non potuerit volitio non esse finis, & determinatiuum, propter quod daretur hæc cogitatio,nihil est addendum explicatiuum talis finis,sicuti è cõtra quia stante combinatione pluuiæ,& precum,quę non sunt nisi causa moralis pluuiæ, potuerunt preces esse, vel non esse determinatiuum ad pluuiam, ideo si de facto determinant, & mouent ad pluuiam, poni debet actiò productiua pluuiæ habens peculiare prædicatum, per quod explicetur hoc, quod est pluuiam fuisset positiam propter preces iuxta hęc autẽ principia in alijs philosophandum erit.

CAPVT SEPTIMVM.

De prædicamento quando.

1 PRædicamentum *quando* est prædicamentum durationis; seu temporis, in quo res est. Duplex autem est tempus aliud Intrinsecum, aliud extrinsecum. Tempus extrinsecum, quod simpliciter dicitur tempus, est mensura aliqua extrinseca,à qua metimur quãtitatem temporis, & durationis intrinsecæ cuiuscunque alterius rei. Hinc tẽpus extrinsecum debet esse mensura notissima,

tiſſima, communis omnibus inuariabilis, & minima, ſeu diuiſibilis in minimas pariculas,vt ſit ad menſurandum aptior, Hinc motus ſolaris eſt tempus extrinſecum,quia per illum,tanquam per menſuram habentem omnes allatas conditiones metimur, & diſtinguimus dies, & annos,& intrinſecam rei cuiuſque durationem.

2 Vtrique tempori conuenire poteſt definitio, ſeu deſcriptio temporis allata ab Ariſt. 4. phyſic. tex. 101. nimirum Tempus eſt *numerus motus ſecundum prius & poſterius* Dicitur *numerus* non numerans, qualis eſt actus intellectus colligentis plura in vnum. ſed numerus numerabilis; dicitur numerus *motus ſecundum prius, & poſterius hoc eſt* habentis prius, & poſterius, ſeu habentis aliquas ſui partes priores, aliquas poſteriores; ſed quamuis tempus extrinſecum idem realiter ſit ac motus v. g. ſolis; motus tamen eſt tempus, quatenus habet numerum partium priorum, & poſteriorum potentium menſurare quantitatem aliarum durationum. Porrò dum explicatur tempus per prius, & poſteriua, ne videatur explicari idem per idem, dicendũ erit, quod ratio ſucceſſionis, ſeu ratio prioris, & poſterioris ſup-

ſupponatur per ſe ſatis nota, nec vlterius explicabilis.

3 Dixi allatam definitionem, ſeù deſcriptionem temporis conuenire etiã tempori intrinſeco, intrinſecæ videlicet durationi, per quam res permanet in eſſe. Nam etiam illi, vt conſtabit ex dicendis, conuenit habere partes priores, & poſteriores, per quas res durans coëxiſtat, & correſpondeat nunc his, nunc illis partibus motus ſolaris: ſed ſicuti, ſi nullus eſſet locus extrinſecus realis, adhuc per extrinſecam ſuam vbicationem res non eſſet nullibi, ſed eſſet in loco intrinſeco per talem vbicationem correſpondentem tali loco imaginario, & extrinſeco, ità ſi ceſſaret omne tempus extrinſecum reale, adhuc per intrinſecam ſuam durationem res creata eſſet in tempore intrinſeco, per quod correſponderet tali tempori extrinſeco imaginario.

4 Hinc in rebus tempori extrinſeco non eſſentialiter alligatis duratio intrinſeca eſt modus ſuperadditus, quod probatur eodem argumento, quo probauimus actionem modaliter diſtinctã; eodem enim pacto ſuperaddi debet modus durationis, per quam eadem res indifferens ad exiſtendum, vel non exiſten-

ſtendũ in tali tẽpore extrinſeco; determinetur ad exiſtendũ in tali tempore nulla tamen eſt ratio cur duratio non identificetur realiter cum actione productiua vel conſeruatiua rei, adeo vt idem modus habeat prædicata tum actionis, tum durationis. Et quidem cum neque duratio, neque actio ſit natura poſterior re durante & producta, melius eſt ſine entium multiplicatione hos modos identificare. Adde ſic melius explicari poſſe, quomodo non ſolum prima poſitio, ſed etiam perſeuerantia, & duratio in actu libero ſit formaliter libera, ſi enim perſeuerantia, & duratio in actu amoris ex. g. per horam non eſſet actuale, & continuũ exercitium ipſius amoris, non eſſet in ſe meritoria, ſed ſolum eſſet meritoria prima poſitio talis actus, ad quam ſine nouo libertatis exercitio ſubſequeretur tanta duratio, cum ergo dicendum ſit perſeuerãtiam, & durationem in amore Dei eſſe formaliter liberam, & meritoriam, dicendum etiam eſt, quod ipſum formale exercitiũ, & formalis actio ſit etiam duratio.

5 Dices quia ſubiectum eſt prius natura ad quamlibet ſui vbicationem nulla vbicatio identificatur cum actione productiua, vel conſeruatiua ſubiecti,

ſed

sed etiam respectu suæ durationis subiectum est prius natura, ergo non potest duratio subiecti identificari cum actione productiua illius. Respondeo subiectũ esse prius natura respectu suæ vbicationis, quia constat quod respectu alicuius vbicationis sit prius natura, cum enim viuens sit causa sui motus localis vitalis, erit causa, & prior natura respectu suæ vbicationis fluentis; hinc ergo habemus fundamentum dicendi, quod,quælibet vbicatio sit natura prior, è contra cum nulla sit ratio, cur duratio dicenda sit natura posterior re durante,congruentius idẽtificatur cum actione.

6 Hinc non omnia, quæ sunt in composito durant per vnicam durationem,sed quæcunque per diuersam actionem fiunt, diuersa etiam duratione durant. Quare sicuti materia vtpote prior natura quam forma diuersa actione producitur, ita etiam diuersa actione durat. E contra sicut in compositis merè materialibus forma, & vnio eadem actione producuntur, vt dicemus in Physica, ita eadem durationedu rabunt. In composito tam ex humano diuersa erit duratio animę rationalis,& vnionis, sicuti diuersa est eo-

rum

rum actio. Accidentia demum, quæ sunt in composito, cum sint posteriora non solum materia, sed etiam forma, vt potè illius proprietates, fient actionibus, & durationibus diuersis ab actione, & duratione formæ. Quod si aliqua ex accidentibus debitis compositio exigunt simul natura produci, posito quod ex aliquo alio capite non repugnet eadem actione produci, neque repugnabit eadem duratione durare.

7 Duratio præscridens à superaddita, & non superaddita, alia est increata alia creata. Increata est ipsa Dei entitas, quæ essétialiter habet coëxistere cuicũq; tépori tam imaginario, quam reali, qnod ponatur existens. Definitur autem *interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio.* Dicitur *interminabilis*, tum qui nullum habet terminum extrinsecum, tum quia nihil dari potest maius illa; Dicitur *possessio vitæ* quia duratio increta est propria solius Dei semper in actu secundo viuentis, Dicitur *tota simul* quia in æternitate Dei non dantur partes præteritæ, vel futuræ, sed tota simul est. semper præsens, quia quid quid habet semper habet, ideoque perfectè, & totum simul habet.

ſ Du-

8 Duratio creata subdiuiditur in æuum,& tempus: vtrumque definitur *permanentia rei in esse aliquando accepto.* Differt æuum à tempore, quod æuum est permanentia interminata rei in esse, quod aliquando accepit; tempus verò est permanentia terminata, ideoque æuum appellatur duratio rerum factarum in tempore,sed incorruptibilium, tempus verò duratio aliarum rerum corruptibilium.Reliqua de tempore expedita sunt in prædicamento quantitatis.

CAPVT SEPTIMVM.

De pædicamentum Vbi

SECTIO PRIMA.

Quid,& quotuplex sit locus.

1 DAri locũ certius est,quam possit vlla demostratione probari,alius est extrinsecus alius intrinsecus.Extrinsecus est *superficies prima corporis cõtinẽtis immobilis*; est enim corpus illud, quod cõtinet,seu ambit rem locatam,cõsidera-

ratum tamen secundam primam superficem, quę immediatè cohęret rei locatę, illamque primò, & immediatè ambit. Comparatur vasi; sed ab eo differt per particulam illam *immobilis*, vas enim, vt vas non est formaliter locus extrinsecus, nisi illi accedat immobilitas, seu nisi concipiatur vt immobile. Porrò immobilitas, quæ ad locum extrinsecū requiritur non est immobilitas formalis, sed æquiualens, ideòque licet stante immota turri v.g. superficies aëris, flante vento moueatur, quia tamen succedit alia aëris superficies habens eandem distantiam à punctis fixis, seu conceptis vt fixis, ideo Turris, dicitur retinere eandem superficiem quoad æquiualentiam; eumdemque propterea locum extrinsecum; è contra si, dum moueor, simul mecum transferretur hęc aëris superficies, quæ me ambit, dicerer mutare locum etiam extrinsecum, mutarem enim aëris superficiem quòad ęquiualentiam quia hæc non retineret eandem distentiam à punctis fixis.

2 Plura existunt, nec tamen sunt in loco extrinseco, nam præter spiritualia, quæ à corporibus non ambiuntur, sed cum illis penetrantur, supremum cælum

lum nulla superficie corporis continentis clauditur, imò si quis conseruaretur in vacuo, non esset in loco extrinseco, quia tamen non esset nullibi, hinc preter locum extrinsecum superaddendus est locus intrinsecus, qui dicitur *vbi*, & est modus rei locatæ superadditus; nam constitutus in vacuo moueri possem saltem à Deo, ergo possem mutare locum, & distantiam a punctis fixis, ergo diuersus locus, qui à me per motum acquireretur, esset quid distinctum à mea entitate, & à loco extrinseco, qui in tali casu nullus esset. Sed præscindendo à casu miraculoso potest esse mea entitas, & hic locus extrinsecus, absque eo quod mea entitas sit in hoc loco extrinseco, ergo ad tollendam hanc indifferentiam debet poni modus.

3 Dices primò, hoc, quod est me esse hic, haberi per talem respectum ad partes vniuersi, vel ad spatium imaginarium. Sed contra est primò, quia si totus orbis circa suum centrum volueretur, seruarem eundem situm, & ordinis respectum ad partes vniuersi, & tamen, quia mouerer, mutarem locũ. Secundò, destructis alijs omnibus, si vnum tantum ens remaneret, hoc esset in

in loco, nec tamen esset in loco per respectum ad partes vniuersi. Tertiò spatium imaginarium nihil est, ergo non potest terminare respectum prædicamentalem, qualis esse deberet in casu nostro. Sed etiam si spatium imaginarium esset aliquid, adhuc quia respectu illius possem vel hoc, vel illo modo me habere, deberet superaddi modus vbicationis, per quem tali modo me haberem respectu illius. Quartò pręsentia ad tale spatium, vel est aliquid præter entitatem, quæ est præsens, & spatium: vel nihil; si aliquid, habetur intentum, si nihil, ergo quoties erit hæc entitas, & hoc spatium, hęc entitas erit præsens huic spatio, quod est falsum.

4 Dices secundò præsentiam rei ad spatium haberi per indistãtiam, vel negationem corporis intercepti. Sed contra est, quia negatio distantiæ cuius rei est negatio? non alicuius negatiui, ergo alicuius positiui, non entitatis, & spatij, ergo vbicationis, quam in loco distanti hæc res haberet; similiter quando dicis haberi per negationem corporis intercepti, hæc negatio non est negatio existentiæ corporis, ergo erit negatio interceptionis, quam corpus posset habere. Quid autem est interceptio nisi vbica-

tio, quam corpus haberet, si esset inter hanc rem, & spatium? Adde quod inter me, & aërem v.g. posset nullum corpus esse interceptum, & tamen possem simul cum aëre transferri aliò, ideoque mutare locum, quid autem hoc esset?

5 Dices tertiò me esse hic per hoc præcisè, quod præcesserit motus antecedens, & non fuerit secutus vlterior motus, ideòque saltem vbi permanens posse negari. Sed contra est primò quia si admittis vbi fluens, poteris etiam admittere permanens. Secundò vel ex motu præcedente aliquid remansit, vel nihil, si aliquid, hoc erit vbi permanens, si nihil ità se res habebit post motum, ac ante motum; sed ante motum non erat hic, ergo neque post motum erit hic, quod est falsum. Tertiò posito motu antecedente, & negatione vlterioris motus potest res vel conseruari hic, vel poni alibi absque vllo motu locali. Quid ergo erit sine omni motu nunc conseruari hic, nunc conseruari alibi, vel per replicationem conseruari hic, & alibi? Quod si dicas ad hoc vt res sit hic, requiri prętereà negationem miraculi. Contra est quia hæc negatio cuius rei est negatio? profectò nō nisi vbicationis miraculosæ,

quam

quā Deus deberet dare mobili, si posito motu antecedenti nolet, quod esset hic sed alibi. Si ergo in casu miraculoso, id per quod formaliter res poneretur alibi esset vbicatio, id, per quod præscindēdo à miraculo res formaliter ponitur hic, non erit motus antecedens, & negatio vlterioris motus; sed ista erunt determinatiuum conditionale, ipsa verò vbicatio erit determinatiuum formale.

6 Dices quartò Aristotelis nullum alium locum agnouit nisi extrinsecum, & 8. Physic. tex. 19. docet à motu locali inter omnes motus minimè mutari subiectum. Respondeo Arist. ità admisisse locum extrinsecum, vt intrinsecum non negauerit; benè autem docuit à motu locali inter omnes motus minimè mutari subiectum, quia alij motus v. g. generationis, vel alterationis immutant subiectum Physicè, motus verò localis mutat subiectum dando illi nouam vbicationem, quæ est quid metaphysicum, ideòque est mutatio minor qualibet mutatione physica.

7 Vbicatio non potest identificari cum actione productiua, vel conseruatiua rei vbicatæ; vbicatio enim est na-

tura posterior re vbicata,cuiusmodi non est actio, si enim vbicatio non esset posterior re vbicata, dum ambulo, non essem causa meæ vbicationis fluentis, sicuti non sum causa meæ actionis,vel productiuæ, vel conseruatiuæ. Neque dicas me esse causam solius impetus ad cuius exigentiam ponatur deinde talis peculiaris actio,alligata tali spatio, nã sine vllo fundamento negas me esse causam meæ ambulationis contra omnem sensum, & auctoritatem; & gratis asseris naturam tanta modorum parsimonia laborare.

8 Dices quæ sunt inseparabilia sunt indistincta, sed rem creatam existere,& existere in aliquo loco sunt inseparabilia, ergo sunt indistincta,ergo per eandem actionem,per quam res creata existit dependenter à suis causis, existet etiam in aliquo loco. Sed contra est primò, quia si hoc argumentum aliquid probaret, tolleret ipsum etiam modum actionis superadditum, nam cum rem creatam existere,& existere dependenter ab aliqua causa, sint inseparabilia, idem erit rem creatam habere suam entitatem, ac habere dependentiam. Sed verè hoc argumentum nihil probat, nam licet rem creatam

exi-

existere, & existere dependenter ab aliqua causa sint inseparabilia, tamẽ quia rem creatã existere, & existere dependẽter ab hac determinata causa sũt separabilia; ideò hoc, quod est existere dependenter ab hac determinata causa haberi debet per actionẽ superadditã. Eodẽ igitur pacto, quia hoc quod est rẽ creatã existere & existere in hoc determinato loco sũt separabilia, ideò hoc quod est rẽ creatã existere in hoc determinato loco haberi debet per aliquod superadditum.

9 Vbicatio vt ex dictis infertur, alia est fluens, alia permanens, sicut enim res potest esse in loco vel permanẽter, vel fluenter, ita habere potest vbicationem vel permanentem, vel fluentem. Vbicatio tamen permanens est adæquata rei vbicatæ, vbicatio verò fluens est maior, de ratione enim motus vbicationis fluentis est importare partes priores, & posteriores; partes autẽ priores, & posteriores vbicationis simul acceptæ sunt maiores re vbicata.

10 Probabile est, quod neque Vbi fluens, neque vbi permanens fiat per actionem suppradditam, primò enim cum Vbi fluens sit motus, sicuti motus non fit per alium motum, ità vbi fluẽs non fit per alium motum, ideoque non

fiet per actionem distinctam, hæc enim habet rationem motus, eo quod per actionem formaliter res mutetur. Præterea idem sonat moueri localiter ab intrinseco, ac a ere; ergo quamuis calor fiat per actionem distinctam, quia de conceptu caloris non est agere, sed aliud est calor, aliud producere calorem; cũ tamen idem sit moueri localiter ab intrinseco, ac agere; motus localis ab intrinseco non fiet per actionem superadditam; à paritate autem vbicationis fluentis ab intrinseco, idem suadetur de alia qualibet vbicatione tam fluẽnte, quàm permanente.

11 Dices si vbicatio permanens non fieret per actionem distinctam, neque duraret per durationem distinctam; hoc autem dici non potest, nam vbicatio permanens esset permanens, prout vbicatio, & esset fluens, prout duratio. Respondeo nullum esse incõueniens, quod eadem vbicatio habeat successiuè nouas, & nouas partes, per quas nouis, & nouis partibus temporis alligetur, & simul hæ omnes partes sint permanentes, prout partes vbicationis sunt, quatenus scilicet omnes correspondent eidem spatio, quod non habet vbicatio fluens, quæ cum sit fluens, non modo

ratio-

ratione temporis, sed etiam ratione, spatij, habet successiuè applicare rem, vbicatam nouis semper, & nouis partibus tùm temporis, tùm spatij.

12 Hinc tam vbicatio permanens, quàm fluens constat minimis, sicut minimis cõstat eius duratio, cũ qua identificatur; Quare sicuti diximus agentes de compositione temporis, quod ad exigentiam primi minimi durationis datur secundum, ad exigentiam secundi datur tertium, & sic deinceps: ità ex suppositione, quod res præextiterit permanenter in hoc loco, & habuerit primum minimum vbicationis permanentis, si in tempore sequenti careat omni impetu ad exigentiam prioris vbicationis præhabitæ, & negationis omnis impetus subsequentis datur illi secundum minimum vbicationis permanentis, ad exigentiam secundi datur tertiũ, & sic deinceps, donec incipiat acquirere impetum; quando enim incipit acquirere impetum vel ab intrinseco, vel ab extrinseco, statim etiam incipit habere tale primum minimum vbicationis fluentis; quod ideò correspondet tali spatio, quia antecedenter habuit talem aliam vbicationem correspondentem, tali alteri spatio. Quod si impetus per-

seueret; post primum minimum vbicationis fluentis acquirit secundum, post secundum acquirit tertium, & sic de inceps, quandiù durat impetus, cũ hic, ex dicendis in Physica, sit causa immediata motus, & vbicationis fluentis.

13 Porro sicuti agentes de quantitate successiua diximus taxatam fuisse tantam durationis extensionem, quæ sit vnum minimum, ità in præsenti dicendum est taxatam fuisse tantam vbicationis fluentis extensionem quoad spatium, quæ sit vnum minimum naturale vbicationis fluentis ideòque vnicum minimum mobilis, si habeat impetum, acquiret initio vnum minimũ vbicationis fluentis tantæ extensionis quoad spatium, v. g. minimum extensionis tantæ, quanta est extensio vnius acuminis acus, deinde verò ad exigentiã istius primi minimi, & impetus perseuerãtis acquiret secundũ, deinde tertiũ &c. Verum quia mobile habere potest maiorẽ, & maiorẽ, vel minorem & minorẽ impetum in infinitũ, quia potest habere velociorẽ, vel tardiorem motũ in infinitũ, vt probauimus in prædicamẽto quantitatis agentes de diuisibilitate in infinitũ continui, ideo minima vbicationis fluentis æqualia quoad extensionẽ, & corre-

correſpondentiam ad ſpatiũ,poſſunt eſſe inæqualia quoad duratione͂,& correſpõdentiã ad tempus, ac præterea vnũ minimum vbicationis ratione durationis ſecum identificatæ poteſt eſſe breuius,& breuius longius, & longius in infinitũ, non quod idem minimum, quod de facto eſt breuius, potuerit eſſe longius, ſed quod ſi mobile habuiſſet minorem impetum, loco huius minimi breuioris fuiſſet poſitum aliud habens duratione͂ longiorem, ſed parem extenſionem, & correſpondentiam ad ſpatium.

14 De huiuſmodi autem minimis eadem dicenda ſunt, quæ in prædicamento quantitatis diximus de minimis quantitatis ſucceſſiuæ, quod nimirum vnum minimum ſit actu diſtinctum ab alio, partes verò vnius minimi licet ſucceſſiuæ, non ſint diſtinctæ niſi in pote͂tia, nam hoc quod eſt ſecundum minimum vbicationis fluentis poni ad exigentiam primi, debet eſſe peculiare prædicatum identificatum in ipſo ſecundo minimo, quod peculiare prædicatum non eſt in primo minimo, nam cum potuerit poni primum, & ſecundum minimum vbicationis fluentis, & tamen ſecundum minimum non poni ad exigentiam, & intuitu primi, ſi nimirum

R 6 Deus

Deus voluisset ponere secundum minimum, quantumuis non præextitisset primum, hoc quod est poni de facto secundum minimum ad exigentiam primi, tertium ad exigentiam secundi &c. debet esse peculiare aliquod prædicatum in quolibet minimo, ratione cuius prædicati, sicuti quodlibet mimunum dat fundamentum peculiare dicendi *Hoc*, ità est actu distinctum ab alio quolibet minimo, vt constat ex dictis in prædicamento quátitatis. Quodlibet verò minimum non habet partes nisi in potentia, quia ratio successiui, & quodlibet aliud prædicatum in partibus minimi reperibile, est quid commune cuicunque parti minori, & minori in infinitum designabili, ideòque non præbens peculiare fundamentum dicendi *Hoc*, nec faciens nisi distinctionem in potentia.

15 Idem dicendum de minimis vbicationis permanentis, cum enim ad exigentiam primi minimi detur secundũ, ad exigentiam secundi detur tertiũ &c. vnum minimum vbicationis permanẽtis habebit hoc peculiare prædicatum, quod est fuisse positum ad connaturalem exigentiam talis alterius vbicationis permanentis immediatè ante præ-

habitæ quod nulli alteri minimo conuenit; partes verò vnius minimi nullum habentes peculiare prædicatum, non erunt distinctæ nisi in potentia.

SECTIO SECVNDA.

Aliæ de vbi quæstiones.

1 NIHIL potest existere, & existere nullibi. Primò, quia non est perceptibile, quod aliquid producatur, & non in aliqua parte spatij, vel realis, vel imaginarij. Secūdò, quidquid existit, vel est à se, vel est ab alio. Si à se, erit Deus, & erit vbique; si ab alio, erit vel præsens, vel remotum ab eo, à quo est. Similiter creetur homo nullibi, si potest, nonne anima erit præsens corpori, & os iuxta nasum? Sed hæc fine existentia in loco nec haberi, nec intelligi possunt. Tertiò nihil potest existere nisi in aliquo tempore, ergo nec nisi in aliquo loco. Antecedens probatur tū quia est imperceptibile, quod aliquid existat, & illi non competat, vel fuisse, vel esse, vel fore, tum quia Angelus v.g. in nullo tempore existens posset amare simul

simul, & odisse idem obiectum, eidemque assentiri, & dissentiri, hæc enim non repugnant nisi pro eodem tempore.

2 Dices res est causa saltem materialis suæ vbicationis, ergo poterit existere sine illa. Respondeo negando cõsequentiam, nam licet vbicatio non sit constitutiuum rei vbicatæ, sicuti neque illius constitutiuum est actio, & duratio, tamen sicuti non potest existere sine aliqua actione, & duratione; ità neque sine aliqua vbicatione; ratio autem vniuersalis pro his omnibus est, quia si res existit, aliquo modo ex infinitis possibilibus debet existere, ideòq; aliquo modo actionis, aliquo modo vbicationis &c Porrò etiam voluntas est causa sui actus liberi, & tamen positis omnibus requisitis non potest existere sine aliquo exercitio libero, ergo similiter licet res sit causa suæ vbicationis, tamen quia per hoc, quod existat, habet omnia requisita ad habendam aliquam vbicationem necessariò aliquam vbicationem habere debet.

3 Hinc ipse etiam locus extrinsecus, cum sit aliquid, existere debet in loco intrinseco per aliquam vbicationem. Pariter non modo res materiales,

les, sed etiam res spirituales creatæ alicui loco non essentialiter alligatæ, sunt in loco per vbicationem distinctam, neque possunt esse in loco merè per hoc, quod in tali loco operentur. Primò, quia si Angelus operans hic, simul cum toto mundo transferretur aliò, necessariò mutaret locum, nec tamen necessariò mutaret operationem. Quod si dicas debere etiam in hoc casu mutare operationem, eò quod hæc operatio sit alligata huic loco. Contra est: quia dum tollis vbicationem, cuicunque operationi tribuis prædicata vbicationis dum cuicunque operationi tribuis essentialem alligationem ad locum. Secundò prius est rem esse in loco, & deinde in tali loco operari, ergo non potest quidquam constitui in loco per operationem. Tertiò, Angelus impediri posset à Deo, ne quidquam operaretur cum tamen ex suppositione, quod Angelus existat, habere necessariò debeat aliquam vbicationem. Quare in tantum dici potest, Angelum esse in loco per operationem, in quantum locus, in quo Angelus est, innotescit nobis per operationes, quas exercet.

4 Diuersa tamen est vbicatio rerum spiri-

spiritualium ab vbicationē rerum materialiū. Vbicatio enim rerum spiritualium est definitiua, per quam scilicet sunt totæ in toto spatio, & totę in qualibet parte spatij. Materialia vero connaturaliter vbicantur vbicatione circūscriptiua, ità vt totum corpus toti spatio, & pars corporis parti spatij correspondeat. Dixi connaturaliter, quia miraculosè possunt materialia habere vbicationem definitiuam, vt constat in corpore Christi Domini definitiuè existente in Eucharistia.

§ Vbicatio circumscriptiua constat totidem minimis, quot habet minima corpus per talem vbicationem vbicatū, imò per minima corporis vbicati designantur in ipsa vbicatione totidem minima, cum enim hæc particula vbicationis habeat essentialiter afficere hanc particulam, seu minimum corporis, alia aliam; hæc particula vbicationis habebit peculiare prædicatum, quod dat peculiare fundamentum dicendi *Hoc*, ideòque minima erunt actu distincta inter se; ipsę verò partes in minimo vbicationis, cum nullum habeant peculiare prædicatum, ratione cuius dici possit hæc, & illa pars, nulla pars minimi

nimi erit actu sed solùm in potentia distincta ab alia.

6 Quamuis vbicatio definitiua sit vbicatio spiritualis, cum ratione tamen spiritualitatis æquè benè stare potest, quod sit diuisibilis, ac quod sit indiuisibilis, accidenti enim spirituali non repugnat diuisibilitas; nam habitus spirituales sunt diuisibiles quoad intensionem, & duratio spiritualis est etiam diuisibilis quo ad extensionem. Quare quantum est ex ratione spiritualitatis, neque probari potest, quod vbicatio definitiua sit indiuisibilis, neque quod sit diuisibilis, ideòque aliunde hoc indagandum est. Primò ergo videtur cõgruentius dicendum quod anima rationalis sit in corpore per vbicationem definitiuam diuisibilem, cum enim sit forma corporis, congruentius videtur, quod eius vbicatio proportionetur vbicationi corporis, præsertim quia aliter dicendum esset, quod si moueatur minimus digitus, diuersa sit vbicatio, qua anima rationalis est in toto corpore, ab vbicatione, quam eadem anima rationalis in toto corpore habuisset, si ille minimus digitus non fuisset motus. Diuisibilis etiam videtur esse vbicatio definitiua, qua corpus Christi Domini

mini existit definitiuè in Eucharistia, sed ità diuisibilis vt per quamlibet partem talis vbicationis totũ corpus Christi Domini sit in tota Hostia, & totum in qualibet parte Hostiæ. Angelus denique cum nullam habeat alligationem ad res materiales dici potest, quod ad suum libitum habere, & eligere sibi possit vbicationem diuisibilem, vel indiuisibilem, quod si moueatur ab extrinseco, v. g. à Deo, ad Deum spectabit determinare, & dare illi vbicationem definitiuam, vel diuisibilem, vel indiuisibilem.

7. Non sufficit vnicum vbi ad vbicanda omnia, quæ sunt in cõposito, primo quia vbicatio est rei cuiuscunque proprietas. Secundo, quia sicuti non est dicendum, quod aliquid moueatur per motum alterius, ita neque quod vbicetur fluenter, vel permanenter per vbi alterius. Tertiò, quia stante vnione inter partes essentiales compositi, adhuc replicari potest v. g. Petrus, vel ita vt Romæ sit eius corpus, & vnio, Neapoli verò solum corpus, vel ità vt Neapoli sit anima, corpus, & vnio; Romæ verò solum corpus; & præterea alijs pluribus, ac diuersis modis fieri potest replicatio, etiam manente vnione inter

partes

partes essentiales compositi. Hæc autem difficilè explicari possunt, si omnia, quæ sunt in composito vnica vbicatione, vbicentur. Demum stante vnione continuatiua inter partes continui, adhuc non datur in toto continuo vnica vbicatio vnius tantum partis continui, per quam reliquæ omnes eiusdem continui partes vbicentur; sed quælibet pars continui sua parte vbicationis vbicatur, ergo idem dicendum est de partibus essentialibus compositi; æquè enim stante vnione continuatiua partium continui, vbi est vna pars integralis debet esse alia, ac stante vnione essentiali, vbi est vna pars essentialis debet esse alia.

8 Nullum Vbi vnitur suo subiecto per vnionem superadditam, cum enim vt vidimus sectione superiori non fiat per actionem distinctam neque, fiet per sustentationem distinctam; quia actio eductiua identificatur cum sustentatione, vt dicemus in Physica. Quo posito nulla est ratio cur vbi per solam sustentationem non sufficienter vniatur subiecto illi, à quo sustentatur: posito enim quod vbicatio à subiecto sustentetur, implicat quod non sit in loco, vbi est subiectum. Verum quidem est,

est, quod ex dicendis in Physica, accidentia permanentia, & realia, seu non modalia, vniuntur subiecto per vnionem distinctam à sustẽtatione, sed rationes, quæ probant distinctionem vnionis à sustentatione in alijs accidentibus, hoc non probant de vbicatione. Calor enim v. g. vnitur subiecto vnione distincta à sustentatione. Primò, quia alioqui cum sustentatio sit identificata cum duratione, sicuti duratio est successiua, ita etiam vnio caloris cum subiecto esset successiua, ex quo sequeretur, quod calidum, & alia composita accidentalia prout talia composita sunt, essent in continuo fluxu, quod non videtur dicendum; Neutra autem ex his rationibus militat pro vbicatione, nam aliunde probauimus vbicationem esse identificatam cum sua duratione, & actione, ideoque esse in continuo fluxu, & essentialiter alligatam suis causis.

9 Quodlibet vbi existens est relatiuum transcendẽtaliter ad aliud quodlibet vbi possibile; est enim potẽs esse, vel vicinũ, vel remotũ, simile vel dissimile alteri vbi, si existat, hæc autem sunt prędicata relatiua, & essentialia illi vbi, quod est potens, vt constat ex dictis in prædicamento relationis, ex quibus etiam

tiam

tiam colligitur quodlibet vbi exiſtens cum alio vbi exiſtente conſtituere relationem aliquam prædicamentalem, & eſſe partialem rationem fundandi relationes omnes locales rerum per ipſum vbi locatarum. An autem, & quomodo vbi ſit ſenſibile opportunius dicetur in materia de anima.

SECTIO TERTIA.

An, & quæ dari poſſit corporum replicatio.

1 EXperientia, & rerum naturalium limitatio ſatis probat non poſſe naturaliter idem corpus eſſe ſimul tempore in duplici loco & ſanè nullum corpus poteſt naturaliter acquirere nouum locum niſi per motum, de ratione autem motus eſt prioris vbicationis derelictio, ad hoc vt poſſit acquiri noua. Hinc etiã de malis Dæmonibus habemus, quod quando voluerunt aliò ſe transferre reliquerint ad tempus corpora obſeſſa, quod vtique non feciſſent, ſi ſimul tempore potuiſſent eſſe in duplici loco.

2 Dices poteſt corpus rarefactum occu-

occupare maius ſpatium,& ex vno palmo v. g. extendi ad duos, ergo poterit etiam extendi ad duos palmos diſcontinuatos, relinquendo ſpatium aliquod in medio, in quo exiſtat. Reſpondeo negando conſequentiam. eadem enim experientia, quæ oſtendit veritatem antecedentis oſtendit falſitatem conſequentiæ. Nam neque Angelus habet poſſe hoc modo localiter exiſtere; aliter Angelus, qui poteſt naturaliter exiſtere in ſphæra v. g. vnius milliaris, poſſet naturaliter ſimul eſſe in Cęlo, & in terra, & in omnibus vrbibus, & domibus, diuidendo ſphęram ſuæ vbicationis in partes minores, & minores, ſed inter ſe longè diſſitas, hoc autem eſt contra modum loquendi ſcripturarum, & Patrum ex quibus habemus Angelos deſcendiſſe de cælo; quæ locutio indicat ab ipſis fuiſſe Cęlum relictum, quando deſcenderunt in terram; imo neq; datur Angelo, quod intra ſuam ſphæram naturaliter poſſit ſe conſtituere in extremis partibus, abſque eo quod ſit in medio; non aliter ac anima rationalis non poteſt naturaliter eſſe in capite v. g. & pedibus abſque eo quod ſit in medijs partibus corporis. Hinc falſum eſt, quod à duobus ignibus diſtantibus

possit in diuersis subiectis produci eadem forma ignis; ex suppositione enim, quod producatur vna forma in vno loco, positum est naturale impedimentũ, ne eadem forma producatur in alio loco, non aliter ac ex suppositione, quod vna forma fuerit semel producta, ponitur naturale impedimentum, ne eadem forma iterum reproducatur propter rationes afferendas, quando de hac re agemus in Physica.

3 Potest tamen supernaturaliter idem corpus esse simul tempore in pluribus locis, & tam in vno circumscriptiue, in alio definitiuè, quam in vtroque, vel etiam pluribus locis circumscriptiuè; Primò quia in hoc nullà est assignabilis implicantia, vt constabit ex solutione argumentorũ. Secundò quia si potest corpus Christi Domini esse in Cælo circumscriptiuè, in Eucharistia definitiuè, poterit etiam idem corpus esse in pluribus locis circumscriptiuè, maius enim est miraculum illud, quam hoc, quia corpus habens vnam vbicationem circumscriptiuam, aliam definitiuam, non modo existit in pluribus locis, quod rei creatæ est indebitũ, sed præterea habet vbicationem definitiuam, non corpori, sed spiritui debitam;

quan-

quando verò existit in vtroq; loco circumscriptiuè, non interuenit aliud miraculum,nisi quod eidem corpori dentur plures vbicationes ; cæterum in quolibet ex illis locis corpus existit eo modo; quo competit corpori existere in loco. Tertiò si potest , vt aduersarij concedunt,adimi corpori omnis vbicatio circumscriptiua debita corpori , & relinqui cum sola vbicatione definitiuâ, cur non poterit corpori dari duplex vbicatio circumscriptiua,hoc enim videtur esse minus miraculum,sicuti minus miraculum videtur esse dare igni duplicem calorem vt octo,quam ab igne omnem calorem illi debitum auferre. Quarto si possunt duo corpora per penetrationem esse in eodem loco poterit idem corpus esse in duplici loco per replicationem . Adde demum multas historias fide dignissimas de corporum replicatione etiam circumscriptiua .

4 Neque verò esse in loco circumscriptiuè est ità corpus circumscribi hoc loco,vt non sit alibi,*si enim hoc volueris intelligere per esse in loco circumscriptiuè*, certum est non posse,idem corpus esse in duplici loco circumscriptiuè . Verum sicuti per esse in loco definitiuè non intelligis,quod ità corpus defi-

definiatur ab hoc loco, vt non sit alibi, ità per esse in loco circumscriptiuè, nõ est cur intelligas, esse taliter in loco, vt non sit alibi. Sed per esse in loco circumscriptiuè intelligimus, quod corpus ita sit in loco, vt totum corpus toti spatio, & pars corporis parti spatij correspondeat, sicut è contra esse in loco definitiuè est esse ità, vt corpus sit totum in toto, & totum in qualibet partè spatij.

5 Dices si corpus posset circumscriptiuè poni in duplici loco posset esse à se ipso distans, posset sibi ipsi occurrere &c. posset esse in pluribus locis in infinitũ, quæ videntur absurda. Sed contrà primò, quia hæc æquè soluenda sunt in duplici vbicatione definitiua. Contra secũdò directè; corpus replicatum, siue circũscriptiuè siue definitiuè non posset propriè dici occurere, vel distare à se ipso, distare enim propriè loquendo dicitur de duobus, ideoque dici solum posset, quod corpus replicatum haberet duplicem vbicationem vnam distantẽ ab alia, non aliter ac idem homo habens simul albedinem, & nigredinem non dicitur dissimilis sibi ipsi, sed habens albedinem dissimilem nigredini; similiter non occurreret sibi ipsi proprie loquen-

quendo, quia occurrere dicitur de duobus; solum ergo haberet successiuè plures vbicationes viciniores semper, ac viciniores alteri vbicationi. Demum nullũ est absurdum, quod possint alicui corpori dari plures, & plures vbicationes in infinitum, semper enim haberet vbicationes solum finitas, nec vnquam adæquantes Dei immensitatem, de cuius ratione est essentialiter esse vbique.

6 Dubitatur hic an sicuti res in duplici tempore plus naturaliter potest, quam in vno, ità etiam plus naturaliter possit in duplici loco quam in vno. Sed respondendum est: rem replicatam nõ plus naturaliter agere, vel pati posse in duplici loco, quã possit in vno, licetenim in ordine ad prædicata relatiua localia, possit per replicationẽ plures relationes locales fundare in duplici loco, quam in vno: in ordine tamen ad reliqua non plus potest in pluribus locis, quam in vno, nam ex eo quod res sit in pluribus locis, bene intelligimus, quomodo possit habere plures relationes propinquitatis, distantiæ &c. multiplicantur enim vbicationes, ratione quarum habentur huiusmodi relationes; at cum ratione præcisæ replicationis non

mul-

multiplicetur, neque augeatur virtus, sed semper sit vna, & eadem cum eadem suæ virtutis limitatione, non apparet quomodo quoad prædicata absoluta plus naturaliter possit in duplici loco, quam in vno. Certè hoc virtutis augmentum ex mera replicatione probandum superest asserenti.

7 Ad paritatem de duplici tempore dicimus dari aliquas causas, quæ non modo pro ea circũstantia temporis,pro qua aliquid efficiunt, impediuntur ne efficiant aliud, sed præterea ab effectu producto adeò debilitantur,vt alios pro tempore sequenti producere non possint. Sed quia aliæ causæ sunt, quæ licet pro eodem tempore plura simul non possint, pro tempore tamen sequẽti remanent expeditæ ad plures,& plures effectus similes successiuè producẽdos, ac si nihil antea produxissent,ideò reddenda est disparitas, cur pro diuerso tempore causa naturalis plura possit, quam pro eodem, in pluribus tamen locis, sed in eadem temporis circumstantia non plura possit, quam posset in vno tantum loco.. Disparitas ergo erit, quia de duratione cuiuscunque effectus est impedire vel totaliter, vel partialiter suam causam limitatam ab effectione,

vel receptione alterius rei pro ea circumstantia temporis, pro qua occupatur in alia re. Hinc pluribus intentus minor est ad singula sensus, & illimitatio Diuinæ potentiæ in eo præcipuè elucet, quod simul possit plura, & plura in infinitum efficere absque eo quod ab vllo effectu impediatur. Sicut autem bene intelligimus, quod effectus impediat causam pro ea circumstantia temporis, pro qua profluit à tali causa, ità, si effectus quando à sua causa profluit illam nullatenus debilitauit, benè etiam intelligimus, quod talis causa remaneat expedita, ac si prius nihil produxisset, ideòque sicuti productio præterita non potest de præsenti impedire, & obesse suæ causæ, si quando fuit de præsenti nihil illi obfuit; ità effectus præsens pro eo tempore, pro quo profluit à sua causa limitata non potest non illam aliquatenus impedire à productione aliorum effectuum: Cum ergo præcisè ratione duplicis ·bicationis, causa non acquirat plus virium, non poterit naturaliter plus in duplici loco, quam in vno, hinc qui in vno loco non potest ferre nisi centum libras replicatus non posset naturaliter ferre nisi centum, licet posset in vno ferre v. g. solum quinqua-

quaginta, in alio alias quinquaginta. Quod si præter replicationem augeatur etiam miraculosè virtus actiua, vel passiua rei replicatæ, poterit pro ratione incrementi virium agere, vel pati plura, & plura, quæ tamen non importent vel formalem, vel virtualem contradictionem.

8 Replicato corpore debent connaturaliter replicari omnia, quæ sunt illi vnita, & absoluta à loco, hinc ex Tridentino sess. 13. cap. 3. habemus poni sub speciebus panis sanguinem, & sub speciebus vini corpus, & animam sub vtrisque, propter naturalem connexionem, & concomitantiam, qua corporis Christi partes non amplius morituri inter se copulantur. Et quidem iuxta rei naturam est, vt ea, quæ cum aliquo vniuntur vnione vel essentiali, vel continuatiua, ratione vnionis illud quocunque ierit comitentur.

9 Dices sequeretur quod si hic Romæ Petrus ab hoc igne calefieret, ab hoc eodem igne calefieret Neapoli, ideòque hic ignis ageret in distans. Respondeo quod ab igne existente Romæ, non produceretur calor nisi Romæ, sed eo producto spectaret ad Deum, supposito primo miraculo replicationis Pe-

tri, replicare etiam hunc calorem Neapoli, si vellet connaturaliter operari. Sicut enim positis dispositionibus in corpore organizato spectat ad Deum, si connaturaliter operari velit, creare animam rationalem, ità ad illum spectabit replicare calorem Neapoli, posito quod Romæ fuerit vnitus Petro replicato Neapoli. Quod si Petro Romæ applicaretur ignis Neapoli verò nix, illud connaturaliter debet in Petro produci, quod ab agente validiori ad præsentiam talis contrarij produci naturaliter potest. Sed casus hac in re multipliciter variabiles resoluendi erunt iuxta principia posita.

10 Solum posset peculiaris esse difficultas circa motum. Vtrum scilicet corpus replicatum posset in vtroque loco naturaliter moueri, ad quod dicimus posse casum duplici modo fingi. Primò, itaut Deus velit, quod corpus producat sibi vnam vbicationem circa quam exerat tota suas vires naturales, ideòque respectu alterius vbicationis Deus totaliter se gerat miraculosè, & in hoc casu poterit naturaliter se mouere in eo loco, in quo habet vbicationem à se naturaliter productam, & cõseruatam, quia sicuti talem vbicationem sibi

ſibi naturaliter producit, ita poterit ſibi per motum connaturaliter acquirere, aliam. At in alio loco, in quo habet vbicationem miraculosè productam, ſicuti corpus illam ſibi connaturaliter non producit, ità non poteſt illa deperdita acquirere ſibi aliam priori miraculoſæ ſimilem. Si verò ſupponatur caſus, quod virtus corporis, in ordine ad producendam ſibi vbicationem, diuidatur, nec tota exeratur circa vnam vbicationem, ſed partim circa vnam partim circa aliam ſupplente Deo per concurſum miraculoſum id, quod corpori deeſt circa vtranque vbicationem: in hoc caſu nullibi poterit naturaliter moueri, quia cum vtraque vbicatio ſit miraculoſa, non poſſet corpus ſine nouo miraculo deperdere priorem vbicationem miraculoſam, & aliam miraculoſam ſibi acquirere. Hinc corpus Chriſti vbi eſt circumſcriptiuè poteſt ſine miraculo moueri, quia vbicatio circumſcriptiua ab illo connaturaliter, & totaliter pendet, cum circa vbicationes Sacramentales non niſi miraculosè concurrat.

11 Dices ſi corpus replicatum poſſet naturaliter moueri, poſſet etiam ſecum penetrari; Reſpondeo corpus re-

plicatum dum in vno saltem loco moueretur, posset acquirere vbicationes viciniores semper, ac viciniores alteri vbicationi permanenti, quam idem corpus in alio loco haberet, ac tandem per motum eò posset deuenire, vt vna vbicatio corresponderet eidem spatio imaginario, cui corresponderet altera, in quo casu potest Deus vel relinquere corpori vtramque vbicationem, vel relinquere illi solum vnam. Neque verò impenetrabilitas impedire posset, ne corpus replicatum pertingeret tandem per motum ad acquirendam vbicationē correspōdentem eidem spatio imaginario, cui corresponderet alia, nam de ratione corporis impenetrabilis est solùm excludere aliud corpus impenetrabile à loco, in quo ipsum est, non verò excludere se ipsum, vel excludere aliam vbicationem, vbicatio enim non est de se impenetrabilis, sed impenetrabilitas habetur solum à quantitate.

12 Sed quæres, an dum corpus in vno loco moueretur, in alio verò quiesceret, impetus, quem sibi in vno loco imprimeret deberet cōnaturaliter in alio loco replicari. Respondetur affirmatiuè, ratione enim vnionis, qua impetus est in vno loco vnitus corpori debet cōnatu-

naturaliter comitari corpus, vbicunque hoc erit. Neque obstat quod impetus in eo loco, in quo corpus quiesceret, esset frustrà, ideòque deberet connaturaliter destrui, nam talis impetus non esset simpliciter frustrà, imo ex tali impetu sequeretur in vno loco totus motus, qui ex illo sequi posset, ideòque ageret quantum posset. Solùm ergo dubitari posset quod esset frustrà noua vbicatio talis impetus, sed hæc supposito miraculo replicationis esset connaturalis, sicuti est connaturalis replicatio aliorum omnium, quæ sunt corpori vnita, & sicuti ratione vnionis ponitur in Eucharistia potētia loco motiua, & quantitas Christi Domini, etiam si in Eucharistia hæc non sint habitura effectum motus, & impenetrationis, ità ratione vnionis poni debebit impetus, etiam si hic non sit habiturus effectum.

13 Atque hæc connaturaliter, in ordine enim ad Diuinam potentiam nulla est necessitas, quod replicato corpore necessariò replicentur omnia, quæ sunt tali corpori vnita. Quamuis enim ratione vnionis detur connaturalis exigentia, vt replicentur omnia, nulla tamen est ratio, cur Deus non possit facere

cere contra hanc exigensiam. Prætereà vbi quantumuis corpori vnitum nec replicatur, nec poteſt replicari, vt mox videbimus, ergo ratio vnionis habet non eſſentialiter, ſed ſolùm connaturaliter exigere vt in quocunque loco, in quo eſt vnum, ſit etiam aliud illi vnitum. Ad rationem enim vnionis ſatis eſt, quod anima v. g. ſit vbi eſt corpus tanquam in loco adæquato, non verò quod ſit etiam in loco pluſquam adæquato.

14 Dices ſi Petrus Romæ haberet animam, & corpus, Neapoli verò ſolum corpus, Petrus Romæ eſſet viuus, Neapoli mortuus, quod implicat. Reſpondeo eſſe mortuum non eſt carere anima in vno tantum loco, ſed in nullo loco habere animam, ſi ergo corpus Petri exiſtens Neapoli non careret ſimpliciter anima, ſed ſolùm careret anima Neapoli, hoc eſt careret *vbicatione* animæ Neapolitana, non eſſet corpus mortuum, ſed viuum, quare licet repugnet, quod idem *ſit ſimpliciter loquendo* viuum, & *mortuum, habens*, & non habens animam, nulla tamen eſt contradictio neque formalis, neque virtualis, quod idem corpus habeat animam cum vna vbicatione, non verò

habeat

habeat eandem animam cum alia vbicatione, ideòque in hoc, & in alijs casibus recurrendum est ad regulam vniuersalem superius assignatam, quod illa possunt fieri, vel connaturaliter, vel saltem supernaturaliter posita replicatione, quæ non important formalem, vel virtualem contradictionem; examinare autem hoc in singulis esset nunquam inuenire finem.

15 Vbicatio, quæ de facto datur, neque diuinitus replicari potest, nam sicuti alligatio essentialis ad vnum tantùm locum est imperfectio, ita transferibilitas, & negatio alligationis essentialis ad vnum locum est perfectio, ergo vbicationi, quæ de facto datur sine positiuo argumento non est tribuenda perfectio transferibilitatis. Modis enim vt potè entibus omnium, quæ de facto dantur imperfectissimis, non est tribuenda sine positiuo argumento vlla perfectio, nisi quæ est necessaria ad finé, propter quem à natura sunt instituti; transferibilitas autem non est necessaria vbicationi propter finem, ad quem instituta est à natura, siue enim habeat posse transferri, siue non, æquè determinat formaliter rem ad essendum in hoc loco, qui est vnicus finis vbicatio-

nis; ergo non est dicendum sine positiuo argumento, quod vbicationi, quæ de facto datur, fuerit data perfectio transferibilitatis.

16 Idem dicendum de duratione, & actione; quod nimirum duratio hodierna non possit per aliam duratione existere cras, neque actio fieri per aliam actionem, cum enim hi modi sint vltimò determinatiui non est vlla ratio cur accipere debuerint talem perfectioné, vt possent vlterius determinari. De vnione constat nobis positiuè oppositum, quia humanitas Christi Domini, ideòque illius vnio tam essentialis, quàm continuatiua vnita fuit per vnionem hypostaticã personæ Verbi Diuini. Ex quo inferimus taliter debuisse institui vnioné vt per aliã vnioné vniri posset ad hoc vt ex cõposito humano vnito cũ perso- diuina resultare possent operationes Theandricæ; similiter vnio continuatiua vnius minimi debuit ità institui, vt per aliam vnionem continuatiuam continuari posset cum alio minimo, *quia* ex tali continuatione *plura bona* se [illegible] poterant in natura, quæ non fuissen. sequuta si taliter vnio continuatiua non fuisset instituta. At ex transferibilitate vbicationis quæ nam bona in natura seque-

ſequerentur? non ergo talis perfectio vbicationi tribuenda eſt, quæ neque à poſteriori, neque à priori nobis innoteſcit.

17 Non poſſunt naturaliter duo corpora per penetrationem eſſe in eodem loco, quod conſtat tum experientia, tum ex fine naturæ fugientis rerum naturalium deſtructionem, illarumque infirmitati conſulentis per quantitatem, ſeu impenetrabilitatem, qua res cæteroqui corruptibiles obuallauit, ne ex penetratione cum contrarijs facillime corrumperentur; ſic ſi ignis penetrari poſſet cum ligno v. g. in ictu oculi lignum quantumuis magnæ molis abſumeretur ab igne, quod non fuit bonum in natura. Quare ſicuti data eſt naturis ſubſtantialibus ſubſiſtentia, qua ſe tuerentur ab vnione cum alia natura; propter detrimentum, quod vna natura poſſet alteri afferre, impediendo operationes peculiares illius, ità rebus corruptibilibus data eſt impenetrabilitas, ratione cuius ſe ſe à contrarijs tueantur. Poſſe tamen dari miraculosè corporum penetrationem conſtat ex fide, nec quidquam eſt in contrarium.

SECTIO QVARTA.

An dari possit vacuum, & qua virtute moueantur corpora ad illud impediendum.

Loco addendum est vacuum, cum vacuum adiectiuè sumptum definiatur locus priuatus corpore contento, & alio quolibet æquiualente; quas vltimas particulas addimus propter accidentia Eucharistica, quæ licet non sint corpus, non tamen locus, in quo ipsa sunt, est vacuus, quia accidentia miraculosè taliter existentia æquiualent corpori in ordine ad occupandum locum.

2 Nulla est repugnantia quod supurnaturaliter detur. Neque enim vacuum substantiuè acceptum, hoc est ipsa vacuitas haberet trinam dimensionem, cum enim vacuum sic acceptum nihil sit, id quod nihil est non potest esse trinè dimensum, solum ergo vacuum adiectiuè ac eptum, hoc est corpus, seu superficies carens alio corpore contento habe-

haberet suas dimensiones, & capacitatem ad aliud corpus excipiendum, in quo nullum est inconueniens.

3 Naturaliter ne minimum quidē vacuum dari potest, vt constat tum multis experimentis satis notis, tum ex fine à natura intento per fugam vacui. Ità enim natura vnum mundum sensibilem intendit, vt vnitas in eo maxima haberetur, quæ ex his entibus haberi poterat, cum verò non potuerit ex his entibus haberi ea vnitas, per quam omnia entia sensibilia facerent vnum vel per simplicitatem, vel per compositionem ratione vnionis vel essentialis vel continuatiuæ, intendit vt omnia entia facerent vnum saltem per contiguitatem. Quare licet in conformatione vnius orbis ità fuerint eius partes institutæ vt aliquæ exigerent esse sursum, aliquæ deorsum, aliquæ cum tanta densitate, aliæ cum tanta raritate, hæ tamen aliæque leges cedunt vnitati totius, ne enim hæc tollatur prius natura dispensat in vnitate ordinis, efficiendo scilicet, vt grauia ascendant, descendant leuia, vt corpora contra suam peculiarem naturam rarescant, vel densentur &c. quam quod per aliquod vacuum tollatur vnitas localis partium

vni-

tri, replicare etiam hunc calorem Neapoli, si vellet connaturaliter operari. Sicut enim positis dispositionibus in corpore organizato spectat ad Deum, si connaturaliter operari velit, creare animam rationalem, ità ad illum spectabit replicare calorem Neapoli, posito quod Romæ fuerit vnitus Petro replicato Neapoli. Quod si Petro Romæ applicaretur ignis Neapoli verò nix, illud connaturaliter debet in Petro produci, quod ab agente validiori ad præsentiam talis contrarij produci naturaliter potest. Sed casus hac in re multipliciter variabiles resoluendi erunt iuxta principia posita.

10 Solum posset peculiaris esse difficultas circa motum. Vtrum scilicet corpus replicatum posset in vtroque loco naturaliter moueri, ad quod dicimus posse casum duplici modo fingi. Primò, itaut Deus velit, quod corpus producat sibi vnam vbicationem circa quam exerat tota suas vires naturales, ideòque respectu alterius vbicationis Deus totaliter se gerat miraculosè, & in hoc casu poterit naturaliter se mouere in eo loco, in quo habet vbicationem à se naturaliter productam, & cōseruatam, quia sicuti talem vbicationem sibi

sibi naturaliter producit, ita poterit sibi per motum connaturaliter acquirere, aliam. At in alio loco, in quo habet vbicationem miraculosè productam, sicuti corpus illam sibi connaturaliter non producit, ità non potest illa deperdita acquirere sibi aliam priori miraculosæ similem. Si verò supponatur casus, quod virtus corporis, in ordine ad producendam sibi vbicationem, diuidatur, nec tota exerátur circa vnam vbicationem, sed partim circa vnám partim circa aliam supplente Deo per concursum miraculosum id, quod corpori deest circa vtranque vbicationem: in hoc casu nullibi poterit naturaliter moueri, quia cum vtraque vbicatio sit miraculosa, non posset corpus sine nouo miraculo deperdere priorem vbicationem miraculosam, & aliam miraculosam sibi acquirere. Hinc corpus Christi vbi est circumscriptiuè potest sine, miraculo moueri, quia vbicatio circumscriptiua ab illo connaturaliter, & totaliter pendet, cum circa vbicationes Sacramentales non nisi miraculosè concurrat.

11 Dices si corpus replicatum posset naturaliter moueri, posset etiam secum penetrari; Respondeo corpus re-

plicatum dum in vno saltem loco moueretur, posset acquirere vbicationes viciniores semper, ac viciniores alteri vbicationi permanenti, quam idem corpus in alio loco haberet, ac tandem per motum eò posset deuenire, vt vna vbicatio corresponderet eidem spatio imaginario, cui corresponderet altera, in quo casu potest Deus vel relinquere corpori vtramque vbicationem, vel relinquere illi solum vnam. Neque verò impenetrabilitas impedire posset, ne corpus replicatum pertingeret tandem per motum ad acquirendam vbicationẽ correspõdentem eidem spatio imaginario, cui corresponderet alia, nam de ratione corporis impenetrabilis est solùm excludere aliud corpus impenetrabile à loco, in quo ipsum est, non verò excludere se ipsum, vel excludere aliam vbicationem, vbicatio enim non est de se impenetrabilis, sed impenetrabilitas habetur solum à quantitate.

12 Sed quæres, an dum corpus in vno loco moueretur, in alio verò quiesceret, impetus, quem sibi in vno loco imprimeret deberet cõnaturaliter in alio loco replicari. Respondetur affirmatiuè, ratione enim vnionis, qua impetus est in vno loco vnitus corpori debet cõnatu-

naturaliter comitari corpus, vbicunque hoc erit. Neque obstat quod impetus in eo loco, in quo corpus quiesceret, esset frustrà, ideòque deberet connaturaliter destrui, nam talis impetus non esset simpliciter frustrà, imo ex tali impetu sequeretur in vno loco totus motus, qui ex illo sequi posset, ideòque ageret quantum posset. Solùm ergo dubitari posset quod esset frustrà noua vbicatio talis impetus, sed hæc supposito miraculo replicationis esset connaturalis, sicuti est connaturalis replicatio aliorum omnium, quæ sunt corpori vnita, & sicuti ratione vnionis ponitur in Eucharistia potētia loco motiua, & quantitas Christi Domini, etiam si in Eucharistia hæc non sint habitura effectum motus, & impenetrationis, ità ratione vnionis poni debebit impetus, etiam si hic non sit habiturus effectum.

13 Atque hæc connaturaliter, in ordine enim ad Diuinam potentiam nulla est necessitas, quod replicato corpore necessariò replicentur omnia, quæ sunt tali corpori vnita. Quamuis enim ratione vnionis detur connaturalis exigentia, vt replicentur omnia, nulla tamen est ratio, cur Deus non possit fa-

cere contra hanc exigentiam. Præterea vbi quantumuis corpori vnitum nec replicatur, nec potest replicari, vt mox videbimus, ergo ratio vnionis habet non essentialiter, sed solùm connaturaliter exigere vt in quocunque loco, in quo est vnum, sit etiam aliud illi vnitum. Ad rationem enim vnionis satis est, quod anima v. g. sit vbi est corpus tanquam in loco adæquato, non verò quod sit etiam in loco plusquam adæquato.

14 Dices si Petrus Romæ haberet animam, & corpus, Neapoli verò solum corpus, Petrus Romæ esset viuus, Neapoli mortuus, quod implicat. Respondeo esse mortuum non est carere anima in vno tantum loco, sed in nullo loco habere animam, si ergo corpus Petri existens Neapoli non careret simpliciter anima, sed solùm careret anima Neapoli, hoc est careret *vbicatione* animæ Neapolitana, non esset corpus mortuum, sed viuum, quare licet repugnet, quod idem *sit simpliciter* loquendo *viuum, & mortuum, habens, & non habens* animam, nulla tamen est contradictio neque formalis, neque virtualis, quod idem corpus habeat animam cum vna vbicatione, non verò habeat

habeat eandem animam cum alia vbicatione, ideòque in hoc, & in alijs casibus recurrendum est ad regulam vniuersalem superius assignatam, quod illa possunt fieri, vel connaturaliter, vel saltem supernaturaliter posita replicatione, quæ non important formalem, vel virtualem contradictionem; examinare autem hoc in singulis esset nunquam inuenire finem.

15 Vbicatio, quæ de facto datur, neque diuinitus replicari potest, nam sicuti alligatio essentialis ad vnum tantùm locum est imperfectio, ita transferibilitas, & negatio alligationis essentialis ad vnum locum est perfectio, ergo vbicationi, quæ de facto datur sine positiuo argumento non est tribuenda perfectio transferibilitatis. Modis enim vt potè entibus omnium, quæ de facto dantur imperfectissimis, non est tribuenda sine positiuo argumento vlla perfectio, nisi quæ est necessaria ad finé, propter quem à natura sunt instituti; transferibilitas autem non est necessaria vbicationi propter finem, ad quem instituta est à natura, siue enim habeat posse transferri, siue non, æquè determinat formaliter rem ad essendum in hoc loco, qui est vnicus finis vbicatio-

nis; ergo non est dicendum sine positiuo argumento, quod vbicationi, quæ de facto datur, fuerit data perfectio transferibilitatis.

16 Idem dicendum de duratione, & actione; quod nimirum duratio hodierna non possit per aliam durationé existere cras, neque actio fieri per aliam actionem, cum enim hi modi sint vltimò determinatiui non est vlla ratio cur accipere debuerint talem perfectioné, vt possent vlterius determinari. De vnione constat nobis positiuè oppositum, quia humanitas Christi Domini, ideòque illius vnio tam essentialis, quàm continuatiua vnita fuit per vnionem hypostaticã personæ Verbi Diuini. Ex quo inferimus taliter debuisse institui vnioné vt per aliã vnioné vniri posset ad hoc vt ex cõposito humano vnito cũ perso- diuina resultare possent operationes Theandricæ; similiter vnio continuatiua vnius minimi debuit ità institui, vt per aliam vnionem continuatiuam continuari posset cum alio minimo, quia ex tali continuatione plura bona fi[...]i poterant in natura, quæ non fuissen. sequuta si taliter vnio continuatiua non fuisset instituta. At ex transferibilitate vbicationis quæ nam bona in natura seque-

ſequerentur? non ergo talis perfectio vbicationi tribuenda eſt, quæ neque à poſteriori, neque à priori nobis innoteſcit.

17 Non poſſunt naturaliter duo corpora per penetrationem eſſe in eodem loco, quod conſtat tum experientia, tum ex fine naturæ fugientis rerum naturalium deſtructionem, illarumque infirmitati conſulentis per quantitatem, ſeu impenetrabilitatem, qua res cæteroqui corruptibiles obuallauit, ne ex penetratione cum contrarijs facillime corrumperentur; ſic ſi ignis penetrari poſſet cum ligno v. g. in ictu oculi lignum quantumuis magnæ molis abſumeretur ab igne, quod non fuit bonum in natura. Quare ſicuti data eſt naturis ſubſtantialibus ſubſiſtentia, qua ſe tuerentur ab vnione cum alia natura; propter detrimentum, quod vna natura poſſet alteri afferre, impediendo operationes peculiares illius, ità rebus corruptibilibus data eſt impenetrabilitas, ratione cuius ſe ſe à contrarijs tueantur. Poſſe tamen dari miraculosè corporum penetrationem conſtat ex fide, nec quidquam eſt in contrarium.

SECTIO QVARTA.

An dari possit vacuum, & qua virtute moueantur corpora ad illud impediendum.

LOco addendum est vacuum, cum vacuum adiectiuè sumptum definiatur locus priuatus corpore contento, & alio quolibet æquiualente; quas vltimas particulas addimus propter accidentia Eucharistica, quæ licet non sint corpus, non tamen locus, in quo ipsa sunt, est vacuus, quia accidentia miraculosè taliter existentia æquiualent corpori in ordine ad occupandum locum.

2 Nulla est repugnantia *quod supernaturaliter* detur. Neque enim vacuum substantiuè acceptum, hoc est ipsa vacuitas haberet trinam *dimensionem*, cum enim vacuum *sic acceptum nihil sit, id quod nihil* est non potest esse trinè dimensum, solum ergo vacuum adiectiuè acceptum, hoc est corpus, seu superficies carens alio corpore contento habe-

haberet ſuas dimenſiones, & capacitatem ad aliud corpus excipiendum, in quo nullum eſt inconueniens.

3 Naturaliter ne minimum quidē vacuum dari poteſt, vt conſtat tum multis experimentis ſatis notis, tum ex fine à natura intento per fugam vacui. Ità enim natura vnum mundum ſenſibilem intendit, vt vnitas in eo maxima haberetur, quæ ex his entibus haberi poterat, cum verò non potuerit ex his entibus haberi ea vnitas, per quam omnia entia ſenſibilia facerent vnum vel per ſimplicitatem, vel per compoſitionem ratione vnionis vel eſſentialis vel continuatiuæ, intendit vt omnia entia facerent vnum ſaltem per contiguitatem. Quare licet in conformatione vnius orbis ità fuerint eius partes inſtitutæ vt aliquæ exigerent eſſe ſurſum, aliquæ deorſum, aliquæ cum tanta denſitate, aliæ cum tanta raritate, hæ tamen aliæque leges cedunt vnitati totius, ne enim hæc tollatur prius natura diſpenſat in vnitate ordinis, efficiendo ſcilicet, vt grauia aſcendant, deſcendant leuia, vt corpora contra ſuam peculiarem naturam rareſcant, vel denſentur &c. quam quod per aliquod vacuum tollatur vnitas localis partium vni-

vniuersi, idque meritò tum quia incõgruum esset, quod natura aliquid deperderet de spatio, ac veluti de regno, quod semel occupauit, tum quia per corporum contiguitatem ità habetur aliqua eorum conseruatio, vt dum aliqua corpora agunt in alia, pulchritudo vniuersi, quæ per varietatem habetur non tollatur. Demum posita contiguitate, & Cœlestes influxus melius propagantur, & alia multa bona naturæ obueniunt, propter quæ in ordine naturali constantissimè retinetur vnitas continguitatis inter omnes partes vniuersi. Dixi Cœlestes influxus melius propagari negato quolibet vacuo, quia licet dato vacuo propagari possent per latera, tamen & lux non propagatur nisi directè, & saltem per lineam obliquam vt potè longiorem, influxus Cœlestes debilius propagarentur.

4 Neque dicas posse saltem *quantum* est ex his capitibus dari aliquod minimum vacuum, vel ad breue aliquod tempus, nam. Primo, cum vacuum, quod est minus eò facilius à natura vitari possit per aliorum corporum condensationem, vel rarefactionem, non est cur dicamus à natura fieri posse difficilius, non verò facilius.

Secun-

Secundò modicum vacuum non est modicum naturæ malum, cum tollat perfectam mundi vnitatem, & completam perfectionem, quam habet, ex eo quod semper retineat totum spatium, ac veluti regnum, quod semel occupauit. Tertiò, si nec minimam corporum penetrationem natura patitur, nec minimum patietur vacuum, vtrumque enim, vt docet experientia, æquè natura fugit; sicut enim nullam minimam corporum penetrationem, ità neque vllum vacuum minimum, vel ad minimum tempus in natura inuenies.

5 Dices primò Animal non patitur magna vulnera, nec tamen respuit exiguos poros, ergo natura fugiens à magno vacuo, pati poterit modicum. Respondeo paruos poros non modum nihil mali, sed multum boni animalibus afferre, è contra quod vacuum etiam modicum non modicum sit malum in natura, constat saltem à posteriori, ex eò scilicet quod in alijs potius natura dispenset, quam in vacuo, quantumuis minimo.

6 Dices secundò sine aliqua interceptione vacui non posse explicari. Primò quomodo fiat motus localis. Secundò quomodo scindatur totum simul

mul ingens aliquod,& durum marmor. Tertiò quomodo lata aliqua corporis grauis superficies secundum omnes sui partes toti alteri superficiei simul approximetur per exclusionem totius aëris intermedij. Quartò, quomodo vas plenum cinere, tantum aquæ excipiat, quantum si cinere careret &c. Respondeo ad primum in motu locali nullum interuenire vacuum; mobile enim ità remouet corpus, quod ipsi occurrit, vt ab illo vicissim aliud pellatur, donec facto circuitu loca mutentur non sine aliqua compressione aëris, quem mobile habet à fronte,& aliqua dilatatione aëris, quem habet à tergo. Ad secundũ dico scissionem marmoris non posse fieri nisi successiuè, cum fiat per motum localem,& non sine rarefactione aëris contenti in poris, & attenuatione aliquarum particularum marmoris. Debent etiam partes, quæ *diuelluntur* aliquantulum inflecti, ne duæ rectæ habeant idem segmentum commune; neque obstat durities marmoris, si enim impactus mallei *potest scindere* marmor, poterit etiam eius partes aliquantulum inflectere, & si hoc non potest, nec poterit illud. Ad tertium dico, quod si superficies vnius corporis

grauis

grauis cadat supra aliam superficiem perpendiculariter non poterit excludi totus aër sed semper remanebit aliquid aëris intermedij licet compressi, & à nobis imperceptibilis; neque verò ex hoc quidquam sequetur absurdi, si enim pila oleo v. g imbuta, ideòque non tangens immediatè murum, illum tamen diruit; & si corpus graue sustinetur ab vtre, qui sit plenus aëre compresso, quidni sustineatur vnum graue ab alio, etiam si mediet modicum aëris compressi? neque enim solus aër est, qui sustinet, sed id, quod sustinet est etiam illud aliud corpus, quod est aëri compresso suppositum; potest quidem totus aër excludi si approximatio vnius corporis ad aliud benè complanatum fieret successiuè, & paulatim promouendo vnum corpus supra aliud. Vltimum, quod affertur nimis probat, si enim omninò tantum excipit aquæ vas plenum cinere, quantum excipit, quando nihil cineris in eo est, vas plenum cinere erit omnino vacuum, quod non admittis; non ergo hæc experientia videtur totaliter vera; ratio ergo cur discrimen non tam facile discernatur, erit, quia dum aqua infunditur multæ particulæ ratione igneorum spirituum exha-

exhalantur, & præterea cinis valdè porosus totus aqua imbuitur.

7 Affertur etiam ad probandum vacuū expereintia de fistula vitrea oblonga plena mercurio, & ex vna tantum parte rectè occlusa, si enim supposito digito alteri extremitati prius apertæ, immergatur hæc extremitas fistulæ perpendiculariter erectæ alteri argento viuo, quod in subiecto vase contineatur, deinde vero amoueatur digitus ab orificio tubi, argentum viuū in tubo contentum descendit vsque ad certam mensuram, post descensum verò aliquantulum assurgit tum descendit minus, & minus assurgit, donec post aliquot vibrationes semper minores, & minores tandem quiescat in parte tubi inferiori, ergo, inquiunt, pars superior tubi remanet omni corpore vacua, cum careat tum mercurio, tum aëre, alioque quolibet, quod nullo modo subingredi potuit, sed huic experientiæ à pluribus fusè, & abundè satisfactum est. Breuissimè dico hac experientia plenum potius suaderi; si enim natura non fugeret vacuum, totum argentum viuum illicò descenderet, cum sit in statu violento, neque toties plures, & plures illæ vibrationes reci-

pro-

procarentur. Dicendum ergo est partem illam tubi, quæ videtur vacua verè esse plenam humore tenuissimo extracto, à mercurio; hoc autem constat ex eo quod si in medio tubo sit clauicula mediaus inter partem fistulæ plenam mercurio, & aliam partem fistulæ quam dicis esse vacuam, sique hæc clauicula, postquam mercurius descendit, & quieuit occludatur, deinde verò in superiori apice fistulæ fiat foramen, statim videbitur humor quidam intra fistulam concrescere, qui non concresceret, si fistula non fuisset tali modo antea mercurio plena, hic ergò humor, qui, quando aër per apertum foramen subintrat, statim concrescit, antequam foramen esset apertum, erat dilatus, & replens fistulam impediebat vacuum; quod confirmatur ex eo quia si, postquam Mercurius quieuit, applicetur fistulæ corpus aliquod calidum, Mercurius, qui iam quiescebat, incipit magis descendere, si verò applicetur corpus frigidum, ascendit; non nisi quia humor ille attenuatus, replens partem fistulæ, quæ videtur vacua, nunc calore magis rarescit, ideoque permittit, vt Mercurius magis descendat, nunc frigore condensatur, ideòque ad impedien-

diendum vacunm, Mercurius cogitur assurgere.

8 Atque ex hoc redditur ratio, cur, antequam Mercurius quiescat, fiant illæ vibrationes, per quas Mercurius nunc descendit, nunc ascendit; Ratio enim huius rei est quia fit pugna inter argentum viuum inclinans suo pôdere deorsum, & humorem illum extractum ex mercurio volentē redire ad suā naturalē densitatem, ideòque donec alterutrū vincat, durat cōflictus, & motus sursū, & deorsū. Malè ergo ex hoc experimento infertur, quod lumen transiens per partem illam fistulæ, quæ dicitur ab aduersarijs vacua, existat sine subiecto; Imò quia aliundè satis, superque constat lumen vt potè accidens non posse existere sine subiecto, vel ex hoc deduci poterat nihil vacui dari in fistula, etiam si nobis non innotesceret quò tādem corpore plena esset. E contra benè ex hac experientia possumus inferre lumen non esse corpus, seu corpuscula diffusa per medium à corpore luminoso, si enim lumen esset corpus aptum ad replendum vacuum, statim ac fistula collustratur deberet Mercurius totus descēdere, & humor ille dilatatus deberet concrescere, eo modo quo concrescit;

:it, quando in fistulam facto foramine abingredi potest aër.

5. Cum ad impediendum vacuum :orpora contra suam peculiarẽ naturã noueantur, leuia deorsũ, sursũ grauia: quæritur qua vi sequantur hi motus. Ad quod respondendum; Primò, est nõ noueri à sola causa prima, si enim Deus potuit ipsis corporibus dare virtutem, per quam taliter mouerentur, quis neget talem virtutem de facto uisse illis datam, sicuti reliquis rebus creatis indidit natura virtutẽ, qua vel in sui, vel in vniuersitatis bonum possent operari. Secundò neque est dicendum quod moueantur ab Angelis, licet enim quando aliunde repugnat tribuere corporibus propriam virtutem ad aliquos effectus, benè ad Deum, vel ad intelligentias recurramus, Auctor tamen naturæ non solet operari per Angelos motus illos qui haberi possunt per propriam talium corporum virtutem; aliter dicam grauia, & leuia nunquam moueri nisi à sol Deo, vel ab intelligentia. Tertiò, neque mouentur per virtutem aliquam magneticam, quia magnes ferrum, quod semel ad se traxit, tenaciter retinet, etiam quando adest aliud corpus v. g. aër, quod pos-

fet

ſet inter ferrum, & magnetem ſub ingredi, & quando v. g. Manubrio clyſteris aquarij aqua per fiſtulam clyſteris attollitur, ita aqua manubrio adhæret, vt hęc à manubrio ſtatim dimitteretur, ſi inter aquam, & manubrium poſſet ſubintrare aër, ergo non attrahitur à manubrio per virtutem magneticam.

10 Falſum pariter eſt, vt aliqui dicunt, corpora ad impediendum vacuũ, moueri à corpore auferente illud aliud in cuius locum ipſa ſuccedunt, ità vt dum attollo v. g. manubrium clyſteris aquarij, aër à manubrio motus pellat è loco aërem, qui deinde impellat aquã vt ingrediatur in locum *relictum* ab aëre hoc enim eſt falſum. Primò, quia ſi hoc eſſet; quando per manubrium clyſteris aquarij attrahimus aquam, nõ ſentiremus reſiſtentiam in tractione aquæ, ſed reſiſtẽtiam potius ſentiremus in extruſione aëris ſurſum hoc autem eſt contra experientiam. Secundò quãdo aër eſt frigidus aqua in thermoſcopijs aſcendit, nullo autem modo *aſcendere poteſt per extruſionem vllam* aëris ambientis, quia aër ambiens vtpotè frigidior potius condenſatur, ideoque non petit locum maiorem, adeò vt ad hunc habendum extrudat ſurſum a-

quam

quam per fiſtulam vitream. Tertiò, ſi portio ſuperior clyſteris aquarij ſubeat per foramen factum in porta cubiculi totaliter clauſi, itàut manubrium congruat foramini, illudque bene claudat, reliqua verò pars fiſtulæ immerſa catino aquæ extet foris; quando poſtmodum manubrium educitur, & aqua attrahitur, non po eſt aër ex cubiculo, quod ſupponitur vndique clauſum, extrahi, & exire ad impellendam aquam foris extantem, ad hoc vt per fiſtulam clyſteris aſſurgat, ergo aqua non aſſurgit per extruſionem aëris ambientis. Adde quòd magnus deberet eſſe impetus aëris ambientis ad impellendam aquam, eamque ſurſum attollendam; tantum autem impetum in aëre ambiente non dari, ſatis conſtat experientia.

11 His ergo reiectis, antequam ſtatuamus, qua vì corpora ad impediendum vacuum moueantur quærendum occurrit, an in huiuſmodi motibus corpora, vel ex toto, vel ex parte moueantur propria inclinatione. Sed reſpondendum eſt negatiuè; nam quando corpora ad impediendum vacuum mouentur contra ſuam peculiarem naturam, reſiſtunt quantum poſſunt; quod

quod probatur hac experientia: ponderetur calix vitreus plenus aqua vsque ad tantam mensuram, & eius pondus exactè adnotetur. Tum hic idem calix educatur ex aqua inuerso situ plenus aqua vsque ad eandem mensurá (aqua enim ad impediendum vacuum simul cum calice, & intra calicem assurget) similiter ergo ponderetur calix dum est taliter è catino eductus: videbis tantum ponderare calicem quando inuerso situ attollit aquam assurgentem ad impediendum vacuum, quantum ponderabat, quando continebat tantundé aquæ erecto situ, ergo aqua tantum resistit quando ad impediendum vacuũ assurgit, quantum resistebat, quando nullum erat impediendum vacuum; sed quando nullum erat impediendum vacuum, resistebat quantum poterat. & tota sua virtute tendebat deorsum, ergò etiam quando est impediendum vacuum resistit quantum potest, & tota sua virtute contra nititur, & tendit deorsum. Porrò, ex dicendis in *Physica* suppono hic: Illam *tantum* aquam quæ existit intra calicem euerso situ grauitare posse vt potè quæ sola non iacet horizontaliter cum reliqua aqua. Si ergo hæc grauitat tantum, quantum gra-

grauitat tantundem aquæ in calice, ⸗ erecto, aqua ad impediendum vacuum assurgens resistit quantum potest.

22 Hinc ergo infertur corpora ad impediendum vacuum moueri virtute trahentis corpus illud, in cuius locum illa succedunt, ideòque quando per manubrium fistulæ aquariæ sursũ trahitur aqua, hæc trahetur ab illo, qui trahit manubrium, si enim trahens, vt probatum est numero superiori, sentit totum pondus aquæ, quæ trahitur, à sola huius virtute trahetur aqua sursum. Verum quidem est, quod non posset aqua trahi si non haberet naturalem adhærescentiam ad manubrium, non aliter, ac si trahens funem, trahat etiam corpus graue illi alligatum, totum corpus alligatum trahitur à trahente funem, cum trahens funem sentiat totum pondus, & resistentiam corporis alligati, sed corpus graue trahi sursum non posset, nisi esset funi alligatum; similiter quando oblonga columna per apicem attollitur, non solum pars columnæ superior, sed etiam pars inferior tota trahitur à trahente columnæ fastigium, sed ex suppositione quod per vnionem continuatiuam pars superior sit continuata cum inferiori, ità

T ergo

ergo quando manubrio clysteris aquarij trahitur aqua, tota hęc trahitur ab extrinseco, nimirum à trahente manubrium, quia totum aquæ pondus sentitur: sed trahitur supposita naturali alligatione,& adhærescentia ipsius aquę ad manubrium. Hanc enim naturalem adhærescentiam habent omnia corpora,eaque consistit in exigentia naturali,quam habet natura cuiusque corporis,vt post vbi, quod ipsum corpus habet, immediatè sequatur vbi alterius corporis propter fines intentos à natura in fuga vacui. Quare cum manubrium attractum exigat habere immediatè sibi contiguum aliud corpus, posito, quod nullum aliud corpus possit inter manubrium, & aquam subintrare, aqua naturaliter adhæret manubrio, non aliter ac posita vnione continuatiua pars inferior columnæ adhæret superiori; ideoque sicuti trahitur pars inferior columnæ à trahente partem superiorem, ita trahitur aqua á trahente manubrium. Differt tamen vnio continuatiua ab hac naturali corporum adhærescentia, quam vocare etiam possumus vnionem contiguatiuam, quod vnio continuatiua non tollitur merè per hoc, quod præsto sit ali-
quod

uod aliud corpus petens esse in loco
lterius ad quamcumque contraniten-
am illius; at vnio contiguatiua tolli-
ur merè per hoc, quod præsto sit ali-
uod aliud corpus, quod subintrare
ossit in locum alterius vtcumque cō-
anitentis. Cæterum sicuti vnio con-
nuatiua exigit, quod post vbi vnius
artis immediatè sequatur vbi alterius
artiscũ illa alia continuatæ; ita quod-
bet corpus ratione vnionis contigua-
uæ à natura cuiusque corporis indi-
inctæ, exigit vt post vbi, quod habet,
mmediatè sequatur vbi alterius cor-
oris habentis similem vnionem con-
guatiuam, seu habentis similem exi-
entiam naturalem adhærendi alicui
teri corpori.

13 Porro quamuis talis corporum
dhęrescentia sit connaturalis, tamen
uando corpora contra suam peculia-
em naturam mouentur, mouentur
iolenter nam etiam parti inferiori co-
umnę est connaturalis continuatio cũ
arte superiori, quod vero cogatur re-
inere talem continuationem cum par-
e superiori, ascendendo sursum, est illi
impliciter violentum, similiter ergo
uamuis adhærescentia aquæ ad ma-
ubrium sit aquæ connaturalis, quod

tamen aqua cogatur retinere talẽ adhærescẽtiā ascendendo, est illi simpliciter violentum, quia talis ascensus fit à principio extriseco, cum totali contranitentia aquæ, quæ resistens quantum potest nullo modo ad ascensum inclinat, vt probatum est num. 20. Non ità accidit quando mercator ad seruādam vitam proijcit merces in mare, talis enim proiectio non fit ab extrinseco, sed ab ipso mercatore, & cum positiua inclinatione mercatoris non contranitentis proiectioni, sed volentis illam, licet non nisi ex suppositione, quod non possit simul saluare vitam, & merces, at quando aqua assurgit ad impediendum vacuum, non inclinat nisi ad retinendam adhærescentiam, cum alio corpore; cæterum trahitur totaliter ab extrinseco, & cum omnimoda contra nitentia.

SE-

SECTIO QVINTA.

An, & qui motus fieri possent in vacu o, si daretur.

1 SI daretur vacuum posset in illo naturaliter fieri motus grauium, & leuiũ, & alius quicunque motus, ex quo non sequeretur noua corporum discontinuatio, in vacuo enim daretur completum determinatiuum ad huiusmodi motus, grauitas scilicet, vel leuitas mobilis, & spatium percurrendum, ergo cum nihil esset in contrarium, cur sequi non posset motus, vt patebit ex solutione argumẽtorum, dicendum est, quod verè motus in vacuo sequeretur. Confirmatur, si in vacuo imprimeretur impulsus lapidi v. g., lapis per aduersarios in vacuo moueretur ea velocitate, quam exigeret talis impulsus, sed grauitas, & leuitas æquiualent impulsui impresso, ergo pro ratione maioris, vel minoris grauitatis, vel leuitatis, determinaretur in vacuo tanta motus velocitas, vel tarditas; sicut enim impulsus determinatus ab

imprimente ad talem lineam, etiam in vacuo causaret motum versus talem lineam, ità grauitas determinata à natura ad lineam versus centrum, causaret motum etiam in vacuo versus circumferentiam.

2 Dices primo corpus constitutum in vacuo non perciperet sursum, neque deorsum, ergo ex illo nullus sequeretur motus. Sed contra quia quæro quomodo lapis in pleno percipit sursum, vel deorsum, si enim circa lapidem, v.g. sit aer omninò homogeneus, ex vi aeris homogenei ambientis non potest lapis percipere, quod hæc pars aeris sit superior, hæc alia inferior. Quare dicendum est, quod sicuti experimur nostram manum, v.g. sursum elatam sua grauitate determinari ad motum deorsum, absque eo quod vel ab aere ambiente detrudatur, vel ab vllo influxu cælorum determinetur ad motum deorsum, ita reliqua omnia grauia à propria grauitate determinantur ad motum deorsum, à leuitate ad motum sursum, eò quod grauitas habeat de se tendere ad centrum, leuitas ad circumferentiam, quoties à medio habente maiorem vim resistitiuam nō impediuntur, non aliter, ac impulsus de-

determinatus à proijciente ad talem lineam, habet ferre proiectum ad talem lineam, siue sit in pleno, siue in vacuo, quoties à medio habente maiorem vim resistitiuam non impeditur.

3 Sed quæri hic potest, vtrum propensio, quam habent grauia ad centrum (& idem in sequentibus dicēdum est de leuibus) sit ad tale centrum reale, an verò sit ad tale centrum imaginarium; ad quod respondendum est non esse ad tale centrum reale, sed ad imaginarium, licet enim talis locus imaginarius, præscindendo ab alijs corporibus non sit vni corpori peculiariter bonus, tamen ad hoc, vt corpora obtinerent talem dispositionem localem inter se, debuit illis dari propensio ad talem locum imaginarium, absque eo quod à loco, & centro reali, valde distanti vllo modo determinarentur ad motum. Nam primo quis dicat, quod lapis positus in medio aëre non descenderet, si in eo loco, vbi de facto datur centrum reale, daretur modicum vacuum; certè si hoc dices, tuum erit hoc probare. Secundò si grauia determinarentur ad motum deorsum à tali centro reali, determinari deberent per aliquam virtutem transmissam per to-

tam terræ crassitiem, & attractiuam corporis grauis, has autem virtutes attractiuas à corpore adeo remoto, & minimo, quale est centrum, per tãtam terræ crassitiem transmissas, quis credat? Tertiò nullam in nostris corporibus experimur imprimi vim, & impulsum ab extrinseco ad motum deorsũ, sed ad illum determinamur totaliter ab intrinseco. Quartò corpora existentia in centro sunt eiusdem rationis cũ his nostris, vel certè posset ab Angelo fieri permutatio, ità vt hæc nostra terra superior poneretur in centro, terra verò centri poneretur in superficie propè nos, in hoc igitur casu adhuc grauia descenderent, ergo non per determinationem à centro reali, sed per grauitatem, quæ de se habet propensionem ad talem locum imaginarium, quodcunque tandem corpus reale ibi adsit.

4 Quare dicendum existimamus, quod si omnia alia corpora annihilarentur, & remaneret vnicus lapis, adhuc hic propria virtute moueretur versus centrum illud, ad quod de facto mouetur, licet enim in hoc casu non moueretur versus centrum propter aliquod peculiare bonum, quod haberet

beret in centro, tamen longè congruētius est dicere, quod virtus motiua data corporibus directè ptopter motum in casibus naturalibus, fuerit etiam illis data indirectè propter motum in casibus miraculosis, quam fingere, quod à centro, vel circumferentia reali per influxus, & determinatiua superflua, imò & inexplicabilia, determinentur grauia, & leuia ad motum. Pariter si totus mundus alio transferretur, & corpora retinerent grauitatem, & leuitatem eiusdem rationis cum ea, quam de facto habent, tenderent naturaliter ad eundem locum imaginarium, versus quem nunc tendunt, & nullo modo tenderent ad locum illum, qui posita tali translatione erat centrum vniuersi. Verum quidem est, quod posita tali translatione deberet connaturaliter corporibus dari grauitas, & leuitas diuersæ rationis, quæ scilicet esset determinatiuum ad motum, per quem tenderent ad illum locum, qui facta tali translatione esset circumferentia, vel centrum vniuersi, talis enim propensio esset corporibus bona ad hoc, vt in tali situ respectu aliorum corporum se collocarent.

¶ Dices. Si imprimam lapidi impulsum versus fornicem domus, & interim domus simul cum lapide transferatur aliò, adhuc lapis perget in suo motu versus eundem fornicem realem, ergo si totus mundus aliò transferretur, adhuc lapis tenderet sua grauitate versus idem centrum reale vniuersi, non vero ad locum illum, qui de facto est centrum vniuersi. Respódeo disparitatem esse, quia impulsus impressus, vt probabimus in physica, est indifferens ad motum versus quamcumque lineã, producit autem motum versus hanc potius lineam, quam aliam, quia hic, & nunc ad hanc potius lineam determinatur, quã ad aliam, sicut ergo si lapis à proijciẽte determinetur ad lineã versus hunc fornicem realem tendet versus illum, ità si per translationem determinetur ad aliam lineam imaginariam, sed quæ, ex suppositione, quod transferatur domus, terminetur ad eundem fornicem realem, æquè idẽ impulsus ad eundem fornicem realem tendet; at grauitas, & leuitas sunt determinatæ ad tendendum versus hos determinatos terminos, ideòque posita mundi realis translatione adhuc deberent ten-

dere-

dere ad locum, ad quem habent propensionem.

6 Dices iterum si leuitas esset determinatiuum motus ad talem circũferentiam imaginariam, non esset maior ratio, cur hic, & nunc tenderet ad hoc potius pũctum circumferentiæ, quam ad illud. Respõdeo hoc argumentum, si vim haberet, æquè militaret contra illos, qui dicunt leuitatem esse determinatiuum motus ad talem circumferentiam realem, sicut enim in imaginaria, ità etiam in reali circumferentia, plura dantur puncta, & assignari debet determinatiuum, cur leue versus hoc potius punctum circumferentiæ tendat, quam versus aliud, dico igitur determinatiuum esse, quia hoc punctum est vicinius, cum enim nullum leue moueatur à centro mathematico, nũquam datur nisi vnum punctum in circumferentia, ad quod ex loco, vnde mouetur tendere possit mobile ad circumferentiam per lineam omnium breuissimam. In casu autem metaphysico, in quo mobile moueretur à centro mathematico, determinari deberet ab auctore naturæ, vt ad hoc potius punctum circumferentiæ moueretur.

T 6 Qui

7 Qui negant motum in vacuo ex eo præcipuè ducuntur, quod grauitas, & leuitas non videatur data corporibus nisi dependenter à medio pleno, & essentialiter ordinata ad illud superandũ, non aliter ac vis attollendi pondera essentialiter ordinata ad pondus, & fortitudo essentialiter ordinata ad superanda pericula exerceri non possunt sine pondere, & periculis. Sed contra est, quia fortitudo habet pro vnico obiecto pericula superanda, & similiter vis tractiua ponderis habet pro vnico obiecto corpus, cui imprimat impetum, ideòque cessante obiecto illo, quod vnicum est, non remanet circa quod exerceri possit actus, at grauitas non habet pro vnico obiecto medium retardans, quod per impulsum remoueat, sed præterea habet pro obiecto corpus mobile cui inest, & cui imprimat impetum versus centrum, quare cessante vno obiecto, non est cur non possit operari circa aliud, ideòque poterit mobili imprimere impetum corpori, cui inhæreat, etiam dum non adest medium impediens, cui pariter imprimit impetum, grauitas enim ideo imprimit impetum medio, quia hoc impedit motum corporis grauis, ergo si nullum sit medium

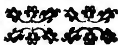
impediens, non eſt cur grauitas non occupetur tota in imprimendo impetu ſoli mobili. Cæterum gratis fingitur tanta cõnexio inter motum corporum, & reſiſtentiam medij, cur enim debuerunt ità inſtitui corpora, vt non poſſent tẽdere ad acquirendum locum ſibi debitum, niſi quando eſſet, à quo retardarentur, imò tunc magis ad illum debent tendere, quando nihil eſt quod obſtet. Nequè dicas naturam non præuidiſſe miraculum vacui; nam corpora habent duplicem virtutem, virtutem ſcilicet producendi impetum ad intra, & in ſe, & virtutem producendi impetum ad extra in medio retardante: cur ergo inter hanc vtramque virtutem tanta connexio fingitur, vt non poſſit exerceri vna ſine alia? Certè licet aqua habeat virtutem producendi frigus in ſe, & in extraneo ſubiecto, non tamen propterea dices, quod in vacuo aqua non poſſet producere frigus in ſe, ex eo quia nullum eſſet ſubiectum extrinſecum, in quo produceret frigus. Demum natura non præuidit actus ſupernaturales, & tamen vis naturalis memoratiua eſt talis, vt poſito, quod elicuerimus actus ſupernaturales, habeamus vim recordandi illorum, eòquod indirectè

rectè vis memoratiua est data etiam pro casibus miraculosis, similiter ergo vis motiua erit talis, vt ex suppositione vacui se se possit extendere etiam ad motum in vacuo, ad quem data est corporibus saltem indirectè; cum præsertim minor virtus requiratur ad motũ, quando nulla est resistentia superanda, quam quando hæc adest.

8 Aristoteles, vt multi cum S. Thoma docent, non nisi ad hominem contra veteres probauit, quod motus in vacuo fieret in instanti; cum enim illi dicerent: in quolibet motu locali interuenire vacuum. Aristoteles assumendo eorum principium, ex illo intulit, quod si in motu locali interueniret vacuum, motus localis fieret in instanti. Cæterum motus etiam in vacuo fieret in tempore, neque enim tanta motus velocitas determinatur solum à tanta medij resistentia, sed etiam ex maiori, vel minori grauitate mobilis, & ex maiori, vel minori distantia termini ad quem à termino à quo, & sicuti in vacuo animal iuxta aduersarios posset localiter moueri à principio vitali, nec tamẽ eius motus esset in instãti, quia tãta motus celeritas determinaretur à tãto impetu, quem in se animal produceret

ret ità tanta motus celeritas in grauibus determinaretur in vacuo à tanta gravitate mobilis.

9 Dixi posse naturaliter fieri in vacuo quemcunque motum, ex quo non sequeretur noua corporum discontinuatio, cum enim ideò non possit naturaliter dari vacuum, quia corpora habent naturalem exigentiam, vt vnum adhæreat alteri, ità posito vacuo, adhuc corpora quæ inter se adhærent, retinerent hanc exigentiam, ideòque non posset contra hanc naturalem exigentiam fieri naturaliter noua corporum discontinuatio. Cæterum non solum motus locales grauium, & leuium, sed etiam motus alterationis fieri possent in vacuo, cur enim aqua calefacta non posset reducere se ad suum connaturale frigus? De lumine dicendum omnino est, quod per vacuum transmitti non posset, cum enim sit qualitas requirit subiectum, in quo producatur.

CA-

CAPVT NONVM.

De prædicamentis situs, & habitus.

1 SItus ex Arist. 5. metaph. cap. 19. *est ordo partes habentis* ideò enim caput v. g. collum, & pectus habent talem situm, quia habent talem ordinē localem. Illud igitur, quod erit formaliter constitutiuum talis ordinis localis, erit formaliter constitutiuum situs; talis ergo ordo localis capitis, colli, & pectoris constituitur formaliter per tales eorum vbicationes, nec aliud quidquam requiritur; implicat enim, quod simul existant hæ vbicationes capitis, colli, & pectoris, quæ, ex supra dictis habent secum identificatam suam durationem, quin hæ partes habeant interse talem ordinem localem, ideòque talem situm.

2 Porrò quando hæ partes localiter mouentur, adhuc non mutant situm, quia licet mutentur priores vbicationes, succedunt tamen aliæ vbicationes, quæ habent eundem ordinem interse, hoc

hoc est succeduntaliæ tres vbicationes. quæ æquè habent, vt post vbicationem capitis immediatè sequatur vbicaticatio colli; deinde verò vbicatio pectoris; quare licet entitatiuè, & metaphysicè per motum localem mutetur situs, non tamen mutatur situs physicè, & absolutè loquendo, quia loco priorum vbicationum succedunt aliæ, in ratione ordinis prioribus omnino æquiualentes. Sic, ex suppositione, quod vbicatio identificetur cum sui duratione, quando quis stat immotus, mutat locum metaphysicè loquendo, physicè tamen, & absolutè loquendo, non mutat locum, quia succedit semper noua, & noua vbicatio, quæ in ordine ad applicandum subiectum in tali loco tam reali, quam imaginario, est omnino priori æquiualens. Porrò quamuis situs non differat realiter à prædicamento vbi, sola tamen distinctio formalis satis est ad constituendum peculiare prædicamentum; differre autem formaliter situm ab vbicatione, patet, quia situs non est vbicatio quomodocunque considerata, sed est talis ordo, quem aliquæ plures vbicationes habent inter se.

3 Habitus, seu habere ex Aristote-

le

le hic *secundum plures modos dicitur, aut enim vt habitum, & dispositionem aut aliam aliquam qualitatem, dicimur enim disciplinam aliquam, atque virtutem habere*. Sed in hac acceptione non constituit prædicamentum diuersum à prædicamento qualitatis, & de habitu in hac significatione opportunius dicemus vbi de anima. Constituit ergo habitus peculiare prædicamentum, pro vt significat extrinsecam denominationem ex adiacentia vestis, armorum &c. illi, qui denominatur vestitus, ornatus, armatus &c. ideòque forma huius prædicamenti est extrinseca vestis habens talem vbicationem circa corpus illius, cui attribuuntur tales denominationes. Cæterum nulla est necessitas superaddendi quidquam intrinsecum, quod in habente resultet, & per quod tale prædicamentum constituatur.

D I-

DISTINCTIO SEXTA

In libros Perihermenias.

CAPVT PRIMVM.

De vocibus.

1 Definiuntur ex Arist. hic c. 1. voces: *Notæ*, hoc est signa *earum, quæ sunt in anima passionum*. Pro cuius intelligentia explicandum est, quid sit signum. Signum ergo definitur communiter ex Sãcto Augustino: *id, quod se ipsum sensui, & præter se aliquid animo repræsentat*. Sed hæc definitio non complectitur nisi signa sensibilia, quæ sola fuerunt à Sancto Agustino definita, tradente definitionem signi in ordine solum ad scientias humanas, quæ originem habent à sensibus; Cum ergo dari etiam possint signa spiritualia, qualia sunt voces Angelicæ, ideò signum vniuersalius definiri poterit, *Id quod potentiæ cognoscitiuæ aliquid à se saltem formaliter distinctum repræsentat, siue ipsum*

et.

cognoscatur vt quod, siuè solum, vt quò. Hec definitio complectitur tam signa sensibilia, quàm spiritualia, tam instrumentalia. v.g. fumus, quæ cognita, vt quod ducunt nos in cognitionem alterius; quàm formalia, qualia sunt cognitiones, quæ solum cognitæ vt quò ducunt nos in cognitionem rei per tales cognitiones repræsentatæ, quę res per cognitionem represéntata aliquando non est nisi formaliter distincta ab ipsá cognitione, si nimirum res illa nullum aliud habeat esse, nisi esse obiectiuè in cognitione.

2 Hinc signum aliud est formale, quod solum cognoscitur *vt quò*, aliud instrumétale, quod cognoscitur *vt quod*, aliud materiale, aliud spirituale, vt paulò ante dicebamus, aliud naturale, quod naturalem habet connexionem cum re significata, qualem v.g. habet fumus cum igne, aliud ad placitum, quale est v.g. hedera, quæ ex hominum placito est instituta ad significandum vinum vendibile; Rursus signum ad placitum aliud est ex mera consuetudine, vt est habitus virilis ad significandum sexum virilem, aliud est ex pacto, cuiusmodi sunt omnes voces humanæ articulatæ saltem de præsenti. Dixi *saltem de præsent,*

senti, quia quamuis tum ex auctoritate Sancti Augustini, tum ex illis verbis Genesis, *Descendamus, & confundamus linguam illorum* non sit improbabile primum sermonem saltem, quoad nomina radicalia inditum hominibus fuisse ab auctore naturæ, adhuc tamen de præsenti omnes voces articulatæ significant ad placitum, quia quod de præsenti illæ etiam voces radicales retineat primam illam significationem, non est nisi ex placito hominum, cum enim, si voluissent, facilè potuissent illarum significationem immutare, quod illam non immutauerint, fuit ex hominum placito.

3 Præterea, quod omnes voces humanæ articulatæ saltem de præsenti significent ad placitum, probatur, quia nulla est assignabilis vox articulata, neque radicalis, quæ apud omnes nationes idem significet, nulla ergo naturaliter significat; quod enim naturaliter significat, apud omnes idem significat. Quando ergo dicitur Genesis 2. *appellauit Adam nominibus suis cuncta animantia*, non est sensus, quod Animalia haberent propria nomina naturaliter significantia, antequam illis nomen ab Adam imponeretur, sed quod Adam com-

componendo, & formando nomina ex vocibus radicalibus inditis illi a Deo, vnicuique imposuerit nomen exprimens illius naturam.

4 Quod si quæras, quid habuerit pro obiecto voluntas primorum institutorum alicuius idiomatis, dum voluerunt, quod voces hoc, vel illud significarent. Respondeo primos idiomatis institutores conuenisse in habendo voluntatem de non adhibenda tal determinata voce, nisi quando scirent existere talem determinatam rē posito tamen, quod loquēs aliundè nō ostendëret, se nolle dari alteri veros conceptus; postquam autem habuerunt talem voluntatem, illam sibi mutuò manifestarunt, & mutuo promissionem acceptarunt, ex quo proinde resultauit in primis auctoribus linguæ obligatio seruandi promissionem, ità vt quoties illam non obseruarent, essent infidëles, & mendaces; licet autem non fuerit necesse, quod tale pactum explicite intercederet, pactum tamen huiusmodi saltem implicitum fuit omninò necessarium, ad hoc vt haberetur finis, per locutionem articulatam ad alium, vnicè intentus, qui est de dando alteri veros conceptus, ideòque sicuti qui vult

ëffica-

efficaciter finem, benè præsumitur velle media vnicè necessaria ad assecutionem talis finis, ità dum primæ linguæ institutores alloquendo alios, ostendebant se efficaciter velle finem locutionis, vel explicitè, vel implicitè ostendebant se velle etiam medium vnicè necessarium ad obtinendum finem locutionis; sed finis locutionis articulatæ ad alium est manifestare, & dare alteri veros conceptus, medium autem vnicè necessarium ad hoc obtinendum est cõuenire in non adhibenda tali voce, nisi quando habetur scientia de existentia talis rei, ergo, qui, dum loquitur, ostendit se velle finem locutionis, ostendit etiam se velle non adhibere talem vocem, nisi quando habet scientiam de existentia talis rei. Similiter qui audit audiendo ostendit se velle finem locutionis, quam audit, ideòquè saltem tacitè ostendit se acceptare promissionē, quam loquens exhibet de vocibus non nisi taliter adhibendis; ergo dummodo loquens aliundè non ostendat, se nolle per talem locutionem finem locutionis, si per locutionem adhibet voces diuersimodè, ac sunt adhibendæ ad dádos alteri veros conceptus, eodem actu promissionem violat, quò promissio-

missionem facit.

5 Non modo de primis linguæ institutoribus, sed etiam de posteris quibuscunque loquentibus idem dicendũ est, dum enim vtuntur aliquo idiomate, in ipso actu locutionis implicitè, & spontè consentiunt in pactum initum à veteribus, cum enim ostendant alteri se velle dare illi veros conceptus per tale idioma, implicitè etiam ostendunt se efficaciter velle medium vnicè necessarium ad obtinendum hunc finem per tale idioma, cum verò medium vnicè necessarium ad hoc obtinẽdum, sit conuenire in pactum initum à veteribus, implicitè ostendunt alteri se in tale pactum consentire, ideòque, si leges talis pacti non seruant, sunt mendaces.

6 Ex hóc patet adhiberi posse sine violatione fidelitatis suspiria, & alia signa, tum naturalia, tum ex mera consuetudine etiam non existente re significata, quia in his nullum intercedit pactum, neque explicitum, neque implicitum, nam quando vir v. g. induitur veste muliebri, non propterea init implicitè pactum cum aspicientibus de dando illis verum conceptum de existentia mulieris sub tali habitu, nam

finis

finis vestis non est dare alteri notitiam de existentia talis sexus, sicuti finis, propter quem vnicè à natura instituta est locutio articulata ad alterum, est vt detur alteri verus conceptus, ideòque licet per consuetudinem ex veste muliebri inferatur sexus muliebris, potest tamen sine infidelitate, & mendacio vti quis veste muliebri ad alios fines, propter quos vestis est instituta. Similiter licet suspiria habeant connexionē naturalem cum tali affectione animi, & illam naturaliter indicent, quia tamen non sunt saltem vnicè instituta à natura ad hoc, vt ex pacto per suspiria indicetur alijs talis affectio animi, ideò sine mendacio adhiberi possunt suspiria propter alios fines, etiam si talis affectio hic, & nunc non existat; Neque dicas hæc non habere locum nisi in vocibus enunciatiuè prolatis, nam quia vocibus simplicibus indita est ex hominum placito talis significatio in ordine præcipuè ad enunciationem, ideò præscindendo etiam ab enunciatione adhuc retinent illam significationem, quā in ordine ad enunciationem acceperunt; quamquam voces sine vllo mendacio adhiberi possunt ad libitum extra enunciationem, quia extra enun-

ciationem nullum possunt dare alteri verum conceptum; cum veritas, ex dicendis cap. sequenti, non sit nisi in enunciatione.

7 Aliquæ voces *significant* solum modum tendendi intellectus, huiusmodi sunt. v. g. hæ voces *vel*, *si*, *est*, quando stat vitaliter; & exercitè, importans solum modum tendendi compositiuũ, & *non est*, quando significat modum tendendi diuisiuum; Aliæ tamen sunt voces, quæ significant tam conceptus, quàm res, audita enim hac voce; *homo*, venio in cognitionem tum ipsius hominis, tum animalis rationalis, tum quod loquens conceperit hominem, ideòque hæc vox ducit in cognitionem, tam hominis habentis esse in se, quàm hominis habentis esse in cognitione, seù repræsentati per cognitionem Res tamen à vocibus significantur ad placitum, vt constat ex dictis, conceptus verò significantur naturaliter tanquam causa ex effectu. locutio enim, tanquam effectus oritur ex conceptu. Sed dum dicuntur conceptus significari à vocibus naturaliter, intelligendum hoc est de conceptu formali, seù de entitate cognitionis secundum prædicata communia cognitionis. Quia id, quod ex vi

talis

talis vocis significatur existere obiectiuè in cognitione loquentis, seu obiectum ipsum prout expressum, & representatum in tali cognitione loquentis non significatur nisi ad placitum, audita enim hac voce, *homo*, venio quidem naturaliter in cognitionem non modo, quod loquens conceperit hanc vocem materialem, sed quod præterea habuerit cognitionem de eo, quod per hanc vocem significatur, at quod loquens conceperit animal rationale, & habuerit talem cognitionem exprimentem animal rationale, non potest mihi innotescere, nisi ex institutione hominũ. Præterea voces, non modo ad placitum significant rem, sed determinant etiam ex placito, & institutione hominum audientem ad hoc, vt rem illam tali modo cognoscat, hæc enim vox, *Homo*, determinat audientem ad concipiendum animal rationale in recto, vox verò *Hominis* determinat ad illum concipiendum in obliquo, concipere autem in recto; vel in obliquo est tali, vel tali modo concipere.

8 Quæri hic solet, quid prius, & immediatè significetur à vocibus, res ne, an conceptus; pro qua quæstione certum est non posse à voce significari co-

gnitionem prout talem, nisi simul significetur obiectum talis cognitionis, cognitio enim constituitur in ratione talis per tale obiectum, quod exprimit, Videtur ergo quod audita aliqua voce veniri possimus in cognitionem rei nihil cogitantes de cognitione, quā habet loquens de tali rē, at nullo modo possumus cognoscere, quod proferens talem vocem habeat talem cognitionem, nisi etiam cognoscamus rem expressam per talem cognitionem. Benè tamen possumus audita aliqua voce venire in cognitionem, quod loqués habeat conceptum de tali re absque eo quod cogitemus de esse, quod talis rés habet in se, & extra cognitionem; Quare neque ad cognoscendam rem, prout existentem in se, est medium necessarium cognoscere cognitionem, quam loquens habet de tali re, neque ad cognoscendam cognitionem, quam loquens habet de tali re, est medium necessarium cognoscere rem secundū esse, quod in se habet extra cognitioné.

9 Dicendum igitur est, quod voces quantum est de se, non habent determinare audientem ad hoc, vt prius, & immediatè concipiat potius res secundum esse, quod habent in se, quam conceptus,

ceptus, seu cogitationes, quas loquens habet de talibus rebus, sed audiens aliunde determinari debet ad hoc, vt prius, & immediatè concipiat, nunc prius res, quam cognitiones de rebus, nunc vero è contra, prius cognitiones de rebus, quam res secundum esse, quod habent in se, si enim audiens est cupidus sciendi rem secundum esse, quod habet in se, audita locutione statim cogitatione accurrit ad cogitationem rei secundum esse, quod habet in se, nihil cogitans de cogitatione, quam loquens habet de tali re, si verò è contra audiens sit cupidus cognoscendi conceptum, & explorandi ingenium & cogitationes loquentis, statim cogitatione accurrit ad cognoscendam cognitionem, quam loquens habet de tali re.

10 Atque hoc verum est etiam de vocibus enunciatiuè prolatis à loquente, in ordine ad eliciendum assensum audientis, saltem quando audiens habet pro motiuo assensus aliud, quam scientiam, & bonitatem loquentis. Quamuis enim, quando assentimur alicui propositioni enunciatæ à loquente propter auctoritatem illius, debeamus præcognoscere conceptum loquentis, vt

ab illius scientia, & bonitate moueamur ad assensum, tamen si quis enunciatiuè proferat. v.g. *Omne totũ est maius sua parte*, vt eliciat à me audiéte assensũ huic suæ propositioni, adhuc possum hanc propositionem intelligere, illique præbere assensum ex sola penetratione terminorum nihil cogitans de conceptu loquentis.

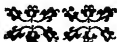
11 Dices ex Arist. hic cap. 1. voces sunt signa conceptuũ primo, ergo semper prius & immediatè significant cõceptus. Respondeo cum Aristoteles non expresserit, qua primitate voces sint signa conceptuum, benè posse explicari de primitate intentionis, quatenus cum loquentem magis intersit significare suos conceptus, quam res, primaria intentio institutorum linguæ credenda est fuisse de manifestatione conceptuum. Porro licet voces substituantur loco conceptuum, quia tamen substituuntur etiam loco rerum, ideò non est necesse quod, ad hoc vt ducant nos in cognitionem rerum, prius nos ducant in cognitionem conceptuum, sicut si loco imaginis Cæsaris pictæ substituatur statua Cæsaris lignea, quia hæc substituitur non modo loco imaginis, sed etiam ipsius Cæsaris, ideò poterit aspi-

aſpicientem ducere immediatè in cognitionem ipſius Cæſaris abſque eo quod ſit neceſſe, vt prius ducat in cognitionem imaginis, cuius loco ſubſtituta eſt.

12. Voces in propoſitionibus non ſupponunt pro conceptibus formalibus, ſed pro rebus per conceptus repreſentatis, aliter propoſitiones eſſent falſæ; ideò ergo eſt verum. v. g. quod rationale eſt riſibile, quia res illa, quæ eſt rationalis eſt riſibilis, non verò quia cognitio, ſeù conceptus formalis de rationali eſt conceptus de riſibili, hoc enim eſt falſum.

13 Scriptura proprie dicta, hoc eſt non quæ conſtat hyerogliphicis, ſed quę componitur ex elementis alphabeticis correſpondentibus diuerſis noſtris articulationibus ſignificat immediatè voces, ſupponit tamen pro rebus, in quarum cognitionem non ducit niſi excitando prius in legente ſpecies vocum. Qui enim ſciunt aliquod idioma, ſed neſciunt legere, quia neſciunt ex talibus ſignis, & characteribus venire in cognitionem vocum per ſcripturam ſignificatarum, non poſſunt duci in cognitionem rerum; ſi verò ſcirent quæ nam voces ex his charecteribus formantur

ſtatim venirent in cognitionem rerum; ergo prius ſcriptura ducere debet legẽtem in cognitionem vocum, & deinde mediantibus vocibus ducere illum in cognitionem rerum. Hoc non accidit in vocibus reſpectu conceptuum, poſſemus enim per voces venire in cognitionem rerum, nihil cogitantes de conceptibus, cognitio enim conceptuũ non eſt medium neceſſarium in ordine ad cognoſcendas res, ſicuti è contra cognitio vocum eſt medium neceſſariũ ad hoc vt à ſcriptura ducamur in cognitionem rerum, ſi enim neſcimus, quæ nam voces ab his caracteribus formentur, non poſſumus per caracteres venire in cognitionem rei. Hoc non accidit in ſcriptura impropriè dicta, quæ habet potius rationem imaginis, cuiuſmodi eſt ſcriptura per Hierogliphyca, nam etiam ſi quis neſciat, & idioma, & vocem materialem, qua talis res vocatur ab Aegyptijs v. g. adhuc per hoc hierogliphycum duci poteſt in cognitionem rei, quæ per hierogliphycum ab Aegyptijs ſignificatur.

CA-

CAPVT SECVNDVM.

De Enunciatione.

1 VEritas formalis eſt conformitas cognitionis cum obiecto. Conformitas, inquam, non in eſſendo, quia ſępè obiectum per veram cognitionem cognitum, eſt ſubſtantia, cum cognitio, vt potè ſemper accidens, ſit tali obiecto difformis in eſſendo; ſed neque ſatis eſt ad veritatem formalem, quod cognitio ſit conformis obiecto in repręſentando, ſeu in ratione imaginis, cum dari poſſit cognitio falſa, quæ ſit conformis obiecto in ratione imaginis, nam cum non ſit neceſſe, quod in qualibet propoſitione repręſentetur identitas obiectiua inter prædicatum, & ſubiectum, ſed ſufficiat ſolus modus tendendi, vt probauimus vbi de ente rationis metaphyſico numero 6. Hæc propoſitio, *Homo eſt equus* erit falſa, etiam ſi cognitio ſit conformis obiecto in repræſentando, ſeu in ratione imaginis, cognitio enim de homine eſt conformis homini, cognitio de equo eſt conformis equo. Conformi-

tas ergo, quæ ad veritatem requiritur, & est veritatis constitutiua, est conformitas in modo tendendi, ità vt illa cognitio sit vera, quæ tendit modo compositiuo per verbum *est* in ea, quæ à parte rei sunt identificata, vel quæ tendit modo diuisiuo per verbum *non est* in ea, quæ non sunt identificata.

2. Hinc in sensationibus non potest dari veritas, vel falsitas propriè dicta, cum per sensationes nulla fiat compositio, vel diuisio quod verò conformitas in repræsentando ad veritatem propriè dictam non sufficiat, præter iam dicta, constat etiam ex Arist. 3. de anima tex. 22. vbi ait. *Falsum in compositione semper est*, ergo etiam verum non erit nisi in compositione; ex eodem enim Aristotele loc. cit. tex. 21. *In quibus falsum, iam & verum est.* Potest quidè in sensibus dari fallacia, vel etiam falsitas dispositiuè, quatenus ex fallaci sensatione disponitur intellectus ad falsitatem formalem, at veritas, & falsitas propriè dicta in sensationibus non datur, imo propter eandem rationem, neque dari potest in prima operatione, cum in illa neque compositio, neque diuisio detur. Adde primam operationem non posse esse falsam, quia implicat,

plicat,

plicat, quod prima operatio non repræsentet, id quod repræsentat, & quod nõ cõformetur in ratione imaginis illi, quod repræsentat. Sicut ergo in vocibus simplicibus, & incõplexis non datur veritas, vel falsitas, quia implicat quod vox incõplexa non significet id, quod significat, ità quia implicat quod prima operatio non repræsentet id, quod repræsentat; in prima operatione nunquam dabitur falsitas; ideòque nec in illa dabitur veritas propriè dicta. De cognitionibus Angelicis, ac Diuinis est dispar ratio, quia licet in illis non detur formalis compositio, & diuisio, datur tamen æquiualenter tota perfectio, quæ est in nostra compositione, & diuisione; ideòque datur in illis veritas modo perfectiori, at cum simplex apprehensio neque formaliter, neque æquiualenter habeat perfectionem compositionis, & diuisionis, nullo modo habere poterit veritatem.

3. Dices si quis volens concipere v.g. aurum concipiat auricalcum, talis apprehensio erit falsa: Respondeo talem apprehensionem non futuram falsam; licet enim ille, qui hoc modo apprehendit non fuerit assecutus finem suum, tamen apprehensio auricalchi est

conformis in ratione imaginis auricalco ideòque non est apprehensio falsa, cum conformetur suo obiecto in ratione imaginis, sed non propterea est vera, quia si ad veritatem propriè dictam satis esset conformitas in representando, propositiones falsæ essent veræ, vt enim dicebamus: Hæc propositio. *Homo est equus* est falsa, & tamen est conformis obiecto in ratione imaginis, si in illa non reprȩsentetur identitas obiectiua inter prædicatum & subiectum, imo etiam si hæc reprȩsentetur, adhuc apprehensio de identitate obiectiua,& impossibili inter hominem, & equum est conformis in ratione imaginis suo obiecto, cum sit conformis identitati impossibili; si ergo nihilominus est propositio falsa, ideo erit falsa, quia ad veritatem formalem conformitas in representando nihil facit, neque dicas cōceptum auricalchi esse verum conceptum auricalchi, sed falsum conceptum auri, eo quod ità sit conformis auricalco, vt sit difformis auro, nam si hoc ad falsitatem satis esset, omnes conceptus essent falsi, quilibet enim conceptus,qui est conformis vni obiecto est difformis alteri. Neque demum dicas posse à nobis per primam operationem apprehendi

hendi

hendi integram propositionem, nam si illi per secundam, aut tertiam operationem non præbeamus assensum, vel dissensum, nullam intellectus per talem propositionem eliciet veritatem, vel falsitatem.

4 Dantur aliqui actus ità veri, vt ijdem non potuerint esse falsi, huiusmodi autem actus sunt duplicis generis, alij ex principio, alij ex obiecto: ex principio sunt actus fidei diuinæ, qui oriuntur tãquam ex principio ab habitu fidei diuinæ, cui repugnat inclinare ad falsum, ideòque ratione dependentiæ essentialis, quam habent á tali habitu repugnat, quod illis subsit falsitas, qui verò sunt necessariò veri ex obiecto subdiuidi possunt in duas species, vel enim sunt eiusmodi, eò quod obiectum ità de facto sit tale, vt non potuerit aliter se habere & huiusmodi sũt omnes actus veri de obiecto necessario, quod aliter se habere non potuit; vel veritatem necessariò habent ex obiecto, eo quod essẽtialiter suo obiecto, sint affixi ratione essentialis alligationis, & depẽdentiæ ab obiecto, quod intuentur.

5 Actus etiã eliciti ab habitu scientifico sunt ità veri, vt non potuerint esse falsi. De his tamen dubitari potest, vtrum

vtrum habeant hoc ex principio, an ex obiecto. Sed videtur potius dicendum, quod hoc illis competat ex obiecto, si enim per impossibile obiectum aliter se haberet tales actus essent falsi: in tantum ergo ratione principij sunt necessario veri, in quantum habitus scientificus habet inclinare ad actus similes illis, à quibus est genitus, ideòque cum ipsi actus sint necessariò veri, quia obiectum necessariò est tale, quale ab actibus enunciatur, ipse etiam habitus scientificus sequens naturam actuum habebit inclinare ad actus necessariò veros ex obiecto.

6 Sed præter huiusmodi actus necessariò veros, dantur alij solum *contingenter veri*, qui nimirum ijdem numero potuerunt esse *falsi*, sic si sedente Petro v. g dicam Petrus sedet; ità hic actus est verus, vt hic idem numero potuerit esse falsus, si Petrus non sedisset, non aliter ac existente albo A v. g. & albo B ità de facto album A est simile albo B vt idem album A de se inuariatū potuerit non esse illi simile, si videlicet album B non extitisset. Et sanè ex dictis de relatione prædicamentali, sicuti antecedenter ad omnem modum relatiuum per solam positionem albi B album

bum A est illi formaliter simile, quia antecedenter ad omnem modum album A. existit, sicuti existit album B, ità per solam positionem sessionis Petri propositio affirmans talem sessionem est formaliter vera, quia enunciat obiectum eo modo, quo existit, sed hæc propositio, vt diximus, ita est de facto vera, vt eadem non fuisset vera, si sessio non extitisset.

7 In actibus ergo contingenter veris veritas est denominatio cognitioni partialiter extrinseca ab obiecto existente eo modo, quo ab ipsa cognitione enunciatur, quod probatur primò, quia veritas est conformitas cognitionis cum obiecto, ideòque sicuti similitudo est denominatio partim intrinseca, partim extrinseca illi, quod denominatur simile; ita veritas erit denominatio partim intrinseca, partim extrinseca cognitioni veræ; Quamuis enim cognitio affirmãs v. g. studium Petri habeat essentialiter illud represẽtare, seu affirmare cum veritate, sed ad alterutrum determinatur ab obiecto, sicuti album A ab alio obiecto determinatur ad hoc vt illi sit simile, vel dissimile. Secundò suppo-natur quod hæc proposito v g. Magnus Turca in fine huius anni morietur fit vera,

vera, quo posito, si veritas huic actui esset essentialis, & adæquatè intrinseca nō posset assignari à quo nā intellectus fuisset determinatus ad eliciendum hūc actum entitatiuè verum potiusquam loco istius alium actum entitatiuè falsum, nam intellectus de se indifferens ad eliciendum actum cum prædicato intrinseco veritatis, vel cum prædicato falsitatis; ipsa mors futura magni Turcæ non potest nunc influere in intellectum, & illum determinare ad talem cognitionem essentialiter veram. Dicere verò quod determinetur à Deo est gratis diuinare; neque Deus in ordine naturali mouetur ab aliquo futuro ad ponendum, vel conseruandum aliquid de præsenti. Sed etiam si moueretur, adhuc posset procul dubio nō moueri, cum adhuc Deus liberè moueatur, ideòque posset nolle concurrere ad cognitionem entitatiuè veram, sed ad aliam entitatiuè falsam. Si ergo cōcurreret ad cognitionem entitatiuè falsam, peto cognitioni enuncianti mortem magni Turcæ verè futuram, quid deesset quominus esset vera? præscindendo ergo ab omni prædicato veritatis intrinseco cognitioni, per hoc præcisè quod cognitio enunciauit obiectū

eo modo, quo hoc exiſtit, erit vera, quia nomine veritatis hoc intelligimus, nec ad illam aliud quidquam requirimus. Demum ſi cognitioni veritas eſſet intrinſeca, & eſſentialis Angelus cõprehendens ſuos actus per hoc quod formet propoſitionem aliquam de ſecretis cordium tali ſua propoſitione, cognoſceret veritatem, vel falſitatem, ideòque cognoſceret ſecreta cordium, quod Angelo non conceditur, neque dicas impediri à Deo nolente concurrere cum Angelo ad apprehenſionem ſuorum actuum, nam quid nos cogit aſſerere, quod Angelus continuam violentiam in ſuis cognitionibus patiatur.

8 Dices veritas eſt perfectio cognitionis; ergo erit illi adæquatè intrinſeca. Sed huic argumento ſatisfecimus vbi de relatione prædicamentali. Solum hic addimus poſſe perfectionem veritatis haberi partialiter ab aliquo extrinſeco, non aliter ac conſonantia vocis, quæ eſt illius perfectio, habetur partialiter à taleitate alterius vocis, & non aliter, ac in imagine perfectio ſimilitudinis cum ſuo prototypo habetur partialiter à taleitate prototypi. Sed hæ perfectiones partialiter extrinſecæ fundantur

tur in perfectione adæquatè intrinseca; perfectio enim vocis consonantis fundatur, & refunditur in perfectionem musici scientis elicere talem vocem; quæ de se sit talis, vt cum alia, quæ præsupponitur esse talis, parere possit talem sensationem iucundam; pariter perfectio similitudinis partialiter extrinseca fundatur in perfectione adæquatè intrinseca pictoris, qui ex suppositione talis prototypi, scit taliter hanc imaginem conformare; & demum perfectio cognitionis veræ fundatur, & resoluitur in perfectionem intellectus scientis elicere hanc cognitionem, quæ ex suppositione quod obiectum taliter existat, sit illi conformis.

9 Non requiritur ad veritatem omnium propositionum quod illarũ obiectum existat de præsenti, imo vt propositiones de obiecto præterito, vel futuro, sint nunc veræ, non debet nunc existere earum obiectum, & quamuis existentia futura AntiChristi nunc nihil sit, adhuc tamen propositio affirmans existentiam futuram AntiChristi est nũc vera, quia sicuti per hanc denominationẽ *Domus antiqua* intelligitur, quod detur nunc domus, & anni non sint de præsenti, sed præterierint; ità per veri-

tatem

tatē huius propositionis *Antichristus erit* intelligimus, quod detur talis cognitio, & quod non detur AntiChristus nunc, sed sit exiturus.

10. Ex his infertur non per omnem veritatem importari veram relationem prædicamentalem, ad hanc enim, ex dictis de relatione prædicamentali, requiritur existentia termini, qui tamen ad aliquam veritatem non debet existere. Veritas ergo est conformitas cognitionis cum obiecto præscindens à conformitate per veram, vel non veram relationem prædicamentalem, cum enim nomine cognitionis intelligamus cognitionem, quæ enunciat obiectum iuxta illius merita, siue actu existat, siue non, hinc ad rigorosam veritatem non requiritur quod obiectum coëxistat cognitioni; è contra cum ad hoc vt existat vera relatio existere debeat quidquid constituit completam rationem fundandi prædicatum relatiuum: quādo terminus non existit, neque existit vera relatio, quia terminus complet cōstitutiua prædicati prædicamentaliter relatiui.

11. Sed superest vt decernamus, an etiam actibus necessariò veris, de quibus diximus num. 4. veritas sit denomi-

natio,

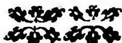
natio partim intrinſeca, partim extrinſeca. Dicendum ergo eſt affirmatiuè, & primò de actibus neceſſariò veris ex obiecto videtur clarum, nam ideo hic actus, *non poteſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, eſt neceſſariò verus, quia obiectum non poteſt aliter ſe habere, & ſi per impoſſibile obiectum potuiſſet aliter ſe habere, etiam hic actus potuiſſet eſſe falſus. In actibus neceſſario veris ex principio diſtinguendum eſt inter exigentiam eſſentialem, quam habent his actus, vt exiſtat eorum verificatiuum, & ipſammet denominationemveritatis. Exigentia enim eſſentialis, quam habet actus fidei diuinę v. g. vt exiſtat eorum verificatiuum eſt illis eſſentialis, & adęquatè intrinſeca, cum ſit illis eſſentialis dependentia ab habitu fidei, cui repugnat inclinare ad falſum, at ipſamet denominatio veritatis non eſt, cur non dicatur iſtis, etiam actibus, eſſe partim intrinſeca, partim extrinſeca; veritas enim definitur conformitas cognitionis cum obiecto, non verò exigentia, vt exiſtat obiectum, cui cognitio conformetur, & ſicuti nulla ſimilitudino eſt eſſentialis vni tantum, licet vni tantum poſſit eſſe eſſentialis exigentia, vt exiſtat aliud, cui aſſimiletur, ità nulli cognitionis dicenda

da est esse essentialis conformitas, & veritas, licet aliquibus cognitionibus sit essentialis exigentia, vt existat obiectum cui conformentur.

12 Dices dependentia creaturæ à Deo est essentialis, & adæquatè intrinseca ipsi creaturæ, ergo etiam actibus necessariò veris ex principio erit essentialis, & adęquatè intrinseca veritas. Respondeo disparitatem desumi ex diuersa horum terminorum acceptione, sicut enim nomine dependentiæ intelligimus solum illam entitatem, quæ indiget alia, ita è contra nomine veritatis intelligimus conformitatem cognitionis cum obiecto; ideòque quod cognitio sit talis, & obiectum sit tale. Quod si nomen veritatis transferretur ad significandam exigentiam, quam essentialiter habent aliqui actus, vt existat eorum verificatiuum, nomen veritatis staret æquiuocè, quod non est dicendum. Quare quamuis aliquæ cognitiones per suam essentiam exigant suum verificatiuum, illisque talis exigentia sit essentialis, nulli tamen cognitioni veritas dicenda est essentialis, sed partim intrinseca, partim extrinseca, saltem negatiuè, saltem, inquam, negatiuè propter propositiones
veras

veras negatiuas, ad quarum veritatem non requiritur, quod exiſtat ex parte obiecti extrinſeca negatio, quæ habeat in ſe aliquam entitatem, ſeu veritatem obiectiuã, ſed quod totum, quod datur de obiecto negato, ſit cognitio, & eius veritas, ſi eſt contingens, potuerit deeſſe per poſitionem alicuius extrinſeci.

13 Porrò quamuis omnis veritas formalis habeatur partialiter ab extrinſeco, non tamen ipſum etiam obiectum extrinſecum dicitur verum formaliter, quia per denominationem veri formaliter non intelligimus quamcunque conformitatem, ſed ſolum conformitatem illius, quod ab obiecto menſuratur, cuiuſmodi eſt ſola cognitio. *Sic* quamuis Petrus. v. g. Pater habeat eſſe patrem partialiter à Paulo filio, non tamen ipſe etiam Paulus dicitur Pater. Vide dicta de relationibus diſquiparantiæ in prædicamento relationis.

CA-

CAPVT TERTIVM.

Reliquæ quæstiones de veritate, & qualitate propositionum.

NOn poteſt eadē propoſitio mutari de vera in falſam, neque de falſa in veram, quia omnis propoſitio conſignificat tempus, cum enim omnis propoſitio importet aliquod verbum, omne autem verbum ſit ſignificatiuum cum tempore, omnis propoſitio eſt enunciatiua obiecti non quomodocunque, ſed pro tali tempore vel præſenti, vel præterito, vel futuro, vel determinato, vel indeterminato, ergo ſi ſemel obiectū ſupponatur fuiſſe tale, qualę enunciatur pro eo tempore, quod à tali propoſitione importatur, etiam ſi deinde pro alia circumſtantia temporis obiectum mutetur, adhuc propoſitio affirmans obiectum pro eo tempore, pro quo exiſtit, ſicuti enunciatur, ſemper eſt vera. Neque in contrarium eſt Ariſt. cap. de ſubſtantia ibi enim ſignanter dixit: *eadem Oratio vera, & fal-*

& falsa videtur esse, cum enim ibi non esset locus hoc exactè examinandi, eo dato, sed non concesso aduersarijs, attulit deinde discrimen inter substantiam, & orationem, propter quod substantia, & non oratio sit susceptiua contrariorum; nimirum quod sola substantia sit susceptiua contrariorum per sui mutationem extrinsecam; quod Orationi nullo modo conuenit: etiam dato, quod eadē de vera mutetur in falsam.

2 Non potest dari propositio formalis, quæ neque sit vera, neque falsa, nam vel obiectum existit eo modo, quo enunciatur, vel non, si existit, propositio erit vera, si non existit, erit falsa. Pariter nō potest dari propositio formalis, quæ sit simul vera, & falsa, quia non potest prædicatum simul inesse, & non inesse subiecto. Dixi de propositione formali, nam propositiones, quæ dicuntur se ipsas falsificantes, non possunt esse propositiones formales, sed proferri solum possunt materialiter, & ratio est, quia ex communi Summulistarum, quælibet propositio de se ipsa implicitè dicit *vera sum*, seu *verum dico*, ideòque idem implicitè est dicere *Deus est vnus*, ac dicere *verum est Deum esse vnum*, cum ergo intellectus

non

non possit formaliter de eodem obiecto simul dicere verum est, & falsum est, non possunt propositiones seipsas falsificantes esse formales, sed solum materiales, eidem enim obiecto intellectus assentiretur simul, & dissentiretur, quod implicat; nam si dicam. *Ego per hanc propositionem mentior*, idem est, ac si dicerem: certum est, seu verum dico, quod ego per hanc propositionem, per quam dico verum, mentior, seu falsum dico; ergo intellectus affirmaret, à se simul verum, & falsum dici de eodem obiecto, quod implicat, similiter si dicam: *ego iuro per hanc propositionem me non iurare*; hæc propositio non erit nisi materialiter prolata, cum implicet intellectum dicere, verum est, quod per hanc propositionem non iuro. Huiusmodi, ergo propositiones neque sunt veræ, neque sunt falsæ, neque sunt simul veræ, & falsæ, quia neque sunt propositiones formales, sed solum vocales, & materialiter prolatæ absque vllo interno assensu, vel dissensu.

3 Dices. Non implicat, quod quis per errorem affirmet dari plures Deos, sed affirmare quod dentur plures Dij est affirmare duo contradictoria, ergo licet in dictis propositionibus affirmentur

tur duo contradictoria poterunt tamē esse formales. Respondeo posse ab intellectu affirmari aliquid impossibile, nō cognitum, vt tale, à quo deinde cogatur affirmare duo contradictoria, si velit in priori affirmatione persistere, at nullo modo potest affirmare duo contradictoria formaliter, vt talia, quomodo deberet efficere, si posset has propositiones formaliter enunciare. Quáuis enim quælibet propositio non nisi implicitè, & virtualiter, quoad verba externa de se dicat *vera sum*, tamen adhæsio correspondens istis verbis ex parte intellectus est formalis, ideòque cum non possit idem intellectus eidem obiecto adhærere, & ab eodem simul refugere non potest has propositiones formaliter elicere.

4 Dices iterum, promittat alicui Deus: dabo pluuiam, solum si tu verum dixeris, ille autem statim dicat: Deus nō dabit pluuiā. Hoc posito si hęc secunda propositio est vera, sequitur, quod Deus nō dabit pluuiā; ergo prima propositio hypothetica erit *falsa*, & Deus impleta conditione non dabit id, quod sub tali conditione se daturum promittit, quod est absurdum. Quod si Deus

dat

dat pluuiam, ille, qui dixit: Deus non dabit pluuiam, falsum dixit, ergo cum non fuerit impleta conditio, Deus non debet, imo nec potest dare pluuiam, quam promisit se daturum solùm sub tali conditione. Respondetur communiter hunc casum esse impossibilem, quia pactum non potest procedere de propositione, quæ sit destructiua pacti, sed solùm in alia materia, alioquin Deus obligaretur ad impossibile.

5 Veritas consistit in indiuisibili, falsitas tamen suscipit magis, & minus; veritas enim est conformitas cognitionis cum obiecto, & quidem ex communi acceptione est omnimoda conformitas, & excludens omnem difformitatem, ideòque consistens in indiuisibili, cum è contra falsitas, quæ est difformitas possit esse maior, & minor, sicut enim ad veritatem, per quam intelligimus quid perfectum. & bonum, requiritur integra causa, & omnimoda conformitas, ità ad falsitatem, quæ est quid malum, sufficit, quilibet defectus, & prout defectus erunt plures, eò falsitas erit maior. Sic ad hoc vt duo ligna dicantur simpliciter æqualia, requiritur omnimoda conformitas inter illa, vt verò sint inæqualia sufficit quæcunque

difformitas, & prout hæc est maior, eò maior erit inæqualitas. Similiter ergo cum per veritatem intelligamus conformitatem simpliciter dictã, hinc ad illá omnimoda conformitas requiretur. Hinc formaliter loquendo tam est vera cognitio creata conformis obiecto, quã increata, licet increata dici possit verior radicaliter, quatenus est à principio, cui repugnat falsitas. Similiter cognitio vera affirmans decem homines currere, non est formaliter verior, quam cognitio vera affirmans vnum tantum hominem currere, licet illa dici possit verior extensiuè. Simili etiam modo intelligendus est Aristoteles, dum docuit quod hæc propositio *bonum est bonum* sit verior, quam hæc *bonum non est malum*, si enim loquamur de veritate formali, cum vtraque sit æquè conformis suo obiecto, vtraque est æquè vera, cæterum si loquamur de maiori veritate quoad proprietatem, prima est verior, quàm secunda, quia per secundam explicatur bonum per negationem contrarij, ideòque non tam per id, quod est, quam per id, quod non est.

6 Dices potest vnus actus esse certior, & euidentior alio, ergo & verior. Itẽ potest vnus actus volũtatis esse me-

lior

lior alio,ergo etiā vnus actus intellectus verior alio. Respondeo disparitatem esse quia nomine certitudinis, & euidentiæ, non venit certitudo, & euidentia omnimoda, similiter nomine actus boni, non venit actus omnimodè bonus; quinam enim ex nostris actibus essent certi, & euidentes, qui nam essent boni, si hoc veniat nomine certitudinis, euidentiæ & bonitatis? At nomine veritatis simpliciter dictæ iuxta communem acceptioné venit conformitas omnimoda, neque enim dicitur dixisse verum qui ait, Petrus, & equus discurrunt, sed simpliciter dicitur enunciasse falsum, non nisi quia actus ille non est totaliter conformis obiecto, è contra in communi locutione magis errare dicitur, qui affirmat v. g. Equum, & lapidem discurrere, quam qui dicit hominem, & Equum discurrere.

7 Ex duabus propositionibus singularibus de futuro cōtingéti vna est determinatè vera, altera determinatè falsa determinatione tamē consequenti, licet enim quādo aliquā ex huiusmodi propositionibus enunciamus, non cognoscatur à nobis independenter à reuelatione determinata illius veritas, vel falsitas, in se tamen vna est determinatè

 falsa,

falsa, cùm enim vt tales à Deo cognoscantur, & reuelentur, non potest non esse determinatè verum, vel determinatè falsum id, quod vt tale cognoscitur, & reuelatur à Deo; Hinc quia implicat eandem enunciationem de eodem indiuisibili obiecto in vno intellectu esse determinatè veram, & non in alio; si hæc propositio v. g. *Antichristus* peccabit in intellectu Diuino est determinatè vera, enunciata ab intellectu creato erit etiam determinatè vera cum hoc discrimine, quod in intellectu Diuino est determinatè vera & cognoscitur vt determinatè vera, quomodocunque tandem eius veritas cognoscatur; *in intellectu* autem creato est, sed non cognoscitur, præscindendo à reuelatione, vt determinatè vera. Præterea si nunc ego dicam. *Antichristus peccabit*, quando suo tempore ponetur peccatum, dici poterit me nunc determinatè dixisse (verum) sed non poterit tunc dici me dixisse verum determinatè, si nunc determinatè non dicam verum, ergo nunc determinatè dico verum, ergo propositio affirmans peccatum futurum Antichristi est determinatè vera.

8 Nullum ex hoc sequitur detrimentum libertatis, propositio enim affir-

affirmans, peccatum futurum Antichristi est determinatè vera non determinatione antecedenti, & in causa, sed determinatione consequenti, & in effectu, ideòque sicuti nullum est absurdum, quòd ex suppositione, quòd sedeam necessariò & determinatè sedeam, ità ex suppositione, quod peccatum Antichristi sit futurum, nullum est inconueniens, quod determinatè, & necessariò sit futurum, adeòque nullum pariter erit absurdum, quod propositio affirmans peccatum Antichristi sit nũc determinatè vera, quia non est determinatè vera ratione alicuius antecedentis adimentis Antichristo libertatem, sed est solùm determinatè vera ex suppositione ipsius peccati futuri, ad quod ipse Antichristus liberè se determinabit. Idem dicẽdum de reuelatione talis peccati, licet enim ex suppositione reuelationis de tali peccato, non possit illud non poni, ponetur tamen cum perfecta libertate; reuelatio enim non antecedens peccatum nisi tempore, supponit ipsum peccatum futurum, neque enim quia Deus scit, & reuelat peccatum, ideò peccatum est futurum, sed quia peccatum est futurum, ideo Deus illud scit, & reuelat, quare sicuti non est cõ-

tra libertatem Antichristi, quod ex suppositione, quod Antichristus peccat, necessariò peccet, ità neque erit contra illius libertatem, quod ex suppositione reuelationis de peccato, necessariò peccet; quia cùm reuelatio supponat peccatum, non necessariò peccat, nisi ex suppositione ipsius peccati.

CAPVT QVARTVM.

De modis sciendi.

1 MOdus sciendi est oratio ignoti manifestatiua, est autẽ triplex Definitio, Diuisio, & Argumentatio. Definitio, alia est nominis, quæ dicitur Etymologia, alia est definitio rei, atque hæc rursus alia fit per negationem, quomodo definitur materia, dum dicitur non est quid, neque quantum: alia per affirmationem, definitio autem per affirmationem, alia est descriptiua, alia essentialis. Definitio essentialis est oratio explicans essentiam rei, differt à descriptiua, quod definitio essentialis explicat rem per prædicata primaria, & essentialia, Descriptiua verò per prædicata se-

ſecundaria,& vel phyſicè, vel metaphyſicè accidentalia.

2 Porro prædicata primaria ſunt, quæ intelliguntur eſſe prima radix aliorum, illa autem prædicata intelliguntur eſſe prima radix aliorum, quæ explicantur in ordine ad accidentia, quæ ſunt radix, & cauſa, vel quaſi cauſa illorum accidentium, in ordine ad quæ explicãtur alia prædicata, ſic rationale eſt prędicatum primarium reſpectu admiratiui, & riſibilis, quia rationale explicatur in ordine ad accidens diſcurſus; admiratiuum, & riſibile in ordine ad accidentia admirationis, & riſus, ideòque cùm admiratio, & riſus ſubſequantur phyſicè ad diſcurſum, prædicatum admiratiui, & prædicatum riſibilis metaphyſicè ſubſequuntur ad prædicatum rationalis. Oratio ergo explicans eſſentiam hominis per rationale, explicat illam per prædicatum eſſentiale, & primarium, quæ verò illam explicat per admiratiuum, & riſibile explicat per prædicata accidentalia, & ſecundaria.

3 Duplex autem prædicatum primarium in rei cuiuſque definitione apponendum eſt,vnum per quod cum alijs conueniat,& hoc eſt genus,aliud,

per quod differat, & hæc est differentia; cum enim definitio sit oratio explicans essentiam rei, licet res possit semper magis, & magis explicari, tunc tamen scientiæ, seu scientes existimant se nosse essentiam rei, quantum satis est ad hoc, vt de illa postmodùm disputare possint, quando sciunt aliquid, per quod res illa cum alijs conuenit, & aliquid, per quod ab illis differt. Hinc vnius rei vna est definitio; Descriptio verò multiplex. Sed hoc est ità intelligendum, vt vnius rei vna sit definitio Metaphysica, vna physica, vnum enim est prędicatum genericum primarium, & vnum prædicatum differentiale, primarium Metaphysicum; pariter vnum est prædicatum genericum primarium physicum, vnum differentiale &c. cum verò prædicata secundaria sint multa, descriptio tàm metaphysica, quàm physica potest esse multiplex. Porrò definitio est modus sciendi, quia definitum non cognoscitur de se nisi ruditer, per definitionem verò clarè eius essentia explicatur per prædicata primaria.

4 Diuisio est oratio explicans semper partes, est modus sciendi diuersus à definitione, primò quia non omnis

diui-

diuiſio eſt definitio, diuiſio enim totius potentialis in partes ſubiectiuas non eſt definitio. Secundò, quia diuiſio explicare poteſt omnia prædicata eſſentialia,& etiam genera remota, definitio verò non debet importare niſi genus proximum, & differentiam. Demùm definitio importat vnum prædicatum tanquàm genericum, hoc eſt tanquam ſuperius, & contrahibile, alterum verò predicatum tanquam differentiam, hoc eſt tanquàm inferius,& contrahens, de hoc autem diuiſio non curat.

5 Sicuti multiplex eſt totum, ita multiplex eſt diuiſio. Totum aliud eſt phyſicum, aliud metaphyſicum, Rursùs totum phyſicum aliud eſt ſubſtantiale, totum vero metaphyſicum aliud eſt actuale, aliud potentiale. Diuiſio ergo alia eſt phyſica ſubſtantialis, vt ſi diuidentes hominem in partes ſubſtantiales, ex quibus componitur dicamus: hominem eſſe id, quod conſtat anima rationali, & corpore: Alia eſt diuiſio phyſica accidentalis,& hæc alia eſt ſubiecti ſubſtantialis in accidentia, ſeu concreta accidentalia,vt ſi diuidentes lignum dicamus aliud eſſe calidũ, aliud frigidum; alia eſt accidentis, ſeu

concreti accidentalis in subiecta substantialia, vt si diuidatur album in parietem, & lac; alia demum est accidētis, seu concreti accidentalis in accidentia, seu in concreta accidentalia, vt si diuidatur albū in dulce, & amarū.

6 Diuisio Metaphysica alia est totius metaphysici actualis in partes actuales, vt si diuidatur homo in habens animalitatem, & habens rationalitatem; hæ enim sunt partes, seu prædicata metaphysica, quæ debet habere homo, vt habeat essentiam metaphysicam hominis. Alia est diuisio totius metaphisici potentialis, seu potestatiui in partes potentiales potestatiuas, seu subiectiuas, vt si diuidendo animal dicas aliud est rationale, aliud irrationale; rationale enim, & irrationale sunt partes subiectiuæ, quia subijciuntur animali, quod est superius. Dicuntur etiam partes potentiales, quia ad hoc, vt animal sit totum metaphysicum, & superius ac vniuersale, non est necesse, quod has partes actu habeat, sed satis est, quod possit habere, cùm ad vniuersale sufficiat, quod sit aptum esse in multis. De argumentatione, quæ est tertius modus sciendi dicemus distinctione sequenti.

DI-

DISTINCTIO SEPTIMA.

In libros Priorum, & posteriorum.

IN libris priorum agit *Aristoteles* de syllogismo in communi, in libris verò posteriorum de syllogismo scientiali, seu de demonstratione. Definitur syllogismus: Oratio, in qua quibusdã positis aliud quid à positis necesse est contingere eò quod hæc sint. Alius est virtualis, in quo scilicet non datur nisi vna propositio entitatiuè vnica, sed virtualiter multiplex. Alius est syllogismus formalis, in quo per distinctos actus assentimur præmissis, & conclusioni, de hoc ea solum examinabimus, quæ peculiari disputatione indigent.

CA-

CAPVT PRIMVM.

Vtrùm ad eliciendam conclusionem prærequiratur non modò iudicium de maiori, & minori propositione, sed etiam iudicium de bonitate consequentiæ.

Bonitas consequentiæ alia est formalis, alia obiectiua; formalis est connexio consequentiæ cum præmissis iuxta regulas logicæ. Obiectiua verò est connexio obiecti consequentiæ cum obiecto præmissarum. Ad omnem ergo actum conclusionis eliciendum neque præcognitio de bonitate consequentiæ formalis, neque de bonitate consequentiæ obiectiuæ est determinatè necessaria, sed alterutra per se loquendo sufficit, imò alterutra est omninò necessaria. Et primò non esse determinatè necessariam præcognitionem de bonitate consequentiæ formalis probatur, quia primi inuentores logicæ condiderunt eius

præ-

præcepta mediante aliquo discursu, & syllogismo, cuius conclusioni præbuerunt assensum absque reflexione ad regulas logicæ, quæ nondum conditæ erant, ideòque absque præcognitione de bonitate consequentiæ formalis: Similiter rustici assentiuntur conclusioni alicuius syllogismi facilioris, nihil scientes de præceptis logicis, & ratio vtriusque est, quia potest intellectus determinari ad assensum conclusionis ex præcognitione connexionis obiectiuæ, per hoc scilicet, quod cognoscat obiectum consequentiæ esse connexum cũ obiecto præmissarum, ergo non ad omnem conclusionem eliciendam necessaria determinatè est præcognitio de conformitate syllogismi cum præceptis logicæ.

2 Propter similem rationem neque est determinatè necessaria præcognitio de bonitate consequentiæ obiectiuæ, quia per se loquendo, potest intellectus determinari ad assensum consequentiæ ex eo, quòd præcognoscat syllogismum esse in forma iuxta regulas logicæ, ideòque in illo dari bonitatem consequentiæ formalis per conformitatem ad præcepta logicæ, de quibus aliundè scit non posse dirigere ad

fal-

falsum. Dixi, *per se loquendo*, quia si intellectus, dum certificatur de bonitate consequentiæ obiectiuæ, adhuc præcognitio de bonitate consequentiæ obiectiuæ non est per se loquendo determinatè necessaria, quia si posset haberi cognitio de bonitate consequentiæ formalis absque eo quod intellectus indirectè certificaretur etiam de bonitate consequentiæ obiectiuæ, sola certificatio de bonitate consequentiæ formalis esset satis. Dixi pariter neutram ex his præcognitionibus esse determinatè necessariam ad omnem actum conclusionis, quia si datur aliqua conclusio adeò implicata, & difficilis, vt ad illam eliciendam necesse habeat intellectus lumine præceptorum logicæ, ad hanc præcognitio de bonitate consequentiæ formalis erit determinatè necessaria vel moraliter, vel solum ad bene esse iuxta varias sententias de necessitate logicæ, de qua re diximus distinctione 2. cap. 1.

3 Sed quamuis neutra ex *his præ*cognitionibus sit determinatè necessaria, ad omnem actum conclusionis, alterutra tamen ad quemlibet actum conclusionis est omninò necessaria, cum enim actus conclusionis sit assensus

ſenſus præſtitus ex vi præmiſſarum, neceſſariò debet intellectui apparere connexio aliqua inter id, cui aſſentitur, & id, propter quod aſſentitur, ſicut enim quando intellectus aſſentitur alicui propoſitioni immediatè ex vi terminorum, debet cognoſcere connexionem aliquam inter terminos, ità quando aſſentitur concluſioni propter præmiſſas debet cognoſcere connexionem aliquam inter concluſionem, & præmiſſas, ergo vel connexionem obiectiuam, vel connexionem formalem. Hinc redditur ratio cur eædem præmiſſæ determinent vnum intellectum ad aſſenſum alium verò nequaquam hoc enim accidit, quia vnus cognoſcit connexionem cum concluſione inferenda, alius verò nequaquam. Similiter ex iiſdem præmiſſis hic elicit hanc concluſionem, alius verò oppoſitam pro ratione diuerſæ connexionis, quam in præmiſſis cognoſcunt, & quia aliquando de connexione tam formali, quam obiectiua dubitamus, ideò poſtquam præſtitimus aſſenſum præmiſſis, hæremus circa aſſenſum concluſionis.

4 Neutra ex his connexionibus neceſſe eſt, vt ante concluſionem per diſtinctum iudicium affirmetur, ſed ſatis eſt,

est, quod in præmissis apprehensa, & penetrata fuerit; non aliter, ac quando assentimur propositionibus immediatis identitas, seu connexio inter prædicatum, & subiectum, quæ apparet in vtroque, vel in alterutro terminorum non debet affirmari per distinctum iudicium, sed satis est quod apprehendatur, & bene penetretur, alioqui si in quolibet iudicio deberet per aliud distinctum iudicium identitas affirmari, daretur processus in infinitum, debemus autem deuenire ad aliquod primũ iudicium, quod eliciatur merè ex apprehensione, & penetratione terminorum, & identitatis obiectiuæ, quam habent inter se, absque eo quod talis connexio seu identitas per distinctum iudicium affirmetur. Similiter ergo satis erit, quod bonitas cõsequẽtię vel formalis, vel obiectiuæ benè apprehẽdatur, & netretur, absque eo quòd per formale, & distinctum iudicium affirmetur, aliter ad quemcunque syllogismum non tres, sed quatuor propositiones essent necessariæ, quod est contra communem sensum.

5 Dices intellectus est Potentia necessaria, ergo si illi clarè representetur connexio præmissarum cum conclusione

ſione debebit tali connexioni aſſentiri. Reſpōdeo nō eſſe neceſſe quod intellectus per formale iudiciū tali cōnexioni aſſentiatur, ſed poſſe ſiſtere in clara ipſius apprehenſione, non aliter ac dum intellectus eudenter cognoſcit exiſtentiā ſui non eſt neceſſe quod per formale iudicium illam affirmet, ſed ſiſtere poteſt in euidenti illius apprehenſione, ſimiliter in propoſitionibus immediatis euidenter cognoſcit connexionem prædicati cum ſubiecto, nec tamen illam per formale iudicium affirmat, ne procedat in infinitum, ſed ex euidenti illius apprehenſione progreditur ad componendum per formale iudicium prædicatum cum ſubiecto. De obiecto præmiſſarum eſt diſpar ratio; Debet enim per duo formalia, & diſtincta iudicia affirmari, vt detur ſyllogiſmus formalis, ad quem ex eius definitione requiritur, vt quibuſdam poſitis aliud à poſitis ſequatur.

CA-

CAPVT SECVNDVM.

An, & quomodo ab assensu præmissarum necessitetur intellectus ad assensum conclusionis.

1 PRæstito assensu præmissis, & prę cognita euidenter bonitate consequentiæ vel formalis, vel obiectiuæ necessitatur intellectus ad assensum cõclusionis quoad specificationem, seu ad non operandum oppositum, adeòque necessitatur ad non eliciendum actum oppositum illi, quem ex vi talium præmissarum debet elicere, sicut enim cognita euidenter identitate, seu connexione inter duos terminos non potest illos per dissensum diuidere, ità cognita euidenter connexione conclusionis cum præmissis, cuius veritatem supponitur cognouisse, & affirmasse non potest per dissensum negare consequentiam, ratio enim vtriusque est, quia non potest intellectus dissentiri, & negare verum cognitum, vt verum.

2 Imo

2 Imo præstito assensu præmissis, & præcognita euidenter bonitate consequentiæ vel formalis, vel obiectiuæ necessitatur intellectus ad assensum conclusionis etiam quoad exercitium, non aliter ac cognita euidenter identitate, inter duos terminos necessitatur intellectus etiam quoad exercitium ad illos per assensum componendos, si enim, quis à me petat: vtrum vnum, & duo faciant tria, & ego euidenter cognoscã identitatem inter hos terminos experior intellectum rapi ad assensum, ità vt neque directè neque indirectè possit à voluntate impediri, quia intellectus vt potè potentia necessaria illud statim efficit, ad quod est maximè propensus, & in quo nullam inuenit difficultatem. Similiter ergo dicendum est de assensu consequentiæ, posita enim euidenti cognitione de connexione conclusionis cũ præmissis, quarum veritatem præcognitam affirmauit, nulla ibi superest difficultas ad assensum.

3 Dices primò posse accidere quod postquam intellectus præstitit assensum præmissis, & cognouit connexionem, conclusionis cum præmissis, vel ex imperio voluntatis, vel ab aliquo alio obiecto rapiatur, & distrahatur ad consideran-

derandum tale obiectum, adeòque non remaneat expeditus in ordine ad assensum conclusionis. Sed contra est, quia si neque voluntas, neque aliud quodcunque obiectum impediuit intellectũ, quominùs penetraret connexionem conclusionis cum præmissis, nihil poterit impedire, quominus præstet assensum ipsi conclusioni, tota enim difficultas consistit in penetranda connexione conclusionis cum præmissis, sicuti tota difficultas consistit in penetranda connexione inter terminos: ergo si neque voluntas, neque aliud quodlibet obiectum impediuit intellectum ab eo, quod est difficilius, & ad quod intellectus naturaliter non ferebatur, neque voluntas, neque aliud quodlibet obiectum impediet pro eo instanti intellectum ab eo, ad quod sine vlla difficultate, ideòque maxima vi intellectus naturaliter fertur. Sicut enim posita euidenti penetratione terminorum non videtur intellectus subditus voluntati in ordine ad præstandum, vel non præstandum illis actualem assensum, ità posita euidenti cognitione de connexione conclusionis cum præmissis præaffirmatis non videtur intellectus subditus voluntati in ordine ad eliciendam,

vel

vel nō eliciendā actualem conclusioné, cum non sit tribuenda intellectui subiectio respectu voluntatis in ijs actibus, quos sine vlla difficultate, imò summa vi naturali habet intellectus elicere.

4 Dices secundò, intellectus est potentia finita, nec potest in vnico instanti exercere nisi certum numerū actuū: potest ergo accidere, vt ille certus numerus actuum sit expletus antequàm eliciatur conclusio, ideòque in tali casu intellectus etiam elicitis præmissis, & & cognita bonitate illationis ex defectu virium non exercebit actum conclusionis. Sed contra primò quia hoc argumentum probaret etiam, quod intellectus quoad exercitium non sit necessitatus quoad prima principia, posita euidenti terminorum penetratione, quia potest accidere, quod tunc temporis habeat alias cognitiones, ità vt non remaneat illi virtus ad prestandum assensum, & componendos huiusmodi terminos primorum principiorum, quod esse falsum patet tum ex se, tum ex auctoritate S. Thomæ p.2. q. 27. art.6. Contra secundò quia si supponatur intellectus ità applicatus ad cognoscendam connexionem conclusionis cum præmissis, vt illam euidenter apprehendat,

&

& nulla ſuperſit difficultas in ipſo actu illatiuo, vel pro eo iſtanti, vel certè pro inſtanti ſequenti ſtatim eliciet actum illatiuum, & potius excludet cognitionem aliorum obiectorum diſparatorum, quàm ſuſpendat actum, qui nullam continet nouam difficultatem.

5 Dices tertiò ſi intellectus neceſſitaretur ad aſſenſum concluſionis etiam quoad exercitium, nullus daretur habitus ſcientificus in ordine ad eliciendã concluſionem, ſed ſolum daretur habitus ad benè penetrandas, & ad aſſentiendum præmiſſis; ſed nego ſequelam, quia licet intellectus poſita euidenti apprehenſione connexionis præmiſſarum cum concluſione, neceſſitetur etiam quoad exercitium ad inferendam ipſam concluſionem, tamen habitus ſcientificus efficit, vt abſque eo, quod præcedat attenta penetratio præmiſſarum, & bonitatis illationis, adhuc facile intellectus determinetur ad aſſenſum concluſionis, ad quem non tam facile determinaretur ſine habitu, non poſita attenta penetratione præmiſſarum. Idé ab omnibus dicendum eſt de habitu primorum principiorum, quem dari conſtat ex Ariſt. quamuis enim poſito, quod intellectus benè penetrauerit ter-

minos

minos primorum principiorum, necessitetur ad assensum etiam quoad exercitium, datur tamen habitus facilitans intellectum ad assensum, etiam quando est pluribus intentus, nec attentè se applicat ad penetrandos terminos.

6 Si vel non appareat vel solùm obscurè cognoscatur connexio præmissarum cum conclusione, neque quoad specificationem necessitatur intellectus ad eliciendam conclusionem, nihil enim in tali casu datur, quod possit intellectum necessitare. Confirmatur experientia: facto enim syllogismo quantumuis in bona forma, & concessis præmissis, adhuc aliqui negant consequentiam, vel actum conclusionis suspendunt, ex eo quia, vel non cognoscunt, vel solùm obscurè cognoscunt connexionem præmissarum cum consequentia. Idem accidit in propositionibus enũciatiuis veris, quibus intellectus, vel non assentitur, vel etiam præstat actum indebitum, si connexionem, seu identitatem terminorum, vel nullo modo cognoscit, vel cognoscit tantum obscurè.

CAPVT TERTIVM.

An actus conclusionis necessariò attingat obiectum præmissarum.

PRO resolutione dicendum primò est: actum conclusionis non per solam denominationem extrinsecā à præmissis, quæ præcesserunt, sed per suum peculiarem modum tendendi differre essentialiter ab omni alio actu non illatiuo, quod probatur primò quia per hoc, quod dixerim v.g. *Omnis homo est animal, Petrus est homo*, & deinde dicam *Petrus est animal*, non propterea per illum actum *Petrus est animal* feci actum illatiuum, non nisi quia talis actus est merè enunciatiuus, & merè materialiter subsequens ad illos alios actus. Actus autem formaliter illatiuus est, qui ità sub sequitur ad alios, vt per illum intellectus ostendat se tali obiecto assentiri ex vi præmissarum, & tanquam determinatum à præmissis; quod præstat per talem modum tendédi, qui designatur per particulam *Ergo*.

Se-

Secundò actus disiunctiuus, actus copulatiuus, præceptiuus &c. vt probauimus, dist.p. cap. 3. sect. 2. differunt ab alijs actibus per talem modum tendendi peculiarem, quem quilibet habet, idē ergo dicendum de actu illatiuo. Tertiò actus illatiuus, prout talis repugnat Deo, cum sit actus progressiuus à noto ad ignotum, sed non repugnat Deo assensus circa obiectum præmissarum, neque assensus circa obiectum conclusionis neque assensus circa hæc omnia simul, ergo assensus illatiuus ratione alicuius sibi peculiaris, & intrinseci repugnat Deo.

2 Hoc posito dicendum præterea est: ad essentiam actus illatiui requiri, quod per illum aliquo modo attingatur intrinsecè obiectum præmissarum. Actus enim illatiuus est de sua essentia discursiuus, & progressiuus. De ratione autem actus progressiui, & discursiui est importare progressum, & motum intentionalem ab vno in aliud, non merè per hoc, quod ante vnum actum præcesserit alius, vt probauimus num. superiori, per sed hoc, quod ipsemet actus illatiuus ratione sui habeat esse progressiuum, & illatiuum, ergo de ratione sui intrinseca habet esse motum ex vno

in aliud, sed non potest de se intrinsecè esse motus ex vno in aliud, nisi aliquo pacto attingat vnum & aliud; ergo de ratione actus illatiui est attingere aliquo modo vnum, & aliud, hoc est obiectū præmissarum, à quo progreditur, & obiectum conclusionis, ad quod progreditur. Confirmatur tum à paritate motus localis, de cuius ratione est attingere terminum à quo, & terminum ad quem: tum à paritate actus compositiui, de cuius pariter ratione est attingere duos terminos, qui componantur; ergo de ratione etiam actus illatiui erit attingere aliquo modo duo. Siue ergo actus illatiuus habeat ratione sui dependentiam essentialem à præmissis, siuè non, adhuc ratione talis modi tendendi sibi essentialis, & intrinseci differt ab alio quolibet actu non illatiuo.

3 Attingitur autem per actum illatiuum obiectum vtriusque præmissæ nō seorsim, sed confusè, & per modum vnius, sic si quis dicat omnis homo est animal. Petrus est homo, & ideo, seu propterea Petrus est animal, per ly *ideo*, seu *propterea* attingitur quidem obiectū vtriusque propositionis præcedentis, sed con-

confusè, & per modum vnius. Hinc ficuti per particulam *ergo* Intellectus non nisi confusè reflectit, & attingit obiectum præmissarum, i á non per formalem, sed per virtualem assensum iterum illi adhæret, non aliter ac in exemplo posito per particulam *propterea* designatur adhæsio, quam intellectus præstat obiecto præcedenti, non per formalem, sed per virtualem assensum. Nō tamen per hoc asserimus, quod particula illatiua *ergo* idē omnino significet, ac particulæ illæ *ideo*, & *propterea*, nam non semper per particulas *ideo*, & *propterea* designari videtur progressus mentis à noto ad ignotum, ficuti huiusmodi progressus designatur per particulam *ergo*, quando verè elicitur actus formaliter illatiuus, ad quem designandum est instituta particula *ergo*.

4 Dices primò si actus conclusionis attingeret obiectum præmissarum, frustra fuisset obiectum præmissarum præcognitum in præmissis. Sed contra est; quia si dicam Petrus est rationalis, & propter hoc est risibilis, per ly *propter hoc* iterum confusè attingo id, quod clarè affirmaueram per illam propositionem *Petrus est rationalis*, nec tamen illa propositio

positio, ideòque neque præmissæ sunt frustraneæ, quia in illis clarè cognoscitur id, quod non nisi confusè attingitur per propositionem sequentem, & per actum conclusionis. Si enim obiectum præmissarum non fuisset in præmissis taliter cognitum, non posset determinari intellectus ad actum conclusionis; ideòque talis clara cognitio in præmissis nõ fuit frustranea. Hinc etiamsi actus illatiuus attingat obiectum præmissarũ, non tamen in solo actu illatiuo consistit tota essentia syllogismi, quia ad syllogismum requiruntur formales præmissæ, quarum obiecto distinctè cognito præstetur ab intellectu formalis assensus, ad hoc vt determinari postmodum possit ad actum conclusionis, non nisi confusè deinde iterum attingentem obiectum præmissarum.

5 Dices secundò: ex regulis dialecticorum medius terminus non debet ingredi conclusionem, ingrederetur auté si actus conclusionis attingeret obiectũ præmissarum. Respondeo Dialecticis satis esse, quod medius terminus non importetur in actu conclusionis, prout hic attingit terminum ad quem, cæterum quod prout confusè attingit terminum à quo, confusè etiam attingat

medium

medium terminum, hoc nihil facit ad summulistas.

6 Dices tertiò, in hoc syllogismo omnis substantia est homo, Christus est substantia, ergo Christus est homo, consequentia, & consequens sunt vera; sed consequentia esset falsa, si ly ergo attingeret obiectum premissarum, ergo &c. Respondeo consequentiam, & actum illatiuum existimari, ac dici verum, quoties infert id, quod ex tali obiecto præmisso est inferendum, quidquid sit vtrum quatenus virtualiter assentitur obiecto præmissarum verè, vel falsò illi assentiatur, hoc enim impertinenter se habet ad veritaté, vel falsitaté illationis.

7 Dices quartò si actus conclusionis attingeret obiectum præmissarum, sequeretur, quod quoties recordamur nos elicuisse conclusionem, deberemus etiam recordari præmissarum, hoc autem est contra experientiam. Respondeo posse nos recordari, vel solius obiecti conclusionis, vel conclusionis, vt cóclusio est, vel conclusionis, vt talis conclusio est, seù vt deducta est ex talibus præmissis. Sicuti postquam affirmaui v. g. hominem esse risibilem, possum recordari vel solùm, quod cognouerim iudicium circa hos terminos, vel solum

quod elicuerim aliquod iudicium, & tamen certum est, quod actus iudicij attingit clarè obiectum prædicati, & subiecti, ergo multò magis postquam intuli aliquam conclusionem, licet hęc attingat obiectum præmissarum, potero aliquando recordari, quod elicuerim actum illatiuũ, absque eo quod recorder, ex quibus præmissis illum intulerim, cum actus conclusionis non nisi confusè attingat obiectum præmissarum.

CAPVT QVARTVM.

Reliquæ quæstiones de syllogismo in communi.

1 TRes tantum dantur figuræ syllogismorum, quarta enim figura Galeni non differt ab Aristotelicis nisi merè accidentaliter, nam sicuti figura est dispositio medij cum extremis, ità essentialis figurarum diuersitas desumitur ex dispositione medij cum extremis essentialiter diuersa. cum ergo tam in prima figura Aristotelica, quam in quarta figura Galeni medius terminus

par-

partim ſubijciatur, partim prædicetur, eſſentialiter inter ſe conueniunt, & differunt ſolùm in hoc, quod ſecundum primam figuram Ariſtotelicam medius terminus ſubijciatur in maiori, prædicetur in minori, ſecundum quartam verò figuram Caleni medius terminus prædicetur in maiori, ſubijciatur in minori, quod eſt merè accidentale, cũ nihil peculiare diuerſum ex hoc habeatur præter meram tranſpoſitionem materialem propoſitionum, è contra multa peculiariter diuerſa habetur per hoc, quod medius terminus, vel bis prædicetur, vel bis ſubijciatur, vel partim ſubijciatur partim prædicetur, vt propterea diuerſæ tradantur regulæ pro diuerſa hac medij termini diſpoſitione, quæ proinde meritò triplicem figuræ diuerſitatem conſtituit. Cæterùm ſi æquè medius terminus partim ſubijciatur, partim prædicetur, quod ſubijciatur in maiori, vel in minori, nullam facit diuerſitatem niſi accidentalem, & quoad ſolam materialem tranſpoſitionem propoſitionum, quæ ſi ſatis eſſet ad eſſentialem figurarum diuerſitatem poſſemus etiam in modis ſecundæ, & tertiæ figuræ facere ſimilem tranſpoſitionem, & addere quintam, & ſextam

figuram, quæ tamen vt inutiles reijciuntur.

2 Dices: *Cesare*, & *Camestres*, *Datisi*, & *Disamis* cõstituunt modos diuersos ratione solius transpositionis præmissarum, ergo sola propositionum transpositio poterit constituere diuersam figuram. Sed disparitas est, modi enim illi sunt diuersi, quia ex præmissarum transpositione inferri possunt diuersæ conclusiones; ideòque recipiuntur tanquam vtiles ad diuersas veritates; at in quarta figura Galeni præter meram præmissarum transpositionem nulla diuersa vtilitas habetur.

3 Principia illa *dictum de omni*, & *dictum de nullo* sunt proximè regulatiua syllogismorum secundum præcipuos modos, quia hæc duo principia proximè regulant modos omnes perfectos primæ figuræ habentes conclusionem affirmatiuam, eorum enim bonitas probatur ex eo, quod quidquid dicitur de omni, dici debeat de quolibet sub illo omni contento: Dictum verò de nullo regulat modos primæ figuræ habentes conclusionem negatiuam, ex eo, quod quidquid negatur de omni, negari etiam debeat de quolibet contento sub illo omni. Si ergo dictum de

omni

omni, & dictum de nullo proximè regulant modos perfectos primæ figuræ, regulabunt etiam præcipuos modos aliarum figurarum, quarum bonitas ostenditur per reductionem ad modos perfectos primæ figuræ, sed cum Brocardo, & Barocco non possint reduci ad modos perfectos primæ figuræ, ideò dixi dictum de omni, & dictum de nullo proximè regulare syllogismos secundum præcipuos modos; omnes enim per illa principia regulari non possunt, cum bonitas modorum in Brocardo, & Barocco ostendatur solùm per reductionem ad impossibile.

4 Dixi hæc principia esse proximè regulatiua syllogismorum, Hæc enim ipsa principi i probari vlterius possunt per principium illud metaphysicum: *idem non potest simul esse, & non esse*, sed hoc principium est remotum, & communius, ideò que huic tandem principio metaphysico vniuersaliori, tota vis syllogistica innitetur, quod quidem est facile, sine multa attentione extorquet assensum, & per hoc bonitas modorum omnium cuiuscunque figuræ, nullo excepto, probari poterit. Ratio verò cur Aristoteles huius principij non meminerit, est, quia mentionem solum

voluit facere illorum principiorum, quæ sunt propria, & proximè regulatiua syllogismorum.

5 Principium illud. *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se* affertur solùm ab Aristotele in Topicis post institutionem artis syllogisticæ, & quidem meritò, neque enim est tale principium cui tota vis syllogistiea possit, inniti. Primò enim, prout iacet est in diuinis falsum, quod si illi addantur limitationes, & adminicula, iam non erit illud principium, sed aliud. Præterea multis hoc principium subesse potest æquiuocationibus. Quando enim dicis duo esse eadem cum vno tertio, si sunt idē, quonam modo possunt esse duo, & si sunt duo quomodo possunt esse idem. Pariter si sunt eadem cum vno tertio: quomodo hoc est tertium; multæ ergo ad illius principij intelligentiam afferri deberent explicationes, & limitationes; cum è contra tam principia illa *dictum de omni*, & *dictum de nullo*, quam principium illud, *idem non potest simul esse, & non esse*, sine vlla explicatione, & limitatione satis pateant, & sint vniuersaliter vera, quibus propterea tota vis syllogistica firmiter inniti poterit.

CA-

CAPVT QVINTVM.

An, & quotuplex detur in nobis scientia, & demonstratio.

1 Siuè nomine scientiæ veniat sciētia principiorum, quæ ab Aristotele vocatur scientia immediatorum, siuè veniat actus certus, & euidens per veram demonstrationem deductus ex præmissis, certum est dari in nobis multarum rerum scientiam, multa enim prima principia euidentissimè per meram terminorum apprehensionem scimus, & affirmamus, & multa ex primis principijs euidentissimè per euidentem demonstrationem inferimus. Imò qui omnem scientiā negant, hoc ipso scientiam astruunt, dum enim dicunt nullius rei scientiam dari, vel hoc sciunt, vel non; si hoc non sciunt, quomodo hoc affirmant, si sciunt, ergo habent alicuius rei scientiam. Hinc veteres, vt ait Arist. potuerunt quidem ore tenus dicere, quod nihil sciretur, sed nullo modo potuerunt ità sentire, nam inter am-

ambulandum, si sponte non ruebant in puteum v.g., putabant profectò non similiter esse bonum, & non bonum ruere, sed determinatè sciebant esse bonum non ruere, ergo aliquid sciebant.

2 Verum quidem est omnem nostram cognitionem, & scientiam originari à sensibus, & hos esse fallaces, sed verum etiam est, quod nec in omnibus sensus fallũtur, & si quando falluntur error vnius sensus corrigi potest, vel per alium sensum, vel per lumen intellectus, ideòque saltem in multis tollitur omnis error. Adde quod quamuis intellectus accipiat à sensibus species rerum, non tamen ex iudicio sensuum, sed ex innato suo lumine assentietur Intellectus multis veritatibus certis, & euidentibus, vt v.g. quod non possit idẽ simul esse, & non esse, &c. Similiter quamuis res creatæ sint in continua mutatione, tamen & hoc ipsum cadere potest sub scientiam, & licet mutentur quoad existentiam, quia tamen non mutantur, quoad essentiam, & quoad connexionem prædicatorum, poterit saltem de rerum essentijs dari scientia, ideòque propter aliquorum stultitiam omnia reuocantium in dubium, nullo modo dicendum est, quod nihil sciri possit.

Por-

3 Porro non quælibet scientia, quæ in nobis datur, est mera reminiscentia, sed datur vera scientia de nouo acquisita, tum quia error est animas rationales ante corpora fuisse creatas, & in eo statu habuisse scientiam eorum, quorum cum per immersionem in corpus fuerint oblitæ, paulatim deinde reminiscantur, tum quia si scientia esset nobis innata, quomodo nos lateret? non enim fieri posset, vt sciens nesciat se scire; tum etiam quia sequeretur, quod qui à natiuitate caret aliquo sensu, haberet scientiam eorum, quæ tali sensu percipiuntur, adeòque cæcus à natiuitate habere posset perfectionem omnem cognitionis intuitiuæ de coloribus, quàm habet videns. Neque dicas Cæco deesse phantasmata, nam si cæcus à natiuitate habuisset aliquando perfectam scientiam de coloribus, sed tantū hic, & nunc illorum non recordaretur ob defectum phantasmatum, posset saltem per sensibilia vnius sensus venire in memoriam sensibilium alterius sensus, sicuti ex visione saccari venimus in notitiam, & recordamur dulcedinis, quā alias in Saccaro sumus experti. Demum ex doctrina Sancti Thomæ 2. contra Gentes cap. 83. Natura nulli rei adiungit

git aliquid, per quod eius operatio impediatur, sed magis ea, per quæ fiat cõuenientior, & p.p. q.84.art.3. ait *inconueniens est, quod naturalis operatio alicuius rei totaliter impediatur per id, quod est sibi secundum naturam*. Quare quando puer gradatim interrogatus benè respondet, hoc non accidit ex eo, quod recordetur oblitorum, sed quia à cognitionibus præhabitis gradatim manuducitur ad cognitiones subsequentes aliarum rerum propter affinitatem, quam habent obiecta priorum cognitionum cum obiectis posteriorum. Hoc autem patet ex eo, quod si non ordinatè interrogetur, sed ab vno obiecto immediatè fiat transitus ad aliud disparatum, nullo modo sciet respondere.

4 Scientia strictè dicta acquiritur per demõstrationē, quæ propterea dicitur syllogismus sciẽtialis, seu pariēs sciẽtiá, cõclusio enim syllogismi demonstratiui est scientia actualis, sicuti habitus, qui ex illa gignitur, est sciẽtia habitualis quidquid pro nũc sit id, per quod in ratione habitualis constituitur, de quo in libris de anima. Demonstratio alia est *propter quid*, seu per causam, alia *quia*, sub qua comprehendimus omnem aliá quæ non est per causam, ne ab Aristotele

tele recedamus, in hæc duo membra adæquatè diuidente omnem demonstrationem. Rursus demonstratio propter quid alia est perfecta, in qua scilicet demonstratur effectus ex causa mediata, vt si demonstretur risibile ex rationali, inter rationale enim, & risibile mediat admiratiuum, alia est perfectissima, & strictissimè dicta, in qua prima passio per essentiam de subiecto adæquato demonstratur, Sic cum de omni homine adhibito medio *rationalis*, quod est hominis essentia, demonstratur, quod sit admiratiuus, erit perfectissima demonstratio.

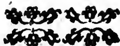
5 Tria sunt ad demonstrationem, sicut & ad alium quemlibet Syllogismum præcognita, subiectum, & prædicatum conclusionis, & medius terminus, præcognitiones verò sunt duæ: *An sit*, & *quid sit*. De subiecto, & prædicato conclusionis, ac medio termino præcognoscendum est in quolibet Syllogismo quid nominis, & quid rei, saltem in confuso, aliter adduci non possent in disputationem. Ad solam demonstrationem perfectissimam præcognosci de subiecto debet eius possibilitas; cum enim impossibile nullam habere possit passionem, cuius, ratione

fri,

fîri,sit causa, nulla poterit de impossibili demonstrari passio, & per consequens nulla de illo poterit fieri demonstratio perfectissima, in qua prima passio de impossibili demonstretur.

6 Præmissæ demonstrationis perfectissimæ debent esse veræ; ex falso enim non potest sequi vera conclusio, per quã habeamus scientiã,imò debẽt esse necessariæ, & æternæ veritatis,quia conclusione prima passio metaphysica ità prædicatur de essentia, vt de illa necessariò, & per propositionem æternæ veritatis prædicetur,huiusmodi autem debet esse vtraque præmissa; aliter conclusio sequens debiliorem partem, non esset æternæ veritatis. Secundò debeat esse certæ, & euidentes, ideòque primæ, & immediatæ, vel quod verè sint prima principia indemonstrabilia, vel quod ità fuerint probatæ per aliud medium,vt in probationibus deuẽtum fuerit, vel deueniri euidenter possit ad principia simpliciter prima, ad hoc vt Intellectus possit totaliter quiescere, quod ad perfectissimam demonstrationem requiritur. Tertiò debent esse vniuersales, quia prima passio naturæ multiplicabilis demonstrari in illa debet de subiecto adæquato,quale est natura

tura vniuersalis, ideòque si conclusio debet esse de subiecto vniuersali etiam ambæ præmissæ debent esse vniuersales, cum conclusio vniuersalis non sequatur, nisi ex vtraque præmissa vniuersali. Quartò debent esse principia, secundum quod ipsum, quia cum in demonstratione perfectissima ex essentia demonstretur prima passio, debet in præmissis tàm subiectum, quàm prædicatum conclusionis connecti cum essentia, cum essentia autem connecti non potest, nisi secundum quod ipsū. Demum esse debent causa conclusionis, non solum quatenus quælibet præmissæ sunt causa conclusionis, sed etiā quia medius terminus, qui ponitur in præmissis demonstrationis perfectissimæ, est causa metaphysica passionis, quæ infertur in Conclusione.

CA-

CAPVT SEXTVM.

An poßit esse simul, vel identificari actus scientiæ, cum actu opinionis de eodem obiecto.

1 DVo hic quærimus, primum est, an in eodem intellectu posſint simul dari duo actus distincti de eodem obiecto materiali, quorum vnus sit actus scientiæ, alius opinionis. Secundum est; An propositis duobus motiuis alio scientifico, alio opinatiuo, posſit Intellectus elicere vnicum actum, per quem eidem obiecto materiali asſentiatur ex vi vtriusque motiui, ideòque talis actus sit simul scientiæ, & opinionis, sed cum scientia alia sit perfecta, alia perfectissima, ideò de vtraque scientia quæritur vtrum identificari posſit com opinione. Porrò cum certum sit non posse eundem actum esse simul scientiæ, & opinionis cum actuali formidine, quæ ab actu scientiæ necessariò excluditur, quæstio procedet

solum

solum de opinione cum formidine radicali de tali scilicet actu, qui ratione motiui probabilis ità assentiatur conclusioni, vt ex vi talis assensus possit dicere, quod conclusio possit aliter se habere non simpliciter, sed solum quãtum est ex vi talis motiui probabilis.

2 Quoad primum ergo dicendum est: non posse in eodem intellectu dari pro eodem instanti circa idem obiectũ duos actus distinctos, quorum vnus sit scientificus, alter merè opinatiuus cum formidine solùm radicali, idque dicendum est etiam posito, quod de eodem obiecto materiali fieri ab intellectu possint duo actus distincti, est enim peculiaris ratio, cur actus scientificus, & merè opinatiuus non possint esse simul. Ratio autem peculiaris est, quia actus solus opinionis, & merè opinatiuus, etiã cum sola formidine radicali, est actus, qui quamuis non importet actualem formidinem, qua intellectus actu dicat posse obiectum aliter se habere, non tamen adhæret, neque assentitur tali obiecto cum ea firmitate, validaque adhæsione, qua adhæret actus scientificus; Aliter si supponatur adhærere per actum scientificum, iam non erit actus merè opinatiuus, cum enim intelle-

tellectus moueatur ad ad assensum maiorem, quam qui possit haberi dependenter à solo motiuo opinatiuo, non erit actus merè opinatiuus, sed actus importans firmitatem propriam actus scientifici. Hoc posito saltem naturaliter non potest accidere, quod simul tempore circa idem obiectum habeat intellectus duos actus distinctos, vnum cum maiori, alium cum minori firmitate, & adhæsione, etiam si actus cum minori adhæsione non actu determinet intellectum ad dicendum simpliciter, quod obiectum possit aliter se habere, nam intellectus est potentia necessaria, ideòque positis omnibus requisitis agit quantum potest producendo effectum perfectissimũ, quem potest. Sed quando elicit vnum actum scientificum, adsunt omnia requisita ad hoc vt eliciat alium etiam actum cum adhæsione, & firmitate maiori, ergo non poterit elicere actum cum adhæsione, & firmitate minori propria actus opinatiui, sed rapietur ad adhærendum obiecto per vtrunque actum firmitate maiori, qua potest.

3 Verum quidem est, quod ex imperio voluntatis posset intellectus distrahi, ne attenderet ad motiuum scien-

ſcientificum, ſed cum ſupponatur ad illud attendere, quia dependenter à motiuo ſcientifico elicit actum ſcientificum, non poterit ſe cohibere, & præſtare aſſenſum cum adhæſione, & firmitate tanta, & non maiori. Sic poteſt ex imperio voluntatis oculus apertus aliò diuerti, ſed ſi vertatur ad hoc obiectum, videbit illud maiori claritate, qua hic, & nunc poteſt videri. Pariter ſi duæ faces vna maior, alia minor illuminent eodem tempore idem obiectũ, & poſſent de eodem obiecto dari ſimul tempore duæ viſiones diſtinctæ non tamen poſſet oculus elicere ſimul de eodem obiecto vnam viſionem magis claram dependenter à face clariori, & aliam obſcuriorem dependenter à face minus clara, ergo ſimiliter ſi ſimul repreſentetur idem obiectum veluti illuminatum à motiuo ſcientifico clariori, & à motiuo opinatiuo minus claro, non poterit elicere vnum actum habentem minorem firmitatem dependenter à motiuo opinatiuo, & alium cum firmitate maiori dependenter à motiuo ſciẽtifico. Neque dicas vnum ex illis actibus poſſe eſſe opinatiuum, quatenus nõ attingit niſi motiuum opinatiuum, etiã ſi obiecto materiali aſſentiatur firmitate

te maiori, quam quæ posset oriri à solò motiuo opinatiuo; nam contra est: quia si datur adhæsio intellectus maior, quá quæ posset ex alio quocunque capite haberi, non habebitur nisi ex vi motiui scientifici.

4 Quoad secundam quæstionem initio propositam dicendum est dari posse vnicum actum, per quem intellectus eidem obiecto materiali assentiatur ex vi duplicis motiui, quorum vnū sit, si non perfectissimè, saltem perfectè scientificum, alterum verò opinatiuum, ideòque talis actus sit scientiæ simul, & opinionis. Probatur. Actus perfectè sciētificus est ille, per quem intellectus adhæret quidem obiecto firmiter sine vlla formidine, sed non ità, vt adhuc illi firmius adhærere nō possit, actus enim, quo adhæreat obiecto tali firmitate, vt maiori adhærere non possit, est actus scientiæ perfectissimæ, de quo dicemus paulo post. Ergo obiecto, cui intellectus firmiter adhæret per actum perfectè scientificum, poterit adhuc firmius adhærere, si accedat motiuum opinatiuum, ergo dependenter à motiuo scientifico, & opinatiuo, poterit elicere vnicum actum, qui habeat firmitatem maiorem, quam haberet actus dependen-

pendenter à solo motiuo scientifico. Prima consequentia probatur primò experientia, passim enim in huiusmodi demonstrationibus præter motiua sciétifica quærimus etiam probabilia, & demonstrationi addimus auctoritatem. Secundò quia si non posset coniungi motiuum scientificum cum probabili, neque posset coniungi motiuum minus probabile cum magis probabili, certè si semel habemus, quod cum motiuo validiori coniungi potest minus validum, & ex vtròque oriri firmior assensus, non est cur cum motiuo quantumcunque validiori coniungi non possit aliud minus validum, dummodo à motiuo validiori supponatur intellectus motus ad adhæsionem firmam, sed ità vt adhuc ad firmiorem possit moueri.

5 Confirmatur à paritate, si ex vna parte bilancis sit pondus v, g. vnius libræ, & alteri bilanci apponatur pondus v g. decem librarum, hoc vtique attollet illud. sed quia non attollit impetu maximo, quo posset attolli, ideò quodcunque pondus etiam debilius coniungatur cum pondere decem librarum producet impetum maiorem in pondere alterius bilancis; & quia

ſe pareret actualem formidinem, niſi radix formidinis à motiuo ſcientifico impediretur à productione actualis formidinis.

6 Dices non debet intellectus relicto actu perfectiori ſolius ſcientiæ elicere actum ſcientiæ ſimul, & opinionis, cum hic ſit imperfectior, actus enim affirmans exiſtentiam A, v.g. propter exiſtentiam B. ſcientificè cognitam, & propter exiſtentiam C, cognitam ſolùm opinatiuè, poteſt eſſe falſus, ſi accidat quod C, verè non exiſtat, cum enim actus concluſionis attingat, & implicitè affirmet obiectum præmiſſarum, actus concluſionis affirmans indiuiſibiliter aliquid verum, & aliquid falſum, eſt ſimpliciter falſus; è contrà actus affirmans exiſtentiam A, propter ſolam exiſtentiam B, ſcientificè cognitam non poteſt eſſe falſus ergo hic eſt perfectior illo. Reſpondeo actum ſcientiæ, & opinionis poſſe in aliquo caſu eſſe aliquatenus imperfectiorem ratione illius, quod affertur in obiectione, ſed ex alio capite talis actus eſt perfectior, quatenus ſcilicet intellectus ex motiuo ſcientifico, & opinatiuo firmius adhæreat obiecto materiali, quam ex ſolo motiuo ſcien-

tifico, cum ergo non possit haberi hoc bonum firmioris adhæsionis, absque eo quod intellectus se exponat periculo aliqualis mali pro aliquo casu, non est cur ex imperio voluntatis non possit amplecti bonum certius firmioris adhæsionis cum solo periculo huius aliqualis mali, aliqualis, inquam, mali, quia etiam si assentiatur dependenter à motiuo opinatiuo, adhuc intellectus habet totam illam notitiam de obiecto materiali ex vi motiui scientifici, quam haberet, si nullo modo illi assentiretur ex vi motiui opinatiui.

7 Superest quæstio de scientia perfectissima, per quam scilicet intellectus ità adhæreat obiecto, vt firmius *illi* adhærere *non possit*. Sed primum dubitari posset, Vtrum aliqua in nobis detur huiusmodi scientia. Ratio dubitandi esse potest quia cum magis, vel minus firma adhæsio oriatur ex magis, vel minus clara cognitione obiecti, sicut nulla nostra cognitio est ità clara, vt clarior esse non possit, ità nulla videtur habere adhæsionem suo obiecto ità firmam, vt firmior dari non posset, si clarius cognosceretur obiectum; Sed quidquid sit de hoc, si dantur huiusmodi actus perfectissimè scientifici, dicen-

cendum est non posse dari actum, qui simul sit perfectissimè scientificus, & opinatiuus, nam si à motiuo perfectissimè scientifico supponitur intellectus moueri ad adhæsionem firmissimam, quæ dari possit, motiuum opinatiuum nihil efficiet, ideòque non erit motiuum si absolutè loquamur nisi materialiter, dixi si absolutè loquamur, quia videtur posse esse aliquo modo motiuum formaliter, sed solùm conditionatè, quatenus scilicet ex imperio voluntatis potest intellectus habere talem modum tendendi, per quem ostendat se firmissimè adhærere obiecto ex vi motiui scientifici, sed ità vt esset paratus illi etiam assentiri ex vi motiui opinatiui, si scientificum deesset, ea tamen adhæsione, quam tale motiuum opinatiuum mereretur.

8 Neque dicas posse cum scientia perfectissima identificari actum opinatiuum, si summa illa adhæsio non præstetur ab intellectu ex vi solius motiui scientifici, sed partim ex vi illius, partim ex vi motiui opinatiui: nam cum ad assensum ex motiuo opinatiuo requiratur imperium voluntatis, ante huiusmodi imperium intellectus rapitur à motiuo scientifico, ex vi cuius,

cum sit potentia necessaria, statim elicit adhæsionem maximam, quam potest. Saltem cum, siue adsit, siue non adsit motiuum opinatiuum, semper supponatur Intellectus adhærere obiecto maxima firmitate; qua potest; positiuè probandum esset; quod quando adest motiuum opinatiuum, motiuum scientificum *non* efficiat quidquid potest potius enim ratio stat in contrariũ, cum enim tam ipsum motiuum *scientificum*, quam intellectus sint agentia necessaria, semper eodem modo dicenda sunt agere, donec positiuè probetur, quod actiuitas motiui *scientifici ex parte* impediatur, quando adest motiuum opinatiuum.

De scientijs totalibus, earunque obiectis agimus initio libri sequentis, ideòque huic finem imponimus.

INDEX
DISTINCTIONVM CAPITVM, ET SECTIONVM *LIBRI PRIMI.*

DISTINCTIO PRIMA.

Logicæ proœmialia. Pag. 1.

DISTINCTIO SECVNDA.

DISTINCTIO TERTIA.

DISTINCTIO QVARTA.

In antepraedicamenta. pag. 117.

Caput 6.

DISTINCTIO QVINTA.

Sectio 7.

fun-

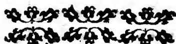
possent

DISTINCTIO SEXTA.

In libros Perihermenias. pag. 451.

DISTINCTIO SEPTIMA.

In libros Priorũ, & posteriorum.

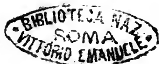

Era

Errata.	Pag.	vers.	Corrige.
Definitione	4.	27.	*Definitionem.*
Ab	5.	26.	*Ad*
Probare	6.	6.	Probari.
Sed practica praxis	11.	27.	*Sed potest esse praxis.*
Determinat	21.	3.	Determinatiuo.
Diuidisse	23.	17.	*Diuisisse.*
Instrumentum corporis	26.	10.	*Instrumentum philosophia.*
Hoc	33.	3.	*Hæc*
Quibus semper verum dicit	50.	7.	*Quibus anima semper verum dicit.*
Veritatis	54.	14.	*Vnitatis.*
Distinctio rationis est	64.	4.	*Distinctio rationis ratiocinantis.*
Vnum, & non aliud	68.	6.	*Vnum, & aliud.*
De quodlibet	81.	21.	*De quolibet.*
Dicendendũ	158	1.	*Dicendum.*
Vt	145.	16.	*Et*
Sine motui	150.	3.	*Sine motu.*
Intellectu	182	4.	*In intellectu.*
Froportionibus possibilibus	185.	3.	*Propositionibus impossibilibus.*
Directè	195.	25.	*Reflexè.*
Ferantu	313.	15.	*Ferantur.*
Verique	220.	8.	*Vtrique.*
Nionis	256.	13.	*Vnionis.*

Ta-

Errata.	*Pag.*	*vers.*	*Corrige.*
Tatale	253.	20.	*Tale.*
Continuata	272.	22.	*Non continuatum.*
Cõtinuatas	282.	27.	*Continuatas.*
Qualitas tendit	298.	3.	*Qualitas extratendit*
prædicatum	323.	11.	*prædicamentum.*
Essextia	328.	29.	*Essentia.*
Vtumq;	335.	22.	*Vtrumq;*
Determinitatè	350.	27.	*Determinatè.*
Effectus sunt qui fiunt	360.	28.	*Effectus qui fiunt.*
Enctiati	361.	1.	*Entitati.*
hi	361.	2.	*hic.*
fuisset	376.	13.	*fuisse.*
posterius	377.	28.	*posterius.*
prior	380.	13.	*posterior.*
tam ex	380.	28.	*tamen.*
compositio	381.	8.	*composito.*
De duratione	409.	28.	*De ratione.*
perso	418.		*persona.*
modum	423.	19.	*modo.*
Suppositio	426.	7.	*Supposito.*
Veniri	460.	6.	*Venire.*
quam habent his	476.	12.	*quam habet hic.*

Si-

Errata.	*Pag.*	*vers.*	*Corrige.*
Similitudino	476.	27.	*Similitudo.*
cognitionis	476.	30.	*cognitioni.*
&netretur	498.	22.	*& penetretur.*
per sed hoc	507.	27.	*sed per hoc.*

LIBER.

